חסידות · ברסלב · ספר ימי מוהרנת

ימי מוהרנת חלק שני

רבי נתן שטרנהרץ

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

ימי מוהרנת חלק שני

רבי נתן שטרנהרץ

מקור הטקסט: ובלכתך בדרך

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/ימי-מוהרנת-חלק-שני/
הקובץ נוצר ב־15 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611151759 של הספרייה.

תוכן העניינים

הַקְדָּמָה 7
א 10
ב 11
ג 12
ד 13
ה 13
ו 13
ז 14
ח 14
ט 14
י 14
יא 15
יב 15
יג 15
יד 17
טו 18
טז 18
יז 19
יח 20
יט 21
כ 21
כא 22
כב 23
כג 24
כד 24
כה 24
כו 26
כז 28
כח 28
כט 28
ל 29
לא 29
לב 31
לג 31
לד 32
לה 33
לו 33
לז 33
לח 34
לט 34
מ 35
מא 36
מב 36
מג 37
מד 37
מה 38
מו 38
מז 40
מח 40
מט 41
נ 42
נא 42
נב 42
נג 43
נד 44
נה 44
נו 44
נז 44
נח 45
נט 46
ס 47
סא 47

סב 47
סג 47
סד 48
סה 48
סו 48
סז 48
סח 49
סט 50
ע 50
עא 50
עב 51
עג 51
עד 52
עה 52
עו 52
עז 53
עח 54
עט 54
פ 57
פא 60
פב 61
פג 62
פד 62
פה 63
פו 63
פז 63
פח 64
פט 64
צ 65
צא 65
צב 67
צג 68
צד 68
צה 70
צו 70
צז 70
צח 71
צט 71
ק 72
קא 73
קב 74
קג 74
קד 74
קה 74
קו 75
קז 76
קח 76
קט 76
קי 77
קיא 77
קיב 77
קיג 80
קיד 81
קטו 82
קטז 88
קיז 88
קיח 88
קיט 89
קכ 89
קכא 90
קכב 90
קכג 91
קכד 91
קכה 92

קכו 92
קכז 93
קכח 93
קכט 94
קל 94
קלא 96
קלב 96
קלג 96
קלד 96
קלה 97
קלו 98
קלז 98
קלח 98
קלט 99
קמ 99
קמא 99
קמב 100
קמג 100
קמד 100
קמה 101
קמו 101
קמז 101
קמח 101
קמט 101
קנ 101
קנא 102
קנב 102
קנג 102
קנד 102
קנה 102
קנו 103
קנז 103
קנח 103
קנט 103
קס 104
קסא 104
קסב 105
קסג 105
קסד 106
קסה 106
קסו 106
קסז 106
קסח 106
קסט 107
קע 107
קעא 107
קעב 108
קעג 108
קעד 109
קעה 109
קעו 109
קעז 110
קעח 110
קעט 110
קפ 111
קפא 111
קפב 111
קפג 112
קפד 112
קפה 112
קפו 112
קפז 112
קפח 113
קפט 113

קצ 113

בָּזֶה הַסֵּפֶר יְסֻפַּר סֵדֶר הַנְּסִיעָה לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל שֶׁל מוֹרֵנוּ הַצַּדִּיק הַקָּדוֹשׁ רַבִּי נָתָן מִבְּרֶסְלֶב זֵכֶר צַדִּיק וְקָדוֹשׁ לִבְרָכָה תַּלְמִיד מֻבְהָק שֶׁל אֲדוֹנֵנוּ מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן נַחַל נוֹבֵעַ מְקוֹר חָכְמָה מוֹרֵנוּ הָרַב רַבִּי נַחְמָן זֵכֶר צַדִּיק וְקָדוֹשׁ לִבְרָכָה מִבְּרֶסְלֶב.
וְגֹדֶל הַמְּנִיעוֹת שֶׁהָיָה לוֹ לָבוֹא לְאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל וְהוּא בְּגֹדֶל הִתְחַזְּקוּתוֹ זָכָה לְשַׁבֵּר הַכֹּל וּבָא לְאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל בְּשָׁלוֹם

הַקְדָּמָה

אָמַר הַמַּעְתִּיק מְבֹאָר בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן מוֹרֵנוּ רַבִּי נַחְמָן זֵכֶר צַדִּיק לִבְרָכָה, בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת בִּסְפָרָיו הַקְּדוֹשִׁים מְגֹדֶל כֹּחַ הַסְּפוּרִים שֶׁמְּסַפְּרִין מִצַּדִּיקִים הַקְּדוֹשִׁים מֵאֲשֶׁר עָבַר עֲלֵיהֶם. כַּמּוּבָא בְּלִקּוּטֵי מוֹהֲר"ן ח"א סִימָן רל"ד שֶׁעַל יְדֵי זֶה נִטְהָר מַחֲשַׁבְתּוֹ שֶׁל הָאָדָם הַמְסַפֵּר וְעַל יְדֵי זֶה נִצּוֹל מִצָּרוֹת וּמַמְתִּיק כָּל הַדִּינִים שֶׁהֵם מִבְּחִינַת מֹחִין דְּקַטְנוּת וְכוּ' עַיֵּן שָׁם. וְכֵן כָּתַב בְּסֵפֶר הַמִּדּוֹת שֶׁלּוֹ מִי שֶׁמְּסַפֵּר מַעֲשִׂיּוֹת מִצַּדִּיקִים הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה לוֹ חֶסֶד וּמְרַמְּזוֹ זֶה בַּכָּתוּב (תְּהִלִּים נ"א) "מַגִּדִּיל יְשׁוּעוֹת מַלְכּוֹ" (מָאן מַלְכֵי רַבָּנָן) וְעוֹשֶׂה חֶסֶד לִמְשִׁיחוֹ הַיְנוּ לְמִי שֶׁמְּסַפֵּר וּמֵשִׂיחַ אוֹתָם. וְעוֹד כָּתַב בְּסִפְרוֹ ח"א סִימָן רמ"ח שֶׁעַל יְדֵי זֶה נִתְעוֹרֵר לֵב הָאָדָם לַעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּחֵשֶׁק נִמְרָץ. כִּי נִתְעוֹרֵר אָז עַל יְדֵי זֶה הָרְשִׁימוּ שֶׁל אוֹתוֹ הַצַּדִּיק מַה שֶּׁעָשָׂה עַל יְדֵי עֲבוֹדָתוֹ, וְעַל יְדֵי זֶה נִתְעוֹרֵר לֵב הָאָדָם לַעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ.
וְאָמַר, אֲשֶׁר הוּא בְּעַצְמוֹ, יַעַן שֶׁכָּל הַצַּדִּיקִים הָיוּ שְׂכִיחִים בְּקֶהִלַּת־קֹדֶשׁ מֶעז'בּוּז' שֶׁשָּׁם מְקוֹם הַבַּעַל שֵׁם טוֹב זֵכֶר צַדִּיק לִבְרָכָה, וְרֻבָּם כְּכֻלָּם נִתְאַכְסְנוּ בְּבֵית אָבִיו וְאִמּוֹ הַצַּדִּיקִים וְשָׁמַע מֵהֶם הַרְבֵּה סִפּוּרִים מִצַּדִּיקִים, עַל יְדֵי זֶה הָיָה עִקַּר הִתְעוֹרְרוּתוֹ לַעֲבוֹדַת הַשֵּׁם עַד שֶׁזָּכָה לְמַה שֶּׁזָּכָה, כַּמְבֹאָר מִזֶּה בְּשִׂיחוֹתָיו הַקְּדוֹשׁוֹת וְגַם כְּבָר נִתְבָּאֵר בַּהַקְדָּמָה לַסֵּפֶר יְמֵי מוֹהֲרַנ"תְּ חֵלֶק רִאשׁוֹן כִּי כְּמוֹ שֶׁבִּכְלַל תּוֹרָתֵנוּ הַקְּדוֹשָׁה גְּדוֹלִים מַעֲשֵׂי הַשֵּׁם, וְגָדוֹל כֹּחַ הַסִּפּוּרִים שֶׁבָּהֶם מֵהַתּוֹרָה, שֶׁבָּהֶם מַתְחִיל הַתּוֹרָה, כִּי מִלְּבַד תַּעֲלוּמוֹת חָכְמָה וְסִתְרֵי תּוֹרָה שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם, גָּדוֹל כֹּחָם גַּם עַל פִּי פְּשׁוּטוֹ לְעוֹרֵר לֵב הָאָדָם לְזָכוֹת לְקַיֵּם הַתּוֹרָה, כְּמוֹ כֵן הַסִּפּוּרִים מֵהַצַּדִּיקִים גָּדוֹל גַּם כֵּן כֹּחָם לְעוֹרֵר לֵב הָאָדָם לַעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ וְלִלְמֹד חִדּוּשֵׁי תּוֹרָתָם וּלְקַיְּמָם בֶּאֱמֶת וּבְתָמִים כִּרְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ עַיֵּן שָׁם.
וְעַל קֹטֶב זֶה כְּבָר נִדְפְּסוּ סִפּוּרִים רַבִּים מִכָּל הַצַּדִּיקִים מֵהָרִאשׁוֹנִים וְהָאַחֲרוֹנִים, מֵהָאֲרִ"י זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה וּמֵהַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב הַקָּדוֹשׁ זֵכֶר צַדִּיק לִבְרָכָה, וְכֵן כָּל הַסִּפּוּרִים הַנִּפְלָאִים מֵאֲדוֹנֵנוּ מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ רַבִּי נַחְמָן זֵכֶר צַדִּיק לִבְרָכָה, בְּסִפְרֵי "חַיֵּי־מוֹהֲר"ן" וְ"שִׂבְחֵי־הָרַ"ן" וְ"שִׂיחוֹת־הָרַ"ן" מִכָּל מַה שֶּׁעָבַר עָלָיו בִּמְקוֹמוֹתָיו לְמוֹשְׁבוֹתָיו, וּבְכָל

נְסִיעוֹתָיו הַקְּדוֹשׁוֹת וּבִפְרָט מִסֵּדֶר הַנְּסִיעָה הַקְּדוֹשָׁה שֶׁלּוֹ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל כַּמְבֹאָר שָׁם מְעַט כְּטִפָּה מִן הַיָּם מֵעִצָּם הַהִתְלָאוֹת וְהַהֲרְפַּתְקָאוֹת שֶׁעָבְרוּ עָלָיו עַד שֶׁזָּכָה לָבוֹא לְשָׁם וְלִזְכּוֹת שָׁם לְמַה שֶׁזָּכָה.

וְהִנֵּה אֲדוֹנֵנוּ מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ הָרַב רַבִּי נַחְמָן, זֵכֶר צַדִּיק לִבְרָכָה הוּא גִּלָּה לָנוּ בְּמַאֲמָרָיו הַקְּדוֹשִׁים גֹּדֶל נִפְלְאוֹת מַעֲלַת קְדֻשַּׁת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל גַּם עַכְשָׁו כְּשֶׁהִיא בְּגָלוּת, כְּמוֹ שֶׁאָמַר בְּפֵרוּשׁ בְּהַתְחָלַת הַמַּאֲמָר תִּשְׁעָה תִּקּוּנִין יַקִּירִין סִימָן כ' בִּלְקוּטֵי מוֹהֲר"ן ח"א מִי שֶׁרוֹצֶה לִהְיוֹת אִישׁ יִשְׂרְאֵלִי, הֵינוּ שֶׁיֵּלֵךְ מִדַּרְגָּא לְדַרְגָּא אִי אֶפְשָׁר אֶלָּא עַל יְדֵי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. וְשָׁם סִימָן רל"ד כָּתַב, כִּי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הוּא כְּלָלִיּוּת הַקְּדֻשָּׁה שֶׁל כָּל הַקְּדֻשּׁוֹת. וְגַם גְּלָה לָנוּ גֹּדֶל הַחִיּוּב כְּמַעַט עַל כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל לִהְיוֹת בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לְפִי שָׁעָה עַל כָּל פָּנִים, אִם אִי אֶפְשָׁר לוֹ לְהִשְׁתַּקֵּעַ וְלָדוּר שָׁם בְּקִבְיעוּת. וְלִבּוֹ הָיָה בּוֹעֵר מְאֹד לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל כְּמוֹ שֶׁכָּתַב עַל פָּסוּק וַיִּקַּד אַרְצָה בְּלִקּוּטֵי א' סִימָן קנ"ה שֶׁהָיָה בּוֹעֵר לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לְשׁוֹן כִּיקּוֹד אֵשׁ. וְגַם אַחַר בִּיאָתוֹ מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הָיָה גַּם כֵּן הִשְׁתּוֹקְקוּתוֹ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל עָצוּם וּמֻפְלָג מְאֹד בִּכְלוֹת הַנֶּפֶשׁ מַמָּשׁ. כַּאֲשֶׁר אֲבוֹתֵינוּ סִפְּרוּ לָנוּ אֲשֶׁר בִּהְיוֹתוֹ בְּלֶמְבֶּרְג יָשַׁב עִם אֲנָשִׁים בַּסְּעֻדָּה הַשְּׁלִישִׁית שֶׁל שַׁבַּת קֹדֶשׁ שֶׁאָז הוּא רַעֲוָא דְרַעֲוִין וְדִבֵּר אָז הַרְבֵּה מִגֹּדֶל קְדֻשַּׁת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל בְּרָצוֹן וְהִשְׁתּוֹקְקוּת עָצוּם עַד מְאֹד עַד שֶׁהֶחְשִׁיךְ הַלַּיְלָה וְלֹא הִכְנִיסוּ עֲדַיִן נֵר לְבֵיתוֹ וְהִרְגִּישׁוּ הָאֲנָשִׁים שֶׁיִּשְׁבוּ אֲצָלוֹ שֶׁהִתְחִיל לִגְוֹעַ. וַיִּצְעֲקוּ לְהָבִיא נֵר לַבַּיִת, וְעוֹרְרוּ וְהֵקִיצוּ אוֹתוֹ. וְהֵבִינוּ אָז אֲשֶׁר בִּגְלַל גֹּדֶל הִשְׁתּוֹקְקוּתוֹ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל כָּלְתָה נַפְשׁוֹ לָצֵאת.

וְשָׁמַעְתִּי מֵאֶחָד מֵאַנְשֵׁי־שְׁלוֹמֵנוּ אֲשֶׁר נִרְמָז גַּם בְּתוֹרָתֵנוּ הַקְּדוֹשָׁה אֲצַל הִסְתַּלְקוּת מֹשֶׁה רַבֵּנוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם שֶׁיְּצָאָה נַפְשׁוֹ בְּעֵת רַעֲוָא דְרַעֲוִין בְּשַׁבָּת בְּמִנְחָה מֵחֲמַת גֹּדֶל הִשְׁתּוֹקְקוּתוֹ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, כִּי יָדוּעַ שֶׁהִתְפַּלֵּל מֹשֶׁה תקט"ו [וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת וַחֲמֵשׁ־עֶשְׂרֵה] תְּפִלּוֹת לָבוֹא לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וּלְבַסּוֹף כְּשֶׁאָמַר לוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ (דְּבָרִים ל"ג) "זֹאת הָאָרֶץ וְכוּ' הֶרְאִיתִיךָ בְעֵינֶיךָ וְשָׁמָּה לֹא תַעֲבֹר" מִיָּד כְּתִיב "וַיָּמָת שָׁם מֹשֶׁה" וְכוּ'. כִּי עַל יְדֵי שֶׁמַּרְאִין לוֹ לָאָדָם דָּבָר הַנֶּחְשָׁק, וּמוֹנְעִין אוֹתוֹ מֵאִתּוֹ, נִתְגַּבֵּר הַחֵשֶׁק בְּיוֹתֵר, כְּמוֹ כֵן עַל יְדֵי שֶׁהֶרְאָה לוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אֶת הָאָרֶץ, וְאָמַר לוֹ וְשָׁמָּה לֹא תַעֲבֹר נִתְגַּבֵּר חִשְׁקוֹ בְּיוֹתֵר עַד שֶׁיְּצָאָה נַפְשׁוֹ.

וְהִנֵּה יוֹתֵר מִכָּל תַּלְמִידָיו הַקְּדוֹשִׁים זָכָה מוֹרֵנוּ הָרַב הַצַּדִּיק הַקָּדוֹשׁ רַבִּי נָתָן זֵכֶר צַדִּיק לִבְרָכָה לְקַבֵּל דֵּעָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה לִשְׁמֹר וְלַעֲשׂוֹת וּלְקַיֵּם. וְכַאֲשֶׁר הֵבִין מִמַּאֲמָרָיו הַקְּדוֹשִׁים שֶׁכָּל קְדֻשַּׁת אִישׁ יִשְׂרְאֵלִי תָּלוּי בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, נִכְסוֹף נִכְסַף מְאֹד לִזְכּוֹת לָבוֹא לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְשָׁפַךְ כַּמַּיִם לִבּוֹ לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁיִּזְכֶּה לָבוֹא לְשָׁם. כַּאֲשֶׁר יִרְאֶה הָרוֹאֶה הַתְּפִלּוֹת הַנּוֹרָאוֹת עַל זֶה בְּסֵפֶר לִקּוּטֵי תְּפִלּוֹת שֶׁלּוֹ. וְגַם זָכָה לְחַדֵּשׁ הַרְבֵּה חִדּוּשֵׁי תוֹרָה נִפְלָאִים

לְבָאֵר אֵיךְ שֶׁכָּל קְדֻשַּׁת אִישׁ יִשְׂרְאֵלִי תְּלוּי בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הֲלֹא הֵמָּה כְּתוּבִים בְּסִפְרֵי לִקּוּטֵי הֲלָכוֹת שָׁלוֹ, עַד שֶׁעָזְרוֹ ה' לִזְכּוֹת לְשַׁבֵּר כָּל הַמְנִיעוֹת וְלָבוֹא לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל.

וְכַאֲשֶׁר מָצָאנוּ בְּאַמְתַּחַת כְּתָבָיו הַקְּדוֹשִׁים קֻנְטְרֵס מְיֻחָד נִקְרָא גַּם כֵּן בְּשֵׁם יְמֵי מוֹהֲרַנ"ת שֶׁכָּתַב כָּל סֵדֶר נְסִיעָתוֹ בָּאֲרִיכוּת, כָּל מַחֲשָׁבָה דִּבּוּר וּמַעֲשֶׂה שֶׁעַל יְדֵי זֶה הִגִּיעַ לוֹ רֶמֶז וְהִתְחַזְּקוּת לָבוֹא לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, אוֹ שֶׁעַל יְדֵי זֶה הָיָה לוֹ מְנִיעָה לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל שֶׁגַּם זֶה בִּשְׁבִיל הַחֵשֶׁק וְכָל הַסִּבּוּבִים וְהַטִּלְטוּלִים שֶׁהָיָה לוֹ בַּנְּסִיעָה הַזֹּאת וְכָל מַה שֶּׁעָבַר עָלָיו בְּכָל מָקוֹם וּמָקוֹם, וּכְבָר כָּתַבְנוּ מִקֹּדֶם מִגֹּדֶל כֹּחַ הַסִּפּוּרִים שֶׁל הַצַּדִּיקִים מִכָּל אֲשֶׁר עָבַר עֲלֵיהֶם, לְזֹאת אָמַרְנוּ לְהַדְפִּיסוֹ בִּכְדֵי שֶׁיִּהְיֶה לְזִכָּרוֹן לְאַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ, וְשֶׁיִּתְעוֹרֵר לֵב כָּל אִישׁ כַּמָּה צְרִיכִין לְהִתְחַזֵּק לָבוֹא לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. כִּי אִם צַדִּיק גָּדוֹל וְקָדוֹשׁ כָּזֶה אֲשֶׁר הַזְּמַן הָיָה יָקָר אֶצְלוֹ מְאֹד, וְשָׁמַר כָּל שְׁעוֹתָיו וּרְגָעָיו לְבַל יֵלֵךְ רֵגַע לְאִבּוּד רַק עָסַק תָּמִיד בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם בְּתוֹרָה וּתְפִלָּה וּבְחִדּוּשִׁין דְּאוֹרַיְתָא, אַף עַל פִּי כֵן לְגֹדֶל חִבַּת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל סְבִיב כַּמָּה סִבּוּבִים וְטִלְטוּלִים וּבְכָל מָקוֹם עָבַר עָלָיו מַה שֶּׁעָבַר וְהוֹרִיד עַצְמוֹ לְקַטְנוּת עָצוּם לַעֲסֹק אָז בִּנְסִיעָתוֹ בִּמְכִירַת סְפָרִים וּלְבַקֵּשׁ מָקוֹם לָלוּן כַּאֲשֶׁר יְסַפֵּר בִּפְנִים הַסֵּפֶר מַה שֶּׁעָבַר עָלָיו בְּסִטַאמְבּוּל וּבַאֲלֶכְסַנְדְּרִיָּה. וְכָל זֶה הָיָה כְּדַאי אֶצְלוֹ בִּשְׁבִיל שֶׁיִּזְכֶּה לָבוֹא לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, מִכָּל־שֶׁכֵּן וְכָל שֶׁכֵּן אֲנַן יַתְמֵי דְיַתְמֵי, עוֹלְלִים לֹא רָאוּ אוֹר, בְּוַדַּאי כְּדַאי וּכְדַאי לִסְבֹּל טְרָחוֹת וִיגִיעוֹת רַבּוֹת בִּכְדֵי לִזְכּוֹת לָבוֹא לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְלִהְיוֹת עַל כָּל פָּנִים פַּעַם אַחַת בְּחַיָּיו בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל אוּלַי נִזְכֶּה עַל יְדֵי זֶה לְשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בֶּאֱמֶת.

גַּם יָבִין הַמְעַיֵּן בְּסִפּוּרִים אֵלֶּה גֹּדֶל זְרִיזוּתוֹ בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם. כִּי בְּכָל מָקוֹם בּוֹאוֹ בְּטִלְטוּלָיו הָרַבִּים וְהַגְּדוֹלִים וְכָל מַה שֶּׁעָבַר עָלָיו לֹא בִּלְבֵּל אוֹתוֹ שׁוּם דָּבָר, אַדְרַבָּא לָקַח מִזֶּה רְמִיזֵי דְּחָכְמְתָא לְהַזְכִּיר עַצְמוֹ לְהִתְגַּבֵּר עַל הַכֹּל וְלָבוֹא לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. וְחִדֵּשׁ בְּכָל מָקוֹם בּוֹאוֹ חִדּוּשֵׁי־תוֹרָה נִפְלָאִים הַמְדַבְּרִים מִגֹּדֶל מַעֲלַת קְדֻשַּׁת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הַמְחַיִּים וּמְשִׂיבִים נֶפֶשׁ כָּל חַי כַּאֲשֶׁר יְסַפֵּר בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת בַּסֵּפֶר הַזֶּה. וְהַרְבֵּה מֵהֶם נִדְפְּסוּ בְּסִפְרוֹ לִקּוּטֵי הֲלָכוֹת אֹרַח חַיִּים חֵלֶק ב' שֶׁכָּל הֲלָכָה רְבִיעִי מֵהַכֶּרֶךְ הַזֶּה נִתְחַדֵּשׁ אָז בְּעֵת נְסִיעָתוֹ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל עַיֵּן שָׁם. וּבְבוֹאוֹ מַיִם לְיַבָּשָׁה לְתִחְלַת גְּבוּל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לָעִיר צִידוֹן, חִדֵּשׁ הִלְכוֹת בִּרְכַּת הוֹדָאוֹת הַיְחִיד הֲלָכָה ד' הַמַּתְחִיל 'וְזֶה בְּחִינַת אַרְבָּעָה צְרִיכִין לְהוֹדוֹת יוֹרְדֵי הַיָּם' וְכוּ' עַיֵּן שָׁם כְּמוֹ שֶׁכָּתַב שָׁם בְּסוֹף הַהֲלָכָה. וְכָל מִי שֶׁיַּבִּיט בְּעֵין הָאֱמֶת עַל סִפּוּר הַנְּסִיעָה הַזֹּאת בֶּטַח יִתְעוֹרֵר לְבָבוֹ לַעֲבוֹדַת הַשֵּׁם וְלִזְכּוֹת לָבוֹא לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וּלְהַתְחִיל מֵחָדָשׁ בַּעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יְרַחֵם עָלֵינוּ שֶׁנִּזְכֶּה כֻּלָּנוּ לָשׁוּב לְאַרְצֵנוּ בְּבִיאַת מְשִׁיחֵנוּ בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ אָמֵן.

יְמֵי מוֹהֲרַנ"ת - חֵלֶק שֵׁנִי

א

לִהְיוֹת יָקָר בְּעֵינַי מְאֹד כָּל פְּסִיעָה וּפְסִיעָה, שֶׁזָּכִיתִי לֵילֵךְ וְלִנְסֹעַ בִּשְׁבִיל הַנְּסִיעָה לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. כִּי הָיָה לִי מְנִיעוֹת רַבּוֹת בְּלִי שִׁעוּר בְּכָל יוֹם וְיוֹם בְּכָל נְסִיעָה וּנְסִיעָה שֶׁהָיְתָה נוֹגַעַת לְעִנְיַן הַנְּסִיעָה לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, עַד אֲשֶׁר יִכְלוּ הֶמּוֹן יְרִיעוֹת לְפָרְטָם. וְאִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר כֻּלָּם בִּכְתָב בְּשׁוּם אֹפֶן. עַל כֵּן אָמַרְתִּי לִכְתֹּב מַה שֶּׁאֶפְשָׁר לִכְתֹּב מַה שֶּׁיֵּעָלֶה עַל זִכְרוֹנִי לִהְיוֹת לִי לְזִכָּרוֹן וּלְיוֹצְאֵי־חֲלָצַי וּלְאוֹהֲבֵי וְרֹעִי בֶּאֱמֶת.

וּמִגְּדֶל חִבַּת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל אֲמַרְתִּי לִכְתֹּב מַה שֶּׁעָבַר עָלַי בְּכָל יוֹם, מִיּוֹם שֶׁהִתְחַלְתִּי לַעֲסֹק בַּנְּסִיעָה לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. וְכָל מַה שֶּׁאוּכַל לִכְתֹּב מִכָּל עִנְיַן מַחֲשָׁבָה דִּבּוּר וּמַעֲשֶׂה שֶׁעַל יְדֵי זֶה הִגִּיעַ לִי רֶמֶז וְהִתְחַזְקוּת לָבוֹא לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, אוֹ שֶׁהָיָה לִי עַל יְדֵי זֶה מְנִיעָה לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, שֶׁגַּם זֶה בִּשְׁבִיל הַחֵשֶׁק כְּדֵי שֶׁיִּתְגַּבֵּר עַל יְדֵי זֶה הַחֵשֶׁק יוֹתֵר, כַּמְבֹאָר אֶצְלֵנוּ (לִקּוּטֵי מוֹהֲר"ן ס"ו), הַכֹּל אֶרְאֶה לִכְתֹּב בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ כְּפִי אֲשֶׁר יַסְפִּיק הַפָּנַאי בִּישׁוּעַת הַשֵּׁם. לְמַעַן יֵדְעוּ דּוֹר אַחֲרוֹן יָקוּמוּ וִיסַפְּרוּ לִבְנֵיהֶם כַּמָּה צְרִיכִין לְהִתְחַזֵּק לָבוֹא לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל כָּל מִי שֶׁרוֹצֶה לִהְיוֹת אִישׁ יִשְׂרְאֵלִי בֶּאֱמֶת מִגְּדוֹל וְעַד קָטֹן, כִּי קְדֻשַּׁת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל מַסְפִּיק לְכָלְּנוּ כִּי כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל מִגְּדוֹל וְעַד קָטֹן יֵשׁ לוֹ אֵיזֶה חֵלֶק בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְשָׁם חַיֵּינוּ. שָׁם קְדֻשָּׁתֵנוּ. שָׁם בֵּיתֵנוּ. שָׁם אַרְצֵנוּ. שָׁם אַדְמָתֵנוּ. שָׁם חֶלְקֵנוּ. שָׁם גּוֹרָלֵנוּ. וּבְחוּץ־לָאָרֶץ אֲנַחְנוּ גֵּרִים כְּאוֹרֵחַ נָטָה לָלִין הַמִּתְגּוֹלֵל בַּחוּצוֹת וּבַשְּׁוָקִים וּבְרְחוֹבוֹת כִּי אֵין זֶה אַדְמָתֵנוּ וְחֶלְקֵנוּ כְּלָל. וְעַל כֵּן נִקְרֵאת חוּץ־לָאָרֶץ חוּץ דַּיְקָא כִּי בַּחוּץ אָנוּ עוֹמְדִים בַּחוּץ מַמָּשׁ, וְאֵין אִישׁ מְאַסֵּף אוֹתָנוּ הַבַּיְתָה עַד אֲשֶׁר נָבוֹא עַל אַדְמַת הַקֹּדֶשׁ.

וְיוֹתֵר מִזֶּה עַיֵּן בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה בַּתּוֹרָה ט' תִּקּוּנִין סִימָן כ' וּבַתּוֹרָה אֶרֶץ אֹכֶלֶת יוֹשְׁבֶיהָ סִימָן קכ"ט וּבַתּוֹרָה מֵעִנְיַן אֲנָשִׁים פְּשׁוּטִים עַל־פָּסוּק וָאֶתְחַנַּן בְּלִקּוּטֵי תִּנְיָנָא סִימָן ע"ח וּבַתּוֹרָה מִי שֶׁיּוֹדֵעַ מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל בְּסִימָן מ' וּבַתּוֹרָה שֶׁל אֲרִיכַת אַפַּיִם בְּלִקּוּטֵי א' בְּסִימָן קנ"ה עַל־פָּסוּק וַיְמַהֵר מֹשֶׁה וַיִּקֹּד אַרְצָה, מָה רָאָה, אֶרֶךְ אַפַּיִם רָאָה וְעַל יְדֵי זֶה וַיִּקֹּד אַרְצָה, לְשׁוֹן כִּיקֹד יִקּוֹד אֵשׁ שֶׁהָיָה לִבּוֹ בוֹעֵר לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְכוּ'. וְעוֹד בְּכַמָּה תּוֹרוֹת. וְעַיֵּן בְּחִדּוּשֵׁינוּ מַה שֶּׁזָּכַנִי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לִכְתֹּב עַל זֶה לְבָאֵר וּלְהַרְחִיב הַדִּבּוּר אֵיךְ כָּל קְדֻשַּׁת אִישׁ הַיִּשְׂרְאֵלִי וְכָל נִצְחוֹן הַמִּלְחָמָה שֶׁצְּרִיכִין לְנַצֵּחַ בָּזֶה הָעוֹלָם, הַכֹּל הוּא לִזְכּוֹת לָבוֹא לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יְזַכֵּנִי לָבוֹא לְשָׁם מְהֵרָה וּלְפָעֹל שָׁם מַה שֶּׁאֲנִי צָרִיךְ לִפְעֹל בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, בְּאֹפֶן שֶׁאֶזְכֶּה לָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בֶּאֱמֶת וּבְשִׂמְחָה וּבְטוּב לֵבָב וּלְהַתְחִיל מֵחָדָשׁ בַּעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ לִהְיוֹת כִּרְצוֹנוֹ וְכִרְצוֹן רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה בֶּאֱמֶת עַד עוֹלָם. וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יְרַחֵם עַל כָּלָל עֲדָתוֹ וְיָבִיא לָנוּ בִּמְהֵרָה אֶת מְשִׁיחַ צִדְקֵנוּ וְנִזְכֶּה כֻּלָּנוּ לָשׁוּב לְאַרְצֵנוּ לָשֶׁבֶת עַל אַדְמָתֵנוּ וְלִשְׂמֹחַ בְּבִנְיַן בֵּית מִקְדָּשֵׁנוּ בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ, אָמֵן כֵּן יְהִי רָצוֹן.

ב

זֶה יָמִים רַבִּים שֶׁיֵּשׁ לִי כִּסּוּפִים וְנַעֲגוּעִים וְהִשְׁתּוֹקְקוּת לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וּלְמִן הַיּוֹם אֲשֶׁר שָׁמַעְתִּי מֵרַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה הַתּוֹרוֹת הַמְדַבְּרִים מֵעִנְיָן קְדֻשַּׁת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וּמִכֻּלָּם מוּבָן, שֶׁכָּל קְדֻשַּׁת אִישׁ הַיִּשְׂרְאֵלִי תְּלוּי בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, מֵאָז וְעַד עַתָּה הִנֵּה אֵשׁ תּוּקַד בְּקִרְבִּי בּוֹעֵר כְּרִשְׁפֵּי אֵשׁ שַׁלְהֶבֶתְיָה לִזְכּוֹת לָבוֹא לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. וּבִפְרָט מֵעֵת שֶׁשָּׁמַעְתִּי הַתּוֹרָה הַנּוֹרָאָה "ט' תִּקּוּנִין", שֶׁהִזְכִּיר אָז רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה בְּעֵת שֶׁאָמַר הַתּוֹרָה הַנַּ"ל: וְכָל מִי שֶׁרוֹצֶה לִהְיוֹת אִישׁ יִשְׂרְאֵלִי דְּהַיְנוּ שֶׁיֵּלֵךְ מִדַּרְגָּא לְדַרְגָּא אִי אֶפְשָׁר לִזְכּוֹת לָזֶה כִּי־אִם עַל יְדֵי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. וְאָמַר אָז, כְּשֶׁמְּנַצְּחִין הַמִּלְחָמָה וּבָאִין לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל אָז נִקְרָא אִישׁ מִלְחָמָה כִּי קֹדֶם שֶׁבָּאִין לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל אָז אַל יִתְהַלֵּל חוֹגֵר כְּמִפַּתֵּחַ אֲבָל כְּשֶׁמְּנַצְּחִין אָז נִקְרָא אִישׁ מִלְחָמָה. וְאַחַר כָּךְ אָמַר כָּל הַתּוֹרָה הַנִּזְכֶּרֶת לְעֵיל אֵיךְ זוֹכִין לָבוֹא לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, אַשְׁרֵי אוֹן הַשּׁוֹמְעָה.

וְאַחַר כָּךְ סָמוּךְ אַחַר שֶׁאָמַר הַתּוֹרָה הַנִּזְכֶּרֶת לְעֵיל שְׁאַלְתִּי אוֹתוֹ זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה מַה כַּוָּנָתְכֶם בָּזֶה שֶׁאָמַרְתֶּם שֶׁעִקַּר הוּא אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. וְגָעַר עָלַי וְעָנָה וְאָמַר, כַּוָּנָתִי כִּפְשׁוּטוֹ אֶת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הַזֹּאת עִם אַלּוּ הַבָּתִּים. (וְאָמַר בִּלְשׁוֹן אַשְׁכְּנַז בְּזוֹ הַלְּשׁוֹן: אִיךְ מֵיין טַאקִי דָאס אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הַזֹּאת עִם אַלּוּ הַבָּתִּים. (וְאָמַר בִּלְשׁוֹן אַשְׁכְּנַז בְּזוֹ הַלְּשׁוֹן: אִיךְ מֵיין טַאקִי דָאס אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל מִיט דִי שִׁטִיבֶּער מִיט דִי הַייזֶער) הַיְנוּ שֶׁכָּל כַּוָּנָתִי כִּפְשׁוּטוֹ שֶׁצָּרִיךְ כָּל אִישׁ יִשְׂרָאֵל לָבוֹא לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הַנִּשְׁמִי הַזֶּה, שֶׁמְּיֻשָּׁב בְּאֵלּוּ הַבָּתִּים וְהַחֲצֵרוֹת הָעוֹמְדִים שָׁם בִּצְפָת וּטְבֶרְיָה וּשְׁאָרֵי מְקוֹמוֹת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. כִּי כָּל הַמְּצוּוֹת צְרִיכִין לַעֲשׂוֹת כִּפְשׁוּטוֹ דַּיְקָא וְאִי אֶפְשָׁר לִזְכּוֹת אֶל הַקְּדֻשָּׁה כִּי־אִם עַל יְדֵי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הַזֶּה הַיְדוּעָה לָנוּ שֶׁיִּשְׂרָאֵל נוֹסְעִים לְשָׁם.

וְהִנֵּה מֵאָז הֵבַנְתִּי שֶׁרְצוֹנוֹ בִּפְשִׁיטוּת שֶׁנָּבוֹא כֻּלָּנוּ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וּמִן אָז וְהָלְאָה נִכְסוֹף נִכְסַפְתִּי מְאֹד מְאֹד לִהְיוֹת בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. אַךְ רַבּוּ הַמְּנִיעוֹת מְאֹד, כִּי בַּחַיִּים חַיּוּתוֹ זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה לֹא יָכֹלְתִּי לִנְסֹעַ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לִקְבֹּעַ דִּירָתִי שָׁם. כִּי לֹא יָכֹלְתִּי לִפְרֹד מִמֶּנּוּ כְּלָל. אֲשֶׁר הוּא חַיַּי וְאוֹרֶךְ יָמַי וּבִלְעָדוֹ אֵין לִי שׁוּם חִיּוּת כְּלָל. וְלִנְסֹעַ לְבַדִּי עַל מָנַת לַחֲזֹר גַּם כֵּן הָיָה קָשֶׁה עָלַי מֵחֲמַת כַּמָּה טְעָמִים, וּמִגְּדֶל הַהוֹצָאָה שֶׁלֹּא הָיָה בְּיָדִי. וְגַם אֵיךְ אֶפְשָׁר לִפְרֹד זְמַן רַב כָּל כָּךְ מֵרַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה. אֲשֶׁר הָיִיתִי רָגִיל לִהְיוֹת לְפָנָיו בְּכָל פַּעַם וְשָׁמַעְתִּי בְּכָל פַּעַם דִּבְרֵי אֱלֹקִים חַיִּים הַמְזַכִּין אֶת הָרַבִּים לְדוֹרֵי דוֹרוֹת. הֵן עַל כָּל אֵלֶּה לֹא יָכֹלְתִּי לִנְסֹעַ אָז, אֲבָל רְצוֹנִי הָיָה חָזָק לִנְסֹעַ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל בְּכָל פַּעַם שֶׁנִּזְכַּרְתִּי מֵחִבַּת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. גַּם כַּמָּה פְּעָמִים דִּבֵּר עִמָּנוּ בְּשִׂיחוֹתָיו הַקְּדוֹשׁוֹת וְעָשָׂה לָנוּ חֵשֶׁק לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. וְהוֹדִיעַ לָנוּ שֶׁהוּא דָּבָר קַל לָבוֹא לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְאֵין צְרִיכִין הוֹצָאָה רַבָּה כְּמוֹ שֶׁסּוֹבְרִין הָעוֹלָם, וְשֶׁאֵינוֹ מְסֻכָּן כְּמוֹ שֶׁסּוֹבְרִין הָעוֹלָם. וּמִכְּתָבָיו דְּבָרָיו הֵבַנְתִּי שֶׁרְצוֹנוֹ שֶׁנִּהְיֶה בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. גַּם פַּעַם

אַחַת כְּשֶׁסִּפֵּר מֵעִצָּם הַמְּנִיעוֹת וְהַסַּכָּנוֹת שֶׁהָיוּ עָלָיו בִּסְטַאנְבּוּל, וְאֵיךְ שֶׁהָיָה בְּסַכָּנָה גְּדוֹלָה קֹדֶם שֶׁבָּא לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְכוּ' וְכוּ', אָז עָנָה וְאָמַר לָנוּ שֶׁאֲנַחְנוּ נוֹכַל לָבוֹא לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל בְּנָקֵל. כְּאוֹמֵר, שֶׁעָלֵינוּ לֹא יִתְגַּבְּרוּ מְנִיעוֹת וְסַכָּנוֹת כָּאֵלֶּה כְּמוֹ שֶׁהָיוּ עָלָיו, וְאִם נִרְצֶה נוֹכַל לָבוֹא לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. וְאֵלּוּ הַדִּבּוּרִים תְּחוּבִים בְּלִבִּי מֵאָז וְעַד הֵנָּה וְהֵמָּה הָיוּ בְּעֶזְרִי לְחַזֵּק חִשְׁקִי לִנְסֹעַ לִנְסֹעַ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל.

ג

וְהִנֵּה בַּעֲוֹונוֹתֵינוּ הָרַבִּים בָּא הַשֶּׁמֶשׁ בַּצָּהֳרַיִם וְנִסְתַּלֵּק אֲדוֹנֵנוּ מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה זֶה סָמוּךְ לִשְׁנֵים עָשָׂר שָׁנִים וְנִשְׁאַרְנוּ כִּיתוֹמִים. וְסָמוּךְ אַחַר הִסְתַּלְקוּתוֹ עָלָה עַל דַּעְתִּי לִנְסֹעַ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל עִם אִשְׁתִּי וְיוֹצְאֵי־חֲלָצַי שֶׁיִּחְיוּ לִקְבֹּעַ דִּירָתִי שָׁם, וּכְבָר חִשַּׁבְתִּי בְּדַעְתִּי וְרָאִיתִי שֶׁבְּקַל אוּכַל לַעֲשׂוֹת לִי מַעֲמַד פַּרְנָסָה עַל יְדֵי קְרוֹבִים עֲשִׁירִים שֶׁלָּנוּ, וְעַל יְדֵי אַנְשֵׁי־שְׁלוֹמֵנוּ וְגַם מְעַט מָמוֹן הָיָה לִי אָז בְּעֶרֶךְ מֵאָה אֲדָמִים וּקְצָת תַּכְשִׁיטִין וּכְלֵי כֶסֶף, וְעַל יְדֵי כָּל זֶה רָאִיתִי שֶׁבְּקַל אוּכַל לַעֲשׂוֹת לִי אֵיזֶה מַעֲמַד לְהִתְפַּרְנֵס בְּצִמְצוּם וּבְהוֹצָאָה קְטַנָּה בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל.

אֲבָל רָאִיתִי שֶׁאֵינִי רַשַּׁאי לִנְסֹעַ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לִקְבֹּעַ דִּירָתִי שָׁם מֵחֲמַת כַּמָּה עֻסָּקִים שֶׁל זְכוּת הָרַבִּים גָּדוֹל מְאֹד שֶׁאֲנִי צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת כָּאן בְּחוּץ לָאָרֶץ, דְּהַיְנוּ בְּעִנְיַן תּוֹרָתוֹ שֶׁל רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה שֶׁזָּכִיתִי לְכָתְבָהּ וְשֶׁאֲנִי צָרִיךְ לִכְתֹּב עוֹד מַה שֶּׁאֲנִי זוֹכֵר עֲדַיִן לְהַעְתִּיק וּלְהַדְפִּיס וְכוּ' וְכוּ', כַּאֲשֶׁר בֶּאֱמֶת זָכִיתִי בַּשָּׁנָה הָרִאשׁוֹנָה אַחַר הִסְתַּלְקוּתוֹ לְהַדְפִּיס סִפְרוֹ לִקּוּטֵי תִּנְיָנָא וְסֵפֶר הָאַלְף־בֵּית וְהַקִּצּוּר בַּשָּׁנָה הַהִוא. עַל כֵּן רָאִיתִי שֶׁאִי אֶפְשָׁר לִי לִנְסֹעַ לִקְבֹּעַ דִּירָתִי שָׁם לָגַמְרֵי. וְלִנְסֹעַ לְבַדִּי גַּם כֵּן לֹא הָיָה לִי פְּנַאי אָז, וְגַם מֵחֲמַת רִבּוּי הַהוֹצָאָה וּשְׁאָרֵי מְנִיעוֹת הֵן עַל כָּל אֵלֶּה לֹא יָכֹלְתִּי לִנְסֹעַ.

וְדֶרֶךְ הָאָדָם שֶׁבְּתוֹךְ כְּדֵי בָּא עָלָיו שִׂכְחָה וְשׁוֹכֵחַ. עַל כֵּן עָבְרוּ כַּמָּה זְמַנִּים שֶׁשָּׁכַחְתִּי מִלְּכְסֹף לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. אֲבָל מֵחֲמַת שֶׁבְּתוֹרָתוֹ שֶׁל רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה נִזְכַּר אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל כַּמָּה פְּעָמִים, וּמְבֹאָר שָׁם שֶׁצָּרִיךְ כָּל אֶחָד לְבַקֵּשׁ מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁיִּהְיוּ לוֹ כְּסוּפִין וְחֵשֶׁק לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְכוּ', עַל כֵּן נִתְגַּבַּרְתִּי בְּכָל פַּעַם וְנִזְכַּרְתִּי בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה וְחָזַרְתִּי וְנִכְסַפְתִּי לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְכֵן הָיָה כַּמָּה פְּעָמִים. אֲבָל בְּכָל פַּעַם רָאִיתִי שֶׁאִי אֶפְשָׁר לִי עַכְשָׁו לְהוֹצִיא מִכֹּחַ אֶל הַפֹּעַל חִשְׁקִי וּרְצוֹנִי לִנְסֹעַ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל מֵעִצָּם הַמְּנִיעוֹת שֶׁהָיוּ לִי אָז.

וְהִנֵּה מֵעֵת שֶׁזָּכִיתִי לִכְתֹּב הַתְּפִלָּה מֵהַתּוֹרָה ט' תִּקּוּנִין הַנַּ"ל, מִן אָז וְהָלְאָה הִתְחַלְתִּי לְהִתְפַּלֵּל כָּל פַּעַם לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁיַּעְזֹר לִי לָבוֹא לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. וּבְכָל פַּעַם שֶׁרָאִיתִי עִצָּם הַמְּנִיעוֹת שֶׁעוֹמְדִים לִפְנֵי שֶׁמּוֹנְעִים אוֹתִי מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, אָז דַּיְקָא הִתְפַּלַּלְתִּי הַרְבֵּה

שֶׁאֶזְכֶּה לָבוֹא לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. כִּי יָדַעְתִּי כִּי גָּדוֹל ה' וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יָכוֹל לַעֲזֹר בְּעֹצֶם מְנִיעוֹת כָּאֵלֶּה שֶׁאֶזְכֶּה לְשַׁבֵּר הַכֹּל וְלָבוֹא לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ גִּבּוֹר וְרַב לְהוֹשִׁיעַ וּמְמֻנּוּ לֹא יִפָּלֵא כָּל דָּבָר, אַחַר כָּךְ זָכִיתִי לִכְתֹּב עוֹד כַּמָּה תְּפִלּוֹת לָבוֹא לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וּבְכָל פַּעַם נִתְגַּבֵּר חִשְׁקִי יוֹתֵר וְיוֹתֵר. וְאַף עַל פִּי כֵן עָבְרוּ יָמִים וְשָׁנִים הַרְבֵּה וְלֹא זָכִיתִי לִגְמֹר מַחֲשַׁבְתִּי בְּפֹעַל לִנְסֹעַ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל.

ד

וְהִנֵּה כָּל מַה שֶּׁעָבַר עָלַי בְּעִנְיָן זֶה אִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר וְיִכְלוּ הֲמוֹן יְרִיעוֹת לְבָאֲרָם. כִּי אֵיךְ אֶפְשָׁר לְבָאֵר בִּכְתָב אֲפִלּוּ הַמַּחֲשָׁבוֹת שֶׁל יוֹם אֶחָד, מִכָּל־שֶׁכֵּן רִבּוֹת מַחֲשָׁבוֹת שֶׁל שָׁנִים הַרְבֵּה כָּאֵלֶּה.

ה

וְהִנֵּה בְּתוֹךְ כָּךְ זָכִיתִי לְהַדְפִּיס סֵפֶר הַסִּפּוּרֵי מַעֲשִׂיּוֹת. וְכָל מַה שֶּׁעָבַר עָלַי בְּעִנְיָן זֶה אֵין כָּאן מְקוֹמוֹ, וְאִם יַסְכִּים הַפַּנַאי בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יִתְבָּאֵר קְצָת בְּמָקוֹם אַחֵר. גַּם כַּמָּה אֲנָשִׁים שֶׁהִתְחִילוּ לְהִתְקָרֵב לָנוּ עַל יְדֵי וְגָדַל הַמַּחֲלֹקֶת שֶׁהָיוּ עָלַי וְעָלֵינוּ עַל יְדֵי זֶה, וְכָל מַה שֶּׁעָבַר עָלַי בְּאֵלּוּ הַשָּׁנִים הַכֹּל צְרִיכִין לִכְתֹּב לְזִכָּרוֹן אֲבָל אֵין כָּאן מְקוֹמוֹ, גַּם בְּתוֹךְ כָּךְ מָסַרְתִּי הַתְּפִלּוֹת לְהַעְתִּיק וְנִתְפַּשְּׁטוּ בֵּין אַנְשֵׁי־שְׁלוֹמֵנוּ עַד שֶׁנּוֹדַע לַמִּתְנַגְּדִים וְגַם עַל יְדֵי זֶה גָּבַר הַמַּחֲלֹקֶת.

ו

אַחַר כָּךְ נִתְעוֹרַרְתִּי לְהַעֲמִיד דְּפוּס בְּבֵיתִי לַחֲזֹר וּלְהַדְפִּיס כָּל סִפְרֵי רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, כִּרְצוֹנוֹ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה. וּבְפָרָט שֶׁצְּרִיכִין לְתַקֵּן הַרְבֵּה מַה שֶּׁעִוְּתוּ הַמַּדְפִּיסִים בַּ"לִקּוּטֵי מוֹהֲר"ן" הָרִאשׁוֹן וּשְׁאָר תִּקּוּנִים. וְהִנֵּה הִתְחַלְתִּי לַחֲשֹׁב מַחֲשָׁבוֹת בָּעִנְיָן זֶה, וְעָבַר זְמַן זְמַנִּים הַרְבֵּה עַד אֲשֶׁר הִתְחַלְתִּי לַעֲסֹק בָּזֶה בִּשְׁנַת תקע"ט, וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עָזַר לִי, שֶׁקִּבַּצְתִּי אֵיזֶה סָךְ מִקְצִינֵי אַנְשֵׁי־שְׁלוֹמֵנוּ עַד שֶׁקָּנִיתִי מַכְבֵּשׁ וְאוֹתִיּוֹת בְּאוֹתוֹ הַשָּׁנָה. וְאָז הָיְתָה שִׂמְחַת הַחֲתֻנָּה שֶׁל נֶכֶד רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה הַוּתִיק הַמְפֻרְסָם הַמַּפְלֵא מוֹרֵנוּ הָרַב יִשְׂרָאֵל שֶׁיִּחְיֶה בְּקָהִלַּת־קֹדֶשׁ טְשֶׁעְרִנְבִּיל עִם נֶכֶד הָרַב הֶחָסִיד הַמְפֻרְסָם מוֹרֵנוּ הָרַב מָרְדְּכַי נֵרוֹ יָאִיר מִשָּׁם. וְהִנֵּה כָּל מַה שֶּׁעָבַר עָלַי בְּעִנְיַן הַדְּפוּס צְרִיכִין עַל־זֶה חִבּוּר גָּדוֹל וְאִי אֶפְשָׁר לְבָאֲרוֹ בִּכְתָב בְּשׁוּם אֹפֶן, וּבְעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בָּעוֹלָם הַבָּא יְדַבְּרוּ מִזֶּה הַרְבֵּה הַרְבֵּה.

ז

וְהִנֵּה רַבּוּ הַמַּחֲלוֹקוֹת וְהַמְּנִיעוֹת גַּם אָפֵס כֶּסֶף וְנִתְעַכְּבָה הַדְּפוּס וְלֹא יָכֹלְתִּי לְדַפֵּס בִּשְׁנַת תקע"ט הַנַּ"ל. גַּם בְּכָל שְׁנַת תק"פ חָשַׁבְתִּי מַחֲשָׁבוֹת הַרְבֵּה לְהַתְחִיל לְהַדְפִּיס וְלֹא עָלְתָה בְּיָדִי וְעָמְדוּ בְּבֵיתִי הַכֵּלִים הַנִּזְכָּרִים לְעֵיל, שֶׁהֵם הַמַּכְבֵּשׁ וְהָאוֹתִיּוֹת וּמְעַט נְיָר אֲבָל לֹא יָכֹלְתִּי לְהַדְפִּיס מֵחֲמַת מְנִיעַת מָמוֹן וּשְׁאָרֵי מְנִיעוֹת רַבּוֹת וַעֲצוּמוֹת מְאֹד. וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּחַסְדּוֹ חָמַל עָלַי וְנָתַן לִי לֵב חָזָק לִבְלִי לְהַנִּיחַ אֶת הָרְצוֹן בְּשׁוּם אֹפֶן, וְנִתְחַזַּקְתִּי הַרְבֵּה וְלֹא הִנַּחְתִּי אֶת הָרְצוֹן, וְנִכְסַפְתִּי בְּכָל פַּעַם יוֹתֵר וְיוֹתֵר. אֲבָל אַף עַל פִּי כֵן עָבַר גַּם כָּל שְׁנַת תק"פ וְלֹא עָלְתָה בְּיָדִי לְהַעֲמִיד הַדְּפוּס.

ח

וְהִנֵּה בְּאֵלּוּ הַשָּׁנִים נָסַעְתִּי כַּמָּה פְּעָמִים עַל הַמְּדִינָה בֵּין אַנְשֵׁי־שְׁלוֹמֵנוּ בִּשְׁבִיל לֶאֱסֹף מָמוֹן עוֹד לְהַעֲמִיד הַדְּפוּס אֲבָל לֹא עָלְתָה בְּיָדִי כַּנַּ"ל:

ט

וְהִנֵּה בִּשְׁנַת תק"פ הַנִּזְכֶּרֶת לְעֵיל, אַחַר רֹאשׁ הַשָּׁנָה וְסֻכּוֹת הִתְחַלְתִּי לִכְסֹף מְאֹד לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל אֲבָל אָז נִשְׁמַע שֶׁיֵּשׁ עִפּוּשׁ חַס וְשָׁלוֹם בִּסְטַאמְבּוּל וְלֹא הָיָה בִּיכָלְתִּי אָז לִנְסֹעַ:

י

וַיְהִי הַיּוֹם בִּשְׁנַת תק"פ סְמוּךְ לְפֶסַח קֹדֶם רֹאשׁ חֹדֶשׁ נִיסָן, נִתְיַשַּׁבְתִּי לְדַבֵּר עִם חֲבֵרִי רַבִּי יְהוּדָה אֱלִיעֶזֶר מִזֶּה, וְהִמְתַּקְתִּי עִמּוֹ סוֹד יַחְדָּו שֶׁיִּסַּע עִמִּי יַחַד לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. כִּי מִקֹּדֶם יָדַעְתִּי שֶׁגַּם לְרי"א יֵשׁ לוֹ כְּסוּפִין לָבוֹא לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. וְגַם סִפֵּר לִי שֶׁפַּעַם אַחַת חָלַם לוֹ שֶׁהָיָה לִפְנֵי רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, וְדִבֵּר עִמּוֹ מַה שֶּׁצָּרִיךְ וְאָמַר לוֹ רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה שֶׁתִּקּוּנוֹ הוּא שֶׁיִּהְיֶה בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. וְעַל כֵּן נִתְרַצָּה עִמִּי רַבִּי יְהוּדָה אֱלִיעֶזֶר הַנִּזְכָּר לְעֵיל בְּרָצוֹן שָׁלֵם שֶׁיִּסַּע עִמִּי יַחַד לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְשֶׁיִּתֵּן לִי עֶשְׂרָה אֲדָמִים עַל הוֹצָאוֹת בִּשְׁבִילוֹ לְפָחוֹת וּבְקֹשׁ אוֹתִי מְאֹד מְאֹד שֶׁלֹּא אֶקַּח אַחֵר וְלֹא אֶסַּע בִּלְעָדָיו.

וּדְבָרַי עִם רי"א אָז הָיוּ בְּאֹפֶן זֶה, שֶׁאַחַר פֶּסַח יֵשׁ בְּדַעְתִּי לִנְסֹעַ לְנִיקוֹלַאיֶב לְבַקֵּשׁ אֶת רַבִּי לֵיבּ דּוּבְרָאוְונֶער אוּלַי יִתְרַצֶּה לְהוֹצִיא מִכִּיסוֹ מַה שֶּׁצְּרִיכִין עַל הַדְּפָסָה לְגָמֹר. וְאִם יִתְרַצֶּה מַה טּוֹב וְאָז אֶחָזֹר לְבֵיתִי וְלֹא אֶסַּע מִשָּׁם לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, כִּי הַהַדְפָּסָה חֲשׁוּבָה וְיִקָּרָה בְּעֵינַי מְאֹד כִּי הוּא זְכוּת הָרַבִּים לְדוֹרוֹת, אַךְ אִם לֹא אֶזְכֶּה לִפְעֹל אֶצְלוֹ שֶׁיַּעְזֹר לִי מַה שֶּׁאֲנִי צָרִיךְ לְצֹרֶךְ הַדְּפוּס הָעוֹלֶה סָךְ רַב, אָז אֶסַּע מִשָּׁם לְאֶדֶס וּמִשָּׁם לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל.

וּמְעַט הַמָּעוֹת שֶׁאֲקַבֵּץ בְּדַרְכִּי נִסְיָעָתִי יִהְיֶה לִי עַל הוֹצָאוֹת לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. וְדִבַּרְתִּי כָּל זֶה עִם רַבִּי יְהוּדָה אֶלִיעֶזֶר כִּדֵּי שֶׁהוּא יִסַּע עִמִּי אַחַר פֶּסַח לְנִיקוֹלַאיֶב עַל הַסָּפָק, אוּלַי אֶסַּע מִשָּׁם לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל.

וַאֲנִי הָיִיתִי מוּכָן אָז לִנְסֹעַ בְּסָמוּךְ לְאוּמַאן עַל עֶרֶב רֹאשׁ חֹדֶשׁ נִיסָן כְּדַרְכִּי בְּכָל שָׁנָה, וְהָיָה בְּדַעְתִּי לְהִתְעַכֵּב בְּאוּמַן אֵיזֶה יָמִים כְּדֵי לְהַרְבּוֹת שָׁם תְּפִלָּה עַל צִיּוּן רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה שֶׁיּוֹרֵה לִי דֶּרֶךְ הָאֱמֶת וְיַזְכֵּנִי לָבוֹא לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. אֲבָל בְּבוֹאִי לְאוּמַאן וְנִתְעַכַּבְתִּי שָׁם עַד אַחַר שַׁבָּת, אַחַר־כָּךְ הֶכְרַחְתִּי לַחֲזֹר לְבֵיתִי וְרָאִיתִי שֶׁעוֹמְדִים לְפָנַי מְנִיעוֹת עֲצוּמוֹת, וְקָשֶׁה לִי לָבוֹא לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל בְּעִתִּים הַלָּלוּ. וְעַל כֵּן בְּבוֹאִי לְבֵיתִי לֹא דִּבַּרְתִּי עוֹד עִם רַבִּי יְהוּדָה אֶלִיעֶזֶר מִזֶּה, כִּי רָאִיתִי שֶׁלֹּא אֶסַּע עוֹד אַחַר פֶּסַח לְנִיקוֹלַאיֶב. וְכֵן הָיָה שֶׁנִּתְעַכַּבְתִּי וְלֹא נָסַעְתִּי אַחַר פֶּסַח, וְכָל מַחֲשַׁבְתִּי הָיְתָה מְשׁוֹטֶטֶת מְאֹד בְּעִנְיַן הַדְּפוּס, וְהָיִיתִי חוֹשֵׁב מַחֲשָׁבוֹת רַבּוֹת בְּכָל פַּעַם אֵיךְ לְהַעֲמִיד הַדְּפוּס. וּבְתוֹךְ כָּךְ הָיִיתִי חוֹשֵׁב בְּכָל פַּעַם וְהָיִיתִי מִתְגַּעְגֵּעַ מְאֹד לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְכָל מַה שֶּׁעָבַר עָלַי בְּעִנְיָן זֶה אִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר וּלְסַפֵּר:

יא

וְהִנֵּה בְּלַ"ג בָּעֹמֶר שָׁנָה הַנִּזְכֶּרֶת לְעֵיל נָסַעְתִּי לְדָאשִׁיב, וּמִשָּׁם לְאוּמַאן, וְנִתְעַכַּבְתִּי שָׁם עַד עֶרֶב רֹאשׁ חֹדֶשׁ סִיוָן. וְאַחַר כָּךְ חָזַרְתִּי לְבֵיתִי. וּבְבוֹאִי לְבֵיתִי תֵּכֶף סִפְּרוּ לִי שֶׁהֶעֱבִירוּ אֶת הָאָדוֹן גַּרְדִּינִיצָע שֶׁהָיָה בִּבְּרֶסְלַב. וְזֶה הָיָה אֶצְלִי נֵס גָּדוֹל לְעִנְיַן הַדְּפוּס, כִּי אִם הָיָה זֶה הַגַּרְדִּינִיצָע לֹא הָיִיתִי יָכוֹל לְהַעֲמִיד הַדְּפוּס, וּכְבָר שִׁלַּחְתִּי לִשְׁאֹל אוֹתוֹ וְלֹא הִסְכִּים:

יב

וְהִנֵּה אַחַר שָׁבוּעוֹת הָיָה דַּעְתִּי מְבֻלְבֶּלֶת מְאֹד וְלֹא יָדַעְתִּי מַה לַּעֲשׂוֹת אֵיךְ אֶזְכֶּה לִמְצֹא אֹפֶן וְתַחְבּוּלָה לְהַעֲמִיד הַדְּפוּס, כִּי הָיוּ הַמְּנִיעוֹת רַבּוֹת וַעֲצוּמוֹת מְאֹד מְאֹד מִכָּל הַצְּדָדִים. וְגַם מִנִּיעַת הַמָּמוֹן כִּי הָיוּ צְרִיכִין עֲדַיִן סְךְ רַב, וּבְיָדִי לֹא הָיָה אֲפִלּוּ זוּז כָּל שֶׁהוּא. וְהָיָה בְּדַעְתִּי לִנְסֹעַ עַל הַמְּדִינָה וְנִמְנַעְתִּי הַרְבֵּה מֵחֲמַת כַּמָּה טְעָמִים, וְלִבִּי הָלַךְ אָנָה וְאָנָה כַּמָּה וְכַמָּה שָׁבוּעוֹת אַחַר חַג הַשָּׁבוּעוֹת אִם לִנְסֹעַ אוֹ לַחְדֹּל:

יג

וְהִנֵּה סָמוּךְ לְעֶרֶב רֹאשׁ חֹדֶשׁ מְנַחֵם אָב נָסַעְתִּי מִבֵּיתִי לְאוּמַאן, וְהָיִיתִי שָׁם עַל עֶרֶב רֹאשׁ חֹדֶשׁ אָב, וּמִשָּׁם נָסַעְתִּי לְנִיקוֹלַאיֶב לְדַבֵּר עִם רַבִּי לֵיבּ אוֹדוֹת הַדְּפוּס כַּנִּזְכָּר לְעֵיל. וּבְנְסִיעָה זֹאת לֹא לָקַחְתִּי עִמִּי אֶת רַבִּי יְהוּדָה אֶלִיעֶזֶר נֵרוֹ יָאִיר, כִּי לֹא הָיָה בְּדַעְתִּי אָז בְּעֵת שֶׁיָּצָאתִי

מִבֵּיתִי, לִנְסֹעַ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל מִנִּיקוֹלַאיֶעְ. אַךְ בְּבוֹאִי לְאוּמַאן שָׁמַעְתִּי שָׁם שֶׁיְּדִידֵנוּ הַוָּתִיק מוֹרֵנוּ הָרַב שִׁמְעוֹן נֵרוֹ יָאִיר הוּא כְּבָר בְּאָדֶעס לִנְסֹעַ מִשָּׁם לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְשֶׁיֵּשׁ סְבָרָא שֶׁרַבִּי נַפְתָּלִי נֵרוֹ יָאִיר חֶבֶרְי יִסַּע עִמּוֹ יַחַד. וַאֲנִי יָדַעְתִּי מִכְּבָר שֶׁרַבִּי נַפְתָּלִי נֵרוֹ יָאִיר יֵשׁ לוֹ כְּסוּפִין גְּדוֹלִים לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל זֶה זְמַן רָב. וְתֵכֶף שֶׁשָּׁמַעְתִּי זֹאת נִתְלַהֵב לִבִּי לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְהִתְחַלְתִּי לַחְשֹׁב מַחֲשָׁבוֹת אוּלַי אֶזְכֶּה לִנְסֹעַ עִם רַבִּי שִׁמְעוֹן הַנִּזְכָּר לְעֵיל יַחַד לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל.

וְנָסַעְתִּי מֵאוּמַאן לְנִיקוֹלַאיֶעְ דֶּרֶךְ טִירָאוּוִיצָע. וּבְאתִי עַל שַׁבַּת חֲזוֹן לִקְהִלַּת קֹדֶשׁ בָּאפָאלְיֶעְ. וְשָׁם נִתְקָרְבוּ אֵלַי בְּנֵי הַנְּעוּרִים חֲדָשִׁים, וְנִתְעוֹרְרוּ לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּהִתְעוֹרְרוּת גָּדוֹל כְּדֶרֶךְ אַנְשֵׁי־שְׁלוֹמֵנוּ הַנִּקְרָאִים עַל שֵׁם רַבֵּנוּ זְכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה. מִשָּׁם נָסַעְתִּי לְנִיקוֹלַאיֶעְ וּבְאתִי לְשָׁם עַל שַׁבַּת נַחֲמוּ, וְדִבַּרְתִּי עִם רַבִּי לֵיבּ אוֹדוֹת הַדִּפּוּס וְלֹא פָּעַלְתִּי אֲצִלוֹ כְּלוּם, גַּם לִי בְּעַצְמִי לֹא נָתַן כִּי אִם סָךְ מוּעָט. וְנָסַעְתִּי מִשָּׁם לְאָדֶעס וְחָשַׁבְתִּי מַחֲשָׁבוֹת בְּכָל הַדֶּרֶךְ אוּלַי אֶזְכֶּה לִנְסֹעַ מֵאָדֶעס לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. אֲבָל הָיוּ לִי עַל־זֶה כַּמָּה מְנִיעוֹת בְּדַעְתִּי, וּמְנִיעוֹת מֻחָמָת מָמוֹן. וּבְיוֹם ד' הָיָה חֲמִשָּׁה עָשָׂר בְּאָב וְאָז נִכְנַסְתִּי לְאָדֶעס. וּבְאוֹתוֹ הַיּוֹם קֹדֶם שֶׁנִּכְנַסְתִּי לְאָדֶעס בָּא אֵלַי שִׂמְחָה גְּדוֹלָה וְשָׂמַחְתִּי מְאֹד, וְכָל שִׂמְחָתִי הָיָה כִּי הָיָה נִרְאֶה לְדַעְתִּי שֶׁמִּכָּאן אֶסַּע לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. אֲבָל הָיִיתִי כְּמִתְנַבֵּא וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ מַה מִּתְנַבֵּא, כִּי הָאֱמֶת שֶׁעַל יְדֵי נְסִיעָה זֹאת לְאָדֶעס זָכִיתִי לָבוֹא לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל אַחַר כָּךְ, אֲבָל לֹא אָז בְּאוֹתוֹ הָעֵת.

וְנִכְנַסְתִּי לְאָדֶעס בְּיוֹם רְבִיעִי הַנִּזְכָּר לְעֵיל עֶרֶב וּבְכָל אוֹתוֹ הַיּוֹם לֹא נוֹדַע עֲדַיִן לְרַ' שִׁמְעוֹן שֶׁבָּאתִי עַד הַלַּיְלָה וּבָא אֶצְלִי וְהָיָה בֵּינֵינוּ שִׂמְחָה גְּדוֹלָה לְגֹדֶל אַהֲבָתֵנוּ הָעֲצוּמָה מְאֹד. בְּיוֹם חֲמִישִׁי בַּבֹּקֶר בְּעֵת שֶׁהִתְפַּלַּלְתִּי בָּא אֵלַי רַבִּי שִׁמְעוֹן וְדִבֵּר עִמִּי אַחַר גְּמַר תְּפִלַּת שְׁמוֹנֶה־עֶשְׂרֵה, בְּעוֹד שֶׁהָיִיתִי מְעֻטָּף בְּטַלִּית וּתְפִלִּין, וְהִתְחִיל לְסַפֵּר לִי שֶׁבִּקֵּל אוּכַל עַכְשָׁו לִנְסֹעַ עִמּוֹ יַחַד לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. וְיוֹדִיעַ לִי הַדֶּרֶךְ אֵיךְ לִקַּח הַבִּילֶעט וְכָל עִנְיַן הַנְּסִיעָה. וְהָיָה לִי חֵשֶׁק גָּדוֹל לִנְסֹעַ. אַךְ רַבּוּ הַמְּנִיעוֹת בְּמֹחִי, וְגַם לֹא הָיָה בְּיָדִי כִּי אִם סָךְ מוּעָט עַל הוֹצָאוֹת בְּעֶרֶךְ מֵאָה רוּבֶּל סוּג. וְהֶשְׁבַּתִּי לוֹ שֶׁאֲנִי צָרִיךְ לְיַשֵּׁב עַצְמִי בָּזֶה, אֲבָל לֹא הָיָה הַזְּמַן מַסְפִּיק לְהִתְיַשֵּׁב הַרְבֵּה כִּי אִמַּר שֶׁהַסְּפִינָה תֵּלֵךְ בְּסָמוּךְ אַחַר שַׁבָּת וּצְרִיכִין לְהַתְחִיל לְהִתְעַסֵּק בְּעִנְיַן הַבִּילֶעט תֵּכֶף. אַף עַל פִּי כֵן בִּקַּשְׁתִּי אוֹתוֹ שֶׁיֵּלֵךְ לְבֵיתוֹ וְאַחַר גְּמַר הַתְּפִלָּה אֶתְיַשֵּׁב אֵיזֶה שָׁעָה עַל כָּל פָּנִים וְאֶשְׁיב לוֹ תְּשׁוּבָה. וְהָלַךְ רַבִּי שִׁמְעוֹן וַאֲנִי גָּמַרְתִּי הַתְּפִלָּה וְדַעְתִּי הָלַךְ אָנָה וָאָנָה וְלֹא יָכֹלְתִּי לְשִׁית עֵצָה לְנַפְשִׁי, אַחַר כָּךְ נִגְמַר בְּדַעְתִּי לִנְסֹעַ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְאַחַר כָּךְ הָיָה אֶצְלִי רַבִּי שִׁמְעוֹן וְהוֹדַעְתִּי לוֹ דַּעְתִּי, וּבְאוֹתוֹ הַיּוֹם שָׁלַחְתִּי הָעֶגְלָה שֶׁהָיְתָה עִמִּי עִם הָאִישׁ רַבִּי לֵיבּל מִטִּירָאוּוִיצָע שֶׁהָיָה עִמִּי שֶׁיַּחֲזֹר לְבֵיתוֹ, וּבְיוֹם חֲמִישִׁי נָתַתִּי שְׁנֵי קֶרְבְּלִיךְ אַדְרוּף [דְּמֵי קַדִּימָה] לְהַסַּרְסוּר שֶׁיְּקַבֵּל לִי הַבִּילֶעט, וְנִתְעַכַּבְתִּי שָׁם עַל שַׁבָּת:

יד

וְהִנֵּה אַחַר שַׁבָּת הִתְחִילוּ הַמַּחֲשָׁבוֹת לְבַלְבֵּל אוֹתִי הַרְבֵּה הַרְבֵּה עַד שֶׁהָיְתָה דַּעְתִּי תְּלוּיָה בְּמִשְׁקָל, וְלֹא יָכֹלְתִּי לְהַכְרִיעַ לְכָאן וּלְכָאן. סוֹף דָּבָר שְׁנַיִם אוֹ שְׁלֹשָׁה יָמִים אַחַר שַׁבָּת הִנַּחְתִּי לְאַבּוּד הָאַדְרוּף, וּבְיוֹם חֲמִישִׁי בַּבֹּקֶר חָזַרְתִּי לְאוּמָאן וְלֹא נָסַעְתִּי לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל אָז, וְגַם אוֹדוֹת הַדְּפוּס לֹא פָּעַלְתִּי כְּלָל אָז וְהָיָה לִבִּי נִשְׁבָּר בְּקִרְבִּי מְאֹד וְחָזַרְתִּי לְאוּמָאן בְּפַחֵי נֶפֶשׁ.

גַּם בְּתוֹךְ הַדֶּרֶךְ בְּיוֹם שִׁשִּׁי עֶרֶב שַׁבַּת קֹדֶשׁ הָיָה לִי הֶזֵּק גָּדוֹל בַּדֶּרֶךְ שֶׁהִתְפַּלַּלְתִּי עַל הָעֲגָלָה וְנִזְהַרְתִּי הַרְבֵּה שֶׁלֹּא יַחֲטֹף הָאוֹפֵן אֶת כַּנְפֵי הַטַּלִּית וְיִקָּרֵעֻנוּ כַּאֲשֶׁר מִזְּדַּמֵּן לִפְעָמִים. וְאַף עַל פִּי כֵן בְּסוֹף הַתְּפִלָּה הִגְבַּהְתִּי עַצְמִי קְצָת מִתּוֹךְ הָעֲגָלָה שֶׁהָיְתָה מְחֻפָּה, וְהָיָה רוּחַ גָּדוֹל, וּפִתְאֹם חָטַף הָאוֹפֵן אֶת קְצֵה הַטַּלִּית וְנִקְרַע לִקְרָעִים. וְהָיָה לִי צַעַר גָּדוֹל מְאֹד מְאֹד מִזֶּה עַד כְּלוֹת הַנֶּפֶשׁ, עַד שֶׁצָּעַקְתִּי וּבָכִיתִי מֵחֲמַת זֶה. וְאָז הָיִיתִי נֶחְפָּז בְּדַרְכִּי מְאֹד לָבוֹא לְאוּמָאן כְּדֵי לְהַגִּיעַ לְשָׁם עַל עֶרֶב רֹאשׁ חֹדֶשׁ אֱלוּל, שֶׁאָז מִתְקַבְּצִים הָרַבֵּה אַנְשֵׁי־שְׁלוֹמֵנוּ עַל צִיּוּנוֹ הַקָּדוֹשׁ. וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עָזַר שֶׁבָּאתִי עַל שַׁבַּת־קֹדֶשׁ לְבָאפְאלְיֶע וְאֶרֶעל וּמִשָּׁם נָסַעְתִּי לְאוּמָאן, וְהָיִיתִי בְּעֶרֶב רֹאשׁ חֹדֶשׁ עַל צִיּוּנוֹ הַקָּדוֹשׁ.

וְאָז הָיָה שָׁם יְדִידֵינוּ הָרַב רַבִּי יַעֲקֹב יוֹסֵף נֵרוֹ יָאִיר שֶׁנָּתַן סָךְ רַב בִּשְׁנַת תקע"ט עַל הַדְּפוּס, וְחָפַצְתִּי לְדַבֵּר עִמּוֹ הָרַבֵּה מֵעִנְיַן הַדְּפוּס שֶׁצְּרִיכִין לְהִשְׁתַּדֵּל לְהַעֲמִידוֹ, וְרָצִיתִי לְפָרֵשׁ לְפָנָיו כָּל לִבִּי. וְהִנֵּה בְּעֵת שֶׁהָיִיתִי עִמּוֹ יַחַד עַל צִיּוּנוֹ הַקָּדוֹשׁ, שָׁם בְּוַדַּאי הָיָה בִּלְתִּי אֶפְשָׁר לְדַבֵּר עִמּוֹ. וְאַחַר כָּךְ רָאִיתִי אוֹתוֹ בַּשּׁוּק וְהָיִינוּ שְׁנֵינוּ טְרוּדִים, וְאָמַרְתִּי לוֹ שֶׁאֲנַחְנוּ צְרִיכִין לְדַבֵּר יַחַד וְהֵשִׁיב בְּדֶרֶךְ צְחוֹק וְכִי אֵיךְ יַעֲלֶה עַל הַדַּעַת שֶׁלֹּא נִתְוַעֵד יַחַד לְדַבֵּר. וְלַסּוֹף נִזְדַּמֵּן מֵאֵת הַשֵּׁם שֶׁהָיָה טָרוּד מְאֹד וְהַבַּעַל עֲגָלָה וְהָאֲנָשִׁים שֶׁהָיוּ עִמּוֹ נֶחְפָּזוּ מְאֹד, עַד שֶׁהָיָה מֻכְרָח לִנְסֹעַ בְּחִפָּזוֹן וְלֹא נִתְוַעֵד עִמִּי. וְהָיָה לִי צַעַר גָּדוֹל מִזֶּה מְאֹד מְאֹד, וּבְיוֹם שֶׁאַחֲרָיו חָזַרְתִּי וְהָלַכְתִּי עַל צִיּוּנוֹ הַקָּדוֹשׁ, וְסִפַּרְתִּי אֶת לִבִּי קְצָת לְפָנָיו.

כְּלַל הַדָּבָר שֶׁבְּאוֹתָן הָעִתִּים הָיוּ לִי צַעַר וְיִסּוּרִים גְּדוֹלִים מֵחֲמַת שֶׁטָּרַחְתִּי הַרְבֵּה לְגְמֹר הַדְּפוּס וְלֹא עָלָה בְּיָדִי. וּכְבָר נִשְׁתַּקֵּעַ מָמוֹן יִשְׂרָאֵל הַרְבֵּה לְצֹרֶךְ הַדְּפוּס וַעֲדַיִן לֹא פָּעַלְתִּי כְּלָל. וְלֹא הָיָה בְּיָדִי מָעוֹת לְהַעֲמִיד הַדְּפוּס כִּי עֲדַיִן הָיוּ צְרִיכִין סָךְ רַב מְאֹד בְּעֶרֶךְ ר' [מָאתַיִים] אֲדָמִים וְיוֹתֵר וְאֵין שׁוּם דֶּרֶךְ הַטֶּבַע לְקַבֵּץ יַחַד אֲפִלּוּ שְׁלִישׁ וּרְבִיעַ מִזֶּה הַסָּךְ. וְגַם פַּרְנָסָתִי דְּחוּקָה מְאֹד וְהָיִיתִי בַּעַל חוֹב גָּדוֹל, וְגַם שְׁאָרֵי מְנִיעוֹת הַרְבֵּה מְאֹד מְאֹד שֶׁהָיוּ עַל הַדְּפָסָה מִכָּל הַצַּדָּדִים מִפַּחַד הַצָּעְנְזוּר וְכוּ' וְכוּ'. וְגַם לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לֹא זָכִיתִי לִנְסֹעַ, וְגַם לְבֵיתִי לְצֹרֶךְ פַּרְנָסָתִי וּלְסַלֵּק הַחוֹבוֹת שֶׁאֲנִי חַיָּב בְּעַצְמִי לֹא הֵבֵאתִי מֵהַדֶּרֶךְ כִּי־אִם סָךְ מוּעָט מְאֹד, וּשְׁאָרֵי בִּלְבּוּל הַדַּעַת שֶׁהָיוּ לִי. וְאַף עַל פִּי כֵן לֹא הִנַּחְתִּי אֶת הָרָצוֹן

וְחָשַׁבְתִּי מַחֲשָׁבוֹת בְּכָל פַּעַם שֶׁאֶזְכֶּה לִגְמֹר הַהַדְפָּסָה וְכָל מַה שֶׁעָבַר עָלַי בְּעִנְיָן זֶה יִכְלוּ כַּמָּה יְרִיעוֹת לְסַפֵּר:

טו

וְהִנֵּה הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עוֹשֶׂה נִפְלָאוֹת גְּדוֹלוֹת בְּכָל עֵת, וְסִבַּב כַּמָּה סִבּוֹת לְטוֹבָה בְּדָרָכִים נִפְלָאִים וְנוֹרָאִים. וְאַף עַל פִּי שֶׁגַּם אַחַר כָּךְ כְּשֶׁנִּתְקָבַצְנוּ עַל רֹאשׁ הַשָּׁנָה תקפ"א בְּאוּמַאן לֹא פָּעַלְתִּי גַּם כֵּן כְּלוּם לִגְמֹר הַדְּפוּס, אַף עַל פִּי כֵן אַחַר כָּךְ כְּשֶׁבָּאתִי לְבֵיתִי עָזַר לִי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְהִכְנִיס מַחֲשָׁבוֹת בְּלִבִּי וְנָתַן לִי עֵצוֹת נִפְלָאוֹת וְכֹחַ לִסְבֹּל וּלְהַמְתִּין לִישׁוּעַת הַשֵּׁם וְלִבְלִי לִפְחֹד מִשּׁוּם דָּבָר מִגֹּדֶל הַפְּחָדִים שֶׁהִפְחִידוּ עָלַי שֶׁהוּא סַכָּנָה גְּדוֹלָה וְכוּ' בְּפָרָט בֵּין שׁוֹנְאִים כָּאֵלֶּה וְכוּ' וְחֶסְרוֹן כִּיס הַקָּשֶׁה מִכֻּלָּם. וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ חִזְּקֵנִי לְבִלְי לְהִסְתַּכֵּל עַל כָּל זֶה, וְהוֹלִיךְ אוֹתִי בִּדְרָכִים וְעֵצוֹת נִפְלָאוֹת, עַד שֶׁזָּכִיתִי בְּאוֹתָהּ הַשָּׁנָה לְהַעֲמִיד הַדְּפוּס וּלְהַדְפִּיס סִפְרֵי רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה סֵפֶר לִקּוּטֵי מוֹהֲר"ן הָרִאשׁוֹן וְהַתִּנְיָנָא, וְגַם סֵפֶר הָאֶלֶף־בֵּית וּשְׁמוֹת הַצַּדִּיקִים, וְהַכֹּל בְּתִקּוּנִים נִפְלָאִים וּבְהוֹסָפוֹת חֲדָשׁוֹת נִפְלָאוֹת וְנוֹרָאוֹת הַמְחַיִּין אֶת הַנֶּפֶשׁ. וְהִנֵּה גֹּדֶל הַיְשׁוּעָה הַזֹּאת שֶׁל הַעֲמָדַת הַדְּפוּס אֵין כָּאן מָקוֹם לְבָאֵר עַד הֵיכָן מַגִּיעַ נֵס נִפְלָא וִישׁוּעָה גְּדוֹלָה הַזֹּאת, כִּי הִיא זְכוּת הָרַבִּים נִפְלָא וְנוֹרָא מְאֹד שֶׁאֵין דֻּגְמָתוֹ לְדוֹרֵי דוֹרוֹת:

טז

וְהִנֵּה תֵּכֶף כְּשֶׁעָמַדְתִּי אֶת הַדְּפוּס בְּיוֹם חֲמִשָּׁה־עָשָׂר בִּשְׁבָט תקפ"א לִפְרָט־קָטָן וְהָיִינוּ בְּשִׂמְחָה עַל גֹּדֶל יְשׁוּעַת הַשֵּׁם אֲשֶׁר עָזָרַנִי עַד כֹּה. הִזְמִין הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁבָּא עַל שַׁבַּת קֹדֶשׁ כְּבוֹד הָרַבָּנִי וְכוּ' מוֹרֵנוּ הָרַב דָּוִד נֶרוֹ יָאִיר בֶּן הָרַב הַגָּאוֹן מֹהֲרָמְלְנִיק שֶׁהוּא אָחִיו שֶׁל כְּבוֹד רַבִּי יוֹסְקֶא נֶרוֹ יָאִיר חָתָן רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה. וְרַבִּי דָּוִד הַנִּזְכָּר לְעֵיל בָּא אָז מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְהָיָה שְׁלוּחָא דְּרַבָּנָן מֵהַכּוֹלֵל.

וְתֵכֶף כְּשֶׁנּוֹדַע לִי שֶׁבָּא רַבִּי דָּוִד הַנִּזְכָּר לְעֵיל מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לְכָאן, וְדַרְכִּי עַל פִּי רֹב לְהִסְתַּכֵּל עַל הַמַּחֲשָׁבָה דִּבּוּר וּמַעֲשֶׂה שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מַזְמִין לִי בְּכָל יוֹם, שֶׁבְּוַדַּאי יֵשׁ בָּהֶם אֵיזֶה רְמָזִים לְצָרְכִי לְקָרְבֵנִי לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. וְתֵכֶף עָלָה עַל דַּעְתִּי מַה זֹּאת, וְהֵבַנְתִּי שֶׁזֶּה נִשְׁלַח לִי רָמֶז לְהַזְכִּיר עַצְמִי בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. וְתֵכֶף הִתְחַלְתִּי לַחְשֹׁב מַחֲשָׁבוֹת בְּעִנְיַן הַהִשְׁתּוֹקְקוּת לָבוֹא לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. וְהֵבַנְתִּי אָז שֶׁאַחַר עֹצֶם רִבּוּי הַמְּנִיעוֹת שֶׁיֵּשׁ לִי עַל נְסִיעָתִי לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, אַף עַל פִּי כֵן אַחַר שֶׁזָּכִיתִי לְהַעֲמִיד הַדְּפוּס אַחַר מְנִיעוֹת רַבּוֹת וַעֲצוּמוֹת כָּאֵלֶּה, וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ נָתַן לִי בְּחִינַת אֲרִיכַת אַפַּיִם לִסְבֹּל כָּל הַמְּנִיעוֹת וְהוֹלִיךְ אוֹתִי בְּדַרְכֵי עֵצוֹת

נִפְלָאוֹת עַד שֶׁגָּמַרְתִּי הָעִנְיָן תְּהִלָּה לְאֵל וֶהֱעֱמַדְתִּי הַדְּפוּס, עַתָּה אֲנִי מֵבִין שֶׁעַל פִּי דְּרָכֵי עֵצוֹת אֵלּוּ שֶׁהֶעֱמַדְתִּי הַדְּפוּס בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, בְּדֶרֶךְ הַסְּבָלָנוּת הַזֹּאת וַאֲרִיכוּת אַפַּיִם וּזְרִיזוּת וּמְתִינוּת אֵלּוּ שֶׁעָזַר לִי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אֵיךְ לְהִתְנַהֵג בָּהֶם עַד שֶׁהֶעֱמַדְתִּי הַדְּפוּס בְּעֶזְרָתוֹ וִישׁוּעָתוֹ הַגְּדוֹלָה וְהַנּוֹרָאָה, עַל פִּי דְּרָכִים אֵלּוּ כְּפִי מַה שֶּׁאֲנִי יוֹדֵעַ בְּנַפְשִׁי, יָכוֹל לִהְיוֹת שֶׁאֶזְכֶּה לָבוֹא לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל גַּם כֵּן. אַף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ לִי מְנִיעוֹת וְחוֹמוֹת בַּרְזֶל כָּאֵלּוּ. וִידִיעָה זוֹ נִתְחַזְּקָה בְּלִבִּי הַרְבֵּה. וְאַחַר כָּךְ הָיִיתִי אֵצֶל רַבִּי דָּוִד הַנְּזִכָּר לְעֵיל, וְדִבֵּר עִמִּי מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְעָשָׂה לִי גַּם כֵּן חֵשֶׁק קָצַת לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל.

אַחַר כָּךְ בְּיוֹם שַׁבָּת בַּבֹּקֶר דִּבַּרְתִּי בְּבֵיתִי עִם אַנְשֵׁי־שְׁלוֹמֵנוּ הַרְבֵּה מִגְּדֶל נוֹרָאוֹת קְדֻשַּׁת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְשֶׁכָּל הַתּוֹרָה מְלֵאָה מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְשֶׁאֵין לְיִשְׂרָאֵל שׁוּם מָקוֹם בָּעוֹלָם כִּי־אִם בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, שֶׁהִיא אַדְמָתֵנוּ וְאַרְצֵנוּ וְכוּ' וְכוּ'. וְהִרְבֵּיתִי הַדִּבּוּר הַרְבֵּה בְּדִבּוּרִים אֲמִתִּיִּים כַּאֲשֶׁר הוּא בֶּאֱמֶת, שֶׁכָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל עִקַּר תִּקּוּנוֹ שֶׁיִּהְיֶה בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל (וּכְבָר מְבֹאָר בְּדִבְרֵינוּ מִזֶּה עַיֵּן שָׁם).

אַחַר כָּךְ אַחַר פֶּסַח נִזְדַּמֵּן שֶׁהָיִיתִי בַּחֲמֶלְנִיק עַל שַׁבָּת מִדֵּי עָבְרִי לְקֶהִלַּת קֹדֶשׁ בַּארְדִיטְשׁוֹב לְקִנּוֹת נִיר לְצֹרֶךְ גְּמַר הַהַדְפָּסָה. וְאָז הָיָה הַיְּאָרְצַייט שֶׁל הָרַב מֵחֲמֶעלְנִיק וְהָיָה שָׁם רַבִּי דָּוִד הַנְּזִכָּר לְעֵיל, וְחָזַרְנוּ וְנִתְוַעֲדָנוּ יַחַד וְחָזַר וְדִבֵּר עִמִּי בְּשַׁבַּת קֹדֶשׁ בִּשְׁעַת שְׁתִיָּה מִי יוֹדֵעַ אִם נִזְכֶּה לַשָּׁנָה הַבָּאָה לִשְׁתּוֹת יַחַד בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְרָמַז לִי מֵעִנְיַן נְסִיעָתִי לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְגַם זֶה הֵאִיר לִבִּי מְאֹד לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל:

יז

וְהִנֵּה בְּכָל שָׁנָה זוֹ שֶׁהִיא שְׁנַת תקפ"א הָיִיתִי טָרוּד מְאֹד בְּעִנְיַן הַדְּפוּס, וְאַף עַל פִּי כֵן בְּכָל פַּעַם הָיָה לִבִּי מִתְלַהֵב מְאֹד מְאֹד לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. וְאַחַר פֶּסַח נִתְעַכְּבָה הַדְּפוּס כַּמָּה וְכַמָּה שָׁבוּעוֹת עַד סְמוּךְ לְרֹאשׁ חֹדֶשׁ מְנַחֵם אָב שֶׁלֹּא הָיָה לִי נִיר עַל הַהַדְפָּסָה, וּבְכָל אוֹתוֹ הָעֵת הָיִיתִי נִכְסָף וּמִשְׁתּוֹקֵק מְאֹד לְדַלֵּג עַל הֶהָרִים וְלִבְוֹא לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. אַחַר כָּךְ עָזָרַנִי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְנָתַן לִי עֵצָה שֶׁבְּעֵת שֶׁעָמְדָה הַדְּפוּס וְלֹא יָכְלְתִּי לְהַדְפִּיס סְפָרִים הַגְּדוֹלִים שֶׁהִתְחַלְתִּי לְהַדְפִּיס, שֶׁאָז אַדְפִּיס לְעֵת עַתָּה עַל נִיר אֶחָד סֵפֶר הָאָלֶף־בֵּית וּבְנֵי שֶׁיִּחְיֶה נָתַן מְעוֹתָיו עַל זֶה וְהִתְחַלְנוּ לְהַדְפִּיסָם.

וְתֵכֶף נִזְדַּרְזְתִּי לַחֲזֹר וְלִכְתֹּב מֵחָדָשׁ כָּל שְׁמוֹת הַתַּנָּאִים וְהָאָמוֹרָאִים אֲשֶׁר מִתְּחִלָּה לֹא נִדְפַּס מֵהֶם כִּי־אִם מְעַט מִזְּעִיר וְהִתְחַלְתִּי לַעֲסֹק בָּזֶה, וְהָיָה לִי בָּזֶה יְגִיעָה גְּדוֹלָה מְאֹד. וְתֵכֶף כְּשֶׁעָסַקְתִּי בָּזֶה בִּכְתִיבַת שְׁמוֹת הַצַּדִּיקִים נִתְחַזֵּק בְּלִבִּי שֶׁבְּצֵרוּף זְכוּת זֶה אֶזְכֶּה לָבוֹא לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל (עיין בלקוטי הלכות או"ח נטילת ידים לסעודה ה"ד שם מבאר היטב ענין זה).

כִּי בֶּאֱמֶת הַזְכָּרַת שְׁמוֹת הַצַּדִּיקִים הוּא דָּבָר נִפְלָא וְנוֹרָא מְאֹד מְאֹד, וּמוֹעִיל הַרְבֵּה לְעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. כַּאֲשֶׁר מְבֹאָר מִזֶּה קְצָת כְּבָר. וְעוֹד יֵשׁ לֵאלֹקֵי מִלִּין לְבָאֵר גֹּדֶל מַעֲלַת הַזְכָּרַת שְׁמוֹת הַצַּדִּיקִים וְאֵין כָּאן מְקוֹמוֹ. וְעָלָה עַל דַּעְתִּי שֶׁעַל יְדֵי שֶׁזָּכִיתִי לְזַכּוֹת אֶת הָרַבִּים בִּזְכוּת זֶה לְסַדֵּר לָהֶם בְּיַחַד כָּל שְׁמוֹת הַצַּדִּיקִים וְכָל שְׁמוֹת הַתַּנָּאִים וְאָמוֹרָאִים שֶׁבְּכָל הַשַּׁ"ס וְסִפְרֵי וְכוּ' וּמִדְרָשִׁים וְכוּ' שֶׁזֶּה הָעִנְיָן מְסֻגָּל לִזְכוּת לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל בִּבְחִינַת "צַדִּיקִים יִירְשׁוּ אָרֶץ", (תְּהִלִּים ל"ז) שֶׁאִי אֶפְשָׁר לָבוֹא לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל כִּי־אִם בְּכֹחַ הַצַּדִּיקִים אֲמִתִּיִּים וְכוּ'. וּמֵאָז נִתְחַזְּקוּתִי יוֹתֵר בְּכַסּוּפִין חֲזָקִים יוֹתֵר לְנְסֹעַ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל אֲבָל רָאִיתִי שֶׁאָז תֵּכֶף אִי אֶפְשָׁר לְנְסֹעַ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל מֵחֲמַת שֶׁאֲנִי צָרִיךְ לְגְמֹר הַדְּפוּס.

וַהֲשֵׁם יִתְבָּרַךְ עָזַר לִי שֶׁאַחַר כָּךְ בָּא הַנְּיָר, וְנָמַרְתִּי הַסְּפָרִים הַגְּדוֹלִים וְהַקְּטַנִּים עַל רֹאשׁ הַשָּׁנָה תקפ"ב בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. וְהֵבֵאתִי הַסְּפָרִים לְאוּמַאן וְחִלַּקְתִּי אוֹתָם לְאַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ. עֵינָם רָאוּ וְשָׂמְחוּ, וְכֻלָּם תָּמְהוּ עַל גֹּדֶל יְשׁוּעַת הַשֵּׁם אֲשֶׁר עָזָרַנִי לְגְמֹר עֵסֶק הַהַדְפָּסָה אַחֲרֵי מְנִיעוֹת עֲצוּמוֹת כָּאֵלֶּה. וְהוֹדִינוּ לַה' חַסְדּוֹ וְנִפְלְאוֹתָיו אֲשֶׁר הִפְלִיא לַעֲשׂוֹת עִמָּנוּ וְעִם כָּל יִשְׂרָאֵל לְדוֹרוֹת עוֹלָם:

יח

וְהִנֵּה בְּכָל הַקַּיִץ תקפ"א הַנִּזְכָּר לְעֵיל כָּל מַחְשְׁבוֹתַי הָיוּ שֶׁתֵּכֶף כְּשֶׁאֶזְכֶּה לְגְמֹר הַהַדְפָּסָה אֶסַּע תֵּכֶף לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל דְּהַיְנוּ שֶׁאֶהְיֶה בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה בְּאוּמַאן, וְתֵכֶף אַחַר רֹאשׁ הַשָּׁנָה אֶסַּע מֵאוּמַאן לְאָדֶעס וּמִשָּׁם לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל אֲבָל כְּשֶׁהָיִיתִי בְּאוּמַאן עַל רֹאשׁ הַשָּׁנָה עִם הַסְּפָרִים אַחַר רֹאשׁ הַשָּׁנָה, רַבּוּ הַמְּנִיעוֹת וְגַם מְנִיעוֹת מֵחֲמַת מָמוֹן. גַּם עַדַיִן הָיִיתִי צָרִיךְ לִהְיוֹת בְּבֵיתִי לְצָרֵךְ גְּמַר הַסְּפָרִים שֶׁהָיוּ צְרִיכִין לְסַדְּרָם עֲדַיִן, וּשְׁאָר עֲסָקִים שֶׁהֻכְרַחְתִּי לַעֲסֹק בִּשְׁבִילָם. וּמֵחֲמַת כָּל זֶה הֻכְרַחְתִּי לַחֲזֹר לְבֵיתִי וְלֹא נָסַעְתִּי תֵּכֶף.

וּבְתוֹךְ כָּךְ עָבַר חֹדֶשׁ תִּשְׁרֵי וִימֵי הַחֹרֶף הִגִּיעוּ וְאָז בְּוַדַּאי אִי אֶפְשָׁר לִסַּע לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. גַּם בְּתוֹךְ כָּךְ בֵּין יוֹם הַכִּפּוּרִים לְסֻכּוֹת עָבַר רַבִּי דָּוִד הַנִּזְכָּר לְעֵיל דֶּרֶךְ קְהִלַּת קְדֹשׁ טוּלְטְשִׁין וְחָזַר לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וַאֲנִי לֹא יָכֹלְתִּי אָז לְנְסֹעַ עִמּוֹ. וְכָל מַחְשְׁבוֹתַי הָיוּ שֶׁאֶסַּע עִמּוֹ יַחַד, וְעַכְשָׁו לֹא יָכֹלְתִּי לְנְסֹעַ עִמּוֹ וְנִתְעַכַּבְתִּי בְּבֵיתִי.

גַּם אָז נִשְׁמַע מִלְּחֲמוֹת הַגֶּרְעקִין [הַיְוָנִים] וְהַכֹּל אָמְרוּ שֶׁאִי אֶפְשָׁר לִסַּע עַכְשָׁיו לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל גַּם אֶת רַבִּי דָּוִד הַנִּזְכָּר לְעֵיל שֶׁהָיָה שַׁדְּ"ר מֵהַכּוֹלֵל וּשְׁאָר הַמְשֻׁלָּחִים לֹא רָצָה הָרַב מֵאַפְּטָא לְהַנִּיחָם לְנְסֹעַ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל מֵחֲמַת סַכָּנוֹת הַנִּזְכָּרוֹת לְעֵיל. רַק אַחַר הַפְּצָרוֹת רַבּוֹת מֵחֲמַת שֶׁכָּל עֲנְיֵי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל עֵינֵיהֶם תְּלוּיוֹת עַל בִּיאַת הַמְשֻׁלָּחִים, הֻכְרַח לְהַנִּיחָם. וּבֶאֱמֶת לֹא

נָסְעוּ מִסְּטַמְבּוּל דֶּרֶךְ הַיָּם רַק דֶּרֶךְ יַבָּשָׁה, וְהָיוּ לָהֶם הוֹצָאוֹת גְּדוֹלוֹת מְאֹד הַכֹּל מֵחֲמַת סַכָּנוֹת מִלְחָמוֹת שֶׁל מְרִידַת הַגְּרֶעקִין:

יט

וְהִנֵּה אַחַר יוֹם טוֹב סְבִיב הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁהִתְחַלְנוּ לְהַדְפִּיס אֶת הַתְּפִלּוֹת בְּסוֹד. וְגַם בָּזֶה יֵשׁ הַרְבֵּה לְסַפֵּר יְשׁוּעַת הַשֵּׁם הַגְּדוֹלָה וְאֵין כָּאן מְקוֹמוֹ. וְאָז חָזַר וְנִבְעַר בִּי הַחֵשֶׁק וְהָרָצוֹן לִנְסֹעַ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְהִתְחַלְתִּי לַחְשֹׁב בָּזֶה הַרְבֵּה מְאֹד וְכִמְעַט לֹא עָבַר יוֹם שֶׁלֹּא חָשַׁבְתִּי בָּזֶה הַרְבֵּה. וְגַם הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עָזַרְנִי לְחַדֵּשׁ חִדּוּשִׁין דְּאוֹרַיְתָא נִפְלָאִים מְאֹד עַל גֹּדֶל הַהִתְגַּבְּרוּת שֶׁצָּרִיךְ כָּל אֶחָד לְהִתְגַּבֵּר לָבוֹא לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְשֶׁזֶּה עִקַּר נְצָחוֹן הַמִּלְחָמָה שֶׁצְּרִיכִין לְנַצֵּחַ בָּזֶה הָעוֹלָם. וְכַמָּה וְכַמָּה צְרִיכִין לְהִתְגַּבֵּר לְשַׁבֵּר הַמְּנִיעוֹת לָבוֹא לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְגֹדֶל מַעֲלַת קְדֻשַּׁת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר כָּל הַתּוֹרָה מְלֵאָה מִשֶּׁבַח קְדֻשַּׁת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְכוּ' וְכוּ' כַּמְבֹאָר בִּדְבָרֵינוּ הַנִּזְכָּר לְעֵיל (סִימָן ט"ז). וְאַף עַל פִּי כֵן עָבְרוּ עָלַי גַּם בָּזֶה הַחֹרֶף מְנִיעוֹת הַרְבֵּה בְּדַעְתִּי בְּלִי שִׁעוּר, וּבְכָל פַּעַם עָמְדוּ לְפָנַי הַמְּנִיעוֹת כְּחוֹמוֹת נְחשֶׁת וּבְרִיחֵי בַרְזֶל מַמָּשׁ. וְכָל מַה שֶּׁעָבַר עָלַי בְּעִנְיָן זֶה אִי אֶפְשָׁר לְסַפֵּר עַד שֶׁעָזַרְנִי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁיָּצָאתִי מִבֵּיתִי סָמוּךְ לְעֶרֶב רֹאשׁ חֹדֶשׁ שְׁבָט לִנְסֹעַ לְאוּמַאן, וְלֹא הִגַּדְתִּי לְשׁוּם אָדָם שֶׁיֵּשׁ סְבָרָא בְּדַעְתִּי שֶׁבַּנְּסִיעָה הַזֹּאת אֶסַּע לְאֶדֶעס וּמִשָּׁם לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. וּבֶאֱמֶת גַּם אֲנִי בְּעַצְמִי לֹא הָיִיתִי יוֹדֵעַ בְּבֵרוּר אִם אֶזְכֶּה לָזֶה כִּי עֲדַיִן הָיִיתִי מְסֻפָּק מְאֹד. אַחַר כָּךְ עָבַר עָלַי מַה שֶּׁעָבַר וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הָיָה בְּעֶזְרִי עַד שֶׁזָּכִיתִי לָבוֹא לְאֶדֶעס וּלְקַבֵּל שָׁם בֵּילֶעט, וְלַעֲבֹר עַל הַיָּם הַשָּׁחוֹר וְהַלְּבָן בְּשָׁלוֹם שְׁנֵי פְּעָמִים בְּעֵת סַכָּנוֹת מִלְחָמוֹת כָּזֹאת, וְעַכְשָׁו אֲנַחְנוּ הוֹלְכִים זֶה הַיּוֹם רְבִיעִי מֵאֶלֶכְסַנְדְּרִיאָה שֶׁל מִצְרַיִם לְעִיר צִיּוֹן שֶׁהִיא גְּבוּל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. וַאֲנִי כּוֹתֵב כָּל זֶה עַל הַסְּפִינָה. הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יְזַכֵּנִי לָבוֹא לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל בְּשָׁלוֹם חִישׁ קַל מְהֵרָה אָמֵן כֵּן יְהִי רָצוֹן:

כ

יוֹם כ"ד טֵבֵת תקפ"ב נָסַעְתִּי מִבֵּיתִי לְאוּמַאן וְלֹא הָיוּ עֲגָלוֹת מְצוּיוֹת מֵחֲמַת קִלְקוּל הַדְּרָךְ. וְהֶכְרַחְתִּי לִשְׂכֹּר עֲגָלָה רַק לְהַיְסִין, וְתֵכֶף שֶׁשָּׂכַרְתִּי הָעֲגָלָה נַעֲשָׂה רוּחַ סְעָרָה גְּדוֹלָה עִם שֶׁלֶג גָּדוֹל (שֶׁקּוֹרִין זַאווירֶעכָע) וְהָיָה לִבִּי חָלוּק מְאֹד אִם לִנְסֹעַ. וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עָזַרְנִי לִנְסֹעַ, וְנָסַעְתִּי בְּעֵת הָרוּחַ סְעָרָה הַגְּדוֹלָה וְהֶכְרַחְתִּי לָלוּן בְּכָפָר אֶחָד וְשָׁם הָיָה הַמּוֹכָסָן שִׂכּוֹר גָּדוֹל מְאֹד. אֲבָל קִבֵּל אוֹתָנוּ בְּסֵבֶר פָּנִים יָפוֹת, וְעָשָׂה סְעֻדָּה עֲבוּרֵנוּ וְהִפְלִיג לְדַבֵּר בְּשִׁכְרוּתוֹ מִיְּקָרַת חֲשִׁיבוּת קְדֻשַּׁת יִשְׂרָאֵל וּמְאֹס מְאֹד לְהִתְלוֹצֵץ מְאֹד מֵאֱמוּנָתָם שֶׁל הָעַכּוּ"ם. וְאֵצֶל

הַשֻּׁלְחָן יָשְׁבוּ אַנְשֵׁי הַיִּסּוּן וְשִׁבַּח בִּפְנֵיהֶם אֶת אֲדוֹנֵנוּ מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה וַאֲנָשָׁיו, וְשִׁמַּח אוֹתִי קְצָת עַל־יְדֵי שִׂכְרוּתוֹ וּדְבָרָיו (וְזֶה יָדוּעַ לָנוּ שֶׁעִקַּר הִתְחַזְּקוּת בְּפָרָט הִתְחַזְּקוּת שֶׁלִּי הוּא רַק עַל יְדֵי שִׂמְחָה).

מִשָּׁם נָסַעְתִּי בְּיוֹם שִׁשִּׁי בַּבֹּקֶר הַשְׁכֵּם לְהַיִּסּוּן. וְהָיָה בְּדַעְתִּי לִשְׁכֹּר מִשָּׁם עֲגָלָה לְטֶפְּלִיק לִשְׁבּוֹת שָׁם שַׁבַּת קֹדֶשׁ. אַךְ מִגֹּדֶל הַשֶּׁלֶג וּשְׁאָר טְעָמִים נִתְעַכַּבְתִּי שָׁם בְּהַיִּסּוּן וְהָיִיתִי שָׁם מְשׁוּבָּתֵי שַׁבַּת קֹדֶשׁ, וְהִתְפַּלַּלְתִּי בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ. וּתְהִלָּה לָאֵל הָיָה לִי נַחַת קְצָת בְּאוֹתוֹ שַׁבָּת, כִּי הָיוּ קְצָת אֲנָשִׁים אֶצְלִי וְדִבַּרְתִּי עִמָּהֶם מִתּוֹרָתוֹ שֶׁל רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה. בְּיוֹם רִאשׁוֹן אָכַלְתִּי שָׁם בְּאַכְסַנְיָא שֶׁלִּי אֵצֶל רַבִּי יוֹנָה סְעֻדַּת שַׁחֲרִית, וּבְתוֹךְ שִׂיחָתֵנוּ בָּאתִי לְתוֹךְ הַתּוֹרָה שֶׁל אֲרִיכַת אַפַּיִם שֶׁזּוֹכִין עַל יְדֵי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל (לִקּוּטֵי מוֹהַר"ן קנ"ה), וְחָזַרְתִּי שָׁם לִפְנֵיהֶם כָּל הַתּוֹרָה הַזֹּאת בְּבֵאוּר נִפְלָא וְשִׂיחָה נָאָה הַמְּבִיאָה לִידֵי מַעֲשֶׂה, וְגַם זֶה חִזֵּק דַּיְתִּי מְאֹד שֶׁהָיְתָה חֲלוּקָה מְאֹד. וְהַכֹּל שֶׁעִקַּר מְנִיעוֹת שֶׁלִּי הָיוּ מְנִיעוֹת הַמֹּחַ שֶׁהָיְתָה דַּיְתִּי חֲלוּקָה מְאֹד מְאֹד מֵחֲמַת כַּמָּה סְפֵקוֹת וּפְחָדִים, וְאִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר חֲלֻקּוֹת הַדֵּעָה שֶׁלִּי בִּכְתָב:

כא

בְּיוֹם רִאשׁוֹן פָּרָשַׁת בֹּא נָסַעְתִּי מֵהַיִּסּוּן לְטֶפְּלִיק, וּבָאתִי לְטֶפְּלִיק לְעֵת עֶרֶב אוֹר לְיוֹם שֵׁנִי. וּמָצָאתִי שָׁם אֶת רַבִּי מֹשֶׁה מִבָּאפָּלְיֶע וּבִקַּשְׁתִּי אוֹתוֹ שֶׁיִּשְׂכֹּר לִי עֲגָלָה בַּכֶּפֶר שֶׁלּוֹ, אוֹ לִנְסֹעַ לְאוּמַאן אוֹ אִם אֶפְשָׁר לִשְׂכֹּר עֲגָלָה עַל הַשָּׁבוּעַ לְכָל הַדֶּרֶךְ מַה טּוֹב. בְּיוֹם שֵׁנִי הִשְׂכַּמְתִּי וְהִתְפַּלַּלְתִּי. בְּתוֹךְ הַתְּפִלָּה בָּא עָרֵל אֶחָד עִם אֲגֶרֶת מֵרַבִּי מֹשֶׁה הַנִּזְכָּר לְעֵיל כָּתוּב שֶׁרַבִּי מֹשֶׁה הַנִּזְכָּר לְעֵיל שָׂכַר אוֹתוֹ בְּסַךְ מוּעָט לְשָׁבוּעַ לִנְסֹעַ עִמִּי כָּל הַדֶּרֶךְ. וְסָעַדְתִּי שָׁם, וְאַחַר כָּךְ נָסַעְתִּי אַחַר חֲצוֹת הַיּוֹם לִנְסֹעַ לְאוּמַאן עַל עֶרֶב רֹאשׁ חֹדֶשׁ שְׁבָט שֶׁהָיָה מְמַשְׁמֵשׁ לָבוֹא בְּיוֹם שְׁלִישִׁי. וּבָאתִי לִכְפַר רוּסָאשִׁי וְנִתְיַגְּעוּ הַסּוּסִים וְאָמַר הֶעָרֵל שֶׁנִּשְׂכֹּר לָנוּ עֲגָלָה אַחֶרֶת, וְהָיֵינוּ בְּהוּלִים וְנֶחְפָּזִים מְאֹד מְאֹד כִּי הַיּוֹם יָרֵד מְאֹד וּלְמָחָרָתוֹ הוּא עֶרֶב רֹאשׁ חֹדֶשׁ שֶׁהָיִיתִי אָץ וּבָהוּל מְאֹד לִהְיוֹת שָׁם עַל צִיּוּן הַקָּדוֹשׁ בְּתוֹךְ אַנְשֵׁי־שְׁלוֹמֵנוּ כְּדַרְכֵּנוּ בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה מִיּוֹם הִסְתַּלְּקוּתוֹ לִהְיוֹת בְּאוּמַאן עַל צִיּוּן שֶׁלּוֹ הַקָּדוֹשׁ בְּעֶרֶב רֹאשׁ חֹדֶשׁ שְׁבָט, עַל כֵּן הָיִיתִי בָּהוּל מְאֹד מְאֹד. וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הִזְמִין לָנוּ עָרֵל אֶחָד וְהֶכְרַחְתִּי לִתֵּן לוֹ כְּמוֹ שֶׁחָפֵץ יו"ד זְהוּבִים שֶׁיַּעֲמִיד אוֹתָנוּ לְאוּמַאן בָּעֶרֶב, וְנָסַעְתִּי עִמּוֹ אֲנִי וְרַבִּי מֶנְדִּיל.

וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הָיָה בְּעֶזְרָתִי וּבָאנוּ לְאוּמַאן לָעֶרֶב בְּעֶרֶךְ שָׁלֹשׁ אוֹ אַרְבַּע שָׁעוֹת בַּלַּיְלָה, וּכְבָר נִרְדְּמוּ בְּשָׁנָה בְּבֵית רַבִּי אַבְרָהָם, שֶׁהוּא אַכְסַנְיָא שֶׁלִּי, וְהֶכְרַחְתִּי לִנְסֹעַ לְבֵית רַבִּי נַפְתָּלִי חֲבֵרִי לְהִתְאַכְסֵן שָׁם בַּלַּיְלָה וּבָאתִי לְשָׁם וְהָיִיתִי סָבוּר שֶׁאֶמְצָא שָׁם אֲנָשֵׁינוּ הַבָּאִים עַל

עֶרֶב רֹאשׁ חֹדֶשׁ שֶׁמִּתְאַכְסְנִים כֻּלָּם בְּבֵיתוֹ, אֲבָל לֹא הָיָה שָׁם אֶחָד מֵהֶם כִּי מֵחֲמַת קִלְקוּל הַדֶּרֶךְ רַבִּים לֹא יָכְלוּ לָבוֹא, וְאוֹתָן שֶׁבָּאוּ לֹא בָּאוּ עַד יוֹם הַמֻּחֶרֶת בַּבֹּקֶר. אֲבָל כְּשֶׁנִּכְנַסְתִּי לְבֵית רַבִּי נַפְתָּלִי מָצָאתִי שָׁם אֲנָשִׁים רַבִּים חֲשׁוּבִים יוֹשְׁבִים בִּסְעֻדָּה וְזֶה הָיָה סְעֻדַּת נִשּׂוּאִין שֶׁל אֶחָד מֵאֲנָשֵׁינוּ שֶׁהִשִּׂיאוֹ רַבִּי נַפְתָּלִי בְּאוֹתוֹ הָעֵת, וְהָיָה לִי נַחַת גָּדוֹל מִזֶּה וְאָכַלְתִּי שָׁם סְעֻדַּת הָעֶרֶב. בַּבֹּקֶר בְּיוֹם שְׁלִישִׁי הִתְפַּלַּלְתִּי בְּבֵית רַבִּי נַפְתָּלִי. בְּתוֹךְ הַתְּפִלָּה נִתְקַבְּצוּ וּבָאוּ כָּל אַנְשֵׁי־שְׁלוֹמֵנוּ שֶׁבָּאוּ מִבְּרֶסְלֶב וְכוּ'. וְהִלַּכְנוּ כֻּלָּנוּ עַל צִיּוּן הַקָּדוֹשׁ וְשָׁפַכְנוּ שִׂיחֵנוּ שָׁם כְּדַרְכֵּנוּ תָּמִיד:

כב

אַחַר כָּךְ אָכַלְתִּי סְעֻדַּת הַצָּהֳרַיִם בְּבֵית רַבִּי אַבְרָהָם וְנָסְעוּ כָּל אַנְשֵׁי־שְׁלוֹמֵנוּ לְבֵיתָם. בְּתוֹךְ אֲנָשֵׁינוּ הָיָה שָׁם רַךְ בַּשָּׁנִים שֶׁהָיָה שָׁם פַּעַם רִאשׁוֹנָה. וְהוּא רַבִּי חַיִּים נַחוּם בֶּן רַבִּי שִׁמְוּאֵל מִזְּוִרִין. וְהוּא הָיָה אַלְמָן שֶׁגֵּרַשׁ אִשְׁתּוֹ וּבָא לְבֵיתִי זֶה שְׁנֵי חֳדָשִׁים קֹדֶם חֲנֻכָּה, וְקֵרַבְתִּי אוֹתוֹ מְאֹד מֵחֲמַת אַהֲבַת אָבִיו שֶׁהָיָה מַאֲנְשֵׁי־שְׁלוֹמֵנוּ. וְהָיִיתִי חָפֵץ מְאֹד לַעֲשׂוֹת שִׁדּוּךְ עִמּוֹ, אֲבָל לֹא נִזְדַּמֵּן. וְגַם מֵחֲמַת שֶׁבְּדַעְתִּי הָיָה טָמוּן עִנְיַן הַנְּסִיעָה לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְלֹא יָכֹלְתִּי לְקַבֵּל עָלַי הַהִתְחַיְּבוּת שֶׁלִּי. וְהָרַב וְרַבִּי יוֹסְקֶא נֶרֶם יָאִיר לֹא רָצוּ לְקַבֵּל עֲלֵיהֶם כְּלָל שׁוּם הִתְחַיְּבוּת בְּקַהִלַּת־קֹדֶשׁ בְּרֶסְלֶב.

אֲבָל מֵאֵת הַשֵּׁם הָיְתָה שֶׁהָאִישׁ הַנִּזְכָּר לְעֵיל נִתְעַכֵּב בְּבֵיתִי עַד סָמוּךְ לְעֶרֶב רֹאשׁ חֹדֶשׁ שְׁבָט, וְהָיִיתִי רוֹצֶה לְקַבְּלוֹ עִמִּי לְאוּמַאן. אֲבָל מֵחֲמַת קִלְקוּל הַדֶּרֶךְ עַד שֶׁהֻכְרַחְתִּי לִשְׂכֹּר עֲגָלָה רַק לְהַיְסִין לְבַד עַל כֵּן לֹא לָקַחְתִּי שׁוּם אָדָם כִּי־אִם אֶת רַבִּי מָנְדִיל מִטּוּלְטְשִׁין לְבַדּוֹ שֶׁנָּסַע עִמִּי כָּל הַדֶּרֶךְ עַד קְהִלַּת קֹדֶשׁ אַדְעֶס וּמִשָּׁם חָזַר לְבֵיתוֹ. וְעַל כֵּן נִתְעַכֵּב הָאַלְמָן רַבִּי חַיִּים נַחוּם בְּבֵיתִי עַד לְאַחַר שַׁבָּת שֶׁאָז נָסַע בְּנִי שֶׁיִּחְיֶה וּשְׁאָר אַנְשֵׁי־שְׁלוֹמֵנוּ. וְקִבְּלוּ אֶת רַבִּי חַיִּים נַחוּם וְכוּ' כַּאֲשֶׁר צִוִּיתִי קֹדֶם נְסִיעָתִי מִבֵּיתִי שֶׁיְּקַבְּלוּ אוֹתוֹ לְאוּמַאן עַל הוֹצָאוֹת שֶׁלִּי. וְכֵן הָיָה, שֶׁהֵבִיאוּ אוֹתוֹ עִמָּהֶם וַאֲנִי סִלַּקְתִּי לָהֶם בְּעַד הַהוֹצָאוֹת.

וְאַחַר שֶׁבָּאנוּ מִצִּיּוּן הַקָּדוֹשׁ וְאָכַלְנוּ סְעֻדַּת הַצָּהֳרַיִם הִתְחַלְנוּ לְדַבֵּר מִשִּׁדּוּכִים אוּלַי יִמָּצֵא שָׁם אֵיזֶה שִׁדּוּךְ לְפָנָיו. וּבְרוּךְ הַשֵּׁם הַיּוֹשֵׁב וּמְזַוֵּג זִוּוּגִים שֶׁבְּתוֹךְ כָּךְ נִזְדַּמֵּן שִׁדּוּךְ הָגוּן מְאֹד לְפָנָיו עִם אֶחָד מֵחֲשׁוּבֵי אַנְשֵׁי־שְׁלוֹמֵנוּ, הַוָּתִיק הָרַבָּנִי מוֹרֵנוּ הָרַב רַבִּי זַלְמָן מֵאוּמַאן. וְרַבִּי יוֹסְקֶא נֶרוֹ יָאִיר וְהָרַב נֶרוֹ יָאִיר כְּבָר הָיוּ מוּכָנִים לִנְסֹעַ לְבֵיתָם וְרָצִיתִי לְעַכְּבָם לְהַמְתִּין עַד שֶׁיִּגְמֹר הַשִּׁדּוּךְ, וְלֹא רָצוּ רַק תֵּכֶף וּמִיָּד נִתְרַצָּה רַבִּי יוֹסְקֶא מֵעַצְמוֹ בְּשִׂמְחָה גְּדוֹלָה וְקִבֵּל בְּקִנְיַן אַגַּב סוּדָר עַל כָּל הִתְחַיְּבוּת הַמֻּלְבָּשִׁים לְהָאַלְמָן. וַאֲנִי לֹא נִתְחַיַּבְתִּי כִּי־אִם חֲמִשִּׁים זְהוּבִים לְקַבְּלָם בְּטֶשְׁעֶרִין, וְהֵם נָסְעוּ לְשָׁלוֹם לְבֵיתָם וְהָאַלְמָן הַנִּזְכָּר לְעֵיל עִם בְּנֵי

שֶׁיִּחְיֶה וּשְׁאָר אַנְשֵׁי־שְׁלוֹמֵנוּ שֶׁהָיוּ עַל אוֹתָהּ הָעֲגָלָה כֻּלָּם נִתְעַכְּבוּ בְּאוּמַן עִמִּי, וּבַלַּיְלָה נִגְמַר הַשִּׁדּוּךְ לְמַזָּל טוֹב וְגַם זֶה חִזֵּק וְשִׂמַּח אוֹתִי שֶׁזָּכִיתִי לִגְמֹר מִצְוָה כָּזֹאת לְהַשִּׂיא יָתוֹם חָשׁוּב כְּזֶה בַּר אוֹרִין וּבְנוֹ שֶׁל אִישׁ כָּשֵׁר וְנִכְבָּד מְאֹד מִיַּקִּירֵי אַנְשֵׁי־שְׁלוֹמֵנוּ:

כג

בְּיוֹם עֶרֶב רֹאשׁ חֹדֶשׁ הַנִּזְכָּר לְעֵיל, בָּא לְעֵת עֶרֶב הָרַבָּנִי הַוָּתִיק מוֹרֵנוּ הָרַב רַבִּי שְׁמוּאֵל אַיזִיק נֵרוֹ יָאִיר שֶׁנִּתְעַכֵּב בַּדֶּרֶךְ וְלֹא הָיָה עִמָּנוּ עַל צִיּוּן הַקָּדוֹשׁ בַּבֹּקֶר, וְלֹא בָּא עַד סָמוּךְ לְמִנְחָה וַעֲדַיִן לֹא טָעַם כְּלוּם. וְהָיָה בְּדַעְתּוֹ לֵילֵךְ תֵּכֶף עַל הַבַּיִת עָלְמִין, אֲבָל רָאִיתִי שֶׁהוּא לוֹ לְטֹרַח גְּדוֹל כִּי בָּא מִקֹּר גָּדוֹל וְנִתְיַגֵּעַ בַּדֶּרֶךְ וְהַיּוֹם יָרַד מְאֹד. וְעִכַּבְתִּי אוֹתוֹ קְצָת, וְתֵכֶף נִתְרַצָּה לוֹמַר, טוֹב שֶׁאֵלֵךְ לְמָחָר בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ, וְיָשַׁב לֶאֱכֹל. וּבַלַּיְלָה הָיָה עִמָּנוּ עַל הַתְּנָאִים וּבַבֹּקֶר הָלַךְ עַל צִיּוּן הַקָּדוֹשׁ וּכְשֶׁחָזַר מִשָּׁם נִתְעוֹרֵר לִי חֹשֶׁק לֵילֵךְ גַּם כֵּן אַף עַל פִּי שֶׁבְּיוֹם אֶתְמוֹל הָיָה בְּדַעְתִּי לִבְלִי לֵילֵךְ בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ מֵחֲמַת שֶׁהָיָה בְּדַעְתִּי לְהִתְעַכֵּב עוֹד אֵיזֶה יָמִים בְּאוּמַאן, אֲבָל עַכְשָׁו מֵחֲמַת שֶׁהָלַךְ רַבִּי שְׁמוּאֵל אַיזִיק עִם אֵיזֶה אַנְשֵׁי־שְׁלוֹמֵנוּ, נִתְעוֹרֵר לִי חֹשֶׁק עַל כֵּן הָלַכְתִּי וְהִתְפַּלַּלְתִּי שָׁם. וּפֵרַשְׁתִּי שָׁם שִׂיחָתִי קְצָת. וְעַל יְדֵי זֶה נִתְחַזַּקְתִּי יוֹתֵר בְּעִנְיַן נְסִיעָתִי:

כד

אַחַר כָּךְ אָכַלְתִּי סְעֻדַּת הַצָּהֳרַיִם בְּבֵית אַכְסַנְיָא שֶׁלִּי בְּבֵית רַבִּי אַבְרָהָם. אַחַר כָּךְ הָלַכְתִּי לְהַעֲבִיר כָּל הַחֲפָצִים שֶׁלִּי מִבֵּית רַבִּי נַפְתָּלִי לְבֵית רַבִּי אַבְרָהָם. כִּי עֲדַיִן הָיוּ כָּל הַחֲפָצִים שֶׁלִּי מֻנָּחִים בְּבֵית רַבִּי נַפְתָּלִי מֵלֵיל ג' עַד עַתָּה וְשָׁכַרְתִּי עֲגָלָה וְהֶעֱבַרְתִּי אוֹתָם לְבֵית רַבִּי אַבְרָהָם לְאַכְסַנְיָא שֶׁלִּי. אַחַר כָּךְ הָלַכְנוּ לְבֵית רַבִּי מֹשֶׁה שֶׁשָּׁם הִתְפַּלַּלְנוּ בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה הָעָבָר:

כה

אַחַר כָּךְ הָלַכְתִּי לְבֵית רַבִּי נַפְתָּלִי שֶׁנִּמְצָא שָׁם אִישׁ אֶחָד מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל שֶׁבָּא זֶה סָמוּךְ מְאֹד מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, כְּדֵי לְדַבֵּר עִמּוֹ מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. וְגַם לִשְׁמֹעַ מִמֶּנּוּ אוֹדוֹת רַבִּי שִׁמְעוֹן חֲבֵרֵנוּ שֶׁנִּשְׁמַע עָלָיו אָז שְׁמוּעָה לֹא טוֹבָה שֶׁהָיָה חַס וְשָׁלוֹם בְּתוֹךְ הַסְּפִינָה שֶׁנֶּאֱבְדָה כַּמְפֹרָסָם. וְהָלַכְתִּי לְשָׁם אֵיזֶה שָׁעוֹת סָמוּךְ לְמִנְחָה וְדִבַּרְתִּי עִמּוֹ הַרְבֵּה. וְסִפֵּר לִי כָּל נְסִיעָתוֹ מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל עַד הֵנָּה. כִּי בְּאוֹתָן הָעִתִּים הָיְתָה שְׁעַת מִלְחָמָה וְסַכָּנָה גְּדוֹלָה מֵחֲמַת מְרִידַת

הַגֶּרְעִקִין בְּמֶלֶךְ הַתּוֹגָר כַּמְפֶּרְסָם, וּמֵחֲמַת זֶה נִתְעַכְּבוּ רַבִּים מְאֹד בְּאָדֶעס שֶׁרָצוּ לִסַּע וְלֹא נָסְעוּ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל מִגֹּדֶל הַפַּחַד.

וַאֲנִי אָמַרְתִּי בְּלִבִּי שֶׁכָּל הַמְּנִיעוֹת הָאֵלֶּה הֵם רַק בִּשְׁבִיל הַחֵשֶׁק כְּדֵי שֶׁיִּתְגַּבֵּר חִשְׁקִי יוֹתֵר לְהַנֶּחְשָׁק הַנִּפְלָא הַקָּמוּץ וְסָתוּם הַזֶּה שֶׁהוּא לִנְסֹעַ לָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה, אֶרֶץ חֶמְדָּה טוֹבָה וּרְחָבָה שֶׁהִנְחִיל לַאֲבוֹתֵינוּ. עַד אֲשֶׁר נִתְגַּבַּרְתִּי יוֹתֵר עַל יְדֵי הַמְּנִיעוֹת וְהַבִּלְבּוּלִים הָאֵלֶּה, וְחִזַּקְתִּי עַצְמִי בְּיוֹתֵר לְבִלִי לְהַשְׁגִּיחַ עַל כָּל זֶה, וְהַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ עָזָרַנִי לִנְסֹעַ.

וְאָז שָׁמַעְתִּי מֵהָאִישׁ מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הַנִּזְכָּר לְעֵיל כָּל סֵדֶר נְסִיעָתוֹ. וְסִפֵּר לִי שֶׁעִיר עַכּוֹ סְגוּרָה מֵחֲמַת מְרִידָה הַזֹּאת, וְשָׂכְרוּ סְפִינָה חוּץ לָעִיר עַכּוֹ וְנָסְעוּ קָצַת. וּבְדֶרֶךְ הֶחֱזִירָם אָדוֹן מִסְּפִינָה אַחַת, וְאָמַר לָהֶם שֶׁהוּא סַכָּנָה גְּדוֹלָה לֵילֵךְ עַכְשָׁו, כִּי בְּעַצְמָם שָׁמְעוּ קוֹל הַצְּעָקָה מֵאַנְשֵׁי הַסְּפִינָה שֶׁנֶּהֱרְגוּ, וּלְפִי דִּבְרֵיהֶם הָיְתָה זֹאת הַסְּפִינָה, שֶׁנִּשְׁמַע שֶׁנֶּהֱרְגוּ, שֶׁהָיָה בְּתוֹכָהּ בֶּן רַבִּי זְאֵב מִטְּרַאסְטְנָעץ וְרַבִּי שִׁמְעוֹן חֲבֵרֵנוּ וְעוֹד יְהוּדִים רַבִּים בְּעֶרֶךְ שִׁשִּׁים וַחֲמִשָּׁה, וְאָמַר הָאִישׁ מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הַנִּזְכָּר לְעֵיל שֶׁהָאֲנָשִׁים שֶׁהָיוּ בַּסְּפִינָתוֹ אָמְרוּ שֶׁהֵם יוֹדְעִים וְזוֹכְרִים חֲמִשִּׁים וְשִׁבְעָה אֲנָשִׁים מֵהֶם. וְאָז חָזְרָה הַסְּפִינָה לְעַכּוֹ שֶׁהָלַךְ בָּהּ הָאִישׁ הַנִּזְכָּר לְעֵיל, וְשָׁאֲלוּ אֶת הָאָדוֹן שֶׁל הַסְּפִינָה שֶׁהוּא בְּעַצְמוֹ נִשְׁאַר בְּבֵיתוֹ, וְצִוָּה לָהֶם לֵילֵךְ וְלִבְלִי לְהַשְׁגִּיחַ עַל־זֶה וְחָזְרוּ וְהָלְכוּ עַד אֵיזֶה מָקוֹם כְּמִדָּמֶה עַד רַאדֶיס, מִשָּׁם קָצָתָם שָׂכְרוּ סוּסִים עַד עִיר סְטַמְבּוּל בְּעַצְמוֹ, וּקְצָתָם עַל שֶׁהָיוּ עֲנִיִּים הָלְכוּ וְסִבְּבוּ מֵעִיר לְעִיר קָצָת בַּיַּבָּשָׁה וּקְצָת בַּיָּם עַד שֶׁבָּאוּ לִסְטַמְבּוּל. וְסִפֵּר לִי, שֶׁאוֹתָן שֶׁהָלְכוּ דֶּרֶךְ עִירוֹת יִשְׂרָאֵל עָזְרוּ לָהֶם יִשְׂרָאֵל בְּכָל מָקוֹם שֶׁבָּאוּ, וְנָתְנוּ לָהֶם עַל הוֹצָאוֹת הַנְּסִיעָה וַאֲכִילָה וּשְׁתִיָּה כְּדֶרֶךְ אַחֵינוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל רַחֲמָנִים בְּנֵי רַחֲמָנִים. וּזְמַן נְסִיעָתָם נִשְׁתַּהֶה מִן רֹאשׁ חֹדֶשׁ אִיר שֶׁיָּצְאוּ מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל עַד יְמֵי תִּשְׁרֵי שֶׁאָז עָמְדוּ בְּקַארִינְטָאן בְּאָדֶעס.

וְכָל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה הָיוּ לִי קָצַת לִמְנִיעָה גְּדוֹלָה. מֵחֲמַת שֶׁשָּׁמַעְתִּי גֹּדֶל הָרַעַשׁ וְהַסַּכָּנָה. אֲבָל אַחַר כָּךְ נִתְחַזַּקְתִּי יוֹתֵר עַל יְדֵי זֶה, כִּי פָּנִיתִי לְצַד אֶחָד וְהִסְתַּכַּלְתִּי הֲלֹא הֵם אַף עַל פִּי כֵן נָסְעוּ מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לְחוּץ־לָאָרֶץ, וְסָכְנוּ עַצְמָם בִּשְׁבִיל פַּרְנָסָה לְגֹדֶל הַדּוֹחַק שֶׁלָּהֶם, וְהַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ עֶזְרָם שֶׁבָּאוּ בְּשָׁלוֹם. עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה אֲנִי מְחֻיָּב לְסַכֵּן עַצְמִי בִּשְׁבִיל תִּקּוּן נַפְשִׁי לִנְסֹעַ מֵחוּץ־לָאָרֶץ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְהַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ יַעְזְרֵנִי בְּחַסְדּוֹ לָבוֹא לְשָׁם. כִּי לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל אִי אֶפְשָׁר לָבוֹא כִּי־אִם עַל יְדֵי יִסּוּרִים.

וְגַם רַבֵּנוּ זְכָרוֹנוֹ לִבְרָכָה נָסַע בִּשְׁעַת מִלְחָמָה גְּדוֹלָה. וְאִם מִי אָנֹכִי לְהַשְׁוֹוֹת עַצְמִי לְרַבֵּנוּ זְכָרוֹנוֹ לִבְרָכָה, אֲשֶׁר אֵין מִי נִדְמֶה אֵלָיו מִכָּל־שֶׁכֵּן פְּחוּת כָּמוֹנִי, אַף עַל פִּי כֵן לְעִנְיַן דָּבָר שֶׁבִּקְדֻשָּׁה מְחֻיָּב אֶפִלּוּ הַקַּל שֶׁבְּקַלִּים לְבַקֵּשׁ גְּדוֹלוֹת. כַּאֲשֶׁר שָׁמַעְתִּי מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ בְּעַצְמוֹ זְכָרוֹנוֹ לִבְרָכָה. אַדְרַבָּא אֲנִי מְחֻיָּב לְמָסֹר נַפְשִׁי יוֹתֵר וְיוֹתֵר אֶלֶף פְּעָמִים לָבוֹא לְאֶרֶץ

יִשְׂרָאֵל. כִּי רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה אֲפִלּוּ קֹדֶם שֶׁבָּא לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הָיְתָה קְדֻשָּׁתוֹ וּפְרִישׁוּתוֹ וּמַעֲלָתוֹ וְצִדְקָתוֹ גָּבוֹהַּ וְנִשְׂגָּב וְנַעֲלֶה מְאֹד מְאֹד בְּתַכְלִית הַמַּעֲלָה, וְלֹא נָסַע לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל כִּי אִם לִפְעֹל לְהַשִּׂיג הַשָּׂגוֹת נִשְׂגָּבוֹת יוֹתֵר וְיוֹתֵר כִּי לְגֻדְלָתוֹ יִתְבָּרַךְ אֵין חֵקֶר, וְכַמְבֹאָר מִזֶּה בִּדְבָרֵינוּ בְּסִפּוּרֵי שִׁבָחָיו הַנּוֹרָאִים עַיֵּן שָׁם. אֶבָל אֲנַן יַתְמֵי דַיְתְמֵי אָנוּ צְרִיכִין לְהִתְגּוֹלֵל בְּרֶפֶשׁ וְטִיט וְלִרְחֹשׁ עַל הָאָרֶץ בֵּין נְחָשִׁים וְעַקְרַבִּים עַד שֶׁנִּזְכֶּה לְנַשֵּׁק עֲפַר אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וּלְהִתְגּוֹלֵל בַּעֲפָרָהּ הַקְּדוֹשָׁה וְלִשְׁאֹב מֵאֲוִירָהּ הַקְּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא. וְאַף עַל פִּי שֶׁאֵין אָנוּ יוֹדְעִים כְּלָל מַהוּ אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, הֲלֹא גַּם אֵין אָנוּ יוֹדְעִים מַהוּ צִיצִית וּמַהוּ תְּפִלִּין, וּמַהוּ סֻכָּה וְלוּלָב, וְכַיּוֹצֵא בִּשְׁאָרֵי מִצְוֹות, כִּי טַעֲמֵי הַמִּצְוֹות לֹא נוֹדְעוּ לְשׁוּם אֱנוֹשִׁי מִכָּל־שֶׁכֵּן לָנוּ, וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב פְּלָאוֹת עֵדוֹתֶיךָ וְכוּ' וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב כָּל מִצְוֹתֶיךָ אֱמוּנָה (עַיֵּן בְּמָקוֹם אַחֵר מִזֶּה), וְכִי חַס וְשָׁלוֹם נִפְטַר מִלַּעֲשׂוֹת מֵחֲמַת שֶׁאֵין אָנוּ יוֹדְעִין טַעֲמָן. כְּמוֹ כֵן אָנוּ חַיָּבִין לְהִתְגּוֹלֵל לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל אַף עַל פִּי שֶׁאֵין אָנוּ יוֹדְעִים מַהוּ אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, כִּי כְּבָר הוֹדִיעָה לָנוּ הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה בְּעַצְמָהּ, וְרַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה בַּגְּמָרָא בְּמַסֶּכֶת כְּתֻבּוֹת וּבִשְׁאָר מְקוֹמוֹת וּבַמִּדְרָשִׁים וּבִפְרָט רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה בְּתוֹרוֹתָיו הַנּוֹרָאוֹת, שֶׁכֻּלָּם גִּלּוּ לָנוּ מִגְדָּל מַעֲלַת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְשֶׁכָּל קְדֻשַּׁת אִישׁ הִישְׂרְאֵלִי תְּלוּיָה בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל.

וְאִם אֵין אָנוּ זוֹכִים לְקִבּוּץ דִּירָתֵנוּ שָׁם מֵחֲמַת גֹּדֶל הַמְּנִיעוֹת שֶׁיֵּשׁ לְכָל אֶחָד וְאֶחָד עַל־זֶה, עַל כָּל פָּנִים נִזְכֶּה לִהְיוֹת שָׁם פַּעַם אַחַת כָּל יְמֵי חַיֵּינוּ, לֵילֵךְ שָׁם אַרְבַּע אַמּוֹת עַל כָּל פָּנִים, שֶׁגַּם זֶה טוֹב מְאֹד כְּמוֹ שֶׁהִפְלִיגוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה. וְגַם אוּלַי עַל יְדֵי זֶה שֶׁנֵּלֵךְ שָׁם אַרְבַּע אַמּוֹת, נִזְכֶּה אַחַר כָּךְ לִנְסֹעַ עוֹד הַפַּעַם לְקִבּוּץ דִּירָתֵנוּ שָׁם. וְעַל כָּל פָּנִים אֵיךְ לֹא נָחוּשׁ לִהְיוֹת פַּעַם אַחַת בִּמְקוֹם חַיֵּינוּ, בִּמְקוֹם קְדֻשָּׁתֵנוּ, בְּאֶרֶץ חֶמְדָּה שֶׁהִבְטִיחַ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לַאֲבוֹתֵינוּ כַּמָּה פְּעָמִים, וְחָזַר הַהַבְטָחָה כַּמָּה פְּעָמִים הַרְבֵּה בְּלִי שִׁעוּר לְגֹדֶל חִבָּתָהּ (וְעַיֵּן בִּדְבָרֵינוּ מִזֶּה בְּמָקוֹם אַחֵר בַּאֲרִיכוּת).

הֵן עַל כָּל אֵלֶּה וְיוֹתֵר מִזֶּה שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר כָּאן נִתְחַזַּקְתִּי עַל יְדֵי הַמְּנִיעוֹת עֲצוּמוֹת יוֹתֵר וְיוֹתֵר. וְאַף עַל פִּי כֵן עֲדַיִן הָיָה לִבִּי חָלוּק לִשְׁתַּיִם נוֹטֶה לָכָאן וּלְכָאן בְּלִי הֶכְרֵעַ, מֵחֲמַת כַּמָּה וְכַמָּה מְנִיעוֹת הַמֹּחַ שֶׁהָיָה בְּדַעְתִּי מְאֹד שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְפָרְטָם:

כו

בְּיוֹם חֲמִישִׁי הִשְׁכַּמְתִּי וְהִתְפַּלַּלְתִּי בְּבֵית אַכְסַנְיָא שֶׁלִּי, וְלֹא הָלַכְתִּי לַמַּקְוֶה, וְלֹא הָיִיתִי עַל צִיּוּנוֹ הַקָּדוֹשׁ. וְאָז בְּאוֹתוֹ הָעֵת לֹא הָיוּ עֲגָלוֹת מְצוּיוֹת לִשְׂכֹּר בְּקֹהֶלֶת־ קֹדֶשׁ אוּמַאן כִּי בְּכָל יוֹם רְבִיעִי שְׁאַלְתִּי עַל עֲגָלוֹת וְהֵשִׁיבוּ לִי שֶׁקָּשֶׁה לִמְצֹא עַתָּה מֵחֲמַת קִלְקוּל הַדֶּרֶךְ, וְגַם כֻּלָּם נָסְעוּ עַל קוֹנְטְרַקְטִין (לְחַדֵּשׁ הַרִשָּׁיוֹן). וְהָעוֹלֶה עַל רוּחִי הָיָה לְהִתְעַכֵּב בְּאוּמַאן

עַל שַׁבָּת. כִּי חָקַרְתִּי בְּלִבִּי שֶׁאֲנִי מֻכְרָח לִהְיוֹת מָתוּן מָתוּן הַרְבֵּה בִּנְסִיעָה זֹאת, אֲבָל רַבּוֹת מַחֲשָׁבוֹת בְּלֵב אִישׁ וַעֲצַת ה' הִיא תָקוּם. וּבַבֹּקֶר בִּגְמַר הַתְּפִלָּה עָלָה עַל דַּעְתִּי לִשְׁכֹּר עֲגָלָה לְטִירָאוויצֶע. וְתֵכֶף צִוִּיתִי לְר' מֶנְדִּיל עִם עוֹד אִישׁ אֶחָד מֵאַנְשֵׁי־שְׁלוֹמֵנוּ מֵאוּמַאן שֶׁיֵּלְכוּ מִיָּד וְיִשְׂכְּרוּ עֲגָלָה לְטִירָאוויצֶע. וְהָלְכוּ וְחִפְּשׂוּ וּמָצְאוּ בִּיגִיעָה קְצָת אֵיזֶה עֲגָלָה שֶׁל נָכְרִי, וְהֵבִיאוּהָ לְבֵיתִי וְשָׂכַרְתִּי אוֹתָהּ. בְּתוֹךְ כָּךְ קָרְאוּ אוֹתִי לִסְעֻדָּה לְבֵית רַבִּי יוֹנָה הַנָּזְכָּר לְעֵיל לִכְבוֹד הַמְחֻתָּנִים שֶׁבָּאוּ לְבֵיתוֹ לְהִשְׁתַּדֵּךְ עִמּוֹ. וְהָלַכְתִּי לְשָׁם אֲנִי וַחֲבֵרִי רַבִּי נַפְתָּלִי וְרַבִּי מֹשֶׁה וְיִשַּׁבְנוּ שָׁם יַחַד עִם רַבִּי יוֹנָה, וְהִתְנַצֵּל אֶת עַצְמוֹ בְּעִנְיַן הַמַּחֲלֹקֶת שֶׁבָּאוּמַאן, שֶׁאֵינוֹ חַיָּב בַּדָּבָר כְּלָל; וְזֶה הָיָה נִצָּרְךְ לָנוּ מְאֹד. וְנִתְעַכַּבְתִּי שָׁם עַל הַסְּעֻדָּה עַד שְׁתַּיִם אוֹ שָׁלֹשׁ שָׁעוֹת אַחַר חֲצוֹת הַיּוֹם, וְהָיִיתִי סָבוּר, שֶׁכְּבָר חָזַר הָעַכּוּ"ם לְגַדֵּל הָעִכּוּב. אֲבָל כְּשֶׁבָּאתִי לָאַכְסַנְיָא מְצָאתִיו עוֹמֵד עֲדַיִן וְנָסַעְתִּי תֵּכֶף עִמּוֹ לְטִירָאוויצֶע וְלַנְתִּי בַּדֶּרֶךְ.

בְּיוֹם שִׁשִּׁי בַּבֹּקֶר בַּהַשְׁכָּמָה רָצִיתִי לְהִתְפַּלֵּל שָׁם תְּפִלַּת שַׁחֲרִית. אַחַר כָּךְ נִתְיַשַּׁבְתִּי וְנָסַעְתִּי לְטִירָאוויצֶע, וְהָיָה הַשָּׁעָה דְּחוּקָה קְצָת לְהַגִּיעַ לְשָׁם לִזְמַן תְּפִלָּה וְאַחַרְנוּ זְמַן הַתְּפִלָּה קְצָת, וּבָאנוּ בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְטִירָאוויצֶע בְּעֵת שֶׁגָּמְרוּ לְהִתְפַּלֵּל בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ שֶׁל הַמַּגִּיד זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה. וְתֵכֶף כְּשֶׁרָאוּ אוֹתִי אַנְשֵׁי־שְׁלוֹמֵנוּ יָצְאוּ לִקְרָאתִי בְּשִׂמְחָה רַבָּה כְּדַרְכָּם תָּמִיד, וְהוֹדִיעוּ לִי מִיָּד הִנֵּה כְּסֵא שֶׁל אֵלִיָּהוּ הַנָּבִיא מוּכָנָת וְעוֹד מְעַט יָבִיאוּ תִּינוֹק לָמוּל וּמַעֲלָתוֹ יִהְיֶה מוֹהֵל בְּוַדַּאי. וְנִתְמַלֵּאתִי שִׂמְחָה שֶׁזָּכִיתִי לְמִצְוָה כָּזֹאת בְּשָׁעַת בִּיאָתִי מִיָּד. וְתֵכֶף וּמִיָּד הִנַּחְתִּי טַלִּית וּתְפִלִּין וְכִבְּדוּ אוֹתִי בְּמִצְוַת חֲתוּךְ, וּמַלְתִּי הַתִּינוֹק כַּדָּת. וְעַל יְדֵי זֶה נִתַּן שִׂמְחָה וְחֶדְוָה גְּדוֹלָה מְאֹד בְּלִבִּי, כִּי אֲנִי הָיִיתִי מְסֻפָּק כְּלָל אִם לִנְסֹעַ לְפֹה עַל שַׁבָּת, וְעַכְשָׁו אֲנִי רוֹאֶה כִּי דַּרְכִּי נָכוֹן מֵעִם הַשֵּׁם כִּי זָכִיתִי בַּדֶּרֶךְ לְמִצְוָה כָּזֹאת, אֲשֶׁר לָאו בְּכָל פַּעַם מִתְרַחֵשׁ לִי מִצְוָה כָּזֹאת בַּדֶּרֶךְ. וּבִפְרָט שֶׁנִּזְכַּרְתִּי מִיָּד שֶׁמִּצְוַת מִילָה יֵשׁ לָהּ אַחֲדוּת וְשַׂיָּכוּת וְקֶשֶׁר נִפְלָא עִם קְדֻשַּׁת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. כִּי אַבְרָהָם אָבִינוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם בְּעֵת שֶׁנִּצְטַוָּה עַל הַמִּילָה, אָז הִבְטִיחוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַל יֶרֶשֶׁת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לוֹ וּלְזַרְעוֹ אַחֲרָיו כַּמּוּבָא שָׁם (בְּרֵאשִׁית י"ז ט) "וְאַתָּה אֶת בְּרִיתִי תִּשְׁמֹר... וְנָתַתִּי לְךָ וּלְזַרְעֲךָ אֵת אֶרֶץ מְגֻרֶיךָ" וְכוּ' וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב וְכָרוֹת עִמּוֹ הַבְּרִית לָתֵת אֶת אֶרֶץ הַכְּנַעֲנִי וְכוּ' וּבִשְׁבִיל זֶה נוֹהֲגִין לְזַמֵּר וְכָרוֹת בְּעֵת בְּרִית מִילָה. וְעַל יְדֵי זֶה נִתְחַזְּקְתִּי וְהִתְפַּלַּלְתִּי בְּשִׂמְחָה וּבְחִיּוּת קְצָת, בָּרוּךְ הַשֵּׁם אֲשֶׁר עַד כֹּה עֲזָרָנִי.

וְשָׁבַתְנוּ שָׁם בְּשַׁבַּת קֹדֶשׁ בְּבֵית יְדִידֵינוּ רַבִּי יִצְחָק חָתָן הַמַּגִּיד, וְגַם הוֹדִיעוּ לִי שֶׁגַּם בְּיוֹם שְׁלִישִׁי יֶהֱא בְּרִית מִילָה אֵצֶל אֶחָד מֵאַנְשֵׁי־שְׁלוֹמֵנוּ שֶׁנִּתְקָרֵב בְּסָמוּךְ. וּבְלֵיל שַׁבַּת קֹדֶשׁ שָׂמַחְנוּ וְרָקַדְנוּ בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אַחַר כָּךְ הָלַכְנוּ עַל סְעֻדַּת הַבֵּן זָכָר וּבְיוֹם שַׁבַּת קֹדֶשׁ חָזַרְתִּי וְאָמַרְתִּי הַתּוֹרָה הַמַּתְחֶלֶת מִי שֶׁיּוֹדֵעַ מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל שֶׁטַּעַם בָּאֱמֶת טַעַם אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל

(בְּלִקּוּטֵי תִּנְיָנָא סִימָן מ), וְנִתְעַכַּבְתִּי שָׁם בְּטִירָאוִויצָע עַד יוֹם שְׁלִישִׁי וְהָיִיתִי סַנְדִּק עַל הַבְּרִית מִילָה:

כז

בְּיוֹם רְבִיעִי שָׂכַרְתִּי עֲגָלָה שֶׁל ר"י לִנְסֹעַ עַל שַׁבָּת לְמֶדְבֶּדִיבְקָא, וּבְאוֹתוֹ הָעֵת הָיָה הַדֶּרֶךְ מְקֻלְקָל וּמְבֻלְבָּל מְאֹד וְלֹא הָיוּ יוֹדְעִים אִם לִנְסֹעַ עִם עֲגָלָה אוֹ עִם שְׁלִיטִין. כִּי לִפְעָמִים יָרַד אֵיזֶה שֶׁלֶג וּבְתוֹךְ כָּךְ נִתְמַסְמֵס וְלֹא הָיָה דֶּרֶךְ נָכוֹן וּבָטוּחַ כְּלָל. וּמֵחֲמַת זֶה נָסַעְתִּי עִם עֲגָלָה בְּיוֹם חֲמִישִׁי בַּבֹּקֶר, וְלִוּוּ אוֹתִי כָּל אַנְשֵׁי־שְׁלוֹמֵנוּ מִטִּירָאוִויצָע וַעֲדַיִן לֹא הוֹדַעְתִּי לָהֶם כְּלָל מַה שֶּׁבְּדַעְתִּי יֵשׁ סְבָרָא לִנְסֹעַ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל בִּנְסִיעָה זֹאת. כִּי גַּם בְּעַצְמִי הָיִיתִי מְסֻפָּק עֲדַיִן הַרְבֵּה:

כח

בְּיוֹם חֲמִישִׁי נָסַעְתִּי מִטִּירָאוִויצָע וְנִתְחַבֵּר עִמִּי יְדִידֵנוּ הַוָּתִיק מוֹרֵנוּ הָרַב גֵּרְשׁוֹן וְכוּ' נֶכֶד הַמַּגִּיד זְכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה וְנָסַע עִמִּי עַד טְשֶׁעְרִין וְלָנוּ בִּקְהִלַּת־קֹדֶשׁ זְלַאטִיפָּאלְיֶע בְּבֵית רַבִּי יְקוּתִיאֵל אֶחָד מֵאַנְשֵׁי־שְׁלוֹמֵנוּ שֶׁדָּר רַבֵּנוּ זְכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה בְּבֵיתוֹ בְּעֵת שֶׁיָּשַׁב שָׁם בִּזְלַאטִיפָּאלְיֶע. וּמְצָאתִי שָׁם אֶת חֲבֵרֵנוּ יְדִידֵנוּ רַבִּי חַיְקֵל נֵרוֹ יָאִיר, וּבָא אֶצְלֵנוּ בַּלַּיְלָה וְהָיָה לָנוּ לְנַחַת וּלְשִׂמְחַת לֵבָב:

כט

בְּיוֹם שִׁשִּׁי נָסַעְתִּי קֹדֶם אוֹר הַיּוֹם מִזְּלַאטִיפָּאלְיֶע, וּבָאנוּ לַכְּפָר קְרוֹסְנִיסִילְקָע שֶׁיּוֹשֵׁב שָׁם יְדִידֵנוּ רַבִּי זְאֵב, וְלֹא מָצָאנוּ אוֹתוֹ בְּבֵיתוֹ. מִשָּׁם נָסָעְנוּ לִקְהִלַּת קֹדֶשׁ קַאמִינְקָע וּכְבָר עָבַר חֲצוֹת הַיּוֹם וְנִתְעַכַּבְנוּ שָׁם עַל שַׁבַּת שִׁירָה. וּמֵאֵת הַשֵּׁם הָיְתָה שֶׁנָּסַע עִמִּי רַבִּי גֵּרְשׁוֹן הַנַּ"ל שֶׁהָיָה נִצָּרְךָ שָׁם לְעִנְיָנוֹ בִּקְהִלַּת־קֹדֶשׁ קַאמִינְקָע, כִּי יֵשׁ לוֹ שָׁם מְחֻתָּנִים כָּל בֵּית הָרַב דְּשָׁם. וּבְשַׁבָּת הָיוּ אֶצְלֵנוּ רַבִּי יוֹסֵף הִירְשׁ גִּיסוֹ שֶׁל רַבִּי גֵּרְשׁוֹן וְאִישׁ אֶחָד מִמֶּדְבֶּדִיבְקָא שֶׁהוּא חֲתַן הַחַזָּן דְּשָׁם.

גַּם רַבִּי יְשַׁעְיָה חֲתַן הָרַב הָיָה כָּל הַיּוֹם אֶצְלֵנוּ, וְסִפֵּר לִי אָז שֶׁהָיָה פַּעַם אַחַת אֵצֶל רַבֵּנוּ זְכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה בְּעֵת שֶׁהָלַךְ עִם אֶחָד בִּשְׁלִיחוּת מֵהַשְׁפָּאלְער, וּלְצָרֵךְ חוֹתְנוֹ הָרַב. וְסִפֵּר לִי כָּל הַמַּעֲשֶׂה אֵיךְ נִכְנַס לְרַבֵּנוּ זְכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, וְשָׁנְפַל עָלָיו אֵימָה וּפַחַד גָּדוֹל עַד מְאֹד, וְשֶׁדִּבֵּר עִמּוֹ הַרְבֵּה וּכְפִי הַנִּרְאֶה מִדְּבָרָיו שֶׁרַבִּי יְשַׁעְיָה הַנַּ"ל סִפֵּר לוֹ כָּל לִבּוֹ. וְשֶׁנִּמְשַׁךְ עָלָיו אָז יִרְאָה וְהִתְעוֹרְרוּת לִתְשׁוּבָה מְאֹד כְּדֶרֶךְ כָּל הָאֲנָשִׁים שֶׁנִּכְנְסוּ אֶצְלוֹ זְכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה,

כַּמְפֹרָסָם שֶׁתֵּכֶף כְּשֶׁנִּכְנַס אֵלָיו אֶחָד בָּא עָלָיו הִתְעוֹרְרוּת גָּדוֹל לְתְשׁוּבָה מְאֹד, וּמִי שֶׁנִּשְׁאַר עַל עָמְדוֹ וְלֹא נִפְרַד מִמֶּנּוּ נַעֲשָׂה אִישׁ כָּשֵׁר וְיָרֵא הַשֵּׁם מַרְבִּים, כַּמְפֹרָסָם. וְסִפֵּר אֵיךְ שֶׁאַחַר כָּךְ כְּשֶׁבָּא לְבֵיתוֹ הֵבִינוּ קְצָתָם שֶׁהָיָה שָׁם. וְהָיוּ לוֹ יִסּוּרִים גְּדוֹלִים וּמַחֲמַת זֶה לֹא הָיָה יָכוֹל לִסַּע יוֹתֵר. וְעַכְשָׁיו הוּא יוֹדֵעַ בְּעַצְמוֹ הַהֶפְרֵשׁ וְהַהֶבְדֵּל בֵּין אִם הָיָה אֶצְלוֹ וּבֵין עַכְשָׁו, וְשֶׁעָקְרוּ אוֹתוֹ מֵחַיִּים אֲמִתִּיִּים. וְגַם כָּל אָדָם הַמִּסְתַּכֵּל עַל הָאֱמֶת יָכוֹל לִרְאוֹת הָאֱמֶת אִם עָשׂוּ לוֹ טוֹבָה עַל יְדֵי זֶה שֶׁעִכְּבוּ אוֹתוֹ מִלְּהִתְקָרֵב לְרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה אוֹ עָשׂוּ לוֹ רָעָה שֶׁאֵין דֻּגְמָתָהּ מְעָוֹת אֲשֶׁר לֹא יוּכְלוּ לִתְקֹן וְכוּ':

ל

גַּם בְּשַׁבָּת בַּבֹּקֶר הָיָה אֶצְלִי רַךְ בַּשָּׁנִים אֶחָד וּשְׁמוֹ שְׁמוּאֵל שֶׁהָיָה יָכוֹל לְנַגֵּן הֵיטֵב, וְנִגֵּן לְפָנֵינוּ הַרְבֵּה. וְגַם הוּא נִמְשַׁךְ אַחֲרֵינוּ מְאֹד וְדִבֵּר עִמִּי קְצָת בְּיוֹם רִאשׁוֹן בַּבֹּקֶר בִּתְשׁוּקָה גְּדוֹלָה וְכִסּוּפִין נִמְרָצִים לְהִתְקָרֵב לָאֱמֶת, אַךְ גְּבַהּ טוּרָא בֵּינוֹ לְבֵינֵינוּ כִּי רָחוֹק מִמֶּנּוּ הַדֶּרֶךְ. וְהַמִּתְנַגְּדִים רַבִּים שָׁם מְאֹד, וּבִפְרָט אָבִיו הוּא מִתְנַגֵּד גָּדוֹל מְאֹד, אֲבָל אַף עַל פִּי כֵן טוֹב לְפָנָיו שֶׁיֵּשׁ לוֹ הֶכֵּרוּת קְצָת עִמָּנוּ כִּי גַּם זֶה לֹא יֹאבַד לְעוֹלָם:

לא

וְהִנֵּה בְּלֵיל שַׁבַּת שִׁירָה בָּא עַל דַּעְתִּי מֵעִנְיַן הַפָּרָשָׁה שֶׁמְּדַבֶּרֶת מִנְּסִיעָה לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל כִּי הַפָּרָשָׁה מַתְחֶלֶת וַיְהִי בְּשַׁלַּח פַּרְעֹה אֶת הָעָם וְכוּ', דְּהַיְנוּ שֶׁיָּצְאוּ יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם. וְזֶה יָדוּעַ שֶׁכָּל יְצִיאַת מִצְרַיִם הָיָה לָבוֹא לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שְׁמוֹת ג) "אַעֲלֶה אֶתְכֶם מֵעֳנִי מִצְרַיִם... אֶל אֶרֶץ טוֹבָה" וְכוּ'. וְכֵן הַפָּרָשָׁה הַזֹּאת מְדַבֶּרֶת תֵּכֶף מֵעִנְיַן הַדֶּרֶךְ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב שָׁם וְלֹא נָחָם אֱלֹקִים דֶּרֶךְ אֶרֶץ פְּלִשְׁתִּים כִּי קָרוֹב הוּא, לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. שֶׁהָיוּ הוֹלְכִין לְשָׁם כְּפֵרוּשׁ רַשִׁ"י וְכוּ'. וְכָל עִנְיַן הַפָּרָשָׁה זֹאת מָצָאתִי בָּהּ הֵיטֵב כָּל עִנְיַן נְסִיעָתִי לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל.

כִּי מְבֹאָר בַּפָּרָשָׁה הַזֹּאת שֶׁצְּרִיכִין לְסַבֵּב הַדֶּרֶךְ לָבוֹא לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב וְלֹא נָחָם אֱלֹקִים דֶּרֶךְ וְכוּ', וַיַּסֵּב אֱלֹקִים אֶת הָעָם דֶּרֶךְ הַמִּדְבָּר יַם סוּף, כִּי גַּם אֲנַחְנוּ הֵסֵב אֱלֹקִים אוֹתָנוּ. כִּי דַּרְכֵּנוּ הַיָּשָׁר לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הוּא דֶּרֶךְ אָדֵעס, וּקְהִלַּת־קֹדֶשׁ אָדֵעס קְרוֹבָה לָנוּ לִקְהִלַּת קֹדֶשׁ בְּרֶסְלַב, וּבְכָל יוֹם וְיוֹם מְצוּיִים עוֹבְרִים וְשָׁבִים הַרְבֵּה מִבְּרֶסְלַב לְאָדֵעס כִּי כָּל הַמַּשָּׂא וּמַתָּן שֶׁל רֹב הָעִיר הַהִיא וְשֶׁבִּסְבִיבוֹתֵינוּ הוּא בְּאָדֵעס. וַאֲנִי הִכְרַחְתִּי לְסַבֵּב הַדֶּרֶךְ לְאָדֵעס כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה דֶּרֶךְ קַאמִינְקָע וּטְשֶׁעְרִין וּטְשִׁירְקַאס וּקְרִימִינְטְשַׁאג וְכוּ' עַד שֶׁבָּאתִי לְאָדֵעס, כִּי הַתּוֹרָה בְּכָל אָדָם וּבְכָל זְמַן. וְהוּטַב בְּעֵינַי מְאֹד שֶׁמָּצָאתִי רֶמֶז גָּדוֹל

לִנְסִיעָתִי מִבֹּאר בַּתּוֹרָה בַּפָּרָשָׁה הַזֹּאת. וְאָז הִתְחַלְתִּי לַחְשֹׁב בְּדַעְתִּי אֵיזֶה עִנְיָן וְטַעַם לָזֶה מַה שֶּׁצְּרִיכִין לְסַבֵּב דַּיְקָא הַדֶּרֶךְ כְּשֶׁרוֹצִין לָבוֹא לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. אֲבָל עֲדַיִן לֹא מָצָאתִי טַעַם נָכוֹן וּמְבֹאָר הֵיטֵב, רַק מֵרָחוֹק נִרְאֶה אֵיזֶה רְמָזִים לָזֶה. וְדִבַּרְתִּי מֵעִנְיָן שִׂיחָה זֹאת בְּסָעֲדַת לַיִל שַׁבָּת לִפְנֵי הָעוֹלָם, אֵיךְ שֶׁמְּבֹאָר בַּתּוֹרָה שֶׁלְּבוֹא לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל צְרִיכִין לְסַבֵּב הַדֶּרֶךְ, וְהֵם לֹא הֵבִינוּ מַה כַּוָּנָתִי כִּי לֹא יָדְעוּ שֶׁבְּדַעְתִּי לִנְסֹעַ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל בַּנְּסִיעָה הַזֹּאת.

וְהִנֵּה אַחַר כָּךְ בָּא עַל דַּעְתִּי אֵיזֶה טַעַם קָצָת מַה שֶּׁצְּרִיכִין לְסַבֵּב הַדֶּרֶךְ לָבוֹא לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְהוּא מְבֹאָר לְעַיִן עַל פִּי תּוֹרָתוֹ שֶׁל רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה. אָמַרְתִּי אַגַּב גְּרָרָא אֶכְתֹּב גַּם זֶה כָּאן וְהוּא כִּי מְבֹאָר בְּהַתּוֹרָה "וִיהִי נָא פִּי שְׁנַיִם בְּרוּחֲךָ" (בסימן ס"ו בליקו"א) שֶׁכָּל הַמְּנִיעוֹת שֶׁבָּעוֹלָם מְדֻבָּר שֶׁבִּקְדֻשָּׁה כֻּלָּם הֵם בִּשְׁבִיל הַחֻשָּׁק כְּדֵי שֶׁיִּתְגַּבֵּר הַחֻשָּׁק בְּיוֹתֵר. וְכָל מַה שֶּׁהַנֶּחְשָׁק גָּדוֹל בְּיוֹתֵר אָז הַמְּנִיעָה גְּדוֹלָה בְּיוֹתֵר כְּדֵי שֶׁיִּתְגַּבֵּר הַחֻשָּׁק בְּיוֹתֵר. כִּי הַמְּנִיעָה הִיא רַק בִּשְׁבִיל הַחֻשָּׁק כִּי עַל יְדֵי הַמְּנִיעָה מִתְגַּבֵּר הַחֻשָּׁק בְּיוֹתֵר. כְּמוֹ שֶׁמַּרְאִין אֵיזֶה דָּבָר לִפְנֵי תִּינוֹק, וְחוֹטְפִין מִמֶּנּוּ, שֶׁאָז מִתְגַּבֵּר חִשְׁקוֹ בְּיוֹתֵר וְרָץ וְרוֹדֵף מְאֹד אַחֲרֵי הַדָּבָר הַזֶּה, כְּמוֹ כֵן עַל יְדֵי שֶׁמּוֹנְעִים אֶת הָאָדָם מֵהַדָּבָר שֶׁבִּקְדֻשָּׁה עַל יְדֵי זֶה מִתְגַּבֵּר חִשְׁקוֹ יוֹתֵר וְיוֹתֵר. וְעַל כֵּן כָּל מַה שֶּׁהַנֶּחְשָׁק גָּדוֹל יוֹתֵר נוֹתְנִין לוֹ מְנִיעוֹת יוֹתֵר וְיוֹתֵר, כְּדֵי שֶׁיִּתְגַּבֵּר חִשְׁקוֹ יוֹתֵר וְיוֹתֵר וְכוּ', עַיֵּן שָׁם כָּל זֶה הֵיטֵב כִּי הֵם דְּבָרִים הַמְּכֻרָחִים מְאֹד מְאֹד לְמַעֲשֶׂה.

וּמִי שֶׁיִּסְּקַר דְּבָרִים אֵלֶּה בְּלִבּוֹ הֵיטֵב בֶּאֱמֶת, יוּכַל עַל יְדֵי זֶה לִשְׁבֹּר וְלַעֲבֹר עַל כָּל הַמְּנִיעוֹת שֶׁבָּעוֹלָם, וּלְהַשִּׂיג וּלְהַגִּיעַ לְכָל הַדְּבָרִים שֶׁבִּקְדֻשָּׁה שֶׁיִּרְצֶה כִּי אֵין דָּבָר שֶׁיִּמָּנְעֵהוּ. כִּי אִם יִתְגַּבֵּר חִשְׁקוֹ יִשְׁבֹּר כָּל הַמְּנִיעוֹת. כִּי כָּל הַמְּנִיעוֹת לֹא בָּאוּ כִּי־אִם בִּשְׁבִיל הַחֻשָּׁק, כִּי עַל יְדֵי הַמְּנִיעוֹת יוּכַל לְהָבִין כַּמָּה גָּדוֹל מַעֲלַת הַנֶּחְשָׁק, וְכָל מַה שֶּׁהַמְּנִיעוֹת מִתְגַּבְּרִין יוֹתֵר וְיוֹתֵר, עַל יְדֵי זֶה יוּכַל לְהָבִין כַּמָּה גָּדוֹל מַעֲלַת הַנֶּחְשָׁק וְכוּ', עַיֵּן שָׁם כָּל זֶה הֵיטֵב.

וְעַתָּה מְבֹאָר לְעַיִן בִּשְׁבִיל זֶה סִבֵּב אֱלֹקִים אֶת הָעָם וְלֹא נָחָם אֱלֹקִים בַּדֶּרֶךְ הַקָּרוֹב, כִּי בְּכַוָּנָה סִבְּבָם בִּדְרָכִים רְחוֹקִים וְהִרְחִיקָם מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל שֶׁלֹּא יָבוֹאוּ מִיָּד לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, כְּדֵי שֶׁיִּתְגַּבֵּר חִשְׁקָם יוֹתֵר וְיוֹתֵר עַל יְדֵי גֹּדֶל הַמְּנִיעוֹת שֶׁל רִחוּק הַדֶּרֶךְ וְתֻקַּף הַמִּלְחָמוֹת שֶׁרָאוּ, שֶׁעַל יְדֵי כָּל זֶה יִתְגַּבֵּר חִשְׁקָם יוֹתֵר וְיוֹתֵר שֶׁל כָּל הָרוֹצִים לָבוֹא בֶּאֱמֶת לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. וּמִי שֶׁלֹּא יוּכַל לַעֲמֹד בַּנִּסָּיוֹן הַזֶּה, בֶּאֱמֶת לֹא יָבוֹא לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. כִּי כְּךָ מִדָּתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁמְּנַסֶּה אֶת הָאָדָם עַל יְדֵי הַמְּנִיעוֹת הַגְּדוֹלוֹת שֶׁמְּזַמִּין קֹדֶם כָּל דָּבָר שֶׁבִּקְדֻשָּׁה, בִּפְרָט קֹדֶם כָּל דָּבָר שֶׁבִּקְדֻשָּׁה שֶׁכָּל הַיְּהֻדוּת תְּלוּי בּוֹ כְּגוֹן לָבוֹא לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, אוֹ לְהִתְקָרֵב לְהַצַּדִּיק הָאֱמֶת שֶׁאָז מַזְמִין לוֹ מְנִיעוֹת הַנִּדְמוֹת לִמְנִיעוֹת גְּדוֹלוֹת וְקָשׁוֹת מְאֹד. וְהַכֹּל בִּשְׁבִיל הַחֻשָּׁק כְּדֵי שֶׁיִּתְגַּבֵּר חִשְׁקוֹ בְּיוֹתֵר כַּנַּ"ל, כִּי עַל יְדֵי הַמְּנִיעוֹת גְּדוֹלוֹת וַעֲצוּמוֹת יוּכַל לְהָבִין כַּמָּה גָּדוֹל מַעֲלַת הַנֶּחְשָׁק, וְאָז יִתְגַּבֵּר שֶׁיִּהְיֶה לוֹ חֻשָּׁק וְכִסּוּפִין גְּדוֹלִים כְּפִי

תֹּקֶף הַמְּנִיעָה. וְאָז אִם יִתְגַּבֵּר בְּחֵשֶׁק וְכִסּוּפִין, בְּוַדַּאי יְשַׁבֵּר כָּל הַמְּנִיעוֹת וְיָבוֹא אֶל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת וּלְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, כִּי הַמְּנִיעוֹת לֹא בָּאוּ אֶלָּא בִּשְׁבִיל הַחֵשֶׁק כַּנַּ"ל. וּלְהִפּוּךְ מִי שֶׁלֹּא יוּכַל לַעֲמֹד בַּנִּסָּיוֹן יִתְרַחֵק עַל יְדֵי זֶה. כִּי כָּל מַה שֶּׁמְּסַבֵּב וּמְגַלְגֵּל הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ עִם כָּל אָדָם שֶׁבָּעוֹלָם מִגָּדוֹל וְעַד קָטֹן הַכֹּל הוּא בִּשְׁבִיל נִסְיוֹנוֹת. כִּי הָאָדָם לֹא בָּא לָעוֹלָם הַזֶּה הַשָּׁפָל כִּי־אִם בִּשְׁבִיל נִסְיוֹנוֹת כַּיָּדוּעַ, וְיֶתֶר מִזֶּה אֵין לְהַאֲרִיךְ כָּאן:

לב

וְהִנֵּה עָבַר הַשַּׁבָּת בְּשָׁלוֹם בִּקְהִלַּת־קֹדֶשׁ קַאמִינְקֶע. בְּיוֹם רִאשׁוֹן פָּרָשַׁת יִתְרוֹ נָסַעְתִּי עִם רַבִּי גֶּרְשׁוֹן הַנַּ"ל בְּיַחַד וְעִם חֲבֵרֵי רַבִּי מָנְדִיל לִקְהִלַּת קֹדֶשׁ טְשֶׁעְרִין, וְהֵיינוּ בַּכְּפָר שֶׁיּוֹשֵׁב שָׁם אֶחָד מֵאַנְשֵׁי־שְׁלוֹמֵנוּ, הֲלֹא הוּא מוֹרֵנוּ הָרַב בֶּער נֶרוֹ יָאִיר וְלֹא מָצָאנוּ אוֹתוֹ בְּבֵיתוֹ. גַּם בְּנוֹ הַגָּדוֹל שֶׁאֲנִי מַכִּיר אוֹתוֹ לֹא מָצָאנוּ גַּם כֵּן, רַק בְּנוֹ הֶחָתָן רָאִינוּ שָׁם שֶׁשִּׁמֵּשׁ אוֹתָנוּ קְצָת וְכִבֵּד אוֹתָנוּ בְּאֵיזֶה מַשְׁקֶה פְּשׁוּטָה.

וְנָסַעְנוּ מִשָּׁם וּבָאנוּ לִטְשֶׁעְרִין לְעֵת עֶרֶב וְהִתְפַּלַּלְתִּי מִנְחָה עַל הָעֲגָלָה. וְקֹדֶם מִנְחָה הָיִיתִי בְּתִחְלָה בְּעַצְבוּת מְאֹד וְסִפַּרְתִּי קְצָת צַעֲרִי לִפְנֵי רַבִּי גֶּרְשׁוֹן וְרַבִּי מָנְדִיל הַנַּ"ל וְנֶחֱמוּ אוֹתִי קְצָת וְאָמְרוּ הֲלֹא רַבֵּנוּ זְכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה אָמַר שֶׁאַתֶּם שׂוֹחֲקִים מִכָּל הָעוֹלָם וְכוּ'. וְאַחַר כָּךְ הִתְחַלְנוּ לְשׂחֹק אֲנִי וְרַבִּי גֶּרְשׁוֹן, (וְהִתְגַּבַּרְנוּ בִּשְׂחוֹק גָּדוֹל מְאֹד מְאֹד אֵיזֶה שָׁעָה רְצוּפָה) וְעַל יְדֵי זֶה שִׂמַּחְתִּי עַצְמִי קְצָת, וְזֶה הָיָה נִצְרָךְ לִי אָז מְאֹד מְאֹד בְּלִי שִׁעוּר:

לג

אַחַר כָּךְ הִתְפַּלַּלְנוּ מִנְחָה עַל הָעֲגָלָה, וּבָאנוּ לְעֵת עֶרֶב לִקְהִלַּת קֹדֶשׁ טְשֶׁעְרִין. וְעָמַדְנוּ אֵצֶל יְדִידֵינוּ הַוָּתִיק הַנָּגִיד מוֹרֵנוּ הָרַב דֹּבֶער נֶרוֹ יָאִיר. וְהֵם הָיוּ מִתְפַּלְּלִים אָז בְּמִנְיָן מִנְחָה, וּבְדַעְתִּי לִסַּע עַל הַסְּפִינָה (שֶׁקּוֹרִין פַּאראָן) וְלָבוֹא לְתוֹךְ הָעִיר לְבֵית יְדִידֵנוּ הַוָּתִיק הַנָּגִיד מוֹרֵנוּ הָרַב יַעֲקֹב יוֹסֵף נֶרוֹ יָאִיר, שֶׁשָּׁם הוּא תָּמִיד אַכְסַנְיָא שֶׁלִּי. אַךְ רַבִּי בֶּער עִכֵּב אוֹתָנוּ בְּבֵיתוֹ לָלוּן שָׁם, כִּי בְּלֹא זֶה לֹא הָיָה אָז רַבִּי יַעֲקֹב יוֹסֵף בְּבֵיתוֹ בַּלַּיְלָה הַזֹּאת. וְנִשְׁאַרְנוּ לָלוּן שָׁם וְאָכַלְנוּ שָׁם סְעֻדַּת הָעֶרֶב.

וְשָׁם נִמְצְאוּ שְׁנֵי אֲנָשִׁים מִבְּנֵי הַנְּעוּרִים שֶׁבָּאוּ מִקְּהִלַּת קֹדֶשׁ מֶעזִיבּוּז לְרֹ' יוּדְל נֶרוֹ יָאִיר לִשְׁמֹעַ מִפִּיו דִּבְרֵי אֱלֹקִים חַיִּים מִתּוֹרָתוֹ שֶׁל רַבֵּנוּ זְכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, וְלֹא יָכְלוּ לְהַגִּיעַ עַל שַׁבָּת וְשָׁבְתוּ בַּכְּפָר אֵצֶל רַבִּי בֶּער הַנַּ"ל, וְשָׁם שָׁמְעוּ שֶׁרַבִּי יוּדְל הַנַּ"ל אֵינוֹ בְּבֵיתוֹ בְּקְהִלַּת־קֹדֶשׁ מֶדְבֶּדִיבְקָא, וּבָאוּ לְכָאן בְּיוֹם רִאשׁוֹן לִטְשֶׁעְרִין וְלֹא מָצְאוּ אוֹתוֹ גַּם שָׁם, כִּי נָסַע לְצָרֶךְ פִּדְיוֹן שְׁבוּיִים. וּשְׁנֵי אֲנָשִׁים הָאֵלֶּה הָיָה לָהֶם צַעַר גָּדוֹל מְאֹד וְעָמְדוּ בְּפַחֵי נֶפֶשׁ וּמִצְטַעֲרִים הַרְבֵּה.

כִּי הֵם עֲנִיִּים וּמְסִרוּ נַפְשָׁם לָבוֹא לְכָאן אַחֲרֵי מְנִיעוֹת גְּדוֹלוֹת וְחֶסְרוֹן כִּיס, כַּמְפֻרְסָם עִנְיָם הַמְּנִיעוֹת כְּשֶׁרוֹצִין לְהִתְקָרֵב אֵלֵינוּ, וְאַחַר כָּל אֵלֶּה לֹא מָצְאוּ מְבֻקָּשָׁם. וּבְתוֹךְ כָּךְ בָּאתִי אָנֹכִי לְשָׁם כַּנַּ"ל בְּעֵת שֶׁהֵם הָיוּ מוּכָנִים כְּבָר לַחֲזֹר וְלִסַּע לְבֵיתָם, וְנִתְעַכְּבוּ שָׁם קְצָת.

וְדִבַּרְתִּי עִמָּהֶם קְצָת וְנִחַמְתִּי אוֹתָם הַרְבֵּה, וְאָמַרְתִּי לָהֶם הֲלֹא אָנוּ רוֹאִין כַּמָּה בְּנֵי אָדָם נוֹסְעִים לְאֵיזֶה אִדּוֹן כְּדֵי לִפְעֹל אֶצְלוֹ אֵיזֶה דָּבָר בִּשְׁבִיל עִסְקֵי פַּרְנָסָה אוֹ לַעֲשׂוֹת עִמּוֹ אֵיזֶה מַשָּׂא וּמַתָּן, וְאֵין מוֹצְאִים אוֹתוֹ בְּבֵיתוֹ, וּצְרִיכִין לַחֲזֹר. וְכָל הַהוֹצָאָה וְהַטִּרְחָא הָיְתָה בְּחִנָּם לְגַמְרֵי, וְאַף עַל פִּי כֵן חוֹזְרִים וְנוֹסְעִים עוֹד הַפַּעַם, וְעַל פִּי רֹב מִזְדַּמֵּן שֶׁנּוֹסְעִים לַאֲדוֹנִים פְּעָמִים הַרְבֵּה וְאֵין מוֹצְאִים אוֹתָם בְּבֵיתָם, אוֹ שֶׁמּוֹצְאִים אוֹתָם בְּבֵיתָם אֲבָל אִי אֶפְשָׁר לְכָנֵס לָהֶם כִּי הֵם טְרוּדִים בַּעֲסָקִים אֲחֵרִים. עַל־אַחַת־כַּמָּה־וְכַמָּה אַלְפֵּי אֲלָפִים וְרִבֵּי רְבָבוֹת קַל־וָחֹמֶר, כַּמָּה וְכַמָּה יֵשׁ לָבוֹא וְלַחֲזֹר וְלָבוֹא בִּשְׁבִיל לְהִתְקָרֵב לַאֲנָשִׁים כְּשֵׁרִים אֲמִתִּיִּים שֶׁיְּכוֹלִים לְקַבֵּל מֵהֶם חִיּוּת דְּקְדֻשָּׁה שֶׁיִּהְיוּ טוֹבָה לְפָנָיו לְעוֹלְמֵי עַד וּלְנֶצַח נְצָחִים. וּבִפְרָט כְּשֶׁנּוֹסְעִים בִּשְׁבִיל דָּבָר שֶׁבִּקְדֻשָּׁה אֲפִלּוּ אִם אֵין מַשִּׂיגִין הַדָּבָר אַף עַל פִּי כֵן הַיְגִיעָה בְּעַצְמָהּ אֵינָהּ נֶאֱבֶדֶת לְעוֹלָם, כִּי עַל כָּל פָּנִים כַּוָּנָתוֹ הָיְתָה לְטוֹבָה. וּבְוַדַּאי יְשַׁלֵּם הַשֵּׁם שְׂכַר כָּל פְּסִיעָה וּשְׂכַר כָּל פְּרוּטָה וּפְרוּטָה שֶׁהוֹצִאתֶם עַל הוֹצָאוֹת. כִּי שׁוּם פְּסִיעָה וְשׁוּם תְּנוּעָה בִּשְׁבִיל אֵיזֶה דָּבָר שֶׁבִּקְדֻשָּׁה אֵינוֹ נֶאֱבָד לְעוֹלָם, אֲפִלּוּ אִם אֵין זוֹכִין לְהַשִּׂיג הַדָּבָר הַהוּא. וְהִזְכַּרְתִּי אֲז לִפְנֵיהֶם מַה שֶּׁרָאִיתִי בְּסֵפֶר עַל פָּסוּק (קֹהֶלֶת ז) טוֹב אַחֲרִית דָּבָר מֵרֵאשִׁיתוֹ וְכוּ' וְאֵין כָּאן מְקוֹמוֹ. וּבָזֶה נִחַמְתִּי וְהֶחֱיֵיתִי וְהֶחֱזַקְתִּי אוֹתָם קְצָת וְנָסְעוּ לְשָׁלוֹם:

לד

בְּיוֹם שֵׁנִי פָּרָשַׁת יִתְרוֹ הִשְׁכַּמְנוּ וְהָלַכְנוּ עַל הַנָּהָר שֶׁנִּקְרָשׁ בַּלַּיְלָה, כְּדֵי לָבוֹא לְתוֹךְ הָעִיר שֶׁמַּעֲבָר הַשֵּׁנִי, כְּדֵי לֵילֵךְ לִטְבֹּל בְּמִקְוֶה וּלְהִתְפַּלֵּל שָׁם בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ, וְאַחַר הַתְּפִלָּה בָּאתִי לְבֵית רַבִּי יַעֲקֹב יוֹסֵף נֵרוֹ יָאִיר שֶׁהִיא אַכְסַנְיָא שֶׁלִּי, אֲבָל הוּא בְּעַצְמוֹ עֲדַיִן לֹא בָּא לְבֵיתוֹ וְנִתְעַכַּבְתִּי שָׁם בִּטְשָׁערִין כָּל אוֹתוֹ הַשָּׁבוּעַ עַד יוֹם שְׁלִישִׁי פָּרָשַׁת מִשְׁפָּטִים.

בְּיוֹם שֵׁנִי פָּרָשַׁת יִתְרוֹ כְּשֶׁבָּאתִי לְבֵית רַבִּי יַעֲקֹב יוֹסֵף נֵרוֹ יָאִיר דִּבַּרְתִּי תְּחִלָּה עִם כָּל בְּנֵי־בֵיתוֹ מֵהַשִּׁבּוּחַ שֶׁעָשָׂה בְּקָרוֹב מִבְּרָאד וְזֶה נִצְרָךְ לִי לֵידַע. אַחַר כָּךְ אָכַלְנוּ סְעוּדַת הַצָּהֳרַיִם וַעֲדַיִן לֹא בָּא לֹא רַבִּי יוּדְל וְלֹא רַבִּי יַעֲקֹב יוֹסֵף. וּבַעַל הָעֲגָלָה אֵץ לְדַרְכּוֹ וְהֶכְרַח רַבִּי גֶּרְשׁוֹן לַחֲזֹר לְבֵיתוֹ, וְלֹא רָאָה פָּנִים עִם רַבִּי יוּדְל נֵרוֹ יָאִיר שֶׁבָּא בִּשְׁבִיל זֶה. אַחַר כָּךְ דִּבַּרְתִּי הַרְבֵּה עִם רַבִּי זְאֵב בֶּן רַבִּי יַעֲקֹב מֵרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, וְגַם קִבֵּל אֶצְלִי חִדּוּשִׁים שֶׁלִּי לְעַיִן בָּהֶם. וּלְעֵת עֶרֶב בָּא רַבִּי יַעֲקֹב יוֹסֵף נֵרוֹ יָאִיר וְקִבֵּל אוֹתִי בְּאַהֲבָה רַבָּה כְּדַרְכּוֹ תָּמִיד:

לה

וְהִנֵּה בְּאוֹתוֹ הָעֵת הָיוּ קְצָת מַחֲלוֹקֶת בֵּין הַשֻּׁתָּפִים רַבִּי דֹּב וְרַבִּי יַעֲקֹב יוֹסֵף בְּעִנְיַן הָאַטְקָאפ (עֲבוֹדָה בְּקַבָּלָנוּת), שֶׁהָיָה מוּכָן רַבִּי יַעֲקֹב יוֹסֵף לִנְסֹעַ לְפֶטֶרְבּוּרְג לִשְׁכֹּר וַעֲדַיִן לֹא בָּאוּ לְעֵמֶק הַשָּׁוֶה. וּבְתַחְלָה לֹא רָצִיתִי לְחַוּוֹת דַּעְתִּי בָּזֶה כְּלָל, אַחַר כָּךְ בְּיוֹם שְׁלִישִׁי הִטִּיתִי אָזְנִי קְצָת לִשְׁמֹעַ עִנְיַן הַסִּכְסוּכִים שֶׁבֵּינֵיהֶם וּבְרוּךְ הַשֵּׁם שָׁרְבִי צְבִי נֵרוֹ יָאִיר עָשָׂה שָׁלוֹם וּפְשָׁרָה בֵּינֵיהֶם, וְגַם אָנֹכִי עָזַרְתִּי אוֹתוֹ קְצָת. וְאָז עָשָׂה רַבִּי דֹּב סְעֻדָּה עֲבוּרִי בַּלַּיְלָה הַשַּׁיָּךְ לְיוֹם רְבִיעִי שֶׁהוּא לֵיל חֲמִשָּׁה עָשָׂר בִּשְׁבָט, שֶׁהוּא זְמַן לֵדָתִי. וְהִזְמִין כָּל אַנְשֵׁי־שְׁלוֹמֵנוּ הַחֲשׁוּבִים וְגַם אֶת רַבִּי יַעֲקֹב יוֹסֵף וּבָנוֹ וְהָיִינוּ כֻּלָּנוּ מְסֻבִּין אֶצְלוֹ:

לו

גַּם בְּיוֹם שְׁלִישִׁי אַחַר חֲצוֹת בָּא יְדִידֵנוּ כְּבוֹד הָרַב וְכוּ' מוֹרֵנוּ הָרַב יוּדִיל נֵרוֹ יָאִיר וְדִבְּרוּ יַחַד בְּאַהֲבָה גְּדוֹלָה, וְאָז הָיִינוּ כֻּלָּנוּ בַּלַּיְלָה עַל הַסְּעֻדָּה וְדִבְּרוּ עַל הַשֻּׁלְחָן הָרְבֵּה מֵרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, וְסִפְּרוּ מִנִּפְלְאוֹת הַסֵּפֶר הַנּוֹרָא שֶׁצִּוָּה לִשְׁרֹף בַּעֲוֹנוֹתֵינוּ הָרַבִּים, וְעוֹד שְׁאָרֵי דְּבָרִים נִפְלָאִים מֵרַבֵּנוּ הַנּוֹרָא זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה. גַּם הוֹכַחְתִּי אֶת אֶחָד עַל אֵיזֶה דְּבָרִים שֶׁלֹּא הוּטַבוּ בְּעֵינֵינוּ. וְכָל אֵלּוּ הַדְּבָרִים וְכַיּוֹצֵא, כֻּלָּם יֵשׁ לָהֶם שַׁיָּכוּת אֲצְלִי לְעִנְיַן נְסִיעָתִי לְאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל, עַל־כֵּן אֲנִי כּוֹתֵב הַכֹּל לְזִכָּרוֹן, אֲבָל אִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר אֵיךְ יֵשׁ שַׁיָּכוּת לְכָל עִנְיַן וְעִנְיַן לִנְסִיעָתִי לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. אַחַר כָּךְ בָּאוּ בְּנֵי הַנְּעוּרִים מֵאַנְשֵׁי־שְׁלוֹמֵנוּ שֶׁלֹּא הָיוּ עַל הַסְּעֻדָּה, וְנִגְּנוּ כַּמָּה נִגּוּנִים וְהָיִינוּ בְּשִׂמְחָה קְצָת וְנִמְשְׁכָה הַסְּעֻדָּה עַד אַחַר חֲצוֹת לַיְלָה:

לז

בְּיוֹם רְבִיעִי חֲמִשָּׁה־עָשָׂר בִּשְׁבָט עָשָׂה רַבִּי יַעֲקֹב יוֹסֵף סְעֻדָּה בְּבֵיתוֹ וְהָיוּ אֻצְלוֹ כָּל הַנַּ"ל וְרַבִּי דֹּב נֵרוֹ יָאִיר. וְקֹדֶם הַסְּעֻדָּה נִגְמַר הַשָּׁלוֹם וְהַפְּשָׁרָה בֵּינֵיהֶם וְגַם בְּאוֹתָהּ הַסְּעֻדָּה סִפְּרוּ קְצָת מֵרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה וְנִמְשַׁךְ עַד הָעֶרֶב, וְאַחַר כָּךְ הִתְפַּלַּלְנוּ מִנְחָה וְעַרְבִית וּכְבָר הָיִיתִי יָגֵעַ מְאֹד כִּי לֹא יָשַׁנְתִּי בַּלַּיְלָה כְּפִי צָרְכִּי, וְגַם בַּיּוֹם לֹא יָשַׁנְתִּי כְּלָל וְעַל כֵּן הִנַּחְתִּי עַצְמִי תֵּכֶף לִישֹׁן.

וְהָיִיתִי מְרֻצֶּה לִבְלִי לְהִתְעוֹרֵר מִשְּׁנָתִי לֶאֱכֹל סְעֻדַּת הָעֶרֶב, אַךְ קַמְתִּי קֹדֶם סְעֻדַּת הָעֶרֶב אֲבָל לֹא רָצִיתִי לֶאֱכֹל כִּי־אִם מְעַט דִּמְעַט, וְאַחַר כָּךְ נִזְכַּרְתִּי שֶׁעָבַר יוֹם חֲמִשָּׁה־עָשָׂר בִּשְׁבָט בִּלִּי שִׂמְחָה כָּרָאוּי וְהִתְחַלְתִּי לְשַׂמֵּחַ עַצְמִי וְהָיָה שָׁם רַבִּי יְשַׁעְיָה מִטְשֶׁעְרָקָאס אֶחָד מֵאַנְשֵׁי־שְׁלוֹמֵנוּ, וְחָטַפְתִּי אוֹתוֹ לְתוֹךְ הַשִּׂמְחָה וְרָקַדְתִּי עִמּוֹ בְּעַל כָּרְחוֹ. וּבְתַחְלָה לֹא הָיָה מְרֻצֶּה כְּלָל אֲבָל אֲנִי הִכְרַחְתִּי אוֹתוֹ הִרְבֵּה וְלֹא הָיָה יָכוֹל לְשַׁנּוֹת רְצוֹנִי, וְעַל יְדֵי

וֶה נִמְשָׁךְ עָלָיו שִׂמְחָה אַחַר כָּךְ בֶּאֱמֶת וְכַמְבֹאָר אֵצְלֵנוּ מִזֶּה שֶׁמִּתְחִלָּה צְרִיכִין לְהַכְרִיחַ עַצְמוֹ לְשִׂמְחָה, וְאַחַר כָּךְ בָּא הַשִּׂמְחָה בֶּאֱמֶת כְּמוֹ שֶׁשָּׁמַעְתִּי מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ בְּפֵרוּשׁ (לִקּוּטֵי תִּנְיָנָא כ"ג).

וְאֵלּוּ מְעַט הַרְקוּדִין וְהַשִּׂמְחָה בְּאוֹתוֹ הַלַּיְלָה הָיָה יָקָר בְּעֵינַי מְאֹד מִפָּז וּמִפְּנִינִים, כִּי נִתְיָאַשְׁתִּי מִלִּשְׂמֹחַ בְּאוֹתוֹ הָעֵת, כִּי כְּבָר נִרְדַּמְתִּי, וְהַשֵּׁם הָיָה בְּעֶזְרִי לָבוֹא לְשִׂמְחָה אָז שֶׁהוּא אֶצְלִי דָּבָר גָּדוֹל. כִּי כָּל זְמַן שֶׁאֲנִי זוֹכֶה לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה, אֲפִלּוּ בְּחֹל, הוּא אֶצְלִי יָקָר מְאֹד וּמְצֻוֶה גְּדוֹלָה. כִּי רַבֵּנוּ זְכָרוֹנוֹ לִבְרָכָה הִזְהִירָנִי מְאֹד מְאֹד לִהְיוֹת אַךְ שָׂמֵחַ תָּמִיד, וּלְהַכְרִיחַ עַצְמֵנוּ בְּכָל הַכֹּחוֹת לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה תָּמִיד וְהָעִקָּר לְשַׂמֵּחַ אֶת עַצְמוֹ עַל יְדֵי מִלֵּי דִּשְׁטוּתָא דַּיְקָא כַּמְבֹאָר אֶצְלֵנוּ כַּמָּה פְּעָמִים (שָׁם כ"ד). וְעַל יְדֵי הַשִּׂמְחָה הַזֹּאת הַנַּ"ל, עַל יְדֵי זֶה זָכִינוּ לִשְׂמֹחַ אַחַר כָּךְ גַּם בְּשַׁבַּת קֹדֶשׁ, כִּי עַל יְדֵי זֶה לִמַּדְתִּי אֶת רַבִּי יְשַׁעְיָה הַנַּ"ל לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה וְרִקּוּדִין בְּשַׁבַּת קֹדֶשׁ. וּבִפְרָט לְעִנְיַן הַנְּסִיעָה לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הָיְתָה הַשִּׂמְחָה עִקָּר גָּדוֹל אֶצְלִי, וְכָל שִׂמְחָה וְשִׂמְחָה קְטַנָּה וּגְדוֹלָה מְעַט וָרָב שֶׁהָיוּ לִי בַּדֶּרֶךְ, הַכֹּל הָיוּ סִיְעְתָּא דִשְׁמַיָּא כְּדֵי לְזַכֵּנוּ לָבוֹא לְשָׁם, וּבְלֹא זֶה לֹא הָיָה אֶפְשָׁר לִי לָבוֹא לְשָׁם:

לח

אַחַר כָּךְ נִתְעַכַּבְתִּי לִשְׁבֹּת שָׁם בִּטְשֶׁערִין בְּשַׁבָּת פָּרָשַׁת יִתְרוֹ, וְגַם כְּבוֹד רַבִּי יוּדִיל נִתְעַכֵּב בִּטְשֶׁערִין וּבְלֵיל שַׁבָּת לֹא אָכַל עִמִּי בְּבֵית רַבִּי יַעֲקֹב יוֹסֵף, כִּי־אִם בָּאַכְסַנְיָא שֶׁלּוֹ שֶׁהִיא אֵצֶל רַבִּי דֹּב תָּמִיד. וּבְלֵיל שַׁבָּת שְׂמָחְנוּ בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְרִקַּדְנוּ לִכְבוֹד שִׂמְחַת שַׁבַּת קֹדֶשׁ. וּבְיוֹם אָכַל עִמִּי גַּם רַבִּי יוּדִל וּבְרוּךְ הַשֵּׁם הָיָה הַכֹּל עַל נָכוֹן שִׂמְחָה וְשָׁלוֹם, וְגַם בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת רִקַּדְנוּ בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ:

לט

וְהִנֵּה בְּכָל הַיָּמִים הָאֵלֶּה הָיָה דַּעְתִּי נָבוֹךְ וּמְבֻלְבָּל בְּכָל פַּעַם בְּעִנְיַן הַנְּסִיעָה לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְלֹא יָכֹלְתִּי לְהַכְרִיעַ דַּעְתִּי כְּלָל מֵעֹצֶם מְנִיעוֹת הַמּוֹחַ, שֶׁהָיוּ בְּדַעְתִּי כַּמָּה בִּלְבּוּלִים כְּאִלּוּ אִי אֶפְשָׁר לִי לָבוֹא לְשָׁם חַס וְשָׁלוֹם, הֵן מֵחֲמַת מְנִיעוֹת הַמָּמוֹן וְסִבָּנוֹת הַדֶּרֶךְ מֵחֲמַת כֹּבֶד מִלְחָמוֹת הַגֶּרֶעקִין (הַיְוָנִים) שֶׁנִּשְׁמַע אָז, הֵן מֵחֲמַת שְׁאָרֵי מְנִיעוֹת שֶׁבְּדַעְתִּי שֶׁהֶחֱלִישׁוּ אֶת דַּעְתִּי בְּכָל פַּעַם שֶׁאִי אֶפְשָׁר לִי לָבוֹא לְשָׁם חַס וְשָׁלוֹם. וּכְבָר הָיִיתִי מוּכָן לִנְסֹעַ בִּימֵי אֱלוּל שְׁנַת תק"פ זֶה שָׁנָה וּמֶחֱצָה. וּכְבָר הָיִיתִי בְּאָדֶעס וְנָתַתִּי אַדְרוּף (דְּמֵי קְדִימָה) בְּאָדֶעס עַל בִּילֶעט (כַּרְטִיס) וְנִסְגְּתִי אָחוֹר מֵחֲמַת מְנִיעוֹת כְּאֵלֶּה. אֲבָל דַּרְכֵּנוּ לִבְלִי לְהַנִּיחַ אֶת הָרָצוֹן לְעוֹלָם כְּפִי אֲשֶׁר קִבַּלְנוּ מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ וּמִפִּי סְפָרָיו הַקְּדוֹשִׁים. עַל כֵּן כָּל מַה שֶּׁהַמְּנִיעָה

נִתְגַּבְּרָה עָלַי יוֹתֵר, וּבִפְרָט מְנִיעוֹת הַמֹּחַ שֶׁזֶּה עִקַּר הַמְּנִיעָה, כָּל מַה שֶׁהִתְגַּבֵּר בְּיוֹתֵר נִתְגַּבַּרְתִּי בְּרָצוֹן חָזָק יוֹתֵר וְיוֹתֵר.

אֲבָל עֲדַיִן לֹא הָיָה דַּעְתִּי צָלוּלָה בְּעִנְיָן זֶה וְלֹא יָדַעְתִּי בָּעַצְמִי לְהַכְרִיעַ דַּעְתִּי, לִפְעָמִים נִגְמַר בְּדַעְתִּי לִנְסֹעַ בְּוַדַּאי, וְלִפְעָמִים לְהֶפּוּךְ, וְלִפְעָמִים הָיִיתִי מְסֻפָּק בְּלִי הַכְרָעָה. אַךְ נִתְיַשַּׁבְתִּי בְּכָל פַּעַם מַה לִּי לְבַלְבֵּל דַּעְתִּי לָעֵת הַזֹּאת, לָעֵת עַתָּה אֲנִי כָּאן וַאֲנִי צָרִיךְ לִנְסֹעַ מֵעִיר הַזֹּאת לָעִיר הַסְּמוּכָה הַצְּרִיכָה לִי, וּמַה לִּי לִדְאֹג וְלַחְשֹׁב עַל יוֹם מָחָר, כְּשֶׁיַּגִּיעַ הָעֵת שֶׁאֶצְטָרֵךְ לִסַּע לְאָדֶעס אוֹ אֶתְיַשֵּׁב בְּדַעְתִּי, וְגַם אוֹ אֵין צְרִיכִין יִשּׁוּב גָּדוֹל. כִּי לְאָדֶעס אוֹכַל לִנְסֹעַ אֲפִלּוּ אִם חַס וְשָׁלוֹם לֹא אֶסַּע לְשָׁם. רַק כְּשֶׁאֶהְיֶה אִם יִרְצֶה הַשֵּׁם בְּאָדֶעס שָׁם אֶתְיַשֵּׁב אוֹ לַחֲזֹר לְבֵיתִי אוֹ לִנְסֹעַ עַל הַסְּפִינָה.

וְכָל זֶה הֶכְרַחְתִּי לְיַשֵּׁב בְּדַעְתִּי פְּעָמִים הַרְבֵּה אֵין מִסְפָּר, כְּדֵי לְהַשְׁקִיט רְדִיפַת מַחֲשַׁבְתִּי שֶׁהָיְתָה טְרוּדָה וּמְבֻלְבֶּלֶת בְּכָל פַּעַם בְּעִנְיָן זֶה. וּבְכָל פַּעַם שֶׁהָיִיתִי צָרִיךְ לִנְסֹעַ מִמָּקוֹם לְמָקוֹם הָיוּ לִי סְפֵקוֹת גְּדוֹלוֹת, כִּי בֶּאֱמֶת לַאֲמִתּוֹ כָּל עִקַּר נְסִיעָתִי מִבֵּיתִי בְּשָׁעָה רְאשׁוֹנָה הָיָה רַק כְּדֵי לְסַבֵּב בֵּין אַנְשֵׁי־שְׁלוֹמֵנוּ לְקַבֵּץ אֵיזֶה סָךְ עַל הוֹצָאוֹת וְלִנְסֹעַ מִשָּׁם לְאָדֶעס אוּלַי אֶזְכֶּה לָבוֹא לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. אַךְ מִגֹּדֶל מְנִיעוֹת הַמֹּחַ שֶׁבִּלְבְּלוּ הֶכְרַחְתִּי לוֹמַר לְלִבִּי שֶׁלְּעֵת עַתָּה אֵינִי נוֹסֵעַ רַק לְמָקוֹם זֶה, כִּי אֲפִלּוּ בְּלִי הַנְּסִיעָה לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל אֲנִי צָרִיךְ עַל כָּל פָּנִים לְעֵת עַתָּה לִנְסֹעַ לְאוּמַאן. וּכְשֶׁבָּאתִי לְאוּמַאן בֶּאֱמֶת הָיִיתִי מְסֻפָּק אִם לִנְסֹעַ לְהַלְּן וְהֶכְרַחְתִּי לִנְסֹעַ. וְאַחַר כָּךְ כְּשֶׁנִּסַּעְתִּי מֵאוּמַאן הָיִיתִי מְסֻפָּק הַרְבֵּה גַּם בְּטִירַאוִיצָע אִם לִנְסֹעַ כְּלָל עַתָּה לְאַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ לְגַלְגֵּל קִלְקוּל הַדֶּרֶךְ וְהַהוֹצָאָה רַבָּה וְהַשָּׁכָר מוּעָט, כִּי הַשָּׁעָה דְּחוּקָה בָּעוֹלָם מְאֹד, וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עָזַר לִי בְּכָל פַּעַם וְנָסַעְתִּי לְטָשֶׁערִין. וְהִנֵּה כְּבָר חָדְלוּ הַסְּפֵקוֹת אִם לִנְסֹעַ הַסְּבִיבוֹת שֶׁלְּאַנְשֵׁי־שְׁלוֹמֵנוּ כִּי כְּשֶׁהִגַּעְתִּי לְטָשֶׁערִין בְּוַדַּאי אֲנִי מֻכְרָח לִהְיוֹת בְּמֶדְבֶּרְיבְּקָא וּבְקְרִימִינְטְשָׁאק וְכוּ', וְלֹא אָשׁוּב לְבֵיתִי עַד שֶׁאֶהְיֶה שָׁם אֲבָל עֲדַיִן הָיָה לִבִּי חָלוּק אִם לִנְסֹעַ לְאָדֶעס:

מ

וְהִנֵּה הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מְסַבֵּב סִבּוֹת לְטוֹבָה בְּרַחֲמָיו, וְחַיָּב כָּל אָדָם לוֹמַר בִּשְׁבִילִי נִבְרָא הָעוֹלָם (סַנְהֶדְרִין לז.), וְכָל מַה שֶּׁנַּעֲשָׂה בָּעוֹלָם הַכֹּל נַעֲשָׂה בִּשְׁבִילוֹ. וּבִפְרָט אָנֹכִי שֶׁאָמַר לִי רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה בְּפֵרוּשׁ בְּעֵת הַנְּסִיעָה לְאוּמַאן שֶׁהַכֹּל שָׁלְנוּ, כִּי חַיָּב אָדָם לוֹמַר בִּשְׁבִילִי נִבְרָא הָעוֹלָם כִּי הֲלֹא נוֹסְעִים כָּאן וְכוּ'. וְאִם־כֵּן שֶׁתַּף אוֹתִי עִמּוֹ לְעִנְיַן בְּרִיאַת הָעוֹלָם בְּשֵׁשֶׁת יְמֵי בְּרֵאשִׁית:

מא

וְהִנֵּה רָאֹה רָאִיתִי נִפְלָאוֹת הַשֵּׁם אֵיךְ מִן הַשָּׁמַיִם עוֹזְרִים לִי לָבוֹא לְנִיקוֹלַאיֶב וּלְאָדֶעס כְּדֵי שֶׁאֶסַּע לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. כִּי בְּבוֹאִי לִטְשֶׁעְרִין סִפְּרוּ לִי מִיָּד שֶׁה"ה הָרַבָּנִי מוֹרֵנוּ הָרַב שְׁלֹמֹה בֶּן רַבִּי לֵיבּ נֵרוֹ יָאִיר בָּא לְבֵית אִמּוֹ בָּעִתִּים הַלָּלוּ, וַעֲדַיִן הוּא שָׁם, וּבְדַעְתּוֹ לִנְסֹעַ לְאָבְיו לְנִיקוֹלַאיֶב. וְתֵכֶף הֵבַנְתִּי כִּי לֹא דָּבָר רֵיק הוּא וּמִן הַשָּׁמַיִם הוּא כִּי עַל יְדֵי זֶה אוּכַל גַּם כֵּן בְּנָקֵל לָבוֹא לְנִיקוֹלַאיֶב, דְּהַיְנוּ לִנְסֹעַ עִמּוֹ יַחַד בְּצַוְתָּא חֲדָא. וְכֵן הָיָה אַחַר כָּךְ שֶׁנָּסַעְתִּי עִמּוֹ יַחַד וְלוּלֵא זֹאת בְּוַדַּאי לֹא הָיִיתִי בְּאָדֶעס וְלֹא הָיִיתִי בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל חַס וְשָׁלוֹם. אֲבָל אַף עַל פִּי כֵן עֲדַיִן הָיִיתִי מְסֻפָּק בְּגוּף הַנִּסְיעָה, רַק בְּכָל פַּעַם שֶׁנִּזְכַּרְתִּי בְּדַעְתִּי שָׁרְבִי שְׁלֹמֹה נֵרוֹ יָאִיר בִּקְרִימִינְטְשַׁאק נִתְעוֹרַרְתִּי תֵּכֶף וְהֵבַנְתִּי שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּרַחֲמָיו מְרַמֵּז לִי בָּזֶה שֶׁאֲנִי צָרִיךְ לִנְסֹעַ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. כִּי לֹא בָּא עַכְשָׁו בָּעֵת הַזֹּאת לִקְרִימִינְטְשַׁאק כִּי־אִם בִּשְׁבִילִי. וְכֵן הָיָה בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ׃

מב

וְהִנֵּה כְּשֶׁבָּאתִי לִטְשֶׁעְרִין בְּיוֹם רִאשׁוֹן פָּרָשַׁת יִתְרוֹ כַּנִּזְכָּר לְעֵיל הֵבַנְתִּי שֶׁמִּכָּאן אֵי אֶפְשָׁר לִסַּע קֹדֶם שַׁבָּת, וְעַל כֵּן לְעֵת עַתָּה אֵינִי צָרִיךְ לְבַלְבֵּל דַּעְתִּי בִּסְפֵקוֹת כְּלָל. אַךְ אַחַר כָּךְ אַחַר שַׁבָּת הַנַּ"ל הִתְחַלְתִּי לַחְשֹׁב מַחֲשָׁבוֹת אֵיךְ לְהִתְנַהֵג בְּעִנְיַן נְסִיעָתִי. כִּי אִם לֹא אֶסַּע עִם רַבִּי שְׁלֹמֹה מִשָּׁם לְנִיקוֹלַאיֶב, אֲנִי צָרִיךְ לִנְסֹעַ מִיָּד לִקְרִימִינְטְשַׁאק וּמִשָּׁם לַחֲזוֹר לְכָאן, וּלְסַבֵּב בְּמֶדְבְּדִיבְקָא וּטְשִׁירְקָאס וְכוּ', וּמִשָּׁם לְבֵיתִי. אַךְ אוּלַי אֶרְצֶה לִנְסֹעַ מִשָּׁם לְנִיקוֹלַאיֶב אָז אֲנִי צָרִיךְ מִקֹּדֶם לְסַבֵּב כְּדֵי לְקַבֵּץ אֵיזֶה סָךְ מָעוֹת כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה לִי עַל הוֹצָאוֹת, גַּם אוּלַי אוּכַל לִשְׁלֹחַ לְבֵיתִי עַל פַּרְנָסָה וּלְסַלֵּק אֵיזֶה חוֹב.

וְהִנֵּה הָיִיתִי נָבוֹךְ בְּדַעְתִּי וּבְיוֹם שֵׁנִי עָנָה וְאָמַר לִי מְחֻתָּנִי רַבִּי אֱלִימֶלֶךְ נֵרוֹ יָאִיר שֶׁבָּא לִטְשֶׁעְרִין בְּיוֹם שִׁשִּׁי פָּרָשַׁת יִתְרוֹ הֶעָבָר, אִם תִּרְצוּ תּוּכְלוּ לִנְסֹעַ עִמִּי יַחַד לִטְשֶׁעְרְקָאס בְּיוֹם שְׁלִישִׁי, וּמִשָּׁם תַּחְזְרוּ עִמִּי עַל שַׁבָּת לְכָאן, וְנִסַּע מִכָּאן יַחַד לִקְרִימִינְטְשַׁאק, כִּי אֲנִי מֻכְרָח לִהְיוֹת שָׁם, וְגַם תּוּכְלוּ לָשׁוּב עִמִּי מִקְּרִימִינְטְשַׁאק לְכָאן. וְהוּטְבוּ דְּבָרָיו בְּעֵינַי מְאֹד כִּי יִפְטֹר אוֹתִי מֵהוֹצָאוֹת הַרְבֵּה בְּדַרְכִּי מְקַלְקֵל כָּזֶה. וְכֵן עָשִׂיתִי אָז וְנָסַעְתִּי בְּיוֹם שְׁלִישִׁי פָּרָשַׁת מִשְׁפָּטִים עִם מְחֻתָּנִי יַחַד לִטְשֶׁעְרְקָאס.

בַּדֶּרֶךְ נוֹדַע לִי הֵיטֵב שֶׁמֶּדְבְּדִיבְקָא סְמוּכָה בְּיוֹתֵר לִטְשֶׁעְרְקָאס מִטְּשֶׁעְרִין, וְתֵכֶף עָלְתָה עַל דַּעְתִּי שֶׁבְּאֹם לֹא אוּכַל לִנְסֹעַ מִטְּשִׁירְקָאס לִטְשֶׁעְרִין, עַל שַׁבָּת אֶסַּע לְמֶדְבְּדִיבְקָא. וּבְאתִי לִטְשֶׁעְרְקָאס בַּלַּיְלָה הַשַּׁיָּךְ לְיוֹם רְבִיעִי אַחַר חֲצוֹת לַיְלָה, וְנִתְעַכַּבְתִּי שָׁם כָּל יוֹם רְבִיעִי וְיוֹם חֲמִישִׁי וּמְחֻתָּנִי לֹא חָזַר לִטְשֶׁעְרִין. וְצִוִּיתִי שֶׁיַּעֲמִיד לִי עֲגָלָה וְנָסַעְתִּי לְבַדִּי בְּיוֹם שִׁשִּׁי בַּבֹּקֶר

מִטְּשֶׁעְרְקָאס לְמֶדְבֶּדִיבְקָא, וְרַבִּי מֶנְדִּיל חֲבֵרִי לֹא הָיָה עִמִּי אָז, כִּי נִשְׁאַר בִּטְשֶׁעְרִין. כִּי עֲגָלָה שֶׁל מְחֻתָּנִי הָיְתָה קְטַנָּה לְקַבְּלוֹ, וּבָאתִי לְמֶעְדְוֶועדִיבְקָא עַל שַׁבָּת פָּרָשַׁת מִשְׁפָּטִים וְאָז הָיָה פָּרָשַׁת שְׁקָלִים, וְשָׁבַתִּתִּי שָׁם הַשַּׁבָּת בְּשִׂמְחָה כָּרְאוּי. וּבְלֵיל שַׁבָּת נָשָׂא לִבּוֹ אֶת רַגְלָיו שֶׁל כְּבוֹד יְדִידִי הָרַב רַבִּי יוּדֶל, וְגַם אֲנִי רָקַדְתִּי עִמּוֹ בְּשִׂמְחָה בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְהָיָה אֶצְלִי רַבִּי חַיְקֶל.

מג

אַחַר שַׁבָּת בְּיוֹם רִאשׁוֹן פָּרָשַׁת תְּרוּמָה הוֹכַחְתִּי הָרַבָּה אֶת אֶחָד אוֹדוֹת מַה שֶּׁשָּׁמַעְתִּי עָלָיו שֶׁעָשָׂה קֶשֶׁר שָׁם לִנְסֹעַ וְכוּ' נָגַד רְצוֹן רַבִּי יוּדִיל נֶרוֹ יָאִיר, וּבְעָנְיָן זֶה דִּבַּרְתִּי אַחַר כָּךְ גַּם עִם בְּנֵי הַנְּעוּרִים אֲחֵרִים. וְאִם לֹא בָּאתִי כִּי־אִם בִּשְׁבִיל זֶה גַּם כֵּן הָיָה רָאוּי לִנְסֹעַ, וְאִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר הַכֹּל כָּאן:

מד

בַּלַּיְלָה הַשַּׁיָּךְ לְיוֹם שֵׁנִי עָשָׂה סְעֻדָּה רַבִּי שְׁמוּאֵל בֶּן רַבִּי דֹּב הַיּוֹשֵׁב בַּכְּפָר יוּפְקוֹבִיץ, וְנָסַעְתִּי אֲנִי וְרַבִּי יוּדֶל וּשְׁאָר בְּנֵי הַנְּעוּרִים לֹא הִזְמִין. וְדִבַּרְתִּי בַּדֶּרֶךְ הַרְבֵּה עִם רַבִּי יוּדֶל וְסָעַדְנוּ שָׁם סְעֻדַּת הָעֶרֶב. בְּיוֹם שֵׁנִי שַׁבְנוּ לְמֶדְבֶּדִיבְקָא וְהָיָה בְּדַעְתִּי מִיָּד לָשׁוּב לִטְשֶׁעְרִין, אַךְ הֶכְרַחְתִּי לְהַמְתִּין עַל אֵיזֶה אֲנָשִׁים עַד יוֹם שְׁלִישִׁי. בְּיוֹם שְׁלִישִׁי נָסַעְתִּי מִמֶּעְדְוֶועדִיבְקָא לִטְשֶׁעְרִין וְלִוָּה אוֹתִי רַבִּי לֵיבּ בֶּן רַבִּי חַיְקִיל וּשְׁאָר בְּנֵי הַנְּעוּרִים וּבֶן רַבִּי אֵלְיָהוּ לַכְּפָר נוֹבֶסֶלִיץ. מִשָּׁם רְצוֹנִי לִנְסֹעַ לָלוּן בַּכְּפָר סוּבִיטוּב, וּכְבָר נָסַעְנוּ כֻּלָּנוּ לְשָׁם, וְחָזַרְנוּ מֵאֶמְצַע הַנָּהָר שֶׁנִּקְרַשׁ בַּלַּיְלָה וְחָזַרְנוּ וּבָאנוּ לַכְּפָר הַנַּ"ל לְבֵית רַבִּי אַבְרָהָם וְעָשָׂה סְעֻדָּה גְּדוֹלָה עֲבוּרֵנוּ. וְאָז דִּבַּרְתִּי הַרְבֵּה עִם הָעוֹלָם שָׁהִיוּ שָׁם, עַד שֶׁבָּאנוּ מִתּוֹךְ שִׂיחָתֵנוּ אֶל הַתּוֹרָה עַל פָּסוּק וָאֶתְחַנַּן (לִקּוּטֵי תִּנְיָנָא ע"ח) שֶׁמְּדַבֶּרֶת מֵאֲנָשִׁים פְּשׁוּטִים וְשָׁם עִקַּר הַתּוֹרָה מֵעָנְיַן הַדֶּרֶךְ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְאָמַרְתִּי לִפְנֵיהֶם כָּל הַתּוֹרָה בַּאֲרֹךְ הֵיטֵב כְּפִי מַה שֶּׁאֲנִי יוֹדֵעַ בְּעֶזְרַת ה' יִתְבָּרַךְ, כְּפִי שֶׁשָּׁמַעְתִּי בְּעַצְמִי מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ אֲשֶׁר בִּכְתָב אִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר כָּל־כָּךְ, וְהֶחֱיֵיתִי אוֹתָם מְאֹד.

וְעַל יְדֵי זֶה נִתְעוֹרַרְתִּי מְאֹד, וְרָאִיתִי שֶׁגַּם זֶה רָמַז לִי לִנְסֹעַ לְאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל. וְאַף־עַל־פִּי־כֵן עֲדַיִן לֹא נִתְחַזֵּק דַּיְתִּי בִּשְׁלֵמוּת, כִּי בְּמֶדְבֶּדִיבְקָא הָיָה בְּדַעְתִּי לָשׁוּב לְבֵיתִי. גַּם אָמַרְתִּי לִפְנֵיהֶם אָז הַתּוֹרָה הַנֶּעוֹר בַּלַּיְלָה (לִקּוּטֵי מוֹהֲרַ"ן נ"ב), וְעַל יְדֵי שֶׁעוֹרַרְנוּ הֲרֵיחַ הַטּוֹב וְהַנּוֹרָא שֶׁל אֵלּוּ שִׁבְתֵי תּוֹרוֹת נִפְלָאוֹת מֵרַבֵּנוּ זְכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה נִתַּן שִׂמְחָה גְּדוֹלָה בְּלֵב כֻּלָּנוּ, וְיָשַׁבְנוּ אַחַר כָּךְ אֶל הַסְּעֻדָּה בְּשִׂמְחָה, וְהָיִינוּ שְׂמֵחִים שָׁם. וְכָל בְּנֵי הַנְּעוּרִים שָׂמְחוּ מְאֹד בְּרִקּוּדִין

וּמְחוֹלוֹת כָּרָאוּי לִשְׁמֹחַ כְּשֶׁזּוֹכִין לִשְׁמֹעַ דְּבָרִים נוֹרָאִים כָּאֵלֶּה שֶׁלֹּא שְׁמָעַתְן אֹזֶן מֵעוֹלָם. בַּבֹּקֶר בְּיוֹם רְבִיעִי נָסַע עִמִּי רַבִּי אַבְרָהָם לְאָחִיו לַכְּפָר סוּבִּיטוּב, וּבְנֵי הַנְּעוּרִים שֶׁלִּוּוּ אוֹתִי נִשְׁאֲרוּ שָׁם בְּבֵית רַבִּי אַבְרָהָם וּבָאנוּ לְר' לֵיבּ אָחִיו לַכְּפָר סוּבִּיטוּב וְהִתְפַּלַּלְנוּ שָׁם וְסָעַדְנוּ שָׁם סְעֻדַּת שַׁחֲרִית. אַחַר כָּךְ נָתְנוּ לִי מָעוֹת בְּכָבוֹד, וְנָסַע עִמִּי רַבִּי לֵיבּ עַד טְשֶׁעְרִין. וְחָזַרְתִּי וּבָאתִי לִטְשֶׁעְרִין בְּיוֹם ד' פָּרָשַׁת תְּרוּמָה בְּעֶרֶב חֲצוֹת הַיּוֹם. וְהִנֵּה כְּבָר פָּטַרְתִּי בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הַנְּסִיעָה שֶׁבִּסְבִיבוֹת אֵלּוּ וְאֵינִי צָרִיךְ לִנְסֹעַ עוֹד כִּי אִם לִקְרִימִינְטְשָׁאק.

מה

וְהִנֵּה בְּבוֹאִי לִטְשֶׁעְרִין שִׁנִּית כְּבָר הָיָה כָּבֵד עָלַי טִלְטוּל הַדֶּרֶךְ וְהָיִיתִי רוֹצֶה לָשׁוּב לְבֵיתִי, וּנְסִיעַת אֶדֶס וְלָבוֹא לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הָיָה רָחוֹק בְּעֵינַי מְאֹד מְאֹד. וְלוּלֵא שֶׁבַּת רַבֵּנוּ זְכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה הַצַּדֶּקֶת מָרַת שָׂרָה יוֹשֶׁבֶת בִּקְרִימִינְטְשָׁאק, וַאֲחוֹתָהּ הַצַּדֶּקֶת מָרַת חַיָּה תְּחִיֶּה וּבְנֵיהֶם שֶׁיִּחְיוּ, שֶׁאֲנִי מֻכְרָח לְקַבֵּל פְּנֵיהֶם וְלֵרָאוֹת עִמָּהֶם וְלִתֵּן לָהֶם פְּרִיסַת־שָׁלוֹם מֵאֶחוֹתָם הַצַּדֶּקֶת מָרַת אָדִיל תְּחִיֶּה, אֲשֶׁר אֲנִי מְחֻיָּב לַעֲבֹד וּלְשָׁרֵת אֶת זֶרַע רַבֵּנוּ זְכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה בְּכָל כֹּחִי, לוּלֵא זֹאת הָיִיתִי שָׁב מִדַּרְכִּי. אַךְ אָמַרְתִּי לִקְרִימִינְטְשָׁאק אֲנִי מֻכְרָח לִנְסֹעַ מֵחֲמַת הַנַּ"ל כִּי לְעִנְיַן מָעוֹת לֹא הָיָה כְּדַאי הַהוֹצָאָה שֶׁהִיא כִּמְעַט יְתֵרָה עַל הַשֶּׁבַח. וְתֵכֶף שָׁכַרְתִּי עֶגְלָה עַל מְנָת לַחֲזֹר לְכָאן וְלֹא הָיִיתִי מֻרְצֶה בְּשׁוּם אֹפֶן לִשְׂכֹּר עֶגְלָה לְשָׁם לְבַד וְלִנְסֹעַ מִשָּׁם לְנִיקוֹלַאיֶב עִם רַבִּי שְׁלֹמֹה. אַף עַל פִּי שֶׁבְּאֹפֶן זֶה הָיִיתִי שׂוֹכֵר עֶגְלָה לִקְרִימִינְטְשָׁאק בְּזוֹל יוֹתֵר, אֲבָל דַּעְתִּי הָיְתָה חֲזָקָה שֶׁאֵינִי רוֹצֶה לְנִיקוֹלַאיֶב וְאֶדֶס רַק לַחֲזֹר לְכָאן לִטְשֶׁעְרִין, וּמִכָּאן לִנְסֹעַ לְבֵיתִי. וְעַל כֵּן שָׂכַרְתִּי עֶגְלָה עַל מְנָת לַחֲזֹר לִטְשֶׁעְרִין, וְשָׂכַרְתִּי הָעֶגְלָה בַּלַּיְלָה תֵּכֶף לְיוֹם חֲמִישִׁי עַל דַּעַת לִנְסֹעַ לְמָחָר אַחַר תְּפִלַּת שַׁחֲרִית לָבוֹא עַל שַׁבָּת לִקְרִימִינְטְשָׁאק וְלַחֲזֹר מִשָּׁם בְּיוֹם שֵׁנִי אַחַר שַׁבָּת:

מו

בַּבֹּקֶר בְּיוֹם חֲמִישִׁי וְאָז הָיָה עֶרֶב רֹאשׁ חֹדֶשׁ אֲדָר קַמְתִּי מִשְּׁנָתִי לְהִתְפַּלֵּל בְּזְרִיזוּת כְּדֵי לִנְסֹעַ. וְתֵכֶף בְּקוּמִי מִשְּׁנָתִי שָׁלַח הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מַחֲשָׁבוֹת בְּלִבִּי אוּלַי אַף עַל פִּי כֵן אֶסַּע מִקְּרִימִינְטְשָׁאק לְנִיקוֹלַאיֶב עִם רַבִּי שְׁלֹמֹה. וְנִזְכַּרְתִּי עוֹד הַפַּעַם שֶׁלֹּא דָּבָר רֵיק מַה שֶּׁבָּא רַבִּי שְׁלֹמֹה בְּאוֹתָהּ הָעֵת כִּי בָּוַדַּאי הוּא בִּשְׁבִילִי, וְלֹא רָצִיתִי לִדְחוֹת מַחֲשָׁבָה זֹאת, וְנִכְנְסָתִי הַרְבֵּה בְּמַחֲשָׁבוֹת אֵלּוּ וְנִתְיַשַּׁבְתִּי הַרְבֵּה בָּזֶה וְהִצַּעְתִּי בְּדַעְתִּי כָּל הַמְּנִיעוֹת שֶׁיֵּשׁ בְּמֹחִי עַל הַנְּסִיעָה לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְהֶבַנְתִּי שֶׁאַף עַל פִּי כֵן הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ גָּדוֹל מְאֹד, וְיָכוֹל לַעֲזֹר לִי עַל הַכֹּל לְשַׁבֵּר כָּל זֶה וְלָבוֹא לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. עַל כֵּן אָמַרְתִּי עַל כָּל פָּנִים אֶסַּע לִקְרִימִינְטְשָׁאק

עַל הַסָּפֵק שֶׁיְּכוֹל לִהְיוֹת שֶׁלֹּא אֶחֱזֹר לְכָאן וְלֹא יִהְיֶה נֶחְלָט בְּדַעְתִּי שֶׁבְּוַדַּאי אֶחֱזֹר לְכָאן. וְהַנְּפָקָא מִנָּהּ שֶׁאֲנִי צָרִיךְ עַתָּה לְקַבֵּל מִיָּד כָּל מַה שֶּׁרוֹצִים אַנְשֵׁי־שְׁלוֹמֵנוּ שֶׁבִּטְשֶׁערִין לִתֵּן לִי כְּדֵי שֶׁיִּהְיוּ לִי עַל הוֹצָאוֹת כִּי אוּלַי יִהְיֶה הַשֵּׁם עִמָּדִי שֶׁאֵסַּע מִשָּׁם עִם רַבִּי שְׁלֹמֹה לְנִיקוֹלַאיֶב וְכוּ' כַּנַּ"ל.

וְתֵכֶף נִתְחַזַּקְתִּי בְּדַעְתִּי עַל זֶה, וְהִתְפַּלַּלְתִּי תְּפִלַּת שַׁחֲרִית. וְאַחַר כָּךְ קַיַּמְתִּי כָּךְ, וְדִבַּרְתִּי עִם רַבִּי יַעֲקֹב יוֹסֵף וּשְׁאָר אַנְשֵׁי־שְׁלוֹמֵנוּ הֱיוֹת שֶׁיֵּשׁ סָפֵק בְּדַעְתִּי שֶׁיְּכוֹל לִהְיוֹת שֶׁאֵסַּע מִקְרִימִינְטְשָׁאק לְנִיקוֹלַאיֶב, וַעֲדַיִן אֵינִי יוֹדֵעַ בְּבֵרוּר אֲבָל עַל כָּל פָּנִים אֲנִי מְסֻפָּק בָּזֶה, וְיָכוֹל לִהְיוֹת כֵּן, עַל כֵּן חָנּוּנִי נָא וּתְנוּ לִי תֵּכֶף מַה שֶּׁאַתֶּם רוֹצִים לִתֵּן לִי. וְכֵן קִבְּלוּ וְקַיְּמוּ דְּבָרַי וְנָתְנוּ לִי מַתְּנַת יָדָם הַטּוֹבָה וְרַבָּם אָמְרוּ בְּוַדַּאי תִּשּׂוּבוּ לְכָאן. וַאֲנִי אָמַרְתִּי אַף עַל פִּי כֵן מֻחְמֶּת סָפֵק אֲנִי רוֹצֶה לְעֵת עַתָּה שֶׁלֹּא יִשָּׁאֵר לִי דָּבָר חוֹצֵץ בְּכָאן, וַה' - הַטּוֹב בְּעֵינָיו יַעֲשֶׂה. וְנָסַעְתִּי מִטְּשֶׁערִין לִקְרִימִינְטְשָׁאק אֲנִי וַחֲבֵרִי רַבִּי מֶנְדִּיל בְּיוֹם חֲמִישִׁי לְעֵת עֶרֶב. וְאָז בְּאוֹתָהּ הָעֵת הָיָה צַעַר גָּדוֹל בְּבֵית רַבִּי יַעֲקֹב יוֹסֵף מֻחְמֶּת שֶׁלֹּא הֵבִיאוּ לוֹ בִּילְעט (כַּרְטִיס) שֶׁל גִּילְדְיֶע אֶחָד לִנְסֹעַ לְפֶּעטֶרְבּוּרְג, וְהָיְתָה עֲצָתָם חֲלוּקָה מְאֹד מְאֹד אֵיךְ לְהִתְנַהֵג. כִּי הָיָה כְּמַעַט כָּל רְכוּשָׁם תָּלוּי בְּעֵצָה זֹאת. וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עָזַר שֶׁאָמַרְתִּי לָהֶם אָז דְּבָרִים נָאִים שֶׁכָּל חֲלֶקֶת הָעֵצָה שֶׁלָּהֶם הוּא רַק אֵיךְ לְהַשִּׂיג וּלְהַגִּיעַ רְצוֹן הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ, שֶׁזֶּה הָעִקָּר חֲלֶקֶת הָעֵצָה שֶׁלָּהֶם, כִּי הֲלֹא בְּוַדַּאי יְדוּעַ לַאֲנָשִׁים כְּשֵׁרִים כְּמוֹתָם שֶׁהַמָּמוֹן הוּא הֶבֶל וְרִיק וְאֵין מְלַוִּין לוֹ לָאָדָם לֹא כֶּסֶף וְלֹא זָהָב וְכוּ', רַק שֶׁהֵם צְרִיכִין בְּוַדַּאי מָעוֹת הַרְבֵּה לְשֵׁם שָׁמַיִם כְּדֵי לְפַזֵּר צְדָקָה הַרְבֵּה כִּי הֵם נְדִיבֵי לֵב בְּיוֹתֵר, כְּמוֹתָם יִרְבּוּ בְּיִשְׂרָאֵל. וְאִם־כֵּן כָּל מַה שֶּׁאַתֶּם לְהוּטִים אַחַר הַמָּמוֹן הַכֹּל בִּשְׁבִיל רְצוֹן הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ, וּכְשֶׁאַתֶּם מְסֻפָּקִים עַתָּה אֵיךְ לְהַשִּׂיג הַמָּמוֹן וּלְהַנְצֵל מִן הַהֶפְסֵד, כָּל חֲלֶקֶת הָעֵצָה הוּא רַק אֵיךְ לְהַשִּׂיג רְצוֹן הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ. וּכְשֶׁחֲלֶקֶת הָעֵצָה הוּא בָּזֶה רָאוּי לָכֶם לִשְׂמֹחַ מְאֹד וּלְהַרְחִיק הָעַצְבוּת שֶׁיֵּשׁ לָכֶם עַתָּה, הַמַּזִּיק מְאֹד לְכָל הָעִנְיָנִים. כַּדְּבָרִים הָאֵלֶּה וְיוֹתֵר מִזֶּה דִּבַּרְתִּי עִמָּהֶם, וְעַל יְדֵי זֶה הִרְחַבְתִּי קְצָת דַּעַת רַבִּי יַעֲקֹב יוֹסֵף וְהִכְרַחְתִּי אוֹתוֹ לֶאֱכֹל עִמִּי סְעֻדַּת רֹאשׁ חֹדֶשׁ. מַה שֶּׁבְּתְחִלָּה הָיָה רָחוֹק בְּעֵינָיו מְאֹד לֶאֱכֹל אָז. כִּי הָיָה צַעֲרָם וְטָרְדָתָם וַחֲלָקוֹת הָעֵצָה שֶׁלָּהֶם כָּבֵד מְאֹד. אֲבָל עַל־יְדֵי דִּבּוּרִי וְהַפְצָרָתִי אָכַל עִמִּי. וְאַגַּב אָכְלוּ עוֹד שְׁאָר מְסֻבִּים רַבִּים וְאָמַרְתִּי לוֹ אָז שֶׁחֲלֶקֶת הָעֵצָה שֶׁיֵּשׁ לִי בְּלִבִּי גָּדוֹל הַרְבֵּה יוֹתֵר מֵחֲלֶקֶת הָעֵצָה שֶׁלָּהֶם. כִּי עִנְיָן שֶׁלָּהֶם נוֹגֵעַ בְּמָמוֹן, וְעִנְיָן שֶׁלִּי מַגִּיעַ לִנְפָשׁוֹת וּלְמָמוֹן, וְהוֹדָה מְאֹד לְדִבָּרַי:

מז

אַחַר הַסְּעֻדָּה קִבַּלְתִּי רְשׁוּת מֵהֶם וְנָסַעְנוּ לִקְרִימִינְטְשָׁאק, וּבָאנוּ לִקְרָאקָע בְּיוֹם עֶרֶב שַׁבַּת קֹדֶשׁ אַחַר חֲצוֹת שְׁתַּיִם אוֹ שָׁלֹשׁ שָׁעוֹת, וְהָיִינוּ לְהוּטִים לַעֲבֹר הַנָּהָר דִּינֶעפֶּר בִּזְרִיזוּת וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הִזְמִין לָנוּ סְפִינָה וְעָבַרְנוּ בְּשָׁלוֹם.

וּבָאנוּ לִקְהִלַּת קֹדֶשׁ קְרִימִינְטְשָׁאק בְּעוֹד הַיּוֹם גָּדוֹל. וְתֵכֶף בְּבוֹאִי לְשָׁם, מָצָאתִי אֶת רַבִּי שְׁלֹמֹה וְנוֹדַע לִי מִיָּד שֶׁהוּא מוּכָן אַחַר שַׁבָּת לִנְסֹעַ לְנִיקוֹלַאיֶעב, וּכְבָר יֵשׁ בְּכָאן עֲגָלָה מֵאֶדֶעס שֶׁנּוֹסַעַת לְנִיקוֹלַאיֶעב שֶׁתּוּכַל לְקַבֵּל אֶת כֻּלָּנוּ לְשָׁם. וְכֵן הָיָה בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. וְהוֹדִיעוּ לִי תֵּכֶף שֶׁאָחַד מֵאוֹהֲבֵי בֶּאֱמֶת מַאֲנְשֵׁי־שְׁלוֹמֵנוּ הוּא יוֹדֵעַ מֵעֲגָלָה זֹאת שֶׁנּוֹסַעַת לְנִיקוֹלַאיֶעב. וְתֵכֶף קָרָאתִי אֶת הָאִישׁ הַנַּ"ל וְאָמַר לִי שֶׁבְּקַל נוּכַל לִנְסֹעַ עִם עֲגָלָה זֹאת.

אַחַר כָּךְ שָׁבַתְנוּ שָׁם בְּבֵית רַבִּי אַיְזִיק חֲתַן רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה. וּבְלֵיל שַׁבָּת הַיַּלְדָּה שֶׁלָּהֶם שֶׁתִּחְיֶה שֶׁנּוֹלְדָה בְּקֶרוֹב לְמַזָּל טוֹב הָיְתָה מֻטָּלֶת עַל עֶרֶשׂ דְּוַי, וּבְלֵיל שַׁבָּת הַנַּ"ל הָיְתָה מְסֻכֶּנֶת. וּבְבוֹאֵנוּ מִבֵּית הַכְּנֶסֶת אָמְרָה הַצַּדֶּקֶת מָרַת שָׂרָה תִּחְיֶה בַּת רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה, שֶׁכְּבָר נִתְקָרְרוּ רַגְלֵי הַתִּינוֹק וְגַם חֲמוֹתָהּ עָמְדָה אֵצֶל הַתִּינוֹק בְּפָנִים זְעוּפוֹת מְאֹד. וַאֲנִי כְּשֶׁבָּאתִי מִבֵּית הַכְּנֶסֶת וְרָאִיתִי זֹאת הָיָה עָלַי לִבִּי דַּוְי מְאֹד מִגֹּדֶל צַעַרָם, וְתָלִיתִי עֵינַי לַמָּרוֹם וְאָמַרְתִּי מִי אָנֹכִי לְהִתְפַּלֵּל עַל זֶרַע רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה. אֲבָל כְּבָר הֶזְהִרְתִּי מֵרַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה בְּעַצְמוֹ לְהִתְפַּלֵּל עַל זַרְעוֹ הַקָּדוֹשׁ, וְאָמַרְתִּי רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם רַחֵם וַחֲמֹל וְלֹא תְהֵא צָרָה וְיָגוֹן חַס וְשָׁלוֹם בְּיוֹם הַשַּׁבָּת שֶׁאֲנִי אוֹרֵחַ בְּכָאן, וְזֶה שְׁנָתַיִם שֶׁלֹּא הָיִיתִי כָּאן. רַחֵם עָלֵינוּ וְאַל תְּעַרְבֵּב שִׂמְחָתֵנוּ חַס וְשָׁלוֹם. וּבְחַסְדֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שָׁב הַתִּינוֹק לְאֵיתָנוֹ בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וּבְשַׁבָּת בַּבֹּקֶר הָיְתָה הַתִּינֹקֶת שֶׁתִּחְיֶה, בְּחֻזְקַת חַיִּים וַתְּחִי רוּחַ כָּל בְּנֵי הַבַּיִת:

מח

וְהִנֵּה בְּשַׁבָּת בְּסְעֻדַּת שַׁחֲרִית בָּאוּ כַּמָּה אֲנָשִׁים אֶצְלִי אֲבָל אַף עַל פִּי כֵן לֹא נִפְתַּח פִּי לְדַבֵּר עִמָּהֶם מַה שֶּׁצְּרִיכִים לְדַבֵּר מִנִּפְלְאוֹת תּוֹרָתוֹ שֶׁל רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה. גַּם בִּתְחִלָּה לֹא הִתְעוֹרַרְנוּ לְשִׂמְחָה כָּרָאוּי. וְעָזַר לָנוּ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁנִּתְעוֹרֵר אִישׁ זָקֵן אֶחָד וְהִתְחִיל לְרַקֵּד הַרְבֵּה בְּשִׂמְחָה וְעוֹד זָקֵן אֶחָד רִקֵּד הַרְבֵּה עִמּוֹ. וַעֲדַיִן אֵינִי יוֹדֵעַ מַה זֶּה הָיָה לוֹ. אֲבָל לְעִנְיָנֵנוּ הָיָה זֶה נִצָּרֵךְ מְאֹד מְאֹד. וַאֲנִי חִזַּקְתִּי שִׂמְחָתוֹ הַרְבֵּה וְעוֹרַרְתִּי כֻּלָּם לְנַגֵּן לוֹ וּלְהַכּוֹת כַּף אֶל כַּף כְּדֵי לְחַזֵּק הַשִּׂמְחָה, עַד שֶׁעָזְרַנִי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁנִּתְעוֹרַרְנוּ כֻּלָּנוּ לְשִׂמְחָה גְּדוֹלָה, וְהָיוּ מְרֻקָּדִים כֻּלָּם בְּשִׂמְחָה גַּם אָנֹכִי רִקַּדְתִּי הַרְבֵּה בְּשִׂמְחָה בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. וְאַחַר כָּךְ דִּבַּרְתִּי עִמָּהֶם עַד שֶׁבָּאתִי לְתוֹךְ הַתּוֹרָה הַמַּתְחֶלֶת מִי שֶׁיּוֹדֵעַ מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְכוּ' (לִקּוּטֵי

תְּנִינָא מ'), וְאָמַרְתִּי לִפְנֵיהֶם הַתּוֹרָה הַזֹּאת. וְזֶה חִזֵּק דַּיְקְתִּי מְאֹד מְאֹד כִּי רָאִיתִי כִּי מֵאֵת הַשֵּׁם הוּא שֶׁאֲנִי זוֹכֶה לְדַבֵּר עַתָּה מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל בִּפְרָט תּוֹרָה נִפְלָאָה וְנוֹרָאָה כָּזֹאת, אַשְׁרֵי אָזְנַיִם שֶׁכָּךְ שׁוֹמְעִים:

מט

גַּם אָז כְּשֶׁדִּבַּרְתִּי מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, סִפֵּר לִי אֶחָד מֵאַנְשֵׁי־שְׁלוֹמֵנוּ שֶׁהָיָה אֵצֶל רַבֵּנוּ זְכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה בְּעֵת שֶׁכְּבָר אָחַז בְּדֶרֶךְ נְסִיעָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה לִנְסֹעַ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְנִמְצָא אָז אִישׁ אֶחָד מֵאַנְשֵׁי־שְׁלוֹמֵנוּ שֶׁהָיָה אִישׁ עָשִׁיר קָצַת וּמְיֻחָס גָּדוֹל, וְנִתְאַוָּה מְאֹד לִנְסֹעַ עִם רַבֵּנוּ זְכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְהִרְבָּה רֵעִים עַל רַבֵּנוּ זְכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה לְבַקֵּשׁ עֲבוּרוֹ שֶׁיִּזְכֶּה אוֹתוֹ עִמּוֹ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְנוֹדַע לְרַבֵּנוּ זְכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה עִנְיָן זֶה. עָנָה וְאָמַר רַבֵּנוּ זְכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה לְהָאִישׁ הַנַּ"ל אַתָּה חָפֵץ לִנְסֹעַ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, מִפְּנֵי מָה אֵין אַתָּה נוֹסֵעַ. הֵשִׁיב הָאִישׁ הַנַּ"ל אִם תִּקְחוּ אוֹתִי עִמָּכֶם אֶסַּע עִמָּכֶם מִיָּד. עָנָה רַבֵּנוּ זְכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה וְאָמַר לוֹ מַה טַּעַם יֵשׁ לְךָ שֶׁאַתָּה רוֹצֶה לִנְסֹעַ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, בְּוַדַּאי מֻכְרָח שֶׁיֵּשׁ לְךָ טַעַם כִּי הֲלֹא גַּם יִשְׂמְעֵאלִים וְעַרְבִיִּים נוֹסְעִים לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְכוּ'. וְהֵשִׁיב לוֹ מַה שֶּׁהֵשִׁיב.

וְהִנֵּה אֵינִי זוֹכֵר סִפּוּר הַדְּבָרִים הֵיטֵב אֲבָל הָעִקָּר מַה שֶּׁנִּצְרָךְ לָנוּ מִסִּפּוּר זֶה הוּא מַה שֶּׁשָּׁמַעְתִּי מֵהָאִישׁ הַנַּ"ל שֶׁאַחַר כָּךְ נִזְדַּעְזֵעַ רַבֵּנוּ זְכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, וְהָפַךְ פָּנָיו מֵאִישׁ הַנַּ"ל וְדִבֵּר אֶל הָעוֹלָם בְּהִתְלַהֲבוּת גָּדוֹל. וְכָל דְּבָרָיו הָיוּ כְּגַחֲלֵי אֵשׁ כְּדַרְכּוֹ. וְעָנָה וְאָמַר כְּשֶׁרוֹצִים בָּאֻמָּת לָבוֹא לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל יֹאמַר אִם אֶקַּח אוֹתוֹ יֹסַע, כָּךְ רוֹצִים לָבוֹא לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. הֲלֹא כְּשֶׁרוֹצִים לָבוֹא לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל צְרִיכִין לֵילֵךְ רַגְלִי כִּי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אָמַר לְאַבְרָהָם לֶךְ לְךָ מֵאַרְצְךָ וּמִמּוֹלַדְתְּךָ וְכוּ' אֶל הָאָרֶץ. לֶךְ דַּיְקָא. שֶׁצְּרִיכִין לֵילֵךְ רַגְלִי מַמָּשׁ כְּדֵי לִזְכּוֹת לָבוֹא לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְאָמַר זֹאת בְּהִתְלַהֲבוּת גָּדוֹל מְאֹד.

וְהִנֵּה דִּבּוּרִים אֵלּוּ שָׁזְכִיתִי לִשְׁמֹעַ אָז חִזְּקוּ אֶת לִבִּי מְאֹד בְּעִנְיַן הַנְּסִיעָה לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. כִּי בְּכָל פַּעַם וּפַעַם שֶׁאֲנִי זוֹכֶה לִשְׁמֹעַ אֵיזֶה דִּבּוּר בְּעָלְמָא שֶׁיָּצָא מִפִּי רַבֵּנוּ זְכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה מַה שֶּׁלֹּא שָׁמַעְתִּי עֲדַיִן, יָקָר בְּעֵינַי מְאֹד מִפָּז וּמִפְּנִינִים. מִכָּל־שֶׁכֵּן וְכָל־שֶׁכֵּן עַתָּה כְּשֶׁזָּכִיתִי לִשְׁמֹעַ דָּבָר חָדָשׁ בְּעִתּוֹ מַה טּוֹב וּמַה נָּעִים. אַחַר כָּךְ יָשַׁבְנוּ שָׁם כָּל הַיּוֹם, וְגַם בְּסָעֲדָה שְׁלִישִׁית. וְהַשּׂוֹחֲטִים הָיוּ אָז אֶצְלִי וְדִבַּרְתִּי אָז מֵהַתּוֹרָה 'דִּרְשׁוּ' (לִקּוּטֵי מוֹהֲרַ"ן ל"ז) שֶׁמְּדַבֵּר שָׁם מֵעִנְיַן שׁוֹחֲטִים. גַּם שָׁם מְדַבֵּר מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל עַיֵּן שָׁם:

נ

אַחַר שַׁבָּת בְּיוֹם רִאשׁוֹן אַף עַל פִּי כֵן עֲדַיִן הָיִיתִי נָבוֹךְ בְּדַעְתִּי קְצָת, אַף עַל פִּי כֵן פִּטַּרְתִּי אֶת הַבַּעַל עֲגָלָה וְהֶחֱזַרְתִּיו לְבֵיתוֹ וְנִתְעַכַּבְתִּי בִּקְרִימִינְטְשָׁאק עַד יוֹם שְׁלִישִׁי. וְהַבַּעַל עֲגָלָה הַנַּ"ל נָסַע מִקְּרִימִינְטְשָׁאק לְאֵיזֶה מָקוֹם הַסָּמוּךְ לְשָׁם עַל מְנָת לַחֲזֹר לִקְרִימִינְטְשָׁאק וְלֹא חָזַר עַד יוֹם שְׁלִישִׁי הַנַּ"ל וּמֵחֲמַת זֶה הָיוּ לִי כַּמָּה סְפֵקוֹת. גַּם רַבִּי שְׁלֹמֹה הַנַּ"ל הָיוּ לוֹ כַּמָּה חִלּוּקֵי דֵעוֹת בִּתְחִלָּה אָמַר שֶׁיִּסַּע לְבַדּוֹ עִם עֲגָלָה אַחֶרֶת שֶׁל אֵיזֶה אָדוֹן. אַחַר כָּךְ אָמַר שֶׁלֹּא יִסַּע כְּלָל. וְכָל זֶה הָיוּ מְנִיעוֹת לְעִנְיָן נְסִיעָתִי. כִּי לְעִנְיָן שְׁכִירוּת הַבַּעַל עֲגָלָה הָיָה נִצְרָךְ לִי שֶׁיִּסַּע רַבִּי שְׁלֹמֹה עִמִּי:

נא

בְּיוֹם ג' הַנַּ"ל נָסַע רַבִּי אַיְזִיק נֶרוֹ יָאִיר לַדֶּרֶךְ לְשִׁיקְלָאב וְעָשָׂה אֵיזֶה סְעֻדָּה קֹדֶם נְסִיעָתוֹ, וְהָיָה שָׁם רַבִּי אַהֲרֹן חָתָן רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה וְרַבִּי שִׁמְעוֹן אָחִיו שֶׁהָיָה לוֹ אָז מַחֲלוֹקֶת עִמּוֹ:

נב

אַחַר כָּךְ נָסַע לְדַרְכּוֹ וְיָצְאנוּ עִמּוֹ לְלַוּוֹת אוֹתוֹ עַד רָחוֹק מֵהָעִיר וְחָזַרְנוּ לְהָעִיר. וּבָא הַבַּעַל עֲגָלָה אֶצְלִי לְשָׂכְרוֹ וּבִקֵּשׁ סָךְ הַרְבֵּה שֶׁלֹּא הָיָה בִּיכָלְתִּי לִתֵּן כָּל כָּךְ, וְאָמַר שֶׁאִם יִסַּע עוֹד אֶחָד יִקַּל עָלַי אֲבָל רַבִּי שְׁלֹמֹה לֹא רָצָה לְדַבֵּר אָז כְּלָל מֵעִנְיַן הַנְּסִיעָה כִּי אָמַר שֶׁלֹּא יִסַּע כְּלָל. וְגַם אָנֹכִי הָיִיתִי אָז בְּעַצְבוּת וּמָרָה שְׁחוֹרָה מְאֹד עַד שֶׁהָיָה אָז רָחוֹק בְּעֵינַי מְאֹד שֶׁאֶסַּע לְנִיקוֹלַאיֶב, וְלֹא הִשְׁבַּתִּי לַבַּעַל עֲגָלָה שׁוּם תְּשׁוּבָה כְּלָל, וְהָלַךְ לוֹ. וְהָיִיתִי סָבוּר שֶׁיִּסַּע לְדַרְכּוֹ אֲבָל הַבַּעַל עֲגָלָה נִתְעַכֵּב וְלֹן שָׁם בִּקְרִימִינְטְשָׁאק.

לְעֵת עֶרֶב בֵּין מִנְחָה לְמַעֲרִיב נִכְנַסְתִּי לְבֵית רַבִּי לֵיב נֶרוֹ יָאִיר, וְלֹא הִדְלִיקוּ עֲדַיִן נֵר בְּאוֹתוֹ הַחֶדֶר, וְשָׁכַבְתִּי שָׁם עַל אֵיזֶה מִטָּה בַּחֲשֵׁכָה וּבַאֲפֵלָה. וְשָׁכַבְתִּי מִשְׁתָּאֶה וּמִשְׁתּוֹמֵם מְאֹד מְאֹד מִגֹּדֶל בִּלְבּוּל הַדַּעַת שֶׁהָיוּ לִי, עַד שֶׁלֹּא הָיִיתִי יָכוֹל לְהַכְרִיעַ דַּעְתִּי בְּשׁוּם פָּנִים. וְכָל מַה שֶּׁעָבַר עָלַי אָז וְקֹדֶם לָזֶה אִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר וּלְסַפֵּר כְּלָל.

אֲבָל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּרַחֲמָיו סִבֵּב הַדָּבָר עַד שֶׁבְּאוֹתָהּ הַלַּיְלָה בִּסְעֻדַּת הַלַּיְלָה נִתְהַפֵּךְ דַּעַת רַבִּי שְׁלֹמֹה וְנִתְרַצָּה לִנְסֹעַ. גַּם אוֹתִי חִזֵּק הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ דַּעְתִּי וְנִתְרַצִּינוּ שְׁנֵינוּ לִשְׂכֹּר הָעֲגָלָה. גַּם רַבִּי שְׁלֹמֹה הוֹדִיעַ לִי שֶׁעֲדַיִן הָעֲגָלָה בְּכָאן, וְהוּא בְּעַצְמוֹ יִשְׂכֹּר אוֹתָהּ בְּיוֹם מָחָר. וְכֵן הָיָה שֶׁבְּיוֹם הַמָּחֳרָת שָׂכַר אֶת הָעֲגָלָה שֶׁנִּסַּע כֻּלָּנוּ לְנִיקוֹלַאיֶב, דְּהַיְנוּ רַבִּי שְׁלֹמֹה וַאֲנִי וְרַבִּי מֶנְדִיל. וּבְאוֹתוֹ הַיּוֹם שֶׁהוּא יוֹם רְבִיעִי פָּרָשַׁת תְּצַוֶּה נָסַעְנוּ מִקְּרִימִינְטְשָׁאק וְעָבַרְנוּ

הַדִּינָעפֶּר וְהָיָה לָנוּ לִינַת לַיְלָה בִּקְרַאקֶע אֵצֶל אַנְשֵׁי־שְׁלוֹמֵנוּ הַיּוֹשְׁבִים שָׁם וְרַבִּי שְׁלֹמֹה לָן בִּקְרִימִינְטְשָׁאק:

נג

בְּיוֹם חֲמִישִׁי בַּבֹּקֶר בָּא רַבִּי שְׁלֹמֹה וְנָסַעְנוּ יַחַד לְנִיקוֹלַאיֶעְ, וְשָׁבַתְנוּ שַׁבַּת קֹדֶשׁ פָּרָשַׁת זָכוֹר בִּקְהִלַּת־קֹדֶשׁ פֶּטְרִיקוֹבְקֶע, וְהָיִינוּ סְבוּרִים שֶׁנָּבוֹא לְיַאלִיסְיוֶועט עַל שַׁבָּת הַנַּ"ל, אַךְ הַבַּעַל עָגָלָה בָּא בְּכַעַס בְּסוֹף יוֹם חֲמִישִׁי, וְחָזַר בַּלַּיְלָה לִכְפַר אֲלֶכְסַנְדְּרִיָא אַחַר שֶׁכְּבָר יָצָא מִשָּׁם, וְהֶחֱזִיק בַּדֶּרֶךְ בְּעֶרֶךְ שְׁלֹשָׁה וֶוערְסְט (קִלּוֹמֶטֶר). וְזֶה הָיָה סִבָּה מֵאֵת ה' שֶׁהֶכְרַחְנוּ לִשְׁבֹּת שָׁם בְּפֶטְרִיקוֹבְקֶע הַנַּ"ל. וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ סִבֵּב עִמָּנוּ עוֹד כַּמָּה סִבּוֹת. וְעַל יְדֵי זֶה בָּאנוּ עַל יְמֵי הַפּוּרִים לִכְפַר חֲוֶועדִירוֹבְקֶע, וּבָאנוּ לְשָׁם אַחַר חֲצוֹת בְּיוֹם חֲמִישִׁי תַּעֲנִית אֶסְתֵּר, וְנִתְעַכַּבְנוּ שָׁם לִקְרֹא אֶת הַמְּגִלָּה וְעָמַדְנוּ שָׁם אֵצֶל יְדִידֵנוּ הֶרֵב מָרְדְּכַי.

בַּבֹּקֶר אַחַר קְרִיאַת הַמְּגִלָּה וַאֲנַחְנוּ הָיִינוּ מוּכָנִים לִנְסֹעַ מִיָּד אַחַר סְעֻדַּת שַׁחֲרִית לְנִיקוֹלַאיֶעְ, וְהָיִינוּ מְזֻרָזִים עַצְמֵנוּ בִּשְׁעַת הַסְּעֻדָּה כְּדֵי לְהַגִּיעַ לְנִיקוֹלַאיֶעְ לַסְּעֻדָּה שֶׁל פּוּרִים לְעֵת עֶרֶב, וּבְתוֹךְ הַסְּעֻדָּה שָׁתִינוּ יַיִן וּבִשְׁעַת הַשְׁתִיָּה בֵּרַךְ אוֹתִי רַבִּי מָנְדִּיל הַנַּ"ל כְּדֶרֶךְ שֶׁאוֹמְרִים בִּשְׁעַת שְׁתִיַּת הַיַּיִן לְחַיִּים וְכוּ', וְהִזְכִּיר אָז מֵעִנְיַן אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, שֶׁנִּזְכֶּה לִשְׁתּוֹת בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. וְתֵכֶף נִתְעוֹרַרְתִּי מִזֶּה מְאֹד כִּי אֲנִי לֹא הִזְכַּרְתִּי עֲדַיִן לִפְנֵיהֶם כְּלָל שֶׁאֲנִי רוֹצֶה בִּנְסִיעָה זֹאת לִנְסֹעַ לְאֶרֶעס, וְלִנְסֹעַ מִשָּׁם לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְשֶׁזֶּה עִקַּר כַּוָּנַת נְסִיעָתִי לְנִיקוֹלַאיֶעְ. וְרַבִּי מָנְדִּיל מֵעַצְמוֹ הִזְכִּיר לִי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְהָיָה זֶה בְּעֵינַי לְפֶלֶא וּלְשִׂמְחַת לֵבָב בִּפְרָט בְּפוּרִים. מִן הַסְּתָם הָיָה אֶצְלִי כָּל עִנְיַן פּוּרִים כְּדֵי לָבוֹא לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל.

וְתֵכֶף שְׁאַלְתִּי אוֹתוֹ אַתָּה רוֹצֶה בָּאֱמֶת לִהְיוֹת בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הֵשִׁיב לִי הֲלֹא אָבִי הוּא יוֹשֵׁב עַתָּה בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וּשְׁמוֹ רַבִּי אִיצִילִי שׁוֹחֵט וּבִשְׁבִיל זֶה הוּא נִכְסָף לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. וְנִבְהַלְתִּי מְאֹד מִזֶּה שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ סִבֵּב שֶׁאֲזַכֶּה עַתָּה לַעֲמֹד בְּבֵית זֶה, שֶׁאָבִיו הוּא בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וּמְדַבְּרִים עַכְשָׁו בְּפוּרִים מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. וְעַל יְדֵי זֶה נִתַּן שִׂמְחָה בְּלִבִּי בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. וְתֵכֶף סִפַּרְתִּי לָהֶם בְּשִׂמְחָה שֶׁאֲנִי רוֹצֶה עַתָּה לִנְסֹעַ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל בִּנְסִיעָה זֹאת, וְעַל יְדֵי זֶה נַעֲשָׂה שִׂמְחָה גְּדוֹלָה בֵּינֵינוּ שִׂמְחַת פּוּרִים וְשָׂמַחְנוּ וְרִקַּדְנוּ קְצָת כִּי לֹא הָיָה לָנוּ פְּנַאי מֵחֲמַת שֶׁהָיִינוּ צְרִיכִין לִנְסֹעַ לְנִיקוֹלַאיֶעְ. אַחַר כָּךְ מִתּוֹךְ הַמִּשְׁתֶּה וְהַשִּׂמְחָה יָשַׁבְתִּי עַל הָעֲגָלָה וְלִוּוּ אוֹתִי בְּשִׂמְחָה וְנָסַעְנוּ בְּשָׁלוֹם לְנִיקוֹלַאיֶעְ וּבָאנוּ לְשָׁם לְעֵת עֶרֶב בָּעֵת שֶׁכְּבָר יָשְׁבוּ עַל הַסְּעֻדָּה וְאָכַלְנוּ שָׁם הַסְּעֻדָּה. בַּלַּיְלָה אַחַר הַסְּעֻדָּה רָצִיתִי לֵילֵךְ לְר' לֵיבּ אָבָל הָיָה אֵיזֶה שִׁרְפָּה שָׁם שֶׁנִּשְׂרַף בַּיִת אֶחָד וְעַל יְדֵי זֶה לֹא יָכֹלְתִּי לֵילֵךְ. וְשָׁבַתְנוּ שָׁם שַׁבַּת קֹדֶשׁ בִּקְהִלַּת־קֹדֶשׁ נִיקוֹלַאיֶעְ פָּרָשַׁת כִּי תִשָּׂא:

נד

בְּיוֹם שֵׁנִי פָּרָשַׁת וַיַּקְהֵל פְּקוּדֵי נָסַעְתִּי מִנִּיקוֹלַאיֶעְ וְעָבַרְתִּי הַנָּהָר בִּסְפִינָה, וְלַנְתִּי שָׁם לַיְלָה בְּעֵבֶר הַשֵּׁנִי, וְשָׂכַרְנוּ עֲגָלָה לִנְסֹעַ לַכְּפָר שֶׁיּוֹשֵׁב שָׁם רַבִּי מָרְדְּכַי, וְנָסַעְנוּ בְּיוֹם שְׁלִישִׁי, וּבְיוֹם רְבִיעִי בָּאנוּ לְשָׁם, וּמְצָאנוּ שָׁם אִישׁ אֶחָד מֵאוֹהֲבֵינוּ וּשְׁמוֹ רַבִּי מֵאִיר:

נה

בַּלַּיְלָה אוֹר לְיוֹם חֲמִישִׁי בָּאוּ לְבֵית רַבִּי מָרְדְּכַי הַנַּ"ל, בָּעֵת שֶׁרָצִינוּ לֵישֵׁב לִסְעֻדַּת עַרְבִית, בָּאוּ לְשָׁם שְׁנֵי אֲנָשִׁים אִישׁ אֶחָד רַךְ בַּשָּׁנִים שְׁמוֹ רְאוּבֵן שֶׁבָּא בְּסָמוּךְ מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְנָסַע עִמּוֹ רַבִּי לִיטְמַן שֶׁיֵּשׁ לוֹ אִשָּׁה וּבַת בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. וְגַם זֶה הָיָה יָקָר בְּעֵינַי מְאֹד מֵחֲמַת שֶׁרָאִיתִי שֶׁבְּכָל מָקוֹם שֶׁאֲנִי בָּא לְשָׁם מְדַבְּרִים מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. גַּם בְּעֵת שֶׁהָיִיתִי בְּקָהִלַּת־קֹדֶשׁ נִיקוֹלַאיֶעְ סִפְּרוּ לִי שָׁם שֶׁבָּאוּ לְשָׁם אֲנָשִׁים מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. וְגַם בְּעֵת שֶׁנָּסַעְתִּי מִנִּיקוֹלַאיֶעְ לְכָל הַמְּקוֹמוֹת הַנַּ"ל נָסַע עִמִּי שׁוֹחֵט־וּבוֹדֵק אֶחָד שֶׁכְּבָר הָיָה מוּכָן לִנְסֹעַ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וּמִכַּר חֶזְקַת הַשְׁחִיטָה שֶׁלּוֹ מֵחֲמַת זֶה, אַךְ אַחַר כָּךְ נִתְעַכֵּב מֵאֵיזֶה טַעַם וְסִפֵּר עִמִּי הַרְבֵּה מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל בְּכָל הַדֶּרֶךְ שֶׁנָּסַעְתִּי עִמּוֹ. וְגַם זֶה הָיָה יָקָר בְּעֵינַי מְאֹד. גַּם מִשְּׁנֵי אֲנָשִׁים הַנַּ"ל שֶׁבָּאוּ לְרַ' מָרְדְּכַי הַנַּ"ל אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא הָיוּ אֲנָשִׁים יְקָרִים, אֲבָל שִׂיחָתָם הָיְתָה נִצְרָךְ לִי לְכַמָּה עִנְיָנִים כִּי חִזְּקוּ אוֹתִי בְּכַמָּה עִנְיָנִים. וְהָרַךְ בַּשָּׁנִים שֶׁבָּא בְּסָמוּךְ סִפֵּר לִי שֶׁיִּשְׂרָאֵל רַחֲמָנִים בְּנֵי רַחֲמָנִים, וְעוֹזְרִים הַרְבֵּה בְּכָל מָקוֹם שֶׁבָּאִים לְשָׁם, כַּאֲשֶׁר בֶּאֱמֶת עוֹזְרִים לָהֶם הַרְבֵּה לְכָל הָאֲנָשִׁים, שֶׁנָּסְעוּ בָּעִתִּים הַלָּלוּ שֶׁעָבְרוּ. וְכָל זֶה הָיָה נִצְרָךְ לִי לִשְׁמֹעַ, וּבִפְרָט שֶׁהַשִּׂיחָה בְּעַצְמָהּ מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הָיָה יָקָר אָז בְּעֵינַי מְאֹד:

נו

בְּיוֹם חֲמִישִׁי נָסַע עִמָּנוּ רַבִּי מָרְדְּכַי הַנַּ"ל לְאֶדֶעסָא כִּי כְּבָר הָיָה מוּכָן בְּלֹא זֶה לִנְסֹעַ לְאֶדֶעס לְמָחוֹז חֶפְצוֹ. וְנָסַעְנוּ יַחַד וּבָאנוּ לְאֶדֶעס לְשָׁלוֹם בְּיוֹם שִׁשִּׁי עֶרֶב שַׁבָּת קֹדֶשׁ פָּרָשַׁת פְּקוּדֵי:

נז

בְּיוֹם שִׁשִּׁי עֶרֶב שַׁבַּת־קֹדֶשׁ פָּרָשַׁת וַיַּקְהֵל פְּקוּדֵי בָּאתִי לְאֶדֶעס, וְאוֹתוֹ הַשַּׁבָּת הָיָה פָּרָשַׁת פָּרָה. וַעֲדַיִן לֹא הֵאִיר הַשֶּׁם עֵינַי לִמְצֹא רֶמֶז מַה שַּׁיְכוּת יֵשׁ לְפָרָשַׁת פָּרָה לְהַנְּסִיעָה לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. אַךְ בְּלֵיל שַׁבָּת הֵאִיר הַשֶּׁם עֵינַי וּבָא עַל דַּעְתִּי חִדּוּשִׁים נְאִים עַל עִנְיַן פּוּרִים וּפָרָשַׁת פָּרָה שֶׁהָיִיתִי עוֹסֵק בְּעִנְיָן זֶה כַּמָּה שָׁבוּעוֹת, עַל פִּי הַתּוֹרָה תִּקְעוּ תוֹכָחָה (לִקּוּטֵי תִּנְיָנָא ח'). וּכְבָר כָּתַבְתִּי קְצָת מֵעִנְיַן פּוּרִים וּפֶסַח אֲבָל מֵעִנְיַן אַרְבַּע פָּרָשִׁיּוֹת וּפָרָשַׁת פָּרָה לֹא

זְכִיתִי עֲדַיִן לִכְתֹּב, וְעִנְיַן פָּרָשַׁת פָּרָה הָיוּ שָׁם דְּבָרִים נָאִים מֵעִנְיַן עֵץ אֶרֶז וְאֵזוֹב שֶׁהוּא בְּחִינַת גַּדְלוּת וְקַטְנוּת יַחַד שֶׁזֶּה עִקַּר שְׁלֵמוּת הָעֲנָוָה, בְּחִינַת 'בִּמְקוֹם גְּדֻלָּתוֹ שָׁם אַתָּה מוֹצֵא עַנְוָתָנוּתוֹ'; שֶׁזֶּהוּ בְּחִינַת מֹחִין דְּגַדְלוּת וּמֹחִין דְּקַטְנוּת שֶׁשְּׁנֵיהֶם נִכְלָלִים יַחַד וְנִכְנָסִין כֻּלָּם בְּיַחַד בַּלַּיְל שֶׁל פֶּסַח, שֶׁזֶּהוּ עִקַּר שְׁלֵמוּת הָאָדָם, כִּי אָז זוֹכֶה לֵידַע מִכֹּחוֹ לַעֲמֹד נֶגֶד כָּל הַתַּאֲוֹת וְהַבִּלְבּוּלִים. וְאַף עַל פִּי כֵן יְהֵיֶה עָנָו בֶּאֱמֶת. כִּי בְּעִנְיַן הָעֲנָוָה טוֹעִים הָעוֹלָם הַרְבֵּה כְּמוֹ שֶׁשָּׁמַעְנוּ מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ זְכִרוֹנוֹ לִבְרָכָה (כַּמְבֹאָר בְּלִקּוּטֵי תִּנְיָנָא) כִּי הָאָדָם צָרִיךְ לֵידַע מִכֹּחוֹ וְכוּ'. וְזֶה מֶרְמָז בְּהַתּוֹרָה תִּקְעוּ הַנַּ"ל, שֶׁמְּבֹאָר שָׁם שֶׁעִקַּר תַּאֲוַת נאוף הוּא עַל יְדֵי מֹחִין דְּקַטְנוּת וְכוּ', וּכְבָר כָּתַבְתִּי מִזֶּה לְעִנְיַן פּוּרִים. אֲבָל לֹא זָכִיתִי לִגְמֹר הָעִנְיָן בִּשְׁלֵמוּת לְעִנְיַן פָּרָשַׁת פָּרָה וְאַרְבַּע פָּרָשִׁיּוֹת וּשְׁאָר עִנְיְנֵי פֶּסַח וּפוּרִים וּסְפִירַת הָעֹמֶר, הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יְזַכֵּנִי לְגָמְרוֹ וּלְכָתְבוֹ כַּאֲשֶׁר הוּא עָזַרְנִי תָּמִיד בַּחֲסָדָיו הָעֲצוּמִים מְאֹד, תְּהִלָּה לְאֵל חַיָּי, וְשָׁם יֵשׁ שַׂיָּכוּת קְצָת לְעִנְיַן אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל כַּמְבֹאָר בְּסוֹף הַתּוֹרָה הַנַּ"ל, שֶׁכָּל הָעִנְיַן הַשִּׁיר שֶׁיִּתְעַר לֶעָתִיד שֶׁהוּא שִׁיר שֶׁל נִפְלָאוֹת וְהַשְׁגָּחָה הוּא הַהַנְהָגָה שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְכוּ'.

וְעָמַדְתִּי בְּאָדֶעס בְּבֵית רַבִּי הֶעניךְ מִנֶּעמִירוֹב, וְשָׁם הָיוּ אוֹרְחִים וּבָהֶם הָיָה אוֹרֵחַ אֶחָד מִטִּירָאוויצָע שֶׁיֵּשׁ לוֹ שַׂיָּכוּת קְצָת לְהָרַב מִסְּאוּוראַן, וְשׁוּם אָדָם לֹא נִכְנַס אֶצְלִי בְּלֵיל שַׁבָּת. רַק בַּבֹּקֶר בִּסְעֻדַּת שַׁחֲרִית בָּאוּ קְצָת אַנְשֵׁי נֶעמִירוֹב שֶׁנִּתְאַכְסְנוּ בְּבֵית רַבִּי צְבִי מִנֶּעמִירוֹב אֶחָד מֵאַנְשֵׁי־שְׁלוֹמֵנוּ, וְדִבַּרְתִּי עִמָּהֶם קְצָת אַחַר גְּמַר סְעֻדַּת שַׁחֲרִית בְּתוֹכָם הָיָה אֶחָד מִלָּאדִיזִ'ין שְׁמוֹ רַבִּי אִיצִילֶע:

נח

אַחַר כָּךְ יָשַׁנְתִּי. אַחַר הַשֵּׁנָה סָמוּךְ לְמִנְחָה שֶׁל שַׁבָּת בָּאוּ אֵלַי רַבִּי זְאֵב מִטִּירָאוויצָע בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי אֱלִיָּהוּ גִּיסוֹ שֶׁל רַבִּי גֶּרְשׁוֹן שֶׁהָיָה שָׁם אָז בְּאָדֶעס. וּבָא רַבִּי זְאֵב הַנַּ"ל עִם מְחָתָּנוֹ וּבְנוֹ וְעִם אֵיזֶה מְלַמֵּד מִבָּרַאהִילֶיב וּשְׁאָר אֲנָשִׁים, וְהָיוּ שְׁתוּיִים קְצָת וּבָאוּ אֵלַי וְרָצוּ לְקַנּוֹת יַיִן לְכְבוֹדִי וְקָנוּ יַיִן וְלֹא רָצִיתִי לִשְׁתּוֹת קֹדֶם מִנְחָה. אַחַר כָּךְ הִתְפַּלַּלְנוּ מִנְחָה וְגַם כָּל הָאֲנָשִׁים הַכֹּל הִתְפַּלְּלוּ מִנְחָה שָׁם וְאָכְלוּ כֻּלָּם עִמִּי סְעֻדָּה שְׁלִישִׁית. וְאָמַרְתִּי בְּדַעְתִּי הֲלֹא דָּבָר הוּא, וּמֵאֵת ה' הָיְתָה זֹאת, כְּדַרְכִּי תָּמִיד לְהִסְתַּכֵּל וּלְהַשְׁגִּיחַ וּלְהִתְבּוֹנֵן עַל כָּל דָּבָר בְּכָל יוֹם אֵיךְ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מְסַבֵּב עִמִּי בְּכַמָּה סִבּוֹת לְטוֹבָה, וּמְרַמֵּז רְמָזִים לְקָרְבֵנִי אֵלָיו בְּאֹפֶן שֶׁאֶזְכֶּה לְדַבֵּר מִדִּבְרֵי תּוֹרָתוֹ וְשִׂיחוֹתָיו הַקְּדוֹשׁוֹת שֶׁל רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה הַנּוֹרָאִים מְאֹד, אֲשֶׁר יֵשׁ עַל זֶה מְנִיעוֹת אֵין מִסְפָּר מִגֹּדֶל הַמַּחֲלֹקֶת, אֲשֶׁר מֵחֲמַת זֶה הָיָה רָחוֹק בְּעֵינַי שֶׁאוּכַל לְדַבֵּר אֵיזֶה דָּבָר מִתּוֹרָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה בְּאָדֶעס, אֲבָל כַּמָּה גָּדוֹל כֹּחוֹ שֶׁל רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ זֵכֶר צַדִּיק וְקָדוֹשׁ לִבְרָכָה אֲשֶׁר בְּכֹחוֹ הַגָּדוֹל הוּא עוֹזֵר לִלֹּא כֹחַ כָּמוֹנִי בְּכָל יוֹם וּבְכָל עֵת, וּלְעוֹלָם

יָדוֹ עַל הָעֶלְיוֹנָה. וּכְבָר גָּמַר וְיִגְמֹר הַכֹּל כִּרְצוֹנוֹ שֶׁהוּא רְצוֹן הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בֶּאֱמֶת. עַל כֵּן נָתַתִּי אֶל לִבִּי גַּם אָז בַּסְּעֻדָּה הַשְּׁלִישִׁית הַנַּ"ל שֶׁהַכֹּל מִן הַשָּׁמַיִם וְכָל יוֹם וְיוֹם מָלֵא רְמָזִים מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְכוּ' (כַּמְבֹאָר בְּהַתּוֹרָה ה' אֱלֹקַי גָּדַלְתָּ מְאֹד סִימָן נ"ד) וְאַף עַל פִּי שֶׁבִּתְחִלָּה הָיָה בְּדַעְתִּי לְבָלִי לְהַזְכִּיר דָּבָר מִתּוֹרָתוֹ שֶׁל רַבֵּנוּ בְּאוֹתוֹ סְעֻדָּה שְׁלִישִׁית, מֵחֲמַת שֶׁלֹּא הָיוּ אֲנָשִׁים לִשְׁמֹעַ וּלְקַבֵּל. אָבָל מֵחֲמַת שֶׁאָכְלוּ עִמִּי כָּל הַנַּ"ל וְגַם רַבִּי צְבִי וְאַנְשֵׁי נֶעמִירִיב שֶׁהָיוּ בְּשַׁחֲרִית הָיוּ גַּם שָׁם אָז, עַל כֵּן נִתְעוֹרֵר לִי חֵשֶׁק קָצַת לְהַגִּיד בִּפְנֵיהֶם אֵיזֶה דָּבָר תּוֹרָה מִתּוֹרָתוֹ שֶׁל רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה. וּבְתַחִלָּה דִּבְּרוּ שִׂיחַת חֻלִּין שְׁטוּתִים מֵעִנְיַן מָרְחָץ וְכוּ', וַאֲנִי הִתְחַלְתִּי לְכַסֵּחַ לְמִצְא מָקוֹם בְּתוֹךְ שִׂיחָתָם לְכָנֵס לְאֵיזֶה תּוֹרָה וְהָיָה קָשֶׁה לִי לְמִצְא. בְּתוֹךְ כָּךְ הָיוּ שָׁם שְׁנֵי מְלַמְּדִים, וְדִבְּרוּ יַחַד מֵעִנְיַן "עַל מְנָת לְקַבֵּל פְּרָס' וְהָיָה לָהֶם אֵיזֶה פִּלְפּוּל שֶׁל הֶבֶל בְּעִנְיָן זֶה עַד שֶׁנִּשְׁמַע לְאָזְנֵי מִזֶּה. וְהַמְלַמֵּד הִקְשָׁה אֵיזֶה עִנְיָן שֶׁנִּכְנַס לַחֲקִירוֹת שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְיַשְׁבָן, וַאֲנִי הֵבַנְתִּי קָצַת לְהֵיכָן הַדָּבָר נוֹגֵעַ הֵשַׁבְתִּי שֶׁזֶּה אִי אֶפְשָׁר לְהָבִין כְּמוֹ שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְהָבִין עִנְיַן פָּרָה אֲדֻמָּה. וּבְכָל הַשַּׁבָּת דִּבֵּר הַבַּעַל הַבַּיִת עִמִּי מֵעִנְיַן פָּרָה אֲדֻמָּה אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא הָיָה לַמְּדָן, אַף עַל פִּי כֵן בַּשָּׁנָה שֶׁעָבְרָה הָיָה בְּבֵיתוֹ בַּשַּׁבָּת פָּרָשַׁת פָּרָה אֵיזֶה דִּרְשָׁן וְאָמַר דִּרְשָׁה שֶׁל הֶבֶל, אֲבָל לְהַבַּעַל הַבַּיִת הוּטַב מְאֹד מְאֹד, וְזָכַר קָצַת אֵיזֶה דְּבָרִים שֶׁאָמַר עַל הַפִּיּוּט צוּר צְרוּרָה לְאֶלְעָזָר, אֲבָל לֹא הָיָה יוֹדֵעַ לַחֲזֹר דְּבָרָיו הֵיטֵב כִּי לֹא הָיָה בַּר אֳרְיָן. אֲבָל עַל יְדֵי כָּל זֶה נִתְעוֹרֵר לִבִּי לַחְשֹׁב בְּעִנְיָן זֶה מַה שַּׁיָּכוּת יֵשׁ עִנְיַן פָּרָשַׁת פָּרָה לְעִנְיַן נְסִיעָתִי לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. אַף עַל פִּי כֵן לֹא בָא עַל פִּי כֵן לֹא בָא עַל דַּעְתִּי עַד הַסְּעֻדָּה שְׁלִישִׁית שֶׁעִנְיַן פָּרָשַׁת פָּרָה שֶׁשַּׁיָּכָה לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל זֶה מְבֹאָר הֵיטֵב בְּהַתּוֹרָה אַבָּא שָׁאוּל אוֹמֵר קוֹבֵר מֵתִים הָיִיתִי וְכוּ' (לִקּוּטֵי מוֹהֲרַ"ן נ"ה) וְנִפְלֵאתִי מְאֹד. אַחַר כָּךְ עָזְרַנִי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁחָזַרְתִּי כַּמָּה דְּבָרִים מֵהַתּוֹרָה הַזֹּאת לִפְנֵי הָעוֹלָם בְּזֹאת הַסְּעֻדָּה שְׁלִישִׁית וְהָיָה בְּעֵינַי לְפֶלֶא גָּדוֹל כִּי אֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁבְּכָל פַּעַם שֶׁאֲנִי חוֹזֵר דִּבְרֵי רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה הוּא נִפְלְאוֹת ה', כִּי יֵשׁ עַל זֶה מְנִיעוֹת אֵין מִסְפָּר:

נט

בְּיוֹם רִאשׁוֹן הָיִיתִי אֵצֶל הַסַּרְסוּר אוֹדוֹת הַבִּילֻעט וַעֲדַיִן לֹא בָאתִי עִמּוֹ לְעֻמֶק הַשָּׁוֶה. בְּיוֹם שֵׁנִי כָּתַבְתִּי מַה שֶּׁחִדַּשְׁתִּי אָז בְּאוֹתָן הָעִתִּים שֶׁנִּגְמַר קָצַת בְּלֵיל שַׁבָּת זֶה. בְּיוֹם שְׁלִישִׁי כָּתַבְתִּי אִגֶּרֶת לְרַבִּי יְהוּדָא אֶלְיֵעֶזֶר, שֶׁהָיוּ לִי בְּדַעְתִּי מְנִיעוֹת רַבּוֹת עַל־זֶה. בַּיּוֹם חֲמִישִׁי נִתְפַּשַּׁרְתִּי עִם הַסַּרְסוּר בְּעַד שִׁשִּׁים וַחֲמִשָּׁה רוּבִּיל, וְנָתַתִּי לוֹ חֲמִשִּׁים רוּבִּיל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יְזַכֵּנִי לִגְמֹר בְּחַיִּים וּבְשָׁלוֹם.

אַחַר כָּךְ הִגִּיעַ שַׁבַּת קֹדֶשׁ הַשֵּׁנִי בְּאָדָעס, וְאָז הָיָה פָּרָשַׁת הַחֹדֶשׁ וְגַם רֹאשׁ חֹדֶשׁ נִיסָן הָיָה בְּאוֹתוֹ הַשַּׁבָּת. וּבְשַׁבָּת בְּשַׁחֲרִית בַּסְּעֻדָּה נִכְנְסוּ אֶצְלִי אַנְשֵׁי נֶעמִירוֹב הַנִּזְכָּרִים לְעֵיל, גַּם בָּא אֵלַי אִישׁ כָּשֵׁר אֶחָד וְרוֹצֶה לִסַּע לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל שְׁמוֹ רַבִּי אַהֲרֹן יְהוּדָה וְהוּא יוֹשֵׁב שָׁם בְּאָדָעס מִקֹּדֶם רֹאשׁ הַשָּׁנָה הֶעָבָר, וְהוּא אִישׁ עָנִי וְאֶבְיוֹן וּמִתְפַּלֵּל בְּקוֹלוֹת וְהִתְלַהֲבוּת, וְעַל כֵּן רְחָקוּהוּ אַנְשֵׁי בֵּית הַמִּדְרָשׁ דְּאָדָעס וְהוּא נָע וָנָד כִּי "סָר מֵרָע מִשְׁתּוֹלֵל" (יְשַׁעְיָה נט). בָּעִתִּים הַלָּלוּ וְגַם לִפְנֵי אָמְרוּ עָלָיו שֶׁהוּא אִישׁ מְשֻׁגָּע. וּבֶאֱמֶת יֵשׁ לוֹ תְּנוּעוֹת מְשֻׁנּוֹת קְצָת, אֲבָל אֲנִי הָיִיתִי לִי אֱמוּנָה בּוֹ וְהֶחֱזַקְתִּי אוֹתוֹ מִיָּד לְאִישׁ כָּשֵׁר. וְאִם לֹא שֶׁכְּבָר כָּתַבְתִּי לְרַבִּי יְהוּדָא אֶלְיֶעֶזֶר שֶׁיָּבֹא לְאָדָעס כְּדֵי שֶׁיִּסַּע עִמִּי לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל יָכוֹל לִהְיוֹת שֶׁהָיִיתִי לוֹקֵחַ אוֹתוֹ עִמִּי לַנְּסִיעָה לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. גַּם נִכְנְסוּ אֶצְלִי שְׁנֵי אֲנָשִׁים מִמֶּזְ'בּוּז' וְדִבַּרְתִּי עִמָּם קְצָת וְאָמַרְתִּי לִפְנֵיהֶם הַתּוֹרָה אַזְמְרָה לֵאלֹקַי בְּעוֹדִי (לִקּוּטֵי מוֹהֲרַ"ן רפ"ב) וְאָמְרוּ שֶׁהֶחֱיֵיתִי אוֹתָם וְכוַּנְתִּי לָהֶם מְאֹד כִּי עִנְיָן זֶה נִצְרָךְ לָהֶם מְאֹד (וּכְבָר יָדוּעַ לָנוּ שֶׁדִּבְרֵי רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה מְחַיִּין הַכֹּל בִּפְרָט עִנְיַן "אַזְמְרָה לֵאלֹהַי בְּעוֹדִי" הַנַּ"ל):

ס

אַחַר שַׁבָּת הִתְחַלְתִּי לִשְׁאֹל קְצָת עַל סְפִינוֹת, כִּי הָיִיתִי מְרֻצֶּה לֵילֵךְ בִּסְפִינָה אֲפִלּוּ קֹדֶם פֶּסַח, אֲבָל אַף עַל פִּי כֵן הָיִיתִי מִתְעַצֵּל קְצָת מֵחֲמַת כַּמָּה טְעָמִים. (א) מֵחֲמַת חַג הַפֶּסַח אוּלַי יַגִּיעַ בְּתוֹךְ הַסְּפִינָה וְאֵיךְ אֶפְשָׁר לִזָּהֵר מֵחָמֵץ בֵּין עֲרֵלִים כָּל־כָּךְ. (ב) מֵחֲמַת שֶׁכְּבָר כָּתַבְתִּי שֶׁיָּבוֹא רַבִּי יְהוּדָא אֶלְיֶעֶזֶר. (ג) שֶׁאוֹתָהּ הָעֵת עֲדַיִן לֹא הָיוּ הָרוּחוֹת טוֹבִים כָּל כָּךְ, וְגַם לֹא הִתְחִילוּ עֲדַיִן הַסְּפִינוֹת לָצֵאת כִּי־אִם מְעַט:

סא

בְּיוֹם שְׁלִישִׁי פָּרָשַׁת צַו חָזַרְתִּי וְשָׁלַחְתִּי עַל יְדֵי הַפָּאסְט אִגֶּרֶת לְרַבִּי יְהוּדָא אֶלְיֶעֶזֶר שֶׁיָּבוֹא וְעַל כָּל פָּנִים יִשְׁלַח לִי תְּשׁוּבָה הֵן אוֹ לָאו:

סב

בְּיוֹם רְבִיעִי מְסַרְתִּי אִגֶּרֶת לְבֵיתִי וּלְהָרַב וְכוּ' וּלְאַנְשֵׁי־שְׁלוֹמֵנוּ וְגַם נָתַתִּי בְּיָדוֹ עֲשָׂרָה רו"כ [רוּבַּל־כֶּסֶף], שֶׁיִּתֵּן לְהַמְלַמְּדִים מִלְּבַד שְׁלֹשָׁה רו"כ שֶׁשָּׁלַחְתִּי לְבֵיתִי מִקֹּדֶם:

סג

בְּיוֹם חֲמִישִׁי נָסַע רַבִּי יוֹסֶקֶע מֵאָדָעס לְבֵיתוֹ לְשָׁלוֹם:

סד

וְהִנֵּה בְּיוֹם רְבִיעִי לִפְנוֹת הַיּוֹם הוֹדִיעַ לִי סַרְסוּר אֶחָד שֶׁעָמַד עִמִּי בְּבֵית רַבִּי צְבִי, שֶׁיֵּשׁ סְפִינָה שֶׁתֵּלֵךְ קֹדֶם שַׁבָּת לְסָטַנְבּוּל, וְרָצִיתִי מְאֹד לֵילֵךְ עִמָּהֶם וְלִקַּח עִמִּי אֶת רַבִּי מֶנְדִּיל שֶׁהָיָה עִמִּי, אֲבָל הַבִּילֶעט לֹא נִגְמַר עֲדַיִן, וְשָׁלַחְתִּי מִיָּד לְהַסַּרְסוּר שֶׁל הַבִּילֶעטִין וְהֵשִׁיב, שֶׁבְּיוֹם מָחָר יִגָּמֵר כַּאֲשֶׁר הִבְטִיחַנִי בְּעֵת שֶׁקִּבֵּל הַמָּעוֹת מִיָּדִי. אֲבָל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עִכְּבַנִי וְלֹא נִגְמַר הַבִּילֶעט עַד יוֹם שְׁלִישִׁי שֶׁלְּאַחֲרָיו, שֶׁהוּא הַשָּׁבוּעַ הַסְּמוּכָה לְפֶסַח וְאָז נִתְיָאֲשְׁתִּי עוֹד מִלְּצֵאת קֹדֶם פֶּסַח, כִּי רָאִיתִי כִּי מֵאֵת ה' הוּא שֶׁאֶתְעַכֵּב בְּאָדֶעס בְּחַג הַפֶּסַח הַקָּדוֹשׁ, וְדֶרֶךְ זֶה נָכוֹן לְפָנַי מִכַּמָּה טְעָמִים כַּנַּ"ל:

סה

אַחַר כָּךְ הִגִּיעַ שַׁבָּת הַגָּדוֹל. וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הָיָה בְּעָזְרֵנוּ שֶׁהֵיינוּ שְׁמֵחִים הַרְבֵּה בְּבֵית רַבִּי צְבִי שֶׁנִּכְנְסוּ לְשָׁם אַחַר סְעֻדַּת שַׁחֲרִית שֶׁאָכַלְנוּ בְּבֵית רַבִּי הֶעניך. וְשָׁם בְּבֵית רַבִּי צְבִי שָׂמַחְנוּ מְאֹד בְּשִׂמְחַת שַׁבָּת הַגָּדוֹל, וְרָקַדְנוּ כֻּלָּנוּ הַרְבֵּה בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְזֶה חִזֵּק אוֹתִי הַרְבֵּה בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. וּבְכָל הָעֵת שֶׁעָמַדְנוּ בְּאָדֶעס שֶׁעָבְרוּ כְּבָר שְׁנֵי שַׁבָּתִים לֹא זָכִינוּ לְשִׂמְחָה וְרִקּוּדִין עַד זֶה הַשַּׁבָּת שֶׁהוּא שַׁבָּת הַגָּדוֹל, וְזֶה הָיָה לִי לְסִימָן וִישׁוּעָה גְּדוֹלָה:

סו

אַחַר שַׁבָּת הַגָּדוֹל, בְּכָל הַשָּׁבוּעַ, הָיִיתִי מְצַפֶּה שֶׁיַּגִּיעַ לִי אֵיזֶה אִגֶּרֶת אוֹ יְדִיעָה מִבֵּיתִי אוֹדוֹת רי"א אִם יָבוֹא אוֹ לָאו, וְלֹא זָכִיתִי לְקַבֵּל תְּשׁוּבָה מֵהֶם. אַף־עַל־פִּי שֶׁבֶּאֱמֶת שָׁלְחוּ אִגֶּרֶת שֶׁהָיָה רָאוּי שֶׁיַּגִּיעַ לִי תְּשׁוּבָה תֵּכֶף כִּי הַשְׁטָאפְּעט (דואר) הוֹלֵךְ בְּחִפָּזוֹן גָּדוֹל מִבְּרֶסְלֶב לְאָדֶעס, אֲבָל נִתְעַכֵּב הָאִגֶּרֶת וְלֹא בָּא עַד חֹל הַמּוֹעֵד פֶּסַח אַחֲרֵי שֶׁכְּבָר בָּא רַבִּי יְהוּדָא אֶלְיֶעזֶר לְאָדֶעס:

סז

בְּיוֹם שִׁשִּׁי, עֶרֶב־שַׁבַּת־קֹדֶשׁ עֶרֶב פֶּסַח עָשִׂינוּ סִיּוּם וְאָכַלְנוּ וְשָׁתִינוּ יַיִן קָצָת וּתְהִלָּה לְאֵל הָיִיתִי בְּשִׂמְחָה קְצָת. קָרוֹב לַחֲצוֹת הַיּוֹם הִנַּחְתִּי לִישׁן קְצָת, וּבְתוֹךְ כָּךְ בָּא רַבִּי יְהוּדָא אֶלְיֶעזֶר וְהֶחֱיָה אוֹתִי מְאֹד. וּמֵחֲמַת שִׂמְחָה נִשַּׁקְתִּי אוֹתוֹ בְּאַהֲבָה רַבָּה, וְנָתַתִּי שֶׁבַח וְהוֹדָיָה לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁזִּכִּיתִי לִרְאוֹתוֹ.

כִּי מַעֲשֶׂה שֶׁהָיָה כָּךְ הָיָה. זֶה שְׁנֵי שָׁבוּעוֹת וְיוֹתֵר אַחֲרֵי שֶׁכָּתַבְתִּי הָאִגֶּרֶת לְרַבִּי יְהוּדָא אֶלְיֶעזֶר הַנִּזְכָּר לְעֵיל שֶׁיָּבוֹא, אַחַר כָּךְ סִפְּרוּ זֹאת לְרַבִּי יוֹסְקֶא נֶרוֹ יָאִיר. עָנָה וְאָמַר אֵין

אַתָּה יוֹדֵעַ מַה נַּעֲשָׂה עִם רַבִּי יְהוּדָא אֱלִיעֶזֶר הֲלֹא הִגִּיעַ לוֹ סִבָּה לֹא טוֹבָה מְאֹד, כִּי זֶה אֵיזֶה שָׁבוּעוֹת בְּעֵת שֶׁהָיִיתִי בְּבֵיתִי וְהָיִיתִי מוּכָן לִנְסֹעַ לְכָאן לְאֶדֶעס הִגִּיעַ הַשְׁמוּעָה בְּעִירֵנוּ בְּרֶסְלַב, הֱיוֹת שֶׁבָּא אָדוֹן אֶחָד אֵיזֶה זַאסְדַאטִיל (קָצִין) וְהִכָּה אֶת רַבִּי יְהוּדָא אֱלִיעֶזֶר הַנִּזְכָּר לְעֵיל בַּכָּפָר שֶׁיּוֹשֵׁב בּוֹ הַכֵּה וּפָצוֹעַ עַד לְמִיתָה מַמָּשׁ וְהַקּוֹל נִשְׁמַע שֶׁבָּסְמוּךְ יָבִיאוּ אוֹתוֹ לִקְבוּרָה חַס וְשָׁלוֹם. אֲבָל בְּתוֹךְ כָּךְ נִסְעָתִי מִשָּׁם וּמִי יוֹדֵעַ מָה עָלְתָה לוֹ (וְזֶה הַדָּבָר אֱמֶת שֶׁהִכָּה אוֹתוֹ עַד לְמִיתָה מַמָּשׁ, וְכַמָּה שָׁעוֹת לֹא דִּבֵּר. וְהָיָה מֻנָּח כְּנִגְוָע, וְלֹא יָדַע מַה נַּעֲשָׂה עִמּוֹ כְּלָל. אֲבָל אַף עַל פִּי כֵן הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הֶחֱיָהוּ, וְנִשְׁאַר בַּחַיִּים תְּהִלָּה לְאֵל).

וַאֲנִי כְּשָׁמַעְתִּי זֹאת רָעֲדָה אֲחָזַתְנִי וְנִשְׁאַרְתִּי מִשְׁתּוֹמֵם וְהָיָה לִבִּי עָלַי דַּוְיָ מְאֹד, הָעִקָּר גֹּדֶל הַצַּעַר שֶׁהָיָה לִי מִשְּׁמוּעָה לֹא טוֹבָה כָּזֹאת שֶׁהִגִּיעַ לִי מֵרֵעִי וְאוֹהֲבִי דָּבֵק מַאַח כְּמוֹתוֹ, וְנוֹסָף לָזֶה שֶׁרָצוֹנִי הָיָה שֶׁיִּסַּע עִמִּי לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְעוֹד כַּמָּה עִנְיָנִים שֶׁהָיָה בְּלִבִּי שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְבָאֳרָם, אֲשֶׁר עַל יְדֵי כָּל זֶה גָּדַל צַעֲרִי וּכְאֵבִי מְאֹד עַל הַשְּׁמוּעָה הַזֹּאת. וּמֵחֲמַת זֶה כָּתַבְתִּי אִגֶּרֶת עוֹד הַפַּעַם כַּנִּזְכָּר לְעֵיל כְּדֵי שֶׁיְּשִׁיבוּ לִי תְּשׁוּבָה בִּזְרִיזוּת עַל יְדֵי הַפָּאסְט, אֲבָל לֹא עָלְתָה בְּיָדִי כִּי נִתְעַכֵּב הָאִגֶּרֶת כַּנַּ"ל, וּמֵחֲמַת כָּל זֶה גָּדְלָה שִׂמְחָתִי מְאֹד מְאֹד כְּשֶׁזָּכִיתִי בְּעֶרֶב־פֶּסַח הַנַּ"ל לִרְאוֹת פְּנֵי אוֹהֲבִי בֶּאֱמֶת רַבִּי יְהוּדָא אֱלִיעֶזֶר הַנִּזְכָּר לְעֵיל. בָּרוּךְ שֶׁהֶחֱיָנִי וְקִיְּמָנִי וְהִגִּיעָנִי לַזְּמַן הַזֶּה. מִכָּל זֶה רָאִיתִי שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּעֶזְרִי וְרוֹצֶה שֶׁאָבוֹא לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל עִמּוֹ יַחַד כַּאֲשֶׁר כְּבָר דִּבַּרְנוּ מִזֶּה זֶה כַּמָּה שָׁנִים, כַּאֲשֶׁר מְבֹאָר בְּמָקוֹם אַחֵר (לְעֵיל סִימָן י'):

סח

בְּיוֹם רִאשׁוֹן שֶׁל פֶּסַח זָכִיתִי שֶׁכִּבֵּד אֶחָד אוֹתִי בְּמִצְוַת חִתּוּךְ וְזֶה הָיָה פֶּלֶא גָּדוֹל אֶצְלִי וְאֵצֶל כֻּלָּנוּ, שֶׁאֶמְצָא בְּאֶדֶעס שֶׁרַבָּם הָיוּ אָז מִתְנַגְּדִים עָלֵינוּ מְאֹד, וְאַף עַל פִּי כֵן לֹא עָזְבָנוּ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְזָכִיתִי שָׁם בְּאֶדֶעס שֶׁיִּהְיֶה לִי מִצְוַת חִתּוּךְ בְּיוֹם רִאשׁוֹן שֶׁל פֶּסַח. וּבִפְרָט שֶׁמִּצְוַת מִילָה יֵשׁ לָהּ שַׂיָּכוּת וְאַחְדוּת גָּדוֹל עִם אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל כַּנִּזְכָּר לְעֵיל (סִימָן כ"ו), וּבִפְרָט בְּפֶסַח שֶׁעִקַּר יְצִיאַת מִצְרַיִם הָיָה בִּזְכוּת מִילָה כְּמוֹ שֶׁדָּרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה עַל פָּסוּק (יְחֶזְקֵאל ט"ז) "בְּדָמַיִךְ חָיִי". וּתְהִלָּה לָאֵל נִכְנְסְתִּי לְבֵית הַכְּנֶסֶת וּבָאתִי לְשָׁם בְּעֵת שֶׁנִּגַּן הַחַזָּן חֲזָרַת הַתְּפִלָּה אַחַר סִיּוּם הַפִּיּוּטִים שֶׁל בִּרְכַּת טַל וְשָׁמַעְתִּי עִקַּר בִּרְכַּת טַל וּקְדֻשַּׁת כֶּתֶר וְאַחַר כָּךְ מַלְתִּי הַתִּינוֹק כַּדָּת, תְּהִלָּה לָאֵל:

סט

וְהִנֵּה בִּשְׁנֵי יָמִים טוֹבִים הָרִאשׁוֹנִים שֶׁל פֶּסַח, זִכְנִי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְשִׂמְחָה גְּדוֹלָה מְאֹד בְּרִקּוּדִין וּמְחוֹלוֹת, שִׂמְחָה גְּדוֹלָה מְאֹד בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. גַּם עִם רַבִּי יְהוּדָא אֱלִיעֶזֶר בָּא אִישׁ אֶחָד מֵאַנְשֵׁי־שְׁלוֹמֵנוּ, אוֹהֲבֵי וְרֵעִי. גַּם ר"ז אָחִיו שֶׁל ר"פ בָּא גַּם אֶצְלֵנוּ בַּיָּמִים הָרִאשׁוֹנִים שֶׁל פֶּסַח, וְשָׂמַח עִמָּנוּ אָז הַרְבֵּה, גַּם עוֹד שְׁנֵי אֲנָשִׁים הָיוּ שָׁם. גַּם ר"ש הַבַּעַל הַבַּיִת בְּעַצְמוֹ רָקַד הַרְבֵּה בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם. וְגַם סִפַּרְתִּי כַּמָּה נִפְלָאוֹת מֵרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, וּתְהִלָּה לְאֵל שָׂמַחְנוּ הַרְבֵּה בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּיָמִים אֵלּוּ. וְרַבִּי מֶנְדִיל שֶׁהָיָה עִמִּי כָּל הַדֶּרֶךְ שָׂמַח הַרְבֵּה מְאֹד, וְרָקַד הַרְבֵּה מְאֹד, עַד אֲשֶׁר תָּמְהוּ כָּל הָרוֹאִים מֵהֵיכָן הוּא רוֹקֵד הַרְבֵּה כָּל־כָּךְ שֶׁלֹּא כְּדֶרֶךְ הַטֶּבַע. (וְהֵם לֹא יָדְעוּ מֵהַהוּא רוּחָא דְּנָשֵׁב בְּשִׁית פִּרְקִין וְכוּ' שֶׁמְּשָׁם נִמְשָׁכִין הַמְּחָאַת כַּף אֶל כַּף וְרִקּוּדִין כַּמְבֹאָר בְּהַתּוֹרָה וְאֵלֶּה הַמִּשְׁפָּטִים סִימָן י' עַיֵּן שָׁם):

ע

בְּיוֹם שֵׁנִי, רִאשׁוֹן דְּחֹל הַמּוֹעֵד פֶּסַח, נָסַע רַבִּי מֶנְדִיל לְבֵיתוֹ עִם הָעֲגָלָה שֶׁבָּאָה רַבִּי יְהוּדָא אֱלִיעֶזֶר, וְיָצָאנוּ כֻּלָּנוּ עִמּוֹ לְלַוּוֹת אוֹתוֹ עַד סָמוּךְ לְסוֹף הָעִיר. וּבִשְׁבִיעִי שֶׁל פֶּסַח זָכִיתִי גַּם כֵּן שֶׁכִּבֵּד אֶחָד אוֹתִי בְּמִצְוַת חִתּוּךְ, וְגַם זֶה הָיָה פֶּלֶא גָּדוֹל נוֹסָף כַּנַּ"ל:

עא

וְהִנֵּה דַּרְכֵּנוּ תָּמִיד בִּבְרֶסְלַב לְהִתְפַּלֵּל בְּיוֹם שְׁבִיעִי שֶׁל פֶּסַח בַּבֹּקֶר הַשְׁכֵּם מְאֹד, מֵעֲלוֹת הַשַּׁחַר מַמָּשׁ. כַּאֲשֶׁר נוֹהֲגִין כָּל וֶרַע הַבַּעַל שֵׁם טוֹב זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה וְהַנִּלְוִים עֲלֵיהֶם. אֲבָל בְּאֶדֶעס אָמַרְתִּי שֶׁבְּוַדַּאי לֹא יִהְיֶה לָנוּ מִנְיָן לְהִתְפַּלֵּל בַּבֹּקֶר הַשְׁכֵּם כָּל כָּךְ, אֲבָל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עָזָרְנוּ לְחַזֵּק אֶת לְבָבֵנוּ לִשְׂמְחָה, עַד שֶׁזָּכִינוּ שֶׁנִּתְקַבְּצוּ אֵלֵינוּ לְמִנְיָן עֲשָׂרָה וְהִתְפַּלַּלְנוּ בַּבֹּקֶר הַשְׁכֵּם כְּמוֹ בְּבֵיתֵנוּ. וּבִתְחִלָּה טָבַלְנוּ בְּמִקְוֶה כְּדַרְכֵּנוּ תָּמִיד, וְאַחַר כָּךְ הִתְפַּלַּלְנוּ כָּל הַתְּפִלָּה בְּמִנְיָן, וְאָמַרְנוּ כָּל הַפִּיּוּטִים וְקָרִינוּ בַּתּוֹרָה גַּם שָׁמַעְנוּ בְּרָכַת כֹּהֲנִים מֵר"י שֶׁבָּא עִם רַבִּי יְהוּדָא אֱלִיעֶזֶר. וְאַחַר כָּךְ הִמְתַּנְתִּי עַד שֶׁגָּמְרוּ בְּבֵית הַכְּנֶסֶת הַתְּפִלָּה, וְאַחַר כָּךְ מִלְּתִי הַתִּינוֹק כַּדָּת, תְּהִלָּה לָאֵל.

וְעַל יְדֵי כָּל זֶה נִתְעוֹרְרוּ לְבָבֵינוּ לְשִׂמְחָה גְּדוֹלָה מְאֹד. וְכֵן הָיָה תְּהִלָּה לָאֵל שֶׁבְּיוֹם שְׁבִיעִי שֶׁל פֶּסַח הָיִינוּ בְּשִׂמְחָה גְּדוֹלָה מְאֹד בְּרִקּוּדִין וּמְחוֹלוֹת הַרְבֵּה כָּל הַיּוֹם כֻּלּוֹ עַד הָעֶרֶב, בְּתִחִלָּה בְּבֵית ר"ש שֶׁאָכַלְתִּי בְּבֵית ר"ש. אַחַר כָּךְ נִכְנַסְנוּ לְבֵית הַבְּרִית מִילָה. וְגֹדֶל הַשִּׂמְחָה שֶׁהָיָה לָנוּ שָׁם אֵין לְשַׁעֵר. עַד שֶׁעוֹרְרוּ כָּל הָעוֹלָם שֶׁהָיָה שָׁם לְשִׂמְחַת יוֹם

טוֹב וְשִׂמְחַת בְּרִית מִילָה. גַּם אֲבִי הַתִּינוֹק שֶׁהָיָה בְּטֶבַע בַּעַל מָרָה שְׁחוֹרָה, וּכְשֶׁנִּכְנְסוּ לְבֵיתוֹ הָיָה רָחוֹק מִשִּׂמְחָה מְאֹד מְאֹד, אֲבָל אַחַר כָּךְ מִגֹּדֶל הַשִּׂמְחָה עוֹרְרוּ אוֹתוֹ לְשִׂמְחָה גְּדוֹלָה, עַד שֶׁהוּא וּשְׁאָר אֲנָשִׁים הָרְחוֹקִים מִשִּׂמְחָה כֻּלָּם רָקְדוּ לִכְבוֹד יוֹם טוֹב בְּשִׂמְחָה הַרְבֵּה. וּכְבָר מְבֹאָר אֶצְלֵנוּ גֹּדֶל הַמִּצְוָה, כְּשֶׁמְשַׂמְּחִים בְּשִׂמְחָה אֶת מִי שֶׁהוּא בְּעַצְבוּת וּמָרָה שְׁחוֹרָה, וּבִפְרָט בְּיוֹם־טוֹב בִּסְעֻדַּת־מִצְוָה כְּזֹאת. אַחַר־כָּךְ נִכְנַסְתִּי לְבֵית רַבִּי צְבִי, וְגַם שָׁם הָיִינוּ בְּשִׂמְחָה גְּדוֹלָה וְרִקְּדָנוּ הַרְבֵּה. וּתְהִלָּה לָאֵל עָבַר כָּל יוֹם שִׁשִּׁי שֶׁהוּא שִׁבְיעִי שֶׁל פֶּסַח בְּשִׂמְחָה רַבָּה בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְכֵן בְּיוֹם הַשַּׁבָּת שֶׁלְּאַחֲרָיו שֶׁהוּא אַחֲרוֹן שֶׁל פֶּסַח. בְּתְחִלָּה בְּשִׁעַת סְעֻדַּת שַׁחֲרִית הָיִנוּ רְחוֹקִים מְאֹד מִשִּׂמְחָה וְרִקּוּדִין מִגֹּדֶל הַיְגִיעָה שֶׁל אֶתְמוֹל. אֲבָל אַף עַל פִּי כֵן בְּדַעְתִּי הָיִיתִי נִכְסָף מְאֹד לְדַבֵּר מִתּוֹרָתוֹ שֶׁל רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה וְלִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה, עַד שֶׁעָזְרַנִי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁהָיִיתִי מֻשְׂיָח וּמְסַפֵּר עִם הָאֲנָשִׁים שֶׁבָּאוּ אֶצְלֵנוּ מִכָּל מַה שֶּׁנִּזְדַּמֵּן לְתוֹךְ פִּינוּ, עַד שֶׁמִּתּוֹךְ הַדְּבָרִים נִכְנְסוּ לְתוֹךְ הַתּוֹרָה עַל פְּסוּק (שְׁמוּאֵל־א ט"ו) וַיְשַׁסֵּף וְכוּ' שֶׁהוּא רָאשֵׁי־תֵבוֹת שְׁבוּעוֹת סֵכוֹת פֶּסַח, וּמַעְנְיַן אַבְרָהָם תִּקֵּן שַׁחֲרִית וְכוּ', וּמַעְנְיַן הַשְּׁגַת אֱלֹהוּת שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְהַשִּׂיג כִּי־אִם עַל יְדֵי צִמְצוּמִים וְכוּ' כַּמְבֹאָר כָּל זֶה בְּסִימָן למ"ד וְהֶחֱיֵיתִי מְאֹד מְאֹד אֶת כָּל הַשּׁוֹמְעִים. אַחַר כָּךְ זָכִינוּ לְהִתְעוֹרֵר עַל יְדֵי זֶה לְשִׂמְחָה גְּדוֹלָה, עַד שֶׁזָּכִינוּ שֶׁהִגִּיעַ הַשִּׂמְחָה לְרַגְלֵינוּ, וְחָזַרְנוּ וְרִקַּדְנוּ הַרְבֵּה מְאֹד עַד שֶׁעָבַר גַּם כָּל יוֹם שַׁבַּת קֹדֶשׁ בְּשִׂמְחָה גְּדוֹלָה. וּגְדוֹלָה הָיְתָה הַשִּׂמְחָה שֶׁל הַיָּמִים הָאֲחֵרוֹנִים מֵהַשִּׂמְחָה שֶׁל יָמִים הָרִאשׁוֹנִים שֶׁל פֶּסַח בָּרוּךְ הַשֵּׁם, אֲשֶׁר עֲזָרַנִי עַד כֹּה וְחִזֵּק אֶת לְבָבֵנוּ בְּשִׂמְחָה, כִּי (נֶחֱמְיָה ח) חֶדְוַת ה' הִיא מָעֻזֵּנוּ וְכוּ':

עב

בְּיוֹם רִאשׁוֹן אַחַר פֶּסַח הָיִיתִי לָהוּט מְאֹד לִשְׁכֹּר סְפִינָה, אֲבָל הָיָה מִן הַנִּמְנָע כִּי הָיָה אָז הַחֲגָאוֹת שֶׁלָּהֶם שִׁלְשָׁה יָמִים רְצוּפִים:

עג

בְּיוֹם רְבִיעִי פָּרָשַׁת שְׁמִינִי אַחַד־עָשָׂר לַסְּפִירָה נִכְנַסְנוּ לְבֵית ר"א הַסַּרְסוּר, וְהָלַךְ עִמָּנוּ לְשַׁעֲרֵי הָעִיר (שֶׁקּוֹרִין פְּרִיגִיוואָרנְיֶע) וְתֵכֶף וּמִיָּד שָׂכַרְנוּ סְפִינָה בְּסַךְ מֵאָה רוּבָּל בָּעֵד שְׁנֵינוּ. וְלִבִּי הָיָה מְסֻפָּק בַּתְּחִלָּה אֵיךְ אֶתֵּן סָךְ כָּזֶה, כִּי לֹא נִשְׁאַר בְּיָדִי עַל שְׁאָרֵי עִקְרֵי הַהוֹצָאוֹת מִשָּׁם וּלְהַלָּן אֲפִלּוּ סָךְ כָּזֶה. וְזֶה יָדוּעַ שֶׁמִּסְּטַמְבּוּל לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הַדֶּרֶךְ רָחוֹק מֵהַדֶּרֶךְ שֶׁיֵּשׁ מֵאֲדֶסָע לְסְטַמְבּוּל. אַךְ אַף עַל פִּי כֵן הִשְׂלַכְתִּי יְהָבִי עַל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְשָׂכַרְתִּי הַסְּפִינָה תְּהִלָּה לָאֵל בַּסַּךְ הַנַּ"ל, וְלַה' הַיְשׁוּעָה:

עד

בִּהְיוֹתִי בְּאָדֶעס, רָצִיתִי לִרְאוֹת פָּנִים עִם הָאֲנָשִׁים הַגֵּרִים הַיּוֹשְׁבִים שָׁם שֶׁבָּאוּ לְשָׁם כְּדֵי לִנְסֹעַ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְלֹא עָלְתָה בְּיָדִי. כִּי קְצָת מֵהֶם נָסְעוּ בִּתְחִלַּת הַחֹרֶף לְאֵיזֶה עִיר קְטַנָּה הַסְּמוּכָה לְאָדֶעס. כִּי כַּמָּה אֲנָשִׁים עִם נְשׁוֹתֵיהֶם וְיוֹצְאֵי־חֲלָצֵיהֶם בָּאוּ בְּקַיִץ תקפ"א הֶעָבַר לְאָדֶעס, אֲבָל מֵחֲמַת שְׁמוּעוֹת רַעַשׁ הַמִּלְחָמָה שֶׁל הַגְּרֶעקִין נִתְעַכְּבוּ כֻּלָּם בְּאָדֶעס, וּקְצָת מֵהֶם נָסְעוּ לְעִיר הַנִּזְכָּר לְעֵיל כְּדֵי לִהְיוֹת שָׁם כָּל יְמֵי הַחֹרֶף, מֵחֲמַת גֹּדֶל הַהוֹצָאָה שֶׁבְּאָדֶעס, כִּי יְשִׁיבַת כְּרָכִים קָשָׁה עֲלֵיהֶם. וּקְצָת מֵהֶם נִשְׁאֲרוּ בְּאָדֶעס. וְאִשָּׁה אַחַת הָיְתָה בְּבֵית רַבִּי הֶעניךְ שֶׁהִיא אַכְסַנְיָא שֶׁלִּי, אֲבָל לֹא דִּבַּרְתִּי עִמָּהּ כְּלָל מֵהַנְּסִיעָה שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. כִּי מַה יּוֹעִיל לִי אִם תִּסַּע עִמָּדִי, וּבִפְרָט שֶׁהֵבַנְתִּי שֶׁגַּם הִיא אֵינָהּ מְרֻצָּה לִנְסֹעַ תֵּכֶף. וּשְׁאָר אֲנָשִׁים שֶׁרוֹצִים לִסַּע לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לֹא רְאִיתִים לְפָנַי, כִּי בְּאָדֶעס לֹא הִתְפַּלַּלְתִּי בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ, עַל כֵּן לֹא רָאִיתִי אוֹתָם. רַק אִישׁ אֶחָד הוּא רַבִּי אַהֲרֹן יְהוּדָא הַנַּ"ל:

עה

וְהִנֵּה בְּאֵיזֶה יוֹם הִקְרָה ה' לְפָנַי אֵיזֶה אִישׁ עָנִי אֶחָד, רְאִיתִיו עוֹמֵד בְּבֵית רַבִּי צְבִי שֶׁהָיִיתִי יוֹשֵׁב שָׁם כָּל הַיּוֹם בְּאָדֶעס, כִּי שָׁם הִזְמִין לִי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּחַסְדּוֹ מָקוֹם מְנוּחָה חֶדֶר מְיֻחָד. וְהָיִיתִי אוֹכֵל וְלָן אֵצֶל רַבִּי הֶעניךְ, אֲבָל כָּל הַיּוֹם כֻּלּוֹ יָשַׁבְתִּי בַּבַּיִת רַק בַּחֶדֶר הַנִּזְכָּר לְעֵיל. וְזֶה הוֹעִיל לִי מְאֹד מְאֹד לִנְסִיעַת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְלוּלֵא זֹאת לֹא הָיִיתִי יָכוֹל לְהִתְמַהְמֵהּ בְּאָדֶעס כָּל כָּךְ, וּמִי יוֹדֵעַ אִם הָיִיתִי נוֹסֵעַ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל:

עו

וְהִנֵּה בָּאתִי בְּאֵיזֶה יוֹם לְבֵית רַבִּי צְבִי הַנִּזְכָּר לְעֵיל, וְרָאִיתִי עָנִי אֶחָד הַנִּזְכָּר לְעֵיל, וְהִכַּרְתִּי בּוֹ שֶׁהוּא מֵהָאֲנָשִׁים הַגֵּרִים הָרוֹצִים לִנְסֹעַ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. וְהִתְחַלְתִּי לְדַבֵּר עִמּוֹ וְהוֹדָה לִי שֶׁהוּא רוֹצֶה לִסַּע לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְשָׁאַלְתִּי אוֹתוֹ אוּלַי יֵשׁ בְּכָאן עוֹד אֵיזֶה אֲנָשִׁים אֲמִידִים הָרוֹצִים לִסַּע לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. הֵשִׁיב הֲלֹא יֵשׁ בְּכָאן רַבִּי יוֹסֵף פְּרַנְצוּיז מִטּוּרְנוֹפָּאל שֶׁיּוֹשֵׁב בְּכָאן זְמַן רַב עִם אִשְׁתּוֹ וּבָנָיו וְהוּא עָשִׁיר גָּדוֹל.

וְתֵכֶף הוֹלִיךְ אוֹתָנוּ לְאַכְסַנְיָא שֶׁלּוֹ, וּמְצָאתִיו שׁוֹכֵב עַל מִטָּתוֹ מִשִּׁנַּת הַצָּהֳרַיִם, אֲבָל לֹא הָיָה יָשֵׁן. וְנִכְנַסְתִּי אֵלָיו וְהִתְחַלְתִּי לְדַבֵּר עִמּוֹ, וְתֵכֶף הִתְחִיל לְסַפֵּר לִי מִגֹּדֶל הַסַּכָּנָה הָעֲצוּמָה שֶׁיֵּשׁ עַכְשָׁו חַס וְשָׁלוֹם, וְשֶׁאִי אֶפְשָׁר לִנְסֹעַ עַכְשָׁו. וְאָמַר שֶׁזֶּה סָמוּךְ מְאֹד הִגִּיעַ לוֹ כַּמָּה אִגְּרוֹת מִשָּׁם שֶׁאִי אֶפְשָׁר לֵילֵךְ עַל הַיָּם הַלָּבָן. וּבְתוֹךְ כָּךְ סִפֵּר לִי אֵיךְ הַגֶּרֶעק יִמַּח שְׁמוֹ חָזָק מְאֹד, וְשֶׁיֵּשׁ לוֹ מְדִינוֹת רַבּוֹת שֶׁאֵין אָנוּ יוֹדְעִים מֵהֶם, וְהוּא יוֹשֵׁב שָׁם וְלוֹחֵם מִלְחָמוֹת

חֲזָקוֹת עִם הַיִּשְׁמְעֵאל, וּמַחֲמַת זֶה אִי אֶפְשָׁר לִנְסֹעַ עַכְשָׁו. וּבְתְחִלָּה הֶחֱלִישׁ דַּעְתִּי קְצָת, אֲבָל תֵּכֶף אָמַרְתִּי בְּלִבִּי שֶׁגַּם זֶה הוּא רַק מְנִיעָה שֶׁבָּאָה בִּשְׁבִיל הַחֵשֶׁק, כַּמְבֹאָר לְעֵיל. וְגַם סִפֵּר לִי שֶׁהוּא מוֹנֵעַ וּמְעַכֵּב הַרְבֵּה אֲנָשִׁים שֶׁבָּאוּ לְכָאן שֶׁלֹּא יִסְעוּ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. וְרָאִיתִי תֵּכֶף שֶׁהוּא שְׁלִיחַ הַבַּעַל דָּבָר לְעַכֵּב מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְנִפְטַרְתִּי מִמֶּנּוּ.

מֵאָז וָהָלְאָה לֹא רָצִיתִי עוֹד לִשְׁאֹל כְּלָל עַל הַנּוֹסְעִים לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל שֶׁלֹּא יַחֲלִישׁוּ דַּעְתִּי חַס וְשָׁלוֹם. גַּם אַנְשֵׁי אֶדֶעס הַמַּכִּירִים אוֹתִי, כֻּלָּם פֶּה אֶחָד שֶׁאֵין רָאוּי עַכְשָׁו לִנְסֹעַ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל מִגֹּדֶל הַסַּכָּנָה חַס וְשָׁלוֹם. וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ חִזַּק אֶת לִבִּי לַעֲבֹר עַל כָּל זֶה וְלִשְׁוֹם מִבְטָחִי בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. עַד שֶׁעָזָרַנִי בְּרַחֲמָיו לִנְסֹעַ בְּחַסְדּוֹ הַגָּדוֹל תְּהִלָּה לְאֵל. גַּם הוֹדִיעוּ לִי בְּאֶדֶעס שֶׁבְּסָמוּךְ קֹדֶם פֶּסַח יְבוֹאוּ מְשֻׁלָּחִים מִוִּילְנָא הַמְכֻנִּים פְּרוּשִׁים. וְהָיִיתִי מְצַפֶּה שֶׁיָּבוֹאוּ, כִּי יָדַעְתִּי שֶׁהֵם יִסְעוּ בְּוַדַּאי. אֲבָל לֹא בָּאוּ קֹדֶם פֶּסַח, וְאַחַר פֶּסַח בְּיוֹם רְבִיעִי הִזְמִין לִי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הַסְּפִינָה הַנִּזְכֶּרֶת לְעֵיל, וְלֹא רָצִיתִי לְהַמְתִּין כְּלָל עַל הַמְשֻׁלָּחִים, וְשָׂכַרְתִּי הַסְּפִינָה מִיָּד שֶׁנִּסַּע אֲנַחְנוּ שְׁנֵינוּ לְבַד בְּהַסְּפִינָה שֶׁכֻּלָּם עֲרֵלִים. וְגַם מֵעוֹלָם לֹא הָיִיתִי עַל סְפִינָה כְּלָל, אַף עַל פִּי כֵן חִבַּת קְדֻשַּׁת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הִתְגַּבְּרָה עַל כָּל הַמְנִיעוֹת בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם:

עז

וְהִנֵּה בְּיוֹם שִׁשִּׁי עֶרֶב־שַׁבַּת־קֹדֶשׁ, בְּעֵת שֶׁהָיִיתִי רָץ בְּבֶהָלָה בַּשּׁוּק בְּאֶדֶעס כְּדֵי לָבוֹא אֶל הַסְּפִינָה. כִּי כְּבָר הִגִּיעַ חֲצוֹת הַיּוֹם, וּבְעוֹד אֵיזֶה שָׁעוֹת יִהְיֶה נִסָּע וְלֹא יַנִּיחוּ אוֹתָנוּ לֵילֵךְ אֶל הַסְּפִינָה. וּכְבָר סִלְקְתִּי לְהַקַּפִּיטָן כָּל הַמָּעוֹת הַיְנוּ הַמֵּאָה רוּבֶּל שְׂכַר הַסְּפִינָה, וְהַסְּפִינָה מוּכָנָת לֵילֵךְ מָחָר. עַל כֵּן נִבְהַלְתִּי מְאֹד וְהָלַכְתִּי בְּחִפָּזוֹן גָּדוֹל. בְּתוֹךְ כָּךְ הוֹדִיעוּ לִי שֶׁבָּאוּ עַתָּה הַמְשֻׁלָּחִים מִוִּילְנָא הַנִּזְכָּר לְעֵיל. וּבְתוֹךְ הַבֶּהָלָה וְהַחִפָּזוֹן לֹא יָכֹלְתִּי לְהִתְאַפֵּק, וְנִכְנַסְתִּי אֲלֵיהֶם וְדִבַּרְתִּי עִמָּהֶם מְעַט מְאֹד. וּמָסְרוּ דִּבְרֵי פְּרִישַׁת שָׁלוֹם עַל יְדֵי לְאֶרֶץ הַקּוֹדֶשׁ, וְנִפְטַרְתִּי מֵהֶם בְּשָׁלוֹם, וְעָלִיתִי עַל הַסְּפִינָה תְּהִלָּה לָאֵל. (וּבְיוֹם רִאשׁוֹן פָּרָשַׁת אֱמֹר בִּהְיוֹתִי בְּקֶשְׁטָא זֶה תִּשְׁעָה יָמִים בְּבֵית רַבִּי אַבְרָהָם הַנִּזְכָּר לְעֵיל, בָּאוּ הַמְשֻׁלָּחִים מִוִּילְנָא הַנִּזְכָּרִים לְעֵיל וְעָמְדוּ בָּאַכְסַנְיָא שֶׁלִּי. וְהַמְשֻׁלָּחִים מְרַבִּים בְּהוֹצָאוֹת, עַל כֵּן לָקְחוּ הַחֶדֶר מִמֶּנִּי וְנָתְנוּ לָהֶם, וַאֲנַחְנוּ עָלִינוּ עַל הָעֲלִיָּה וְעָמְדְנוּ שָׁם שְׁנַיִם אוֹ שְׁלֹשָׁה יָמִים עַד שֶׁעָלִינוּ עַל הַסְּפִינָה בְּיוֹם רְבִיעִי, פָּרָשָׁה הַנִּזְכֶּרֶת לְעֵיל.

בְּתוֹךְ שֶׁעָמְדְנוּ שָׁם יַחַד, דִּבַּרְתִּי עִמָּהֶם קְצָת עַד שֶׁהִתְחַלְנוּ לִכְנֹס בְּעִנְיָן וּכְוֹחַ קְצָת שֶׁבֵּין חֲסִידִים לְמִתְנַגְּדִים, כִּי הֵם מֵהַבַּת הַמִּתְנַגְּדִים הַגְּדוֹלִים עַל כָּל הַחֲסִידִים כְּמַפָּרְסָם. וְהִתְחַלְתִּי לְדַבֵּר עִמָּהֶם מֵאֱמוּנַת חֲכָמִים. וַאֲנִי הָיִיתִי סָבוּר שֶׁעַל כָּל פָּנִים יֵשׁ לָהֶם אֵיזֶה

אֱמוּנָה בְּהַגָּאוֹן מִוִּילְנָא שֶׁנִּקְרָאִים עַל שְׁמוֹ. אֲבָל הֵם הֵשִׁיבוּ לִי מִיָּד, וְאֶחָד מֵהֶם הָיָה עִקַּר הַמְדַבֵּר, וְכֻלָּם הוֹדוּ לוֹ, עָנָה וְאָמַר וְכוּ' וְכוּ'... אֱמוּנָה יְהֵיֶה לִי בְּאָדָם וְכוּ' (בִּלְשׁוֹן תַּמָּה). כַּדְּבָרִים הָאֵלֶּה דִּבֵּר עִמִּי, וְכֻלָּם הוֹדוּ לִדְבָרָיו וְהִתְחַלְתִּי לְהִתְוַכֵּחַ עִמּוֹ אִם־כֵּן מַהוּ אֱמוּנַת חֲכָמִים. אֲבָל הֵם לֹא הִטּוּ אֹזֶן לִדְבָרַי כְּלָל, וְהֵשִׁיבוּ דִּבְרֵי שְׁטוּת וָהֶבֶל הַנּוֹגְעִים קְצָת לִכְפִירוֹת. כִּי בֶּאֱמֶת מִי שֶׁאֵין לוֹ אֱמוּנַת חֲכָמִים גַּם אֱמוּנָתוֹ בֶּהָשֵׁם יִתְבָּרַךְ אֵינָהּ בִּשְׁלֵמוּת, וְכַמְבֹאָר בִּדְבָרֵינוּ הָרַבֶּה, וּבִפְרָט בְּהַתּוֹרָה תִּקְעוּ תּוֹכָחָה בְּסִימָן ח' לִקּוּטֵי תִּנְיָנָא. וְאָז רָאִיתִי הֵיטֵב הַחִלּוּק שֶׁבֵּין חֲסִידִים לְמִתְנַגְּדִים, כִּי רָאִיתִי שֶׁאֲפִלּוּ בְּהַתַּלְמִיד־חָכָם שֶׁלָּהֶם שֶׁהֵם אוֹמְרִים עָלָיו שֶׁהוּא תַּלְמִיד חָכָם וְחָסִיד גָּדוֹל גַּם בּוֹ אֵין לָהֶם אֱמוּנָה. וְאַחַר כָּךְ אָמַרְתִּי לָהֶם בְּפֵרוּשׁ, אֲנִי הָיִיתִי סָבוּר שֶׁאִם אֵין לָכֶם אֱמוּנָה בִּגְדוֹלֵי הַצַּדִּיקִים שֶׁל הַחֲסִידִים, עַל כָּל פָּנִים יֵשׁ לָכֶם אֱמוּנָה בְּתַלְמִידֵי חֲכָמִים שֶׁלָּכֶם, אֲבָל עַכְשָׁו אֲנִי יוֹדֵעַ מַדְרֵגַתְכֶם שֶׁאֵין לָכֶם אֱמוּנָה כְּלָל:

עח

וְהִנֵּה בְּתוֹךְ דִּבּוּרֵינוּ, רָצוּ לִדְחֹף אוֹתִי מֵהַבַּיִת וְכִמְעַט שֶׁהָיָה נַעֲשֶׂה מַחֲלוֹקֶת גָּדוֹל בֵּינֵינוּ, אֲבָל לֹא רָצִיתִי לְהִתְוַכֵּחַ עִמָּהֶם הָרַבֵּה. גַּם הַבַּעַל הַבַּיִת הִשְׁקִיט אוֹתָנוּ וְהִפְרִיד אוֹתָנוּ שֶׁלֹּא נָבֹא לִידֵי מַחֲלֹקֶת. וְאִם לֹא הָיוּ פּוֹעֲלִים כָּל הַחֲסִידִים בִּנְסִיעָתָם לַצַּדִּיקִים אֶלָּא מַה שֶּׁיֵּשׁ לָהֶם עַל כָּל פָּנִים אֱמוּנָה בָּזֶה הַצַּדִּיק שֶׁהֵם מְקָרְבִים אֵלָיו וּבְכַמָּה צַדִּיקִים דַּיָּם. כִּי אֱמוּנַת חֲכָמִים הוּא יְסוֹד הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, שֶׁהוּא יְסוֹד כָּל הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה. מִכָּל־שֶׁכֵּן מִי שֶׁזּוֹכֶה לִבְלִי לְהִסְתַּכֵּל כְּלָל עַל הַמַּחֲלֹקֶת שֶׁבֵּין הַצַּדִּיקִים וּמַאֲמִין בְּכֻלָּם, אַשְׁרֵי לוֹ.

גַּם הַמַּשְׂלִיחִים הַנַּ"ל לֹא רָצוּ לִנְסֹעַ עַל הַיָּם, וַדַּעְתָּם לִנְסֹעַ בִּיַּבָּשָׁה. וְגַם גֹּדֶל הָעִכּוּב שֶׁל הַדֶּרֶךְ, וְגֹדֶל צַעַר הַטִּלְטוּל וְהַיְגִיעָה הַנּוֹגֵעַ עַד הַנֶּפֶשׁ לִסַּע עַל סוּסִים מַהֲלַךְ רַב כָּזֶה עִם אֲנָשִׁים פְּרָאֵי אָדָם, וְלִפְעָמִים הֵם מַכִּים אֶת הָרוֹכֵב וּשְׁאָר צָרוֹת הָרַבֶּה בְּלִי שִׁעוּר שֶׁסּוֹבְלִים בִּנְסִיעָה עַל הַסּוּסִים כַּאֲשֶׁר שָׁמַעְתִּי בְּקִשְׁטָא. עַל כֵּן אָמַרְתִּי עַל ה' נַשְׁלִיךְ יְהָבֵנוּ וְנִסַּע עַל הַיָּם, וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יוֹלִיכֵנִי לְשָׁלוֹם וִיבִיאֵנִי מְהֵרָה לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לְחַיִּים טוֹבִים אֲרוּכִים וּלְשָׁלוֹם אָמֵן כֵּן יְהִי רָצוֹן):

עט

[נֶחְזֹר לְעִנְיָנֵנוּ]: בְּיוֹם שִׁשִּׁי, עֶרֶב־שַׁבַּת־קֹדֶשׁ פָּרָשַׁת שְׁמִינִי כ"ח נִיסָן שְׁלֹשָׁה־עָשָׂר לַסְּפִירָה שְׁנַת תקפ"ב עָלִינוּ עַל הַסְּפִינָה לִסְטַנְבּוּל בְּעֶרֶךְ שְׁתֵּי שָׁעוֹת אַחַר חֲצוֹת הַיְנוּ שֶׁבְּעֶרֶךְ חֲצוֹת נָסַעְנוּ מֵהָאַכְסַנְיָא עִם כָּל הַמִּטַּלְטְלִין שֶׁלָּנוּ, וּבָאנוּ אֶל הַשָּׂרִים שֶׁיּוֹשְׁבִים אֵצֶל שִׂפַּת

הַיָּם לִשְׁמֹר הַסְּפָר. וְשָׁם מָסְרוּ הַבִּילְעֹט לְכַמָּה אֲדוֹנִים, וְנָתְנוּ תֵּכֶף חֲתִימוֹת יָדָם עָלָיו כְּפִי הַזַּאקָאן (הַחֹק) וְנִשְׁתַּהֶה הַדָּבָר בְּעֶרֶךְ שְׁתֵּי שָׁעוֹת, וְלִוּוּ אוֹתָנוּ כַּמָּה אֲנָשִׁים אֲשֶׁר נָגַע אַהֲבָתִי בְּלִבָּם. וְשָׁם אֵצֶל הַסְּפָר לָקַחְתִּי רְשׁוּת מֵאִתָּם, וְנִפְטַרְנוּ זֶה מִזֶּה בְּאַהֲבָה וְאַחֲוָה וְרֵעוּת, וּבֵרְכוּ אוֹתִי בִּרְכַּת שָׁלוֹם עַד שֶׁיָּצָאתִי מֵהַפֶּתַח שֶׁיּוֹצְאִין חוּץ לַסְּפָר. שֶׁמִּשָּׁם וָהָלְאָה אֵין אָדָם רַשַּׁאי לָצֵאת מֵהַפֶּתַח חוּץ לַסְּפָר נִתַּן שִׂמְחָה בְּלִבִּי, וְהָלַכְתִּי בְּשִׂמְחָה אֲנִי וִידִידִי רַבִּי יְהוּדָא אֶלִיעֶזֶר. וְהָיִינוּ צְרִיכִין לֵילֵךְ עַל הַנָּמַל (שֶׁקּוֹרִין נַאוָואן) עַד שֶׁנָּבוֹא לַסְּפִינָה שֶׁלָּנוּ. אֲבָל לֹא מָצָאנוּ מִיָּד אֶת הַסְּפִינָה שֶׁלָּנוּ, וְרָצִינוּ לִשְׁאֹל אֶת הָעוֹבְדֵי כּוֹכָבִים שֶׁיִּשְׁבוּ שָׁם עַל הַדֶּרֶךְ, אֲבָל רֻבָּם כְּכֻלָּם אֵינָם מַכִּירִים בִּלְשׁוֹנוֹת שֶׁמְּבַסְבִּיבוֹתֵינוּ. כִּי רֻבָּם מְדַבְּרִים בִּלְשׁוֹן אִיטַלְיָה אוֹ בִּלְשׁוֹן יִשְׁמָעֵאל רַק קְצָת תֵּבוֹת מוּעָטִים מְאֹד מְבִינִים קְצָתָם. וְהִתְחַלְנוּ לוֹמַר הֵיכָן הַסְּפִינָה שֶׁל הַקַּפִּיטַן (רַב הַחוֹבֵל) (יאקאפּ טַדְוואֶ'ביטש), וּבְתוֹךְ שֶׁהָלַכְנוּ אֵיזֶה פְּסִיעוֹת עַל הַנַּאוָואן (הַנָּמָל), עָנוּ וְאָמְרוּ לָנוּ הֲלֹא זֶה הַמַּטָּרָאס (מַלָּח) הַהוֹלֵךְ עַתָּה, הוּא מֵהַסְּפִינָה שֶׁל יַאקאפּ הַנִּזְכָּר לְעֵיל. וּמֵאֵת ה' הָיְתָה זֹאת שֶׁהִזְמִין לָנוּ אָז בְּאוֹתָהּ שָׁעָה מַאטָּרָאס אֶחָד מֵהַסְּפִינָה שֶׁלָּנוּ שֶׁהָיְתָה עוֹמֶדֶת בְּקָצֵה הַנַּאוָואן, וּבָרַחַב הָיְתָה רְחוֹקָה בְּעֶרֶךְ שֶׁטַח עֲשָׂרָה סְפִינוֹת מִסְּפִינָה שֶׁלָּנוּ. וּבְלֹא זֶה אֵינִי יוֹדֵעַ אֵיךְ הָיִינוּ יְכוֹלִים לָבוֹא לַסְּפִינָה שֶׁלָּנוּ.

וְאָז תֵּכֶף הוֹלִיךְ אוֹתָנוּ הַמַּטָּרָאס הַנִּזְכָּר לְעֵיל דֶּרֶךְ כָּל הַנַּאוָואן, וְעָבַרְנוּ אֵצֶל סְפִינוֹת הַרְבֵּה שֶׁל אֲחֵרִים, עַד שֶׁבָּאנוּ אֵצֶל קְצֵה הַנַּאוָואן, וְשָׁם הִכְנִיס אוֹתָנוּ לְתוֹךְ אֵיזֶה סְפִינָה הַסְּמוּכָה. וְגַם זֹאת לֹא הָיְתָה סְפִינָה שֶׁלָּנוּ, רַק הֶעֱבִיר אוֹתָנוּ בְּתוֹכָהּ וְכֵן הוֹלִיךְ אוֹתָנוּ מִסְּפִינָה לִסְפִינָה דֶּרֶךְ כַּמָּה סְפִינוֹת. וּכְשֶׁיָּצָאנוּ מִסְּפִינָה לִסְפִינָה, וּבְאֶמְצַע עָמְדוּ סְפִינוֹת קְטַנּוֹת נְמוּכִים שֶׁבָּהֶם מוֹלִיכִין הַחִטִּים מֵאֲדֶעס לַסְּפִינָה הַגְּדוֹלָה וְכַיּוֹצֵא בָּהֶם, עַל כֵּן הֶכְרַחְנוּ לֵירֵד לְקָצָתָם, כְּמוֹ מֵעֲלֵיהֶ לָאָרֶץ וּבְקָצָתָם לֹא הָיָה סֻלָּם וְלֹא מַדְרֵגוֹת רַק הֶכְרַחְנוּ לֵירֵד בְּחֶבֶל. אֲבָל מֵרֹב שִׂמְחָתִי וְרֹחַב לִבִּי אָז לֹא הָיָה לִי שׁוּם פַּחַד כְּלָל לֵירֵד בְּחֶבֶל מִסְּפִינָה לִסְפִינָה עַל הַיָּם בְּדֶרֶךְ שֶׁלֹּא עָבַרְתִּי בּוֹ מֵעוֹלָם, רַק עָבַרְתִּי מִסְּפִינָה לִסְפִינָה בְּזֵרִיזוּת כְּמוֹ שֶׁעָבַר לְהַבְדִּיל הַמַּאטָּרָאס שֶׁהוֹלִיךְ אוֹתָנוּ. וְגַם רי"א חֲבֵרִי הָלַךְ אַחֲרַי, וּבְאֵיזֶה סְפִינָה הָיָה לוֹ מְעַט פַּחַד, וְאַף עַל פִּי כֵן הִסְתַּכֵּל עָלַי וְיָרַד גַּם כֵּן בַּחֶבֶל. וְכֵן עָבַרְנוּ דֶּרֶךְ כַּמָּה סְפִינוֹת בְּזֵרִיזוּת גָּדוֹל עַד שֶׁבָּאנוּ לַסְּפִינָה שֶׁלָּנוּ. וְשָׁם הָיוּ רַק מַאטָּרָאסִין, כִּי לֹא הָיָה שׁוּם יְהוּדִי עִמָּנוּ בְּכָל הַדֶּרֶךְ מֵאֲדֶעס לְסַטַנְבּוּל רַק אֲנַחְנוּ שְׁנֵינוּ לְבַד בֵּין כַּמָּה מַאטָּרָאסִין עֲרֵלִים. וְגַם אֶצְלָנוּ הָלְכוּ עוֹד כַּמָּה סְפִינוֹת, וּבְכֻלָּם לֹא הָיָה שׁוּם יְהוּדִי כְּלָל.

וּכְשֶׁבָּאנוּ עַל עֶלְיַת הַסְּפִינָה וְשָׁם אֵין שׁוּם אִישׁ מַכִּיר בִּלְשׁוֹן רוּסְיָה וְלֹא בְּשׁוּם לָשׁוֹן שֶׁבִּסְבִיבוֹתֵינוּ. וְתֵכֶף וּמִיָּד יָרְדְנוּ אֶל הַבַּיִת שֶׁל הַקַּפִּיטַן. [כִּי מְקוֹם יְרִידַת הַבַּיִת יָדַעְתִּי מִקֹּדֶם עַל יְדֵי שֶׁהָיִיתִי בְּאֶדֶעס בְּאֵיזֶה סְפִינָה הָעוֹמֶדֶת עַל הַגַּאנָוואן שֶׁל חַארְסָאן] וּבְבוֹאִי אֶל הַבַּיִת מָצָאתִי שָׁם שְׁנֵי עֲרֵלִים אוֹכְלִים סְעֻדַּת הַצָּהֳרַיִם, אֲבָל הַקַּפִּיטַן לֹא הָיָה בֵּינֵיהֶם, כִּי הָיָה עַל סְפִינָה אַחֶרֶת וְאָכַל שָׁם אֵצֶל אֲחֵרִים. וְתֵכֶף כְּשֶׁנִּכְנַסְתִּי אֶל הַבַּיִת שְׁאַלְתִּי מִיָּד, זֹאת הַסְּפִינָה שֶׁל יַאקאפּ הַנִּזְכָּר לְעֵיל. וּמֵאֵת ה' הָיְתָה שֶׁהָיָה בֵּינֵיהֶם אֶחָד שֶׁהָיָה מַכִּיר בִּלְשׁוֹן אַשְׁכְּנַז קְצָת, וְתֵכֶף הֵשִׁיב לָנוּ בִּלְשׁוֹן אַשְׁכְּנַז הֵן וְקִבֵּל אוֹתָנוּ בְּסֵבֶר פָּנִים יָפוֹת. וּכְפִי הַנִּרְאֶה שֶׁכְּבָר הוֹדִיעַ לָהֶם הַקַּפִּיטַן שֶׁיָּבוֹאוּ שְׁנֵי יְהוּדִים שֶׁשָּׁכְרוּ אֶצְלוֹ לַעֲבֹר בִּסְפִינָתוֹ. וְהִתְחִלְנוּ לְבַקֵּשׁ הֶעָרֵל שֶׁדִּבֵּר בִּלְשׁוֹן אַשְׁכְּנַז שֶׁיִּתֵּן לָנוּ סְפִינָה קְטַנָּה לֵילֵךְ אֶל הַסָּפָר לְקַבֵּל שָׁם כָּל הַמַּטַּלְטְלִין שֶׁהִשְׁאַרְנוּ שָׁם בַּבַּיִת הַמְיֻחָד לָזֶה. עָנָה וְאָמַר בְּוַדַּאי אֶתֵּן לָכֶם, רַק אַתֶּם צְרִיכִין לְהַמְתִּין מְעַט עַד שֶׁיֹּאכְלוּ הָאֲנָשִׁים כִּי עַתָּה הוּא זְמַן אֲכִילָה שֶׁלָּהֶם.

וְתֵכֶף חָזַרְנוּ וְעָלִינוּ עַל הַסְּפִינָה, וְרָאִינוּ שֶׁכָּל הַמַּאטָרָאסִין יוֹשְׁבִין וְאוֹכְלִין. וַאֲנַחְנוּ הָלַכְנוּ לְכָאן וּלְכָאן בְּכָל הַסְּפִינָה כִּי הַכֹּל הָיוּ אֲצֻלֵּנוּ נִפְלָאוֹת, וּבִפְרָט אֵצֶל רי"א שֶׁלֹּא הָיָה בְּשׁוּם סְפִינָה כָּזֹאת מֵעוֹלָם. וַאֲפִלּוּ אָנֹכִי שֶׁכְּבָר הָיִיתִי בְּסְפִינָה הָעוֹמֶדֶת עַל הַגַּאנָוואן שֶׁל חַארְסָאן כַּנִּזְכָּר לְעֵיל, אֲבָל אוֹתָהּ הַסְּפִינָה הוּא קְטַנָּה מֵהַסְּפִינוֹת הָאֵלּוּ, וְגַם שָׁם לֹא הָיָה לִי פְּנַאי לְהִסְתַּכֵּל הֵיטֵב לְהַשְׁבִּיעַ עֵינִי בְּכָל תַּבְנִית מַעֲשֵׂה הַסְּפִינָה. וְהָלַכְנוּ בְּכָל הַסְּפִינָה בְּשִׂמְחָה גְּדוֹלָה לְכָאן וּלְכָאן, וְנִתְעַכַּבְנוּ קְצָת עַד שֶׁעָלָה הַמְדַבֵּר בִּלְשׁוֹן אַשְׁכְּנַז מֵהַבַּיִת לְמַעְלָה. וּכְשֶׁרָאִינוּ שֶׁעֲדַיִן אֵין נוֹתְנִים לָנוּ סְפִינָה, שָׁאַלְנוּ אוֹתוֹ עַל מָה מְעַכֵּב אוֹתָנוּ, כִּי הָיִינוּ לְהוּטִים לְהָבִיא הַמַּטַּלְטְלִין מֵהֶחָמַת שֶׁהָיָה בְּעֶרֶב־שַׁבַּת קֹדֶשׁ אַחַר חֲצוֹת, וְהֵשִׁיב עֲדַיִן לֹא גָּמְרוּ אֲכִילָתָם וְהֶכְרַחְנוּ לְהַמְתִּין עוֹד קְצָת.

וְאַחַר כָּךְ נָתַן לָנוּ סְפִינָה וְיָרַדְנוּ שְׁנֵינוּ לְתוֹכָהּ. אַף עַל פִּי שֶׁהָיָה דַּי שֶׁרי"א יֵלֵךְ לְבַדּוֹ בִּשְׁבִיל הַמַּטַּלְטְלִין, אֲבָל מִגֹּדֶל שִׂמְחָתִי הָלַכְתִּי גַּם כֵּן, וְגַם כְּדֵי לִרְאוֹת פָּנִים עִם הָאוֹהֲבִים שֶׁלִּוּוּ אוֹתָנוּ כִּי יָדַעְתִּי שֶׁבְּוַדַּאי הֵם מַמְתִּינִים לָנוּ. וְכֵן הָיָה. שֶׁתֵּכֶף כְּשֶׁבָּאנוּ עַל הַסְּפָר רָאִינוּ אוֹתָם מֻרְחוֹק וְצָעֲקוּ לָהֶם שֶׁיָּבוֹאוּ וּבָא רַבִּי צְבִי וְרַבִּי בֶּער מִלִּיפָאוִיץ לִקְרָאתֵנוּ בְּפָנִים שֶׁל אַהֲבָה וְהִשְׁתּוֹקְקוּת וְנֶעֱנוּעִים גְּדוֹלִים מְאֹד. אֲבָל עַתָּה אָסוּר לָנוּ עוֹד לְהִתְוַעֵד יַחַד כִּי־אִם לְדַבֵּר עִמָּהֶם מֻרְחוֹק דֶּרֶךְ הַפְּרִיגְיוָוארְנְיֶע (מְחִיצָה - גָּדֵר) כַּיָּדוּעַ לַבְּקִיאִים בָּזֶה. וְלֹא יָדַעְתִּי אִם אֲנִי רַשַּׁאי לִכְנֹס עַל שַׁעַר הַבַּיִת שֶׁהָיוּ מֻנָּחִים שָׁם חֲפָצִים שֶׁלָּנוּ. וְרָאִיתִי אֶחָד וְהִתְחַלְתִּי לוֹמַר לוֹ שֶׁיִּתֵּן לִי רְשׁוּת, וְהוּא הִכִּיר אוֹתִי וְהֵשִׁיב לִי פְּתַח הַשַּׁעַר כִּי לֹא סָגוּר הַשַּׁעַר בְּשׁוּם מְנָעֶל, וְתֵכֶף פָּתַחְתִּי הַשַּׁעַר וְנִכְנַסְתִּי אֲנִי וַחֲבֵרַי וְגַם לְהַבְדִּיל הַמַּטָּרָאס, וְקִבַּלְנוּ כָּל הַחֲפָצִים לְתוֹךְ הַסְּפִינָה הַקְּטַנָּה.

וְאַחַר כָּךְ דִּבַּרְנוּ יַחַד דֶּרֶךְ הַפְּרִיגְיוֹוארְנִיָּע עִם אוֹהֲבֵינוּ הַנַּ"ל, וְסִפַּרְנוּ לָהֶם אֵיךְ עָבַרְנוּ עַל כָּל הַסְּפִינוֹת הַנִּזְכָּרוֹת לְעֵיל דֶּרֶךְ חֲבָלִים וְכוּ', וְנִפְטַרְנוּ עוֹד הַפַּעַם מֵהֶם בְּשָׁלוֹם וְחָזַרְנוּ עִם הַסְּפִינָה לַסְּפִינָה שֶׁלָּנוּ. וְהֵם עָמְדוּ וְהִסְתַּכְּלוּ וְכֵן שְׁאָר אֲנָשִׁים עָמְדוּ עַל הַר גָּבוֹהַּ מֵרָחוֹק וְכֻלָּם רָמְזוּ לָנוּ בִּידֵיהֶם וַאֲנַחְנוּ - אֲלֵיהֶם, בְּדֶרֶךְ אַהֲבָה וְגַעְגּוּעִים גְּדוֹלִים, וְגַם צָעַקְנוּ לָהֶם בְּקוֹל גָּדוֹל חַיִּים וְשָׁלוֹם, עַד שֶׁשָּׁמְעוּ וְהֵשִׁיבוּ לָנוּ עַד שֶׁשָּׁמַעְנוּ קוֹל אַהֲבָתָם עַד שֶׁעָבַרְנוּ מִנֶּגֶד פְּנֵיהֶם לְבֵין הַסְּפִינוֹת הַגְּדוֹלוֹת עַד שֶׁבָּאנוּ לַסְּפִינָה שֶׁלָּנוּ. וְתֵכֶף הֶעֱלוּ הַמַּאטְרָאסִין כָּל הַחֲפָצִים שֶׁלָּנוּ, וַאֲנַחְנוּ קִבַּלְנוּ מֵהֶם וְהִכֹּל בִּזְרִיזוּת וּבְשִׂמְחָה וַעֲדַיִן לֹא בָּא הַקַּפִּיטַן לְהַסְּפִינָה. וּמֵחֲמַת זֶה הִנַּחְנוּ כָּל הַחֲפָצִים לְמַעְלָה עַל הַסְּפִינָה, כִּי לֹא רָצִינוּ לְהוֹרִיד אוֹתָם אֶל הַבַּיִת כְּפִי הַמְדֻבָּר עִמּוֹ עַד שֶׁיִּתֵּן לָנוּ רְשׁוּת עַתָּה בְּעַצְמוֹ:

פ

אַחַר כָּךְ הִדְלַקְנוּ אֵשׁ, וְהִתְחַלְנוּ לְבַשֵּׁל תַּרְנְגֹלֶת שֶׁהָיָה עִמָּנוּ לִכְבוֹד שַׁבַּת־קֹדֶשׁ. וְאַחַר כָּךְ בְּעֶרֶךְ אֵיזֶה שָׁעוֹת בָּא הַקַּפִּיטַאן וּמָצָא אוֹתָנוּ, וְהִסְבִּיר לָנוּ פָּנִים. וְיָרַדְנוּ עִמּוֹ לְתוֹךְ הַבַּיִת וּבָא עִם עוֹד אֵיזֶה אָדוֹן מִסְּפִינָה אַחֶרֶת וְתֵכֶף שָׁאַל הַקַּפִּיטַאן אוֹתָנוּ הֵיכָן הָאֲחֵרִים. הֶשַּׁבְתִּי לוֹ עַל רי"א, זֶהוּ הָאִישׁ שֶׁבָּא עִמִּי. עָנָה וְאָמַר הֶלֹא עוֹד שְׁנֵי אֲנָשִׁים מְחֻיָּבִים לָבוֹא. וּמַעֲשֶׂה שֶׁהָיָה כָּךְ הָיָה, כִּי הַסַּרְסוּר ר"א מֵאֶדֶעס בָּעֵת שֶׁדִּבֵּר עִם הַקַּפִּיטַאן לִשְׂכֹּר הַסְּפִינָה בִּשְׁבִילֵנוּ, שָׁאַל אוֹתוֹ הַקַּפִּיטַאן כַּמָּה אֲנָשִׁים יִהְיוּ, הֵשִׁיב לוֹ ר"א אַרְבַּע אֲנָשִׁים יִהְיוּ, כִּי הָיָה סָבוּר שֶׁיִּסְעוּ עוֹד שְׁנֵי אֲנָשִׁים מֵאֶדֶעס, אֲבָל לֹא נָסְעוּ. וְאַחַר כָּךְ כְּשֶׁנִּגְמַר הַמִּקָּח עִמּוֹ חֲמִשִּׁים רוּבֶּל בְּעַד נֶפֶשׁ, לֹא דִּבְּרוּ בְּפֵרוּשׁ אִם יִהְיוּ אַרְבָּעָה דַּוְקָא אוֹ שְׁנַיִם. וְנָתַתִּי לוֹ אַדְרוּף. וּכְשֶׁחָזַרְתִּי לְבֵיתִי לְאֶדֶעס הִתְחַלְתִּי לַחֲשֹׁב אוּלַי יַקְפִּיד הַקַּפִּיטַאן שֶׁיִּהְיוּ דַּוְקָא אַרְבָּעָה. וְצִוִּיתִי לִשְׁאֹל אֶת הַסַּרְסוּר עַל־זֶה וְהֵשִׁיב הַסַּרְסוּר שֶׁאֵין זֶה קַפְּדָא כְּלָל.

וְאַחַר כָּךְ בְּיוֹם חֲמִישִׁי לְמָחֳרָתוֹ, כְּשֶׁחָזַרְתִּי וְהָלַכְתִּי אֶל הַסְּפָר וְסִלַּקְתִּי כָּל הַמֵּאָה רוּבֶּל לְהַקַּפִּיטַאן וְנָתַן לִי קְוִויטְל [פֶּתֶק], גַּם כֵּן לֹא נִדְבַּר שׁוּם דִּבּוּר מִזֶּה כְּלָל. וְאַחַר כָּךְ חָזַרְתִּי וְשָׁאַלְתִּי בְּעַצְמִי אֶת הַסַּרְסוּר אוּלַי יַקְפִּיד שֶׁיִּהְיוּ אַרְבָּעָה, וְשָׂחַק מִמֶּנִּי וְאָמַר שֶׁלֹּא יַקְפִּיד כְּלָל. רַק שָׂכְרוּ לָנוּ מָקוֹם בְּעַד מֵאָה רוּבֶּל רַק הַסַּרְסוּר דִּבֵּר מַה שֶּׁדִּבֵּר כְּדֶרֶךְ הַסַּרְסוּר. וְדִבֵּר הַקַּפִּיטַאן עִמָּנוּ בְּכַעַס קָצָת, וְהָיָה לִי יִסּוּרִים גְּדוֹלִים מִזֶּה, עָנָה וְאָמַר הַקַּפִּיטַאן הָיִיתִי סָבוּר שֶׁתְּבוֹאוּ אַרְבָּעָה אֲנָשִׁים, וְהָיִיתִי נוֹתֵן לָכֶם כָּל הַבַּיִת פָּנוּי, וְעַכְשָׁו לֹא בָּאתֶם רַק שְׁנַיִם. עָנִיתִי לוֹ הֶלֹא בְּלֹא זֶה הַבַּיִת צָרִיךְ לִהְיוֹת פָּנוּי בִּשְׁבִיל אֲדוֹנִי. עָנָה וְאָמַר בִּשְׁבִילִי דַּי מְקוֹם מִטָּתִי הָעוֹמֵד בַּבַּיִת בַּמִּחְצָה הַמְפֻסֶּקֶת שָׁם, וְכָל הַבַּיִת הָיִיתִי טוֹעֵן חִטִּים כְּמוֹ

בְּשָׁאַר הַסְּפִינָה. עָנִיתִי לוֹ גַּם עַתָּה הָרְשׁוּת בְּיֶדְכֶם לִטְעֹן הַבַּיִת בְּחִטִּים רַק שֶׁיִּהְיוּ לָנוּ אֵיזֶה מָקוֹם בָּעֲלִמָא לָלוּן שָׁם וְשָׁתַק.

וְהָיָה לִי פַּחַד גָּדוֹל מִזֶּה כִּי הָיִיתִי מִתְיָרֵא שֶׁלֹּא יַעֲלִיל עָלַי לְתָבְעֵ אוֹתִי חַס וְשָׁלוֹם עוֹד מֵאָה רוּבָּל בְּחִנָּם, בְּעַד הַשְּׁנֵי אֲנָשָׁיו שֶׁלֹּא בָּאוּ. כִּי חָשַׁבְתִּי בְּדַעְתִּי שֶׁיִּטְעַן שֶׁעַכְשָׁו אֵין לוֹ עוֹד חִטִּים לִטְעֹן בְּהַבַּיִת כִּי בְּאוֹתָהּ הַשָּׁעָה כְּבָר נִגְמַר טְעִינַת הַסְּפִינָה. אֲבָל לֹא רָצִיתִי לִטְעֹן עִמּוֹ הַרְבֵּה, וְגַם כִּי בְּלֹא זֶה אֵינִי יָכוֹל לְדַבֵּר הֵיטֵב, אֲפִלּוּ בְּלָשׁוֹן רוּסְיָה, וְגַם הַקַּפִּיטַאן לֹא הָיָה יָכוֹל לְדַבֵּר הֵיטֵב וְדִבְּרוּ יַחַד כְּמוֹ לְהַבְדִּיל שְׁנֵי עַמֵּי הָאֲרָצוֹת הָעוֹסְקִין בַּהֲלָכָה יַחַד שֶׁאֵין אֶחָד מֵבִין הַטָּעוּת שֶׁל חֲבֵרוֹ.

וְעָלִיתִי מִיָּד מֵהַבַּיִת עַל עֲלִיַּת הַסְּפִינָה בְּפַחֵי נֶפֶשׁ קְצָת, רַק הִתְחַזַּקְתִּי עַצְמִי וְאָמַרְתִּי בְּלִבִּי יִהְיֶה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה בָּרוּךְ ה' שֶׁכְּבָר בָּאתִי עַל הַסְּפִינָה. וְתֶכֶף וּמִיָּד הִתְחַלְנוּ לַעֲסֹק בְּבִשּׁוּל לְצֹרֶךְ שַׁבָּת, וְכָל הַמַּטְרָאסִין כֻּלָּם הֵיטִיבוּ עִמָּנוּ וְהֶרְאוּ לָנוּ תֵּכֶף אֵיךְ לִשְׁאֹב מַיִם מְתוּקִים עִם הַפְּלוּמְפָּ מִתּוֹךְ הֶחָבִיּוֹת וּמִקּוֹם הָעֵצִים, וְהִתְחַלְנוּ לְבַשֵּׁל הַתַּרְנְגֹלֶת שֶׁהָיְתָה עִמָּנוּ. וַעֲדַיִן הָיוּ כָּל הַחֲפָצִים שֶׁלָּנוּ מֻנָּחִים תַּחַת הַשָּׁמַיִם עַל פְּנֵי עֲלִיַּת הַסְּפִינָה. כִּי לֹא רָצִיתִי לִשְׁאֹל הַקַּפִּיטַאן הֵיכָן לְהַנִּיחָם. כִּי אָמַרְתִּי אַמְתִּין עַד יַעֲבֹר זַעַם. וְאַחַר כָּךְ תָּלִיתִי עֵינַי לַמָּרוֹם וְאָמַרְתִּי, רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם אֲנִי שֶׁלְּךָ וּמַעַט הַמָּעוֹת שֶׁבְּיָדֵי הַכֹּל שֶׁלְּךָ, כִּרְצוֹנְךָ עֲשֵׂה עִמָּנוּ כִּי יָדַעְתִּי שֶׁבְּאֵם חַס וְשָׁלוֹם יַעֲשֹׂק אוֹתִי הָאָדוֹן הַזֶּה, בְּוַדַּאי תַּעְזֹר לִי וְתַזְמִין לִי מָמוֹן אַחֵר, אַךְ בְּבַקָּשָׁה מִמְּךָ הַצִּילֵנִי מִיָּדוֹ וְאַל יִהְיֶה נִמְסָר מָמוֹן יִשְׂרָאֵל בְּיַד גּוֹי בְּחִנָּם, וְאַל תְּצַעֵר אוֹתִי כָּל כָּךְ, וּשְׁאָר דִּבּוּרִים מַעֲטִים כָּאֵלֶּה. וְאַחַר כָּךְ שָׁכַבְתִּי עַל הַחֲפָצִים וְנִרְדַּמְתִּי קְצָת. וְאַחַר כָּךְ עָמַדְתִּי וְנִתְחַזַּקְתִּי וּבָאתִי אֶל הַקַּפִּיטַאן וְשָׁאַלְתִּי אוֹתוֹ, בִּי אֲדֹנִי יוֹדִיעַ לִי הֵיכָן אַנִּיחַ הַחֲפָצִים וְתֵכֶף יֵרֵד עִמִּי לְתוֹךְ הַבַּיִת וְאָמַר לִי בְּפָנִים יָפוֹת הֲלֹא כָּל הַבַּיִת לְפָנֶיךָ, הַנַּח בַּמָּקוֹם שֶׁתִּרְצֶה.

וְתֵכֶף נִתְרַחֵב דַּעְתִּי קְצָת, וְעָלִיתִי וְהוֹדַעְתִּי לְרִי"א. אַךְ אַף עַל פִּי כֵן לֹא הָיָה לָנוּ פְּנַאי לְהוֹרִידָם, כִּי הָיִינוּ צְרִיכִין לִגְמֹר הַבִּשּׁוּל. וְאַחַר כָּךְ בְּאֵיזֶה שָׁעוֹת רָאִינוּ כִּי הַיּוֹם רַד מְאֹד, וְהַשַּׁבָּת מְמַשְׁמֵשׁ וּבָא, וְסִלְּקְנוּ הַקְּדֵרָה מֵעַל הָאֵשׁ. וְהִתְחַלְנוּ תֵּכֶף לְהוֹרִיד הַחֲפָצִים. וְהַמַּטְרָאסִין הוֹרִידוּ קְצָת חֲפָצִים הַכְּבֵדִים. וְגַם בְּאוֹתָהּ שָׁעָה יָרְדוּ קְצָת מַאטְרָאסִין וּפִנּוּ אֶת הַבַּיִת, וְכִבְּדוּ אוֹתוֹ וְאָמְרוּ הַכֹּל בִּשְׁבִילֵנוּ שֶׁמְּפַנִּים וּמְכַבְּדִים אֶת הַבַּיִת לִכְבוֹד שַׁבַּת קֹדֶשׁ בִּשְׁבִילֵנוּ. וְגַם אֲנָחְנוּ סִדַּרְנוּ הַכֹּל כָּרָאוּי, וְהִנַּחְנוּ כָּל דָּבָר בִּמְקוֹמוֹ. וְאַחַר כָּךְ לָבַשְׁנוּ בִּגְדֵי שַׁבָּת, וְכָל הַבַּיִת הָיָה פָּנוּי, כִּי הַקַּפִּיטַאן כְּבָר חָזַר וְהָלַךְ בִּסְפִינָה קְטַנָּה לִסְפִינָה אַחֶרֶת, וְהַמַּטְרָאסִין כֻּלָּם עָלוּ עַל עֲלִיַּת הַסְּפִינָה וְנִשְׁאַר הַבַּיִת פָּנוּי בִּשְׁבִילֵנוּ. וְכֵן בְּרֹב

הַיּוֹם עֶרֶב שַׁבַּת קֹדֶשׁ וּבְשָׁאר הַיָּמִים, עַל פִּי רֹב הָיָה הַבַּיִת פָּנוּי בְּשָׁבִילֵנוּ וְהָיָה לָנוּ רְשׁוּת לַעֲשׂוֹת בּוֹ מַה שֶּׁנִּרְצֶה לְהִתְפַּלֵּל וְלִלְמֹד וְלִכְתֹּב וּלְהִתְבּוֹדֵד וְכוּ'.

וְאָז תֵּכֶף הִתְפַּלַּלְנוּ שְׁנֵינוּ בַּבַּיִת בְּשִׂמְחָה וְלֹא הָיָה לָנוּ שׁוּם מוֹנֵעַ וּמְעַכֵּב בִּתְפִלָּתֵנוּ. וּכְשֶׁנִּגְמַרְנוּ הַתְּפִלָּה, נִתַּן שִׂמְחָה בְּלִבֵּנוּ, וְהָיִינוּ שְׂמֵחִים מְאֹד. וְאָמַרְנוּ שָׁלוֹם עֲלֵיכֶם בְּשִׂמְחָה, וְסִדַּרְנוּ הַשֻּׁלְחָן בְּלֶחֶם מִשְׁנֶה וְכוֹס יַיִן לְקִדּוּשׁ, וְקִדַּשְׁנוּ עַל הַכּוֹס בְּשִׂמְחָה וְנָטַלְנוּ יָדֵינוּ וְאָכַלְנוּ בְּשִׂמְחָה דָּגִים יְבֵשִׁים שֶׁהָיוּ עִמָּנוּ, וּבְשַׂר הַתַּרְנְגֹלֶת, וְשָׁתִינוּ יַיִן וּבֵרַכְנוּ בִּרְכַּת הַמָּזוֹן הַכֹּל בְּשִׂמְחָה. וְאַחַר כָּךְ רִקַּדְנוּ מְעַט מֵחֲמַת שִׂמְחָה, וְאַחַר כָּךְ שָׁכַבְנוּ לִישֹׁן בַּבַּיִת, וַעֲדַיִן לֹא בָּא הַקַּפִּיטַאן. אַךְ בַּלַּיְלָה בְּעֵת שֶׁהָיִינוּ יְשֵׁנִים בָּא הַקַּפִּיטַאן לְהַבַּיִת וַאֲנַחְנוּ הָיִינוּ יְשֵׁנִים, וְלֹא שָׁמַעְנוּ כְּלָל כִּי לֹא הֵקִיץ אוֹתָנוּ כְּלָל.

וּבַבֹּקֶר בְּיוֹם שַׁבָּת, עָמַדְנוּ וְעָלִינוּ עַל הַסְּפִינָה. וְרָאִינוּ שֶׁהֵם עוֹסְקִים בִּמְשִׁיכַת הַחֲבָלִים וּבִפְרִישַׂת הַוִּילָאוֹת, וְהֵבַנּוּ שֶׁאֱמֶת הוּא כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ שֶׁבְּיוֹם שַׁבַּת קֹדֶשׁ יַתְחִילוּ לֵילֵךְ. אֲבָל אַף עַל פִּי כֵן בְּכָל יוֹם שַׁבָּת לֹא הָלְכוּ רַק שֶׁהֵזִיזוּ מִמְּקוֹמָהּ הַסְּפִינָה דֶּרֶךְ מַעַט בָּעֵת שֶׁאֲנַחְנוּ הִתְפַּלַּלְנוּ תְּפִלַּת שַׁחֲרִית, וְגַם בַּבֹּקֶר הָלַךְ הַקַּפִּיטַאן אוֹדוֹת הַבִּילֶעטִין וְנִשְׁתַּהֲה שָׁם הַרְבֵּה עַד אַחַר חֲצוֹת הַיּוֹם. וַאֲנַחְנוּ הִתְפַּלַּלְנוּ תְּפִלַּת שַׁחֲרִית וּמוּסָף כְּדַרְכֵּנוּ וְאֵין אִישׁ בַּבַּיִת עִמָּנוּ בְּעֵת הַתְּפִלָּה. וַאֲפִלּוּ אִם נִזְדַּמֵּן שֶׁנִּכְנַס אֵיזֶה מַאטְרָאס לְתוֹךְ הַבַּיִת לְקַבֵּל אֵיזֶה דָּבָר לְצָרְכּוֹ, לֹא בִּלְבֵּל אוֹתָנוּ כְּלָל. וְאַחַר הַתְּפִלָּה קִדַּשְׁנוּ עַל הַכּוֹס, וְאַחַר כָּךְ קָרִינוּ הַפָּרָשָׁה שְׁנַיִם מִקְרָא וְאֶחָד תַּרְגּוּם, וְאַחַר כָּךְ טִיַּלְנוּ קְצָת עַל הַסְּפִינָה וְרָאִינוּ אֵיךְ הֵם עוֹסְקִים בְּתִקּוּן הַחֲבָלִים וְהַוִּילָאוֹת, וּמְכִינִים עַצְמָן בְּכָל מִינֵי הֲכָנוֹת לֵילֵךְ. וְהָיָה לָנוּ שִׂמְחָה גְּדוֹלָה מְזֶּה, כִּי לִפְעָמִים נִזְדַּמֵּן חֵס וְשָׁלוֹם שֶׁהַקַּפִּיטַאן מַבְטִיחַ לֵילֵךְ מִיָּד וְאַחַר כָּךְ צְרִיכִין לְהִתְעַכֵּב כַּמָּה יָמִים. וּבִימֵי תִּשְׁרֵי הֶעָבַר נִזְדַּמֵּן שֶׁנִּתְעַכְּבוּ שְׁלֹשָׁה שָׁבוּעוֹת עַל הַסְּפִינָה קֹדֶם שֶׁהָלְכוּ, עַד שֶׁכָּלָה בְּיָדֵם כָּל הַמַּאֲכָלִים שֶׁהֵכִינוּ לָהֶם, וְהִגִּיעוּ יְמֵי הַקֹּר וְהָיוּ לָהֶם יִסּוּרִים גְּדוֹלִים עַד הַנֶּפֶשׁ רַחֲמָנָא לִצְלָן כַּיָּדוּעַ בְּאָדָעס, וּבְרוּךְ הַשֵּׁם שֶׁהִצִּילָנוּ מִזֶּה, כִּי בְּיוֹם שִׁשִּׁי עָלִינוּ עַל הַסְּפִינָה, וּבְיוֹם שַׁבָּת זֶה מִמְּקוֹמָהּ קָצַת וּבְיוֹם רִאשׁוֹן רֹאשׁ חֹדֶשׁ אִיָּר הִתְחִילָה לֵילֵךְ לְדַרְכָּהּ.

וְאַחַר כָּךְ אָכַלְנוּ סְעֻדַּת שַׁחֲרִית, וְטִיַּלְנוּ עוֹד הַפַּעַם עַל הַסְּפִינָה. וְאַחַר כָּךְ יָרַדְנוּ לַבַּיִת וְשָׁכַבְנוּ לִישֹׁן קְצָת וְהִשְׁכַּמְנוּ מֵהַשֵּׁנָה וְעָלִינוּ עַל הַסְּפִינָה. וְהָיִינוּ שָׁם כָּל הַיּוֹם עַד הַמְּנָחָה כִּי עַל עֲלִיַּת הַסְּפִינָה הָיָה נוֹחַ לָנוּ לֵישֵׁב מֵחֲמַת שֶׁיֵּשׁ שָׁם אֲוִיר טוֹב, וְלֹא יָרַדְנוּ לַבַּיִת כִּי־אִם לִישֹׁן וְלֶאֱכֹל וּלְהִתְפַּלֵּל, וְכָל הַיּוֹם הָיוּ עוֹסְקִים בַּהֲכָנַת הַסְּפִינָה לֵילֵךְ. וּבְיוֹם שַׁבָּת בַּבֹּקֶר אָמַר לָנוּ הַקַּפִּיטַאן שֶׁנִּמְסַר לוֹ הַבִּילֶעט, כִּי קֹדֶם שֶׁנּוֹסַעַת הַסְּפִינָה מִמְּקוֹמָהּ צְרִיכִין לְהָרְאוֹת הַבִּילֶעטִין (שׁוֹמְרֵי הַגְּבוּל) (לְהַבְּרָנְד וַואךְ) שֶׁעוֹמֶדֶת עַל הַיָּם. וּמָסְרוּ לוֹ הַבִּילֶעט

וְנָסַע לְשָׁם וְנִשְׁתַּהֶה שָׁם כָּל הַיּוֹם עַד לְעֵת עֶרֶב, וְעָמוֹ נָסַע עוֹד אֶחָד, זֶה שֶׁהָיָה יָכוֹל לְדַבֵּר בִּלְשׁוֹן אַשְׁכְּנַז כַּנַ"ל שֶׁהָיָה לוֹ קְצָת הֶכֵּרוּת עִמָּנוּ.

וְאַחַר כָּךְ סָמוּךְ לַמְּנָחָה בָּא זֶה הָאַשְׁכְּנַזִי לְבַדּוֹ, וְהֵבִיא עִמּוֹ סְפִינָה קְטַנָּה עִם שַׁקִּים מְלֵאִים חִטִּים וְיָרַד לְתוֹךְ הַבַּיִת וּפָנָה שָׁם מָקוֹם, וְסִלֵּק כָּל הַחֲפָצִים שֶׁלָּנוּ אֶל הַצַּד, וְהִכְנִיס כָּל הַשַּׁקִּים עִם הַחִטִּים לְתוֹךְ הַבַּיִת. וְהָיָה לָנוּ שִׂמְחָה גְּדוֹלָה מִזֶּה, כִּי הֵבַנּוּ שֶׁהַקַּפִּיטַאן הֵבִיא בְּכַוָּנָה עוֹד חִטִּים מֵאֶדֶעס כְּדֵי לִטְעֹן אוֹתָם בְּתוֹךְ הַבַּיִת כַּאֲשֶׁר אָמַר כַּנִּזְכָּר לְעֵיל, וְעַתָּה אֵין לוֹ שׁוּם טַעֲנָה עָלֵינוּ. וְאַחַר כָּךְ הִתְפַּלַּלְנוּ מִנְחָה, וְאָכַלְנוּ סְעֻדָּה שְׁלִישִׁית וְאָמַרְנוּ בְּנֵי הֵיכָלָא בִּנְעִימָה וּבְנִגּוּן, וְהֶאֱרַכְנוּ בַּסְּעֻדָּה עַד חֶשְׁכַת לַיְלָה. וְאַחַר כָּךְ הִתְפַּלַּלְנוּ עַרְבִית שֶׁל רֹאשׁ חֹדֶשׁ אִיָּר, וְהִבְדַּלְנוּ עַל הַכּוֹס. וְלֹא הָיָה לָנוּ בְּשָׂמִים בִּשְׁעַת הַבְדָּלָה, הִסְתַּכַּלְנוּ וְהִנֵּה עוֹמֵד פִּלְפֵּל שָׁחוֹק עַל הַשֻּׁלְחָן, כִּי הָיוּ רוֹצִים לֶאֱכֹל שָׁם. וְלָקַחְתִּי הַפִּלְפֵּל וּבֵרַכְתִּי עַל בְּרֵכַת הַבְּשָׂמִים. וְאַחַר כָּךְ בִּשַּׁלְנוּ קַאווּע וְשָׁתִינוּ. וּתְהִלָּה לָאֵל עָבַר עָלֵינוּ הַשַּׁבַּת קֹדֶשׁ בְּשָׁלוֹם וְשַׁלְוָה וְשִׂמְחָה. וְנָתַתִּי שֶׁבַח לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁתְּהִלָּה לָאֵל לֹא הָיָה שׁוּם צַעַר בְּשַׁבָּת. בָּרוּךְ הוּא אֲשֶׁר עַד כֹּה עֲזָרָנִי:

פא

בְּיוֹם רִאשׁוֹן א' דְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ אִיָּר, בְּעֶרֶךְ שָׁעָה קֹדֶם אוֹר הַיּוֹם, הִתְחִילוּ הַמַּאטָרָאסִין [הַמַּלָּחִים] בְּזְרִיזוּת גָּדוֹל לַעֲסֹק בְּמִשִׂיכַת הַחֲבָלִים וְלִפְרֹס הַוִּילָאוֹת, וְגַם הַקַּפִּיטַאן (רַב הַחוֹבֵל) עָמַד. וְגַם אֲנַחְנוּ לֹא הָיִינוּ יְכוֹלִין לִישֹׁן, וְעָמַדְנוּ לְקוֹל תְּשׁוּאַת הַמַּאטָרָאסִין וְעָמַדְנוּ בְּזְרִיזוּת כִּי נִכְסְפְנוּ לִרְאוֹת מְלֶאכֶת הַסְּפִינָה. וְעָלִינוּ מִיָּד עַל הַסְּפִינָה וְרָאִינוּ נִפְלָאוֹת הַשֵּׁם בְּעִנְיַן מְלֶאכֶת הַסְּפִינָה. וְנָתַנּוּ שֶׁבַח לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אֲשֶׁר בָּרָא אֶת הַיָּם וְאֶת הַיַּבָּשָׁה, וְנָתַן חָכְמָה בְּלֵב הָאָדָם לַעֲשׂוֹת סְפִינָה גְּדוֹלָה בְּתַחְבּוּלוֹת וְאֻמָּנוּת כָּאֵלֶּה. וְהִסְתַּכַּלְנוּ עֲלֵיהֶם בְּעֶרֶךְ שְׁתַּיִם אוֹ שָׁלֹשׁ שָׁעוֹת עַד עֶרֶךְ הָנֵץ הַחַמָּה.

וְאַחַר כָּךְ יָרַדְנוּ לְהִתְפַּלֵּל, וּבְתוֹךְ כָּךְ מָשְׁכוּ הָאַנְקִיר (עוֹגֶן) מִן הַיָּם וְהִתְחִילָה הַסְּפִינָה לֵילֵךְ. אֲבָל כָּל יוֹם רִאשׁוֹן לֹא הָיָה רוּחַ טוֹב לְדַרְכֵּנוּ, וְהֶכְרְחוּ לְצַדֵּד אֶת הַסְּפִינָה. וְעַל כֵּן בְּכָל יוֹם רִאשׁוֹן לֹא הָלְכָה הַסְּפִינָה כִּי־אִם מְעַט, וְאָצְלָנוּ הָיוּ הוֹלְכִים עוֹד בְּעֶרֶךְ אַרְבַּע אוֹ חָמֵשׁ סְפִינוֹת. וּסְפִינָה אַחַת הָיְתָה הוֹלֶכֶת סָמוּכָה אֵלֵינוּ מְאֹד, וְהַקַּפִּיטַאנִים הָלְכוּ בְּכָל יוֹם מִסְּפִינָה לִסְפִינָה לֶאֱכֹל וְלִשְׁתּוֹת. וּבְכָל יוֹם רִאשׁוֹן לֹא הִרְגַּשְׁנוּ שׁוּם מֵחוּשׁ וְלֹא שׁוּם שִׁעֲמוּם. וְהָיָה לָנוּ לְפֶלֶא גָּדוֹל, כִּי שָׁמַעְנוּ כַּמָּה פְּעָמִים שֶׁיֵּשׁ צַעַר גָּדוֹל לַהוֹלְכִים פַּעַם הָרִאשׁוֹן עַל הַיָּם, וַאֲנַחְנוּ לֹא הִרְגַּשְׁנוּ דָּבָר.

וּבְתַחְלַת הַיּוֹם בְּיוֹם רִאשׁוֹן הַנִּזְכָּר לְעֵיל, דִּבֵּר עִמָּנוּ הַקַּפִּיטָאן, וְאָמַר לָנוּ שֶׁבְּוַדַּאי יֵשׁ לָנוּ מָמוֹן הַרְבֵּה. וְהֵשַׁבְנוּ לוֹ, לֹא אֲדוֹנִי, כִּי אֲנַחְנוּ עֲנִיִּים וּמְקַבְּלִים. הֵשִׁיב לֹא, בְּוַדַּאי יֵשׁ לָכֶם מָמוֹן הַרְבֵּה. וְהָיָה לִי פַּחַד קָצָת מִזֶּה. וְגַם בְּיוֹם רִאשׁוֹן רֹב הַיּוֹם הָיָה הַקַּפִּיטָאן שֻׁלְּנוּ בִּסְפִינָה אַחֶרֶת. אַחַר כָּךְ סָמוּךְ לְעֵת מִנְחָה דִּבֵּר עִמָּנוּ הַקַּפִּיטָאן, וְהוּא הָיָה מַעֲלֶה עָשָׁן מֵהַלִּילֶקע (מִקְטֶרֶת), וְשָׁאַל אוֹתָנוּ, אִם אֲנַחְנוּ מַעֲלִים עָשָׁן גַּם כֵּן, הֵשַׁבְנוּ לוֹ לֹא. עָנָה וְאָמַר בְּוַדַּאי יֵשׁ לָכֶם מָמוֹן הַרְבֵּה וְאֵין אַתֶּם רוֹצִים לְהוֹצִיא לֹא עַל טִיטוּן וְלֹא עַל שׁוּם דָּבָר, רַק אַתֶּם רוֹצִים לֶאֱסֹף מָמוֹן, כִּי אֲנִי רוֹאֶה שֶׁאֵין אַתֶּם אוֹכְלִים כָּרָאוּי כְּדֶרֶךְ אֲנָשִׁים אֲמִידִים, וַאֲפִלּוּ טִיטוּן אֵין אַתֶּם מְעַשְּׁנִים כִּי אַתֶּם קַמְצָנִים וְחוֹמְדִים רַק הַמָּמוֹן. הֵשַׁבְנוּ לֹא אֲדוֹנִי, כִּי בֶּאֱמֶת אֵין לָנוּ מָמוֹן וּבִשְׁבִיל זֶה אֵין לָנוּ מַאֲכָלִים כָּרָאוּי, אֲבָל כָּל זֶה דִּבֵּר עִמָּנוּ בְּלִי כַּעַס רַק בְּדֶרֶךְ שִׂיחָה.

אַחַר כָּךְ הָלַךְ מֵאִתָּנוּ וְדִבֵּר עִם הָאִשְׁכְּנַזִי הַנַּ"ל שֶׁהוּא הָיָה סוֹפֵר אֶצְלוֹ, וְדִבְּרוּ יַחַד אִם אָנוּ אוֹכְלִים אֹרֶז, וְאַחַר כָּךְ שָׁאֲלוּ אוֹתָנוּ, וּבְתַחְלָה לֹא הֵבַנּוּ דִּבְרֵיהֶם, כִּי הָיִינוּ סְבוּרִים שֶׁשּׁוֹאֲלִים אוֹתָנוּ אִם אָנוּ שׁוֹחֲטִים, אַחַר כָּךְ הֵבַנּוּ שֶׁמַּבְוָנָתָם אִם נֹאכַל אֹרֶז הֵשַׁבְנוּ הֵן, וְתֵכֶף וּמִיָּד צִוָּה לִתֵּן לָנוּ אֹרֶז הַרְבֵּה וְנָתְנוּ לָנוּ, וְאָמַר אִם יִכְלֶה זֶה הָאֹרֶז אֶתֵּן לָכֶם עוֹד, אַחַר כָּךְ הָלַךְ מֵאִתָּנוּ וְחָזַר וְאָמַר לָנוּ אוּלַי אֵין לָכֶם לֶחֶם יָבֵשׁ הַיְנוּ סִיחֲרִיס וְאֶתֵּן לָכֶם, הֵשַׁבְנוּ לוֹ בָּרוּךְ הַשֵּׁם יֵשׁ לָנוּ סִיחֲרִיס דַּי וְהוֹתֵר רַק לִימֵינִיס וּמַארַנְצִין (לְמוֹנִים וְתַפּוּזִים) שֶׁכַּחְנוּ לִקַּח, אָמַר לִימֵינִיס אֵין לָהֶם כִּי־אִם מְעַט, בִּשְׁבִיל לְהַחֲיוֹת וּלְהָשִׁיב נֶפֶשׁ חוֹלָה, וְאַף עַל פִּי כֵן צִוָּה לִתֵּן לָנוּ מִיָּד לִימֵינָע גְּדוֹלָה. וּבָרוּךְ הַשֵּׁם אֲשֶׁר הִטָּה עָלֵינוּ חֶסֶד וְהֵיטִיב עִמָּנוּ מְאֹד בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְתֵכֶף בִּשַּׂלְנוּ הָאֹרֶז עִם חֲתִיכַת תַּרְנְגֹלֶת שֶׁהָיָה בְּיָדֵינוּ, וְאָכַלְנוּ סְעֻדַּת הָעֶרֶב שֶׁל יוֹם ב' דְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ אִיָּר:

פב

בְּיוֹם שֵׁנִי ב' דְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ אִיָּר בַּבֹּקֶר הִתְחִיל רוּחַ גְּדוֹלָה קָצָת, וּפָרְשׂוּ כָּל הַוִּילָאוֹת, וְהוֹסִיפוּ וִילָאוֹת, וְקִשְׁרוּ סְפִינָה הַשְּׁנִיָּה שֶׁהָלְכָה אֶצְלֵנוּ, לַסְּפִינָה שֶׁלָּנוּ. וְהָלְכוּ שְׁתֵּי הַסְּפִינוֹת בְּיַחַד בְּשָׁלוֹם. אֲבָל הִתְחַלְתִּי לְהַרְגִּישׁ שֶׁעָמוּם בַּמֹּחַ, וְנֶחֱלַשְׁתִּי מְעַט מְעַט. וְהָיָה כָּבֵד עָלַי מְאֹד לְהִתְפַּלֵּל, וְנִמְרְתִּי הַתְּפִלָּה בְּדַחַק גָּדוֹל. וְאַחַר הַתְּפִלָּה שָׁאַלְתִּי אֶת הַסּוֹפֵר הָאַשְׁכְּנַזִי הַנִּזְכָּר לְעֵיל הֵיכָן טוֹב יוֹתֵר לֵישֵׁב, אִם בְּתוֹךְ הַבַּיִת אִם עַל הַסְּפִינָה, כִּי הוֹדַעְתִּי לוֹ שֶׁהִנִּיעַ לִי חֳלִי הַיָּם. עָנָה וְאָמַר בְּוַדַּאי עַל עֶלְיַת הַסְּפִינָה טוֹב יוֹתֵר.

וְעָלִיתִי עַל הַסְּפִינָה בְּחֶלְשַׁת כֹּחַ, וְגַם שָׁם לֹא נָחְתִי, וְלֹא הָיָה בִּי כֹּחַ לַעֲמֹד, וְשָׁכַבְתִּי בְּאֵיזֶה מָקוֹם. וְלֹא יָכֹלְתִּי לֶאֱכֹל וְלִשְׁתּוֹת, וּמְעַט קָאווּע שֶׁשָּׁתִיתִי נָתַתִּי אַחַר כָּךְ הַקָּאוֹת וְהַקָּאתִי

הַכֹּל. וְהַהֶקְאוֹת הָיוּ לִי לְטוֹבָה. וְשָׁכַבְתִּי רֹב הַיּוֹם כְּכֻלּוֹ חֲלוּשׁ מְאֹד, וְרי"א בִּתְחִלָּה לֹא הִרְגִּישׁ כָּל כָּךְ וְאָכַל מַה שֶּׁבִּשֵּׁל לִסְעֻדַּת שַׁחֲרִית. אַחַר כָּךְ לְאַחַר חֲצוֹת הִתְחִיל לְהַרְגִּישׁ וְנֶחֱלַשׁ גַּם כֵּן. וְהַקִּפִּיטַאן שָׁאַל אוֹתָנוּ כַּמָּה פְּעָמִים מָה אַתֶּם, וְהוֹדַעְנוּ לוֹ שֶׁאָנוּ חוֹלִים מֻחְלָשֹׁת הַיָּם. וְחִזֵּק אוֹתָנוּ לְבַל נִתְיָרֵא מִזֶּה כְּלָל, כִּי אַחַר כָּךְ יִתּוֹסֵף לָנוּ כֹּחַ עַל יְדֵי זֶה. וְכָל יוֹם שֵׁנִי לֹא יָכְלְתִּי לֶאֱכֹל וְלִשְׁתּוֹת. וְאַחַר כָּךְ בְּאֶמְצַע הַיּוֹם הָיוּ לִי הֶקְאוֹת עוֹד הַפַּעַם. רַק אֵיזֶה שָׁעוֹת אַחַר חֲצוֹת הֵקֵל עָלַי קְצָת, אֲבָל אָז כָּבֵד הַמֻּחוֹשׁ עַל רי"א. וְאַף עַל פִּי כֵן הַכֹּל הָיָה בְּחֶסֶד, כִּי לֹא כָּבְדָה עָלֵינוּ הַחֹלִי כַּאֲשֶׁר שָׁמַעְנוּ מְסַפְּרִים מֵאֲחֵרִים שֶׁהָיוּ פַּעַם רֹאשׁוֹנָה עַל הַיָּם.

וְאַחַר כָּךְ הִתְפַּלַּלְנוּ מִנְחָה וּמַעֲרִיב עַל עֲלִיַּת הַסְּפִינָה, כִּי לֹא רָצִינוּ לֵירֵד לְתוֹךְ הַבַּיִת. וּבֵין מִנְחָה לְמַעֲרִיב דִּבֵּר עִמָּנוּ הַקִּפִּיטַאן הַרְבֵּה, וְסִפֵּר לָנוּ שֶׁהָיָה בַּאֲמֶרִיקָה וּבְכַמָּה מְקוֹמוֹת וּמְדִינוֹת, וְגָנָה מְאֹד אֶת וכו' וְסִפֵּר מֵאֲמוּנָתָם שֶׁיֵּשׁ אֱצְלָם חִלּוּקִים וְכוּ' בֵּין הָאֻמּוֹת הַמַּאֲמִינִים וְכוּ' וְעוֹד כַּמָּה דְּבָרִים. וְאַחַר עַרְבִית יָרַדְנוּ אֶל הַבַּיִת, וּמָצָאנוּ מֻנָּח עַל הַשֻּׁלְחָן שֶׁהֵכִינוּ בִּשְׁבִילֵנוּ אַרְבָּעָה מַאראנְצִין וְלִימוֹנָע (תַּפּוּזִים וְלִמּוֹן) אַחַת. וְנָתְנוּ שֶׁבַח לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הַזָּן אֶת הָעוֹלָם כֻּלּוֹ בְּטוּבוֹ, אֲשֶׁר סִפֵּק צָרְכֵּנוּ בַּיָּם שֶׁנָּתַן לָנוּ חֶסֶד בְּעֵינֵי הָאָדוֹן הַזֶּה, וּמַסְפִּיק לָנוּ כָּל מַה שֶּׁחָסֵר לָנוּ. בַּמֶּה נְקַדֵּם ה' כִּעֵת כָּל אֲשֶׁר גְּמָלָנוּ בְּכָל עֵת וּבְכָל רֶגַע:

פג

וְהִנֵּה הָיָה לָנוּ פַּחַד גָּדוֹל מִשְּׁנַת הַלַּיְלָה אַחַר חֲלִישׁוּת כָּזֶה. וּבִפְרָט שֶׁגַּם בַּלַּיְלָה הוֹלֶכֶת הַסְּפִינָה, וְהָיִינוּ מִתְיָרְאִים שֶׁלֹּא נַחֲלֹשׁ בְּיוֹתֵר חַס וְשָׁלוֹם. אֲבָל בְּחַסְדֵי ה' יְשַׁנּוּ כָּל הַלַּיְלָה, וְעָמַדְנוּ בַּבֹּקֶר בְּיוֹם שְׁלִישִׁי. וְהָיָה לָנוּ שִׁנּוּי גָּדוֹל לְטוֹבָה וְלֹא הִרְגַּשְׁנוּ הַמֻּחוֹשׁ וְהַחֻלְשָׁה כִּי־אִם מְעַט דְּמְעַט, וְאָכַלְנוּ וְשָׁתִינוּ מְעַט. בָּרוּךְ הַשֵּׁם אֲשֶׁר עַד כֹּה עֲזָרָנִי:

פד

בְּיוֹם שְׁלִישִׁי בְּעֵת שֶׁכָּתַבְתִּי כָּל זֶה, בָּא הַסּוֹפֵר הָאַשְׁכְּנַזִי אֶל הַבַּיִת וְלֹא בִּלְבֵּל אוֹתִי כְּלָל. אַחַר כָּךְ הֶרְאָה לִי הַלַּאנְד קַארְט [מַפַּת הָעוֹלָם] שֶׁל הַיָּם שֶׁאָנוּ הוֹלְכִין עָלָיו. וְהֶרְאָה לִי מָקוֹם אָדֶעס וְחַרְסָאן וְנִיקוֹלַאיֶב וְאוֹטְשַׁקוֹב וּסְטַמְבּוּל וּשְׁאָר מְקוֹמוֹת, וְהֶרְאָה לִי שֶׁאֲנַחְנוּ עַכְשָׁו בְּעֶרֶךְ שְׁלִישׁ הַדֶּרֶךְ מֵאָדֶעס לְסְטַמְבּוּל. וְזֶה הָיָה בְּעֶרֶךְ שָׁעָה עֶשְׂרִית. הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יוֹלִיכֵנִי לְהַבָּא לְשָׁלוֹם עַד שֶׁנִּזְכֶּה לָבוֹא לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל בְּשָׁלוֹם:

פה

וְכָל יוֹם שְׁלִישֵׁי הַנִּזְכָּר לְעֵיל תְּהִלָּה לְאֵל הָיָה לָנוּ נֶיְחָא, וְחָזְרנוּ לְאֵיתָנֵנוּ מְעַט מְעַט. אוֹר לְיוֹם רְבִיעִי בְּתְחִלַּת הַלַּיְלָה הִתְחִיל הַקַּפִּיטַאן לְנַגֵּן עַל אֵיזֶה כְּלִי זֶמֶר, וְשָׁאַל אוֹתִי אִם אֲנִי יָכוֹל לְנַגֵּן, הֵשַׁבְתִּי לוֹ לֹא. וְדִבֵּר עִמִּי מֵעִנְיַן כְּלֵי זֶמֶר וְהִתְחַלְתִּי לְדַבֵּר עִמָּם מֵעִנְיַן רְקוּדִין, שֶׁבֵּינֵינוּ מְרַקְּדִין בְּיוֹם טוֹב וְעַל חֲתֻנָּה, בְּתוֹךְ כָּךְ יָרַדְתִּי אֶל הַבַּיִת. בְּתוֹךְ כָּךְ נִתְעוֹרְרוּ הֵם וְהִתְחִיל אֶחָד מֵהֶם לְרַקֵּד הָרְבֵּה, וַאֲזַי נִתְעוֹרֵר רי"א לְרַקֵּד גַּם כֵּן קְצָת. וְאַחַר כָּךְ יָרַד לְשַׁמֵּשׁ אוֹתִי בִּסְעֻדָּה, כִּי אֲנִי כְּבָר יָשַׁבְתִּי לֶאֱכֹל וְהוּא לֹא אָכַל עֲדַיִן, וְנִמְרַתִּי סְעֻדָּתִי לְבַדִּי.

וְאַחַר כָּךְ אָמַר רי"א שֶׁיֵּשׁ לוֹ חֵשֶׁק לְרַקֵּד עוֹד. וְעָלִינוּ עַל הַסְּפִינָה, וְהַקַּפִּיטַאן עִם עוֹד אֶחָד הָיוּ מְנַגְּנִים בְּאֵיזֶה כְּלֵי־שִׁיר פְּשׁוּטִים, וְרי"א הָיָה מְרַקֵּד הַרְבֵּה מְאֹד, עַד שֶׁאַחַר־כָּךְ רִקַּדְתִּי גַּם אֲנִכִי עִם רי"א הַרְבֵּה, וְגַם שְׁנֵי מַטְרָאסִין רָקְדוּ. הֵם רָקְדוּ וְשָׁמְחוּ, וְלֹא יָדְעוּ מַה שִּׂמְחָתָם, וַאֲנַחְנוּ, תְּהִלָּה לָאֵל, רִקַּדְנוּ וְשָׂמַחְנוּ, שֶׁאָנוּ זוֹכִים לֵילֵךְ לְאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל, לְאֶרֶץ הַקּוֹדֶשׁ, לְהַכִּיר אֶת מִי שֶׁאָמַר וְהָיָה הָעוֹלָם. וּכְמוֹ שֶׁמּוּבָא מָשָׁל בְּשֵׁם הַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב, זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה (בַּסֵּפֶר "תּוֹלְדוֹת יַעֲקֹב יוֹסֵף"), מֵעִנְיַן בֶּן־מֶלֶךְ, שֶׁהָיָה בַּשִּׁבְיָה, וְהִגִּיעַ לוֹ אִגֶּרֶת מֵאָבִיו, וְרָצָה לִשְׂמֹחַ, וְהִשְׁקָה אֶת כָּל מִי שֶׁהָיָה עִמּוֹ עַד שֶׁנִּשְׁתַּכְּרוּ, וְרָקְדוּ וְשָׂמְחוּ. הֵם רָקְדוּ וְשָׂמְחוּ בְּהוֹלֻלּוֹת וְשִׁכְרוּת, וְהוּא רָקַד וְשָׂמַח בְּתוֹכָם עַל שֶׁהִגִּיעַ לוֹ יְדִיעָה מֵאָבִיו. וְהָיָה זֶה בְּעֵינֵינוּ לְפֶלֶא גָּדוֹל, שֶׁזָּכִינוּ לִרְקֹד וְלִשְׂמֹחַ עַל הַסְּפִינָה, שֶׁהָיוּ כֻּלָּם עַכּוּ"ם, וְלֹא הָיָה בֵּינֵיהֶם שׁוּם יְהוּדִי, כִּי־אִם אֲנַחְנוּ שְׁנֵינוּ לְבַד. כִּי זֶה יָדוּעַ לָנוּ, שֶׁעִקַּר הִתְחַזְּקוּת הוּא שִׂמְחָה, כִּי חֲדָוַת ה' הִיא מָעֻזְכֶם, כַּמְבֹאָר בְּדִבְרֵינוּ פְּעָמִים הַרְבֵּה בְּלִי שִׁעוּר. גַּם בְּכָל יוֹם רְבִיעִי הָלְכָה הַסְּפִינָה כְּסֵדֶר בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ:

פו

בְּיוֹם רְבִיעִי אַחַר חֲצוֹת הוֹדִיעַ לָנוּ הַסּוֹפֵר הָאַשְׁכְּנַזִי שֶׁכְּבָר הָלַכְנוּ שְׁלֹשָׁה חֶלְקֵי הַדֶּרֶךְ שֶׁיֵּשׁ מֵאָדֶעס לְסָטַנְבּוּל. בָּרוּךְ הַשֵּׁם אֲשֶׁר הֵבִיאַנִי עַד הֲלוֹם בְּלִי סַכָּנָה וּבְלִי סְעָרָה וּבְלִי פַּחַד בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. כֵּן יֹגְמֹר ה' בַּעֲדִי לַהֲבִיאֵנִי מְהֵרָה לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל בְּשָׁלוֹם:

פז

גַּם בְּיוֹם רְבִיעִי הַנִּזְכָּר לְעֵיל אָמַר לָנוּ הַקַּפִּיטַאן שֶׁנֹּאמַר לוֹ אֵיזֶה דָּבָר מַאֲכָל שֶׁאֶפְשָׁר לָנוּ לֶאֱכֹל וְהַכֹּל יִתֵּן לָנוּ, הֵן שֶׁמֶן זַיִת אוֹ סִירְדֶּעלִין דְּהַיְנוּ דָּגִים מְלוּחִים קְטַנִּים, אוֹ מַאסְלִינְיס [זֵיתִים שְׁחוֹרִים] אוֹ מִינֵי קִטְנִיּוֹת, כֹּל אֲשֶׁר נַחְפֹּץ הַכֹּל יִתֵּן לָנוּ. אֲבָל לֹא רָצִיתִי הַיּוֹם לְקַבֵּל מִמֶּנּוּ מְאוּמָה, וְנָתַתִּי לוֹ תְּשׁוּאוֹת חֵן עַל הַחֶסֶד שֶׁרוֹצֶה לַעֲשׂוֹת עִמָּנוּ, אֲבָל לֹא רָצִיתִי לְקַבֵּל

דָּבָר. בָּרוּךְ הַשֵּׁם אֲשֶׁר נָתַן אוֹתָנוּ לְחֵן וּלְחֶסֶד בְּעֵינֵיהֶם. וּבָרוּךְ הַשֵּׁם בְּכָל יוֹם רְבִיעִי לֹא הָיָה לָנוּ שׁוּם מַחוֹשׁ כְּלָל, וְאָכַלְנוּ וְשָׁתִינוּ מַה שֶּׁהָיָה בְּיָדֵינוּ בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ כְּדֶרֶךְ כָּל הַבְּרִיאִים. תְּהִלָּה לָאֵל:

פח

בְּיוֹם שִׁשִּׁי, עֶרֶב־שַׁבַּת־קֹדֶשׁ פָּרָשַׁת תְּזְרִיעַ מְצֹרָע בָּאנוּ בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם לִסְטַנְבּוּל. וְעָמְדָה הַסְּפִינָה אֵצֶל הַסְּפָר, וְנִתְמַהְמְהָה הִתְקָרְבוּת הַסְּפִינָה אֶל הַיַּבָּשָׁה עַד שֶׁקִּדֵּשׁ הַיּוֹם. וּמֵחֲמַת זֶה נִשְׁאַרְנוּ עַל הַסְּפִינָה גַּם בְּשַׁבַּת קֹדֶשׁ:

פט

בְּיוֹם רִאשׁוֹן פָּרָשַׁת אַחֲרֵי וּקְדוֹשִׁים ז' אִיָּר נִכְנַסְתִּי לְקֹהֶלֶת־קֹדֶשׁ סְטַנְבּוּל לָעִיר גַּאלִיטָא. וּבְתְחִלָּה נִכְנַסְתִּי לְבֵית רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּרֶסְלִיר וְלֹא מְצָאתִיו בְּבֵיתוֹ. מִשָּׁם נִכְנַסְתִּי לְבֵית בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי יוֹסֵף שֶׁהָיָה לִי אֶגֶרֶת־שָׁלוֹם מִמָּנוּ מֵאֲדֶעס לִבְנוֹ רַבִּי פִּינְחָס. וְשָׁם קִבְּלוּ אוֹתִי בְּכָבוֹד גָּדוֹל מֵחֲמַת הָאֶגֶרֶת־שָׁלוֹם שֶׁהָיָה יָקָר בְּעֵינֵיהֶם מְאֹד. וְיָשַׁבְנוּ שָׁם קְצָת, וְכִבְּדוּ אוֹתָנוּ בְּיַיִן שְׂרָף. בְּתוֹךְ כָּךְ נִתְקַבְּצוּ לְשָׁם כָּל הַגֵּרִים מֵאַנְשֵׁי פּוֹלִין, וְהָיָה לִי נַחַת גָּדוֹל שֶׁהָיָה לִי עִם מִי לְדַבֵּר. בְּתוֹכָם הָיָה אֶחָד שְׁמוֹ רַבִּי אַבְרָהָם מֵאַנְשֵׁי פּוֹלִין שֶׁהוּא גַּם כֵּן סָרְסוּר, וְתֵכֶף הָלַךְ עִמִּי רַבִּי אַבְרָהָם הַנִּזְכָּר לְעֵיל עִם עוֹד אֶחָד, וְהִכְנִיסַנִי לְבֵיתוֹ. וְשָׁם הֶרְאָה לִי מָקוֹם לְהַנִּיחַ הַמִּטַּלְטָלִין שֶׁלָּנוּ. וְאַחַר כָּךְ הָלְכוּ עִמִּי לְהַסְּפִינָה וְקִבַּלְנוּ שָׁם כָּל הַמִּטַּלְטָלִין שֶׁלָּנוּ וְהִכְנִיסָנוּם לָעִיר. וְקִבְּלוּ מִמֶּנּוּ מֶכֶס סָךְ מוּעָט עֶרֶךְ אַרְבָּעִים פָּארֶיס, וְהִכְנִיסָנוּ הַכֹּל לְבֵית רַבִּי אַבְרָהָם הַנִּזְכָּר לְעֵיל. וְנָתַתִּי שָׂבַח לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁהִזְמִין לָנוּ אַכְסַנְיָא לִכְנֹס שָׁם, כִּי בְּסְטַנְבּוּל קָשֶׁה לִמְצֹא אַכְסַנְיָא. וּבִפְרָט שֶׁאֵין אָנוּ מַכִּירִין בִּלְשׁוֹנָם כְּלָל. אַחַר כָּךְ יָצָאתִי לְשׁוּק וְנִזְדַּמְּנוּ עִמִּי כַּמָּה אֲנָשִׁים מֵאַנְשֵׁי פּוֹלִין, כִּי גַּם אָצְלָם הָיָה לְנַחַת שֶׁבָּא אִישׁ מִמְּדִינָתָם.

אַחַר כָּךְ הִקְרָה ה' לְפָנַי אֶת רַבִּי שִׁמְעוֹן וּבְתְחִלָּה הָיָה לִי נַחַת שֶׁהָיָה לִי עִם מִי לְדַבֵּר, כִּי קִבֵּל אוֹתִי בְּאַהֲבָה וְכָבוֹד. אַחַר כָּךְ הָיוּ לִי יִסּוּרִים גְּדוֹלִים עַד אֵין קֵץ מֵאַהֲבָתוֹ, כִּי תֵּכֶף הִתְחִיל לְדַבֵּר עִמִּי מֵעִנְיַן בִּיאָתִי שֶׁסִּפַּרְתִּי לוֹ שֶׁבָּאתִי בִּשְׁבִיל לִנְסֹעַ לְאֶרֶץ הַקֹּדֶשׁ, וְתֵכֶף עָנָה וְאָמַר אֵין עֵצָה שׁוּם דֶּרֶךְ לָבוֹא לְשָׁם. וְהִצִּיעַ לְפָנַי גֹּדֶל עֹצֶם הַסַּכָּנָה שֶׁיֵּשׁ עַכְשָׁו לִנְסֹעַ עַל הַיָּם, וְשֶׁאִי אֶפְשָׁר בְּשׁוּם אֹפֶן לִנְסֹעַ עַכְשָׁו לְשָׁם וְדִבֵּר הַרְבֵּה עִמִּי בְּדֶרֶךְ אַהֲבָה. וְכָל דִּבּוּרָיו הָיוּ שֶׁאֵין דֶּרֶךְ נָכוֹן לְפָנַי כִּי־אִם לַחֲזֹר לְאָדֶעס, וְאֵין שׁוּם סְבָרָא אַחֶרֶת חוּץ מִזֶּה. וְהָיִיתִי חָפֵץ שֶׁיִּשְׁתֹּק, וְהוּא כָּפַל וְשִׁלֵּשׁ הַדְּבָרִים כַּמָּה וְכַמָּה פְּעָמִים, וְהָיָה לִי צַעַר גָּדוֹל

מִזֶּה. אַחַר כָּךְ נִשְׁמַט מִמֶּנִּי וְלִבִּי הָיָה נִשְׁבָּר מְאֹד מְאֹד מִדְּבָרָיו בְּלִי שִׁעוּר, כִּי גַּם כְּשֶׁנִּכְנַסְתִּי לְקֶהִלַּת־קֹדֶשׁ סְטַנְבּוּל הָיָה לִבִּי נֶעֱצָב וְנִשְׁבָּר מְאֹד מִכַּמָּה טְעָמִים שֶׁבְּלִבִּי אֲשֶׁר כִּמְעַט כָּשַׁל כֹּחַ הַסֵּבֶל, אֲבָל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עָשָׂה עִמִּי חֶסֶד שֶׁעַל כָּל פָּנִים נִזְדַּמֵּן לִי תֵּכֶף אַכְסַנְיָא טוֹבָה. וְתֵכֶף הִתְחַלְתִּי לִשְׁמֹעַ מִכָּל אַנְשֵׁי פּוֹלִין שְׁמוּעוֹת כָּאֵלֶּה שֶׁאֵין שׁוּם דֶּרֶךְ עַכְשָׁו לָבוֹא לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. אֲבָל רַבִּי שִׁמְעוֹן הַנִּזְכָּר לְעֵיל הֶעְתִּיר עָלַי דְּבָרָיו מְאֹד, וְאַחֲרָיו עָנוּ כֻּלָּם וְהוֹדוּ לְדִבְרָיו. וְכָל אֶחָד וְאֶחָד כְּשֶׁמָּצָא אוֹתִי בַּשּׁוּק תֵּכֶף הִתְחִיל לְהוֹכִיחַ לִי שֶׁאִי אֶפְשָׁר בְּשׁוּם אֹפֶן לִנְסֹעַ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא שְׁאַלְתִּי אוֹתוֹ וְלֹא בִּקַּשְׁתִּי מִמֶּנּוּ עֵצָה, אֲבָל הוּא בְּעַצְמוֹ דִּבֵּר עִמִּי וְהוֹכִיחַ לִי בִּדְבָרִים הַרְבֵּה שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְסַע חַס וְשָׁלוֹם. וְגֹדֶל הַצַּעַר שֶׁהָיָה לִי אָז וּבִלְבּוּל הַדַּעַת וְשִׁבְרוֹן לֵב עַד הַנֶּפֶשׁ יוֹדֵעַ רַק הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. וְחָזַרְתִּי לָאַכְסַנְיָא שֶׁלִּי, וְעָלִיתִי עַל הָעֲלִיָּה שֶׁמִּבַּחוּץ, וְיָשַׁבְתִּי דּוֹמֶם וּמִשְׁתָּאֶה, עַד שֶׁמֵּרֹב שִׁבְירַת לִבִּי הִתְחַלְתִּי לְהוֹרִיד דְּמָעוֹת בְּלֵב נִשְׁבָּר מְאֹד. אַחַר־כָּךְ יִשַּׁבְתִּי עַצְמִי קְצָת, וְהִשְׁלַכְתִּי עַצְמִי עַל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְנִתְחַזַּקְתִּי קְצַת וְתֵכֶף רָאִיתִי שֶׁאֲנִי מֻכְרָח תֵּכֶף לַחְשֹׁב מַחֲשָׁבוֹת לִרְאוֹת סְפִינָה לָאַלֶכְסַנְדְּרִיָּא שֶׁל מִצְרַיִם:

צ

וּבַצַּר הִרְחִיב לִי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, שֶׁבְּאוֹתוֹ יוֹם רִאשׁוֹן הַנִּזְכָּר לְעֵיל הוֹדִיעַ לִי אֶחָד שֶׁיֵּשׁ סְפִינָה שֶׁהוֹלֶכֶת לְאַדֶעס. וְשָׁם הָיְתָה אִשָּׁה אַחַת וְעוֹד אִישׁ אֶחָד, וְתֵכֶף הָלַךְ עִמִּי הָאִישׁ הַנִּזְכָּר לְעֵיל שֶׁהוֹדִיעַ לִי וְנָתַתִּי בְּיָדָם אִגֶּרֶת לְבֵיתִי. וְשָׁם בְּאוֹתָהּ הַסְּפִינָה דִּבְּרָה עִמָּנוּ וְחִזְּקָה אוֹתָנוּ מְאֹד וְאָמְרָה שֶׁאֵין הַדָּבָר כְּמוֹ שֶׁהֵם אוֹמְרִים, כִּי הִיא נָסְעָה מִשָּׁם לְכָאן בְּאֵלּוּ הָעִתִּים שֶׁעָבְרוּ, שֶׁבֶּהֶם הָיְתָה הַסַּכָּנָה יוֹתֵר גְּדוֹלָה, וּשְׁאָר דְּבָרִים כְּאֵלֶּה שֶׁהֵיטִיב לִי נַחַת. כִּי בְּכָל הַיּוֹם כֻּלּוֹ לֹא זָכִיתִי לִשְׁמֹעַ מִשּׁוּם אָדָם דִּבּוּר כָּזֶה:

צא

בְּיוֹם שֵׁנִי הָיִיתִי עוֹד הַפַּעַם עַל הַסְּפִינָה הַנִּזְכֶּרֶת לְעֵיל, וְשָׁמַעְתִּי גַּם כֵּן דְּבָרִים כְּאֵלֶּה שֶׁאֵין הַדְּבָרִים כְּמוֹ שֶׁהֵם אוֹמְרִים, וְאַף עַל פִּי כֵן רָאִיתִי שֶׁהוּא סַכָּנָה גְּדוֹלָה, וַאֲנִי צָרִיךְ לְרַחֲמִים וִישׁוּעָה גְּדוֹלָה. וּבִפְרָט שֶׁגַּם מָעוֹת עַל הוֹצָאוֹת אֵין לִי כְּדֵי סִפּוּק, כִּי בְּעֵת כָּזֹאת צְרִיכִין לְהַרְבּוֹת בְּהוֹצָאוֹת מְאֹד. וְתֵכֶף בְּיוֹם שֵׁנִי הַנִּזְכָּר לְעֵיל כְּשֶׁחָזַרְתִּי מֵהַסְּפִינָה הַנִּזְכֶּרֶת לְעֵיל, נָסַעְנוּ בִּסְפִינָה קְטַנָּה לְהוֹסְקִיֶּע לִרְאוֹת לְמִכֹּר שָׁם מְעַט הַסְּפָרִים שֶׁהָיוּ עִמִּי. כִּי רָאִיתִי מִיָּד שֶׁהַמָּעוֹת שֶׁנִּשְׁאַר בְּיָדִי כְּשֶׁבָּאתִי לִסְטַמְבּוּל בְּעֶרֶךְ מֵאָה וַחֲמִשִּׁים טָאלִיר פָּחוֹת קְצָת, אֵינוֹ מַסְפִּיק אֲפִלּוּ עַל מֶחֱצָה הוֹצָאוֹת לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לְבַד, מִלְּבַד הַחֲזָרָה. וְאַף עַל פִּי כֵן הָיָה

קָשֶׁה עָלַי מְאֹד לִנְסֹעַ לְהוֹסְקְיֶע, אַף עַל פִּי שֶׁהִיא עִיר שֶׁרֻבָּהּ יִשְׂרְאֵלִים, וְהָעִיר הַזֹּאת הִיא הָעִיר הַגְּדוֹלָה מִישִׁיבַת יִשְׂרָאֵל יוֹתֵר מִמִּשְׁאָר הָעֲיָרוֹת שֶׁבִּסְטַטְנְבּוּל, אֲבָל מֵחֲמַת שֶׁשָּׁם אֵין נִמְצָאִים שׁוּם אַנְשֵׁי פּוֹלִין, כִּי מֵעַט הַגֵּרִים מִפּוֹלִין הַנִּמְצָאִים בְּסָטַמְבּוּל רֻבָּם כְּכֻלָּם הֵם בָּעִיר גַּאלִיטָא. אֲבָל מֵחֲמַת הַהֶכְרֵחַ, וְעִקַּר הַכַּוָּנָה שֶׁלִּי כִּי אָמַרְתִּי אוּלַי מֵאֵת ה' הוּא שֶׁאֲנִי מֻכְרָח לֵילֵךְ לְהוֹסְקְיֶע כְּדֵי לְהַשְׁאִיר שָׁם אֵיזֶה סֵפֶר מִסִּפְרֵי רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, כִּי אֵיךְ אֶפְשָׁר שֶׁאֶהְיֶה בְּסָטַמְבּוּל וְלֹא אַשְׁאִיר שָׁם שׁוּם סֵפֶר חַס וְשָׁלוֹם, וְרַק מֵחֲמַת זֶה נִתְחַזַּקְתִּי וְאָמַרְתִּי וִיהִי מָה - אֵלֵךְ לְשָׁם.

וְהִתְחִיל חֲבֵרִי רי"א לְדַבֵּר לִי שֶׁעַכְשָׁו סָמוּךְ לָעֶרֶב, וּבְוַדַּאי נִצְטָרֵךְ לָלוּן שָׁם, וְאֵין לָנוּ שׁוּם מָקוֹם לָלוּן. וּכְבָר יָדַעְנוּ הֵיטֵב, שֶׁאֵצֶל הַפְּרֶעְנְקֶין [וַעֲדוֹת הַמִּזְרָח] קָשֶׁה מְאֹד מְאֹד לְמָצֹא בַּיִת לְכִנּוֹס בּוֹ, בִּפְרָט אַנְשֵׁי פּוֹלִין שֶׁהֵם בְּעֵינֵיהֶם לִשְׁחוֹק לְלַעֲג וּלְקָלֶס. אֲבָל אָמַרְתִּי שֶׁגַּם דִּבְרֵי רי"א הֵם מְנִיעָה, וְאֵינִי רוֹצֶה לִדְחוֹת הַדָּבָר, וִיהִי מָה אֵלֵךְ לְשָׁם. וְהָלַכְנוּ לַחוּץ וְלָקַחְנוּ מִשָּׁם עִמָּנוּ מְעַט סְפָרִים, וּקְצָת סִפְרֵי רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, וְטַלִּית וּתְפִלִּין שֶׁלִּי לְבַד. וְהָלַכְנוּ שְׁנֵינוּ אֶל הַשּׁוּק עַד שֶׁמָּצָאנוּ אֶחָד מֵאַנְשֵׁי פּוֹלִין שֶׁהָיָה לוֹ הֶכֵּרוּת עִמָּנוּ, וּבִקַּשְׁנוּ אוֹתוֹ שֶׁיּוֹלִיךְ אוֹתָנוּ אֶל הַדֶּרֶךְ שֶׁהוֹלְכִין לְהוֹסְקְיֶע וְהָלַךְ עִמָּנוּ עַד שֶׁהֵבִיא אוֹתָנוּ אֶל הַשַּׁעַר שֶׁיּוֹצְאִין בּוֹ אֶל הַיָּם. וּמֵחֲמַת שֶׁכְּבָר פָּנָה הַיּוֹם לַעֲרֹב הֶכְרַחְנוּ לִתֵּן לְהַשּׁוֹמֵר שְׁנֵי פְּאֶרֶיס וְהִנִּיחַ אוֹתָנוּ לָצֵאת מִן הַשַּׁעַר (אֲבָל בְּכָל הַיּוֹם כֻּלּוֹ אֵין נוֹתְנִים כְּלוּם). וּבָאנוּ אֶל חוֹף הַיָּם, וְשָׁם עוֹמְדִים סְפִינוֹת מְזֻמָּנוֹת. וְהִכְנִיס אוֹתָנוּ הָאִישׁ הַנַּ"ל בְּאֵיזֶה סְפִינָה עִם עוֹד שְׁלֹשָׁה אוֹ אַרְבָּעָה אֲנָשִׁים אֲחֵרִים שֶׁיִּשְׁבוּ שָׁם מִקֹּדֶם, וְנָסַעְנוּ לְהוֹסְקְיֶע. וְהָלַכְנוּ עַל הַיָּם לְהַחוֹף בְּעֶרֶךְ חֲצִי שָׁעָה וְיוֹתֵר, עַד שֶׁבָּאנוּ לְהוֹסְקְיֶע וְשִׁלַּמְנוּ לְהַסַּפָּן חֲמִשָּׁה פְּאֶרֶיס בְּעַד כָּל נֶפֶשׁ.

וְנִכְנַסְנוּ לְהוֹסְקְיֶע וּבָאנוּ שְׁנֵינוּ אֲנִי וְרי"א וְשָׁם אֵין שׁוּם אִישׁ מַכִּיר אוֹתָנוּ, וְאֵין שׁוּם אִישׁ שֶׁיָּבִין דִּבּוּר אֶחָד בִּלְשׁוֹנֵנוּ, וַאֲפִלּוּ בִּלְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ רָחוֹק לִמְצֹא אִישׁ שֶׁיָּבִין דְּבָרֵינוּ. וְהָלַכְנוּ אֲנַחְנוּ נָעִים וְנָדִים, וַחֲבִילָתֵנוּ בְּיָדֵינוּ. וְאֵין אָנוּ יוֹדְעִים לְהֵיכָן נִכָּנֵס. וְהִתְחַלְנוּ לִשְׁאֹל הֵיכָן הַבֵּית הַכְּנֶסֶת אוֹ הַבֵּית הַמִּדְרָשׁ? - וְאֵין אָדָם מֵבִין מַה שֶּׁאָנוּ אוֹמְרִים. כִּי בֵּית־הַכְּנֶסֶת הֵם קוֹרִין "קָהָל קְדוֹשׁ", וּבֵית הַמִּדְרָשׁ אֵין נִמְצָא שָׁם כְּלָל. רַק מָקוֹם שֶׁלּוֹמְדִים שָׁם נִקְרָא יְשִׁיבָה, וְיֵשׁ מָקוֹם שֶׁיּוֹשְׁבִים שָׁם בַּטְלָנִים שֶׁאוֹמְרִים תְּהִלִּים וְזֶה נִקְרָא הֶסְגֵּר. וְכָל זֶה נוֹדֵעַ לָנוּ אַחַר כָּךְ, אֲבָל בְּעֵת שֶׁנִּכְנַסְנוּ לְשָׁם לֹא יָדַעְנוּ מִכָּל הַלְּשׁוֹנוֹת הָאֵלֶּה. וְשָׁאַלְנוּ הֵיכָן בֵּית הַכְּנֶסֶת, וּקְצָתָם הֵבִינוּ וּקְצָתָם לֹא הֵבִינוּ. וְשָׁאַלְנוּ הֵיכָן הֶחָכָם אוֹ הָרַב, וְהַנֶּעֱרִים שֶׁרָאוּ אוֹתָנוּ כֻּלָּם שָׂחֲקוּ מֵאִתָּנוּ מְאֹד, וְרָדְפוּ אַחֲרֵינוּ בְּכָל פַּעַם כְּמוֹ אַחֲרֵי הַמְשֻׁגָּע חַס וְשָׁלוֹם.

אַחַר כָּךְ צִוָּה פְּרֶעְנָק אֶחָד שֶׁיּוֹלִיךְ אוֹתָנוּ לְהָרֹב הַכּוֹלֵל שֶׁיּוֹשֵׁב שָׁם בְּהוֹסְקִיעֶ שֶׁהוּא רַב הַכּוֹלֵל לְכָל הָעֲיָרוֹת שֶׁבְּסַטַנְבּוּל. וְהָלַכְנוּ אַחַר הַנַּעַר הַנַּ"ל, וְאַנְחְנוּ לֹא הֵבַנּוּ מַה שֶּׁאָמַר הַפְּרֶעְנָק לְהַנַּעַר הַנִּזְכָּר לְעֵיל, וְהָיִינוּ סְבוּרִים שֶׁמּוֹלִיךְ אוֹתָנוּ לְאֵיזֶה בֵּית הַכְּנֶסֶת אוֹ בֵּית הַמִּדְרָשׁ. וְהַנַּעַר הָלַךְ לְפָנֵינוּ בְּשִׂמְחָה וּשְׂחוֹק כִּי הָיָה לוֹ נַחַת שֶׁיֵּשׁ לוֹ שַׂיָּכוּת לָאֲנָשִׁים הָאֵלּוּ שֶׁנִּדְמוּ בְּעֵינֵיהֶם כְּמַשְׁגִּיעִים חַס וְשָׁלוֹם. וְהוֹלִיךְ אוֹתָנוּ עַד שֶׁהִכְנִיס אוֹתָנוּ עַל הָעֲלִיָּה שֶׁל הָרֹב הַכּוֹלֵל. וְהָיָה קָשֶׁה עָלֵינוּ לִכְנֹס לְשָׁם מֻחָמַת שֶׁאֵינוֹ מֻבִין לְשׁוֹנֵנוּ, וְגַם קָשֶׁה לִכְנֹס עִם הַחֲבִילוֹת שֶׁבְּיָדֵינוּ. וְאַף עַל פִּי כֵן הִנַּחְתִּי הַחֲבִילוֹת בְּיַד רי"א וַאֲנִי נִכְנַסְתִּי לְהָרֹב, וְלֹא הָיָה אָז בְּקוֹ הַבְּרִיאָה וְהִתְחִיל לִשְׁאֹל מֵאַיִן בָּאתֶם בִּלְשׁוֹן קִפְּידָא קָצָת. וְהֵשַׁבְתִּי לוֹ דְּבָרִים מֻעָטִים בְּאֵימָה וּבוּשָׁה כִּי נִסְתְּמוּ דְּבָרַי לְפָנָיו, וְלֹא הֵבִין הֵיטֵב מַה שֶּׁאֲנִי אוֹמֵר. וְשָׁם יָשַׁב עוֹד אִישׁ אֶחָד לְפָנָיו וְדִבְּרוּ עִמּוֹ דְּבָרִים מֻעָטִים מְאֹד, וְהֵשִׁיב מְיֻּד לְמָחָר, הַיְנוּ שֶׁאָבוֹא לְמָחָר. וְהָאִישׁ שֶׁיָּשַׁב אֶצְלוֹ הֶרְאָה לִי בְּיָדוֹ הֲלֹא אַתָּה רוֹאֶה שֶׁאֵינוֹ בְּקוֹ הַבְּרִיאָה. וְיָצָאתִי מִמֶּנּוּ מְיֻּד בְּשִׂמְחָה שֶׁפָּטַרְתִּי אוֹתוֹ. כִּי הַשָּׁעָה הַמֻּעֶטֶת שֶׁעָמַדְתִּי לְפָנָיו הָיָה קָשֶׁה עָלַי מְאֹד, מֻחָמַת שֶׁמֵּעוֹלָם לֹא הָיִיתִי בְּעִנְיָן כָּזֶה.

אַחַר כָּךְ יָצָאתִי אֶל הַחוּץ, וְעָמַדְנוּ לָפוּשׁ אֵצֶל עֵץ עָב אֶחָד שֶׁעָמַד אֵצֶל אֵיזֶה בַּיִת וְהִנַּחְנוּ שָׁם אֵיזֶה חֲבִילָה. וְהִתְחִילוּ לְקַבֵּץ אֲנָשִׁים אֶצְלֵנוּ וְהִתְחִילוּ לִשְׁאֹל אִם אָנוּ מוֹכְרֵי סְפָרִים וְהִתְחַלְנוּ לְהַרְאוֹת לָהֶם הַסְּפָרִים, אֲבָל לֹא הֵבִינוּ דְּבָרֵינוּ, כִּי־אִם בְּקֹשִׁי גָּדוֹל הֵבִינוּ קְצָת בִּלְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ. בְּתוֹךְ כָּךְ בָּא אָדָם שֶׁהוּא עוֹסֵק בִּמְכִירַת סְפָרִים וְדִבֵּר עִמָּנוּ מְעַט, וְלָקַח מֵאִתָּנוּ שֵׁ"ס מִשְׁנָיוֹת קְטַנִּים, וְלָקַח אֶחָד מֵאִתָּנוּ וְנָתַן לָנוּ אַדְרוּף [דְּמֵי קְדִימָה] מְעַט מָעוֹת, וְהַשְׁאָר יִקַּח לְמָחָר. וַעֲדַיִן אֵין לָנוּ מָקוֹם לִכְנֹס בּוֹ וְהַיּוֹם הוֹלֵךְ וּפוֹנֶה לַעֲרֹב. וּבְתוֹךְ כָּךְ נִזְדַּמֵּן אֶחָד וְאָמַר שֶׁהוּא יְקָנֶה מֵאִתָּנוּ סְפָרִים, וְהוֹלִיךְ אוֹתָנוּ לְבֵיתוֹ וְהָלַכְנוּ אַחֲרָיו. בְּתוֹךְ כָּךְ בִּקְּשָׁנוּ אוֹתוֹ שֶׁנָּלִין בְּבֵיתוֹ. וּבְתְחִלָּה מֵאֵן בַּדָּבָר, וְאַחַר כָּךְ בִּקְּשָׁנוּ אוֹתוֹ עוֹד, וְאַחַר הַהַפְצָרָה קִבֵּל אוֹתָנוּ לָלוּן בְּבֵיתוֹ. וְנָתַנּוּ שֶׁבַח וְהוֹדָאָה לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁמָּצָאנוּ מָקוֹם לָלוּן. אַחַר כָּךְ בַּלַּיְלָה סִפֵּר לָנוּ בְּעַצְמוֹ שֶׁמַּה שֶּׁקִּבֵּל אוֹתָנוּ הוּא רַק מֻחָמַת שֶׁלֹּא הָיְתָה אִשְׁתּוֹ בַּבַּיִת, אֲבָל אִם הָיְתָה אִשְׁתּוֹ בְּבֵיתוֹ לֹא הָיָה יָכוֹל בְּשׁוּם אֹפֶן לְקַבֵּל אוֹתָנוּ, כִּי נְשׁוֹתֵיהֶם אֵינָן מְקַבְּלוֹת אוֹרְחִים, בִּפְרָט אַשְׁכְּנַזִּים:

צב

אַחַר כָּךְ בַּלַּיְלָה בָּא אֶצְלֵנוּ אִישׁ אֶחָד שֶׁהוּא חַזָּן בְּאֵיזֶה בֵּית הַכְּנֶסֶת שָׁם, שְׁמוֹ רַבִּי יַעֲקֹב וְהוּא יָכֹל קְצָת לְדַבֵּר בִּלְשׁוֹנֵנוּ. וְגַם בַּיּוֹם דִּבֵּר עִמָּנוּ קְצָת מִדֵּי עָבְרוֹ לְפָנֵינוּ:

צג

וְהִנֵּה בְּכָל יוֹם שְׁלִישִׁי וּרְבִיעִי עָסַקְנוּ בְּעִנְיַן מְכִירַת הַסְּפָרִים וְהָיִינוּ הוֹלְכִים וְשָׁבִים מֵהוֹסְקְיֶע לְגַאלִיטֶא וּמִשָּׁם לְכָאן וְכָל עִקַּר כַּוָּנָתִי הָיָה בִּכְדֵי לִמְצֹא קוֹנִים עַל סִפְרֵי רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, וְלֹא זָכִיתִי לִמְצֹא קוֹנִים עַל סִפְרֵי רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה עַד יוֹם רְבִיעִי בַּבֹּקֶר, שֶׁמָּכַרְתִּי שִׁשָּׁה סִפְרֵי לִקּוּטֵי מוֹהֲר"ן הַגְּדוֹלִים. וּבַלַּיְלָה הַשַּׁיָּךְ לְיוֹם רְבִיעִי הָיָה לָנוּ לִינַת לַיְלָה אֵצֶל הַיְשִׁיבָה:

צד

וְהִנֵּה סָמוּךְ לְיוֹם רְבִיעִי, נִזְכַּרְתִּי שֶׁכְּבָר עָבְרוּ שְׁלֹשָׁה יָמִים וַעֲדַיִן לֹא הָיִיתִי בְּבֵית הַקּוֹנְסְלְיר (קוֹנְסוּלְיָא) אוֹדוֹת הַבֵּילְעט (כַּרְטִיס) שֶׁהִנִּיחוּ הַקַּפִּיטַאן שֶׁלָּנוּ שָׁם וְצִוָּה לָנוּ שֶׁנֵּלֵךְ לְשָׁם לְקַבְּלוֹ וּלְהַחֲלִיפוֹ שָׁם. וַעֲדַיִן לֹא הָיִינוּ בְּבֵית הַקּוֹנְסְלְיר אוֹדוֹת הַבֵּילְעט, וְעַל כֵּן בְּיוֹם רְבִיעִי נִזְדָּרַזְנוּ אַחַר הַתְּפִלָּה, וְנָסַעְנוּ לְגַאלִיטֶע. וְנָסְעוּ עִמִּי עַל סְפִינָה אַחַת אֵלּוּ הָאֲנָשִׁים שֶׁקָּנוּ בַּבֹּקֶר סְפָרִים אֶצְלֵנוּ כִּי רָצוּ לִקְנוֹת אֶצְלִי עוֹד סְפָרִים אֲחֵרִים.

וּמִדֵּי עָבְרֵנוּ עַל הַיָּם דִּבַּרְנוּ דִּבְרֵי תוֹרָה וְסִפְּרוּ לִי אֵיזֶה דִּבְרֵי־תּוֹרָה שֶׁאוֹתִיּוֹת אֶמְצָעִיִּים שֶׁבְּתוֹךְ תֵּבַת יַעֲקֹב (כְּזֶה יו"ד עַיִ"ן קו"ף בֵּי"ת) עוֹלֶה לֵב. וּבְתַחְלָה שָׁאֲלוּ אוֹתִי אֵימָתַי יָבוֹא מָשִׁיחַ הֲשַׁבְתִּי לָהֶם שֶׁזֶּה נֶעְלָם מֵעַיִן כָּל חַי כִּי הוּא קֵץ הַפְּלָאוֹת. וּכְמוֹ שֶׁאָמַר דָּנִיֵּאל סְתֹם הַדְּבָרִים וַחֲתֹם. וַאֲפִלּוּ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּעַצְמוֹ מִלִּבֵּהּ לְפוּמֵהּ לָא גָלֵי, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בַּתִּקּוּנִים לְלִבִּי גִּלִּיתִי וּלְאֵיבָרַי לֹא גִּלִּיתִי. וְהִתְחִילוּ לַעֲסֹק עִמִּי בְּעִנְיַן פֵּרוּשׁ דְּבָרִים אֵלּוּ לְלִבִּי גִּלִּיתִי וְכוּ' וְהֵשַׁבְתִּי לָהֶם כִּי יֵשׁ צַדִּיקִים שֶׁנִּקְרָאִים בְּחִינַת לֵב, וְלָהֶם גִּלָּה הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ קֵץ הַפְּלָאוֹת, אֲבָל יֵשׁ צַדִּיקִים שֶׁנִּקְרָאִים בְּחִינַת אֵבָרִים וְלָהֶם לֹא גִּלָּה. אַחַר כָּךְ אָמְרוּ לִי מִי נִקְרָא לֵב וְאָז הוֹדִיעוּ לִי עִנְיַן הַנִּזְכָּר לְעֵיל מֵעִנְיַן יַעֲקֹב כַּנִּזְכָּר לְעֵיל. אַחַר כָּךְ גִּלִּיתִי לָהֶם עִנְיַן הַנִּפְלָא שֶׁגִּלָּה רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לְבָרְכָה עַל פָּסוּק כִּי לֹא תִשָּׁכַח מִפִּי זַרְעוֹ שֶׁהוּא סוֹפֵי תֵּבוֹת י"וֹ"ד־א'־י' וְכוּ' כַּנִּדְפָּס בִּתְחִלַּת סֵפֶר לִקּוּטֵי מוֹהֲר"ן, וְהוּטַב בְּעֵינֵיהֶם מְאֹד. גַּם אָמַרְתִּי לָהֶם מֵעִנְיַן וְאֵלֶּה שְׁמוֹת וְכוּ' שֶׁהוּא סוֹפֵי תֵּבוֹת "תְּהִלִּים תְּשׁוּבָה" (לִקּוּטֵי תִּנְיָנָא ע"ג) וְלֹא יָכֹלְתִּי לוֹמַר לָהֶם כָּל הָעִנְיָן, מֵחֲמַת שֶׁאֵינָם מְבִינִים בִּלְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ שֶׁלָּנוּ. וְכָל זֶה הָיָה בְּעֵינֵינוּ לְפֶלֶא גָּדוֹל וִישׁוּעַת ה' נִפְלָא וְנוֹרָא, שֶׁזָּכִיתִי בִּסְטַנְבּוּל לְדַבֵּר מִתּוֹרָתוֹ שֶׁל רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, וְלִמְכֹּר שָׁם סְפָרָיו הַקְּדוֹשִׁים שֶׁהֵם אַתְחַלְתָּא דִּגְאֻלָּה.

וּבָאתִי לְגַאלִיטֶע סָמוּךְ לַחֲצוֹת הַיּוֹם, וּמָצָאתִי אֶת בַּעַל הָאַכְסַנְיָא שֶׁלִּי בְּבֵיתוֹ. וְהוֹדִיעַ לִי תֵּכֶף שֶׁיֵּשׁ סְפִינָה שֶׁהוֹלֶכֶת לְאָלֶכְסַנְדְּרִיָא, וּבְיוֹם שַׁבָּת קֹדֶשׁ אוֹ בְּיוֹם רִאשׁוֹן תֵּצֵא מִכָּאן. וְהָיִיתִי נֶחְפָּז מְאֹד לֵילֵךְ אֶל הַקּוֹנְסְלְיר אוֹדוֹת הַבֵּילְעט, וְלֹא רָצִיתִי עוֹד לְהַאֲרִיךְ בְּדְבָרִים

עִם הָאֲנָשִׁים שֶׁבָּאוּ עִמִּי לִקְנוֹת סְפָרִים, וְדָחִיתִי אוֹתָם. וְהָלַכְתִּי בִּזְרִיזוּת אֲנִי וְרי"א וְהַבַּעַל הַבַּיִת שֶׁהוּא רַבִּי אַבְרָהָם, וְהָלַכְתִּי מַיָּד לָעִיר בְּיַאלֶע שֶׁשָּׁם יוֹשְׁבִים כָּל הַקוֹנְסֶלְרִין. וְהוֹלִיךְ אוֹתָנוּ בְּדֶרֶךְ בֵּית־הַקְּבָרוֹת שֶׁל יִשְׂמְעֵאלִים (אַף עַל פִּי שֶׁבֶּאֱמֶת יֵשׁ דֶּרֶךְ אַחֵר קָרוֹב מִמֶּנּוּ וְכָל זֶה הָיָה בְּכַוָּנָה) עַד שֶׁבָּאנוּ לַקוֹנְצִילַארְיֶע מֵאוֹסְטָרִיךְ.

וּכְשֶׁנִּכְנַסְנוּ לְשָׁם דָּחוּ אוֹתָנוּ מִזֶּה לָזֶה כְּדַרְכָּם עַד שֶׁבָּאנוּ לִפְנֵי הַסִּיקְרַאטוֹר [הַמַּזְכִּיר] וְתֵכֶף הֶרְאָה לִי הַבִּילֶעט שֶׁלִּי וְשָׁאַל אוֹתָנוּ זֶה הוּא, הֵשַׁבְתִּי לוֹ הֵן. עָנָה וְאָמַר מַה זֶּה מַה בָּאתָ לְכָאן הֲלֹא זֶה הוּא בִּילֶעט שֶׁל רוֹסְיָה וּמַה שַּׁיָּכוּת יֵשׁ לְךָ לְכָאן. הֵשַׁבְתִּי לוֹ, אֲדוֹנִי כְּךָ הוּא דַּת רוֹסְיָה שֶׁלּוֹקְחִין הַבִּילֶעט שֶׁל הַקוֹנְסֶלִיר וּמַחֲלִיפִין אוֹתוֹ וְנוֹתְנִים בִּילֶעט שֶׁלָּהֶם. וּבְלֹא זֶה אֵין מַנִּיחִים לָצֵאת מֵהַגְּרָעְנִיץ, אֲבָל בֶּאֱמֶת מִבֹּאר בְּהַבִּילֶעט שֶׁאֲנִי מֵאֲנְשֵׁי הַקֵּיסָר מֵאוֹסְטָרִיךְ. עָנָה וְאָמַר לֹא כֵּן הוּא כִּי כַּמָּה אֲנָשִׁים בָּאוּ הֵנָּה וְהֵבִיאוּ הַבִּילֶעט שֶׁל הַקוֹנְסֶלִיר בְּעַצְמוֹ. וְאָמַרְתִּי לוֹ יִקְרָא מַה שֶּׁבְּתוֹכוֹ וְיִרְאֶה שֶׁכָּתוּב שָׁם שֶׁאֲנִי מֵאוֹסְטָרִיךְ. הֵשִׁיב אֵינִי מַכִּיר בִּלְשׁוֹן רוֹסְיָה. לֵךְ וְתֵן אוֹתוֹ לְמִי שֶׁבָּקִי הֵיטֵב בִּלְשׁוֹן רוֹסְיָה לִקְרוֹת.

וְהָלַכְנוּ בְּפַחֵי נֶפֶשׁ מְאֹד, גַּם בְּתוֹךְ דְּבָרָיו הִזְכִּיר לָשׁוֹן שֶׁל חֲשַׁשׁ מְרַגְּלִים חַס וְשָׁלוֹם שֶׁנִּקְרָא בִּלְשׁוֹנָם. וְהָיָה לִי צַעַר גָּדוֹל וּפַחַד מְאֹד, וְהָלַכְנוּ עִם הַבִּילֶעט לְבֵיתֵנוּ וְעָלִיתִי עַל הָעֲלִיָּה וְיָשַׁבְתִּי מִשְׁתּוֹמֵם. אַחַר כָּךְ הָלַךְ הַבַּעַל הַבַּיִת רַבִּי אַבְרָהָם הַנִּזְכָּר לְעֵיל וְדָרַשׁ וְחָקַר, עַד שֶׁנּוֹדַע לוֹ מִי שֶׁבָּקִי בִּלְשׁוֹן רוֹסְיָה וְחָזַר לְבֵיתוֹ וְקָרָא אוֹתִי. וְחָזַרְתִּי וְהָלַכְתִּי עִמּוֹ לָעִיר בְּיַאלֶע, וּבָאנוּ לְבֵית אוֹתוֹ הָאִישׁ, וְלֹא מָצָאנוּ אוֹתוֹ בְּבֵיתוֹ וְהָלַכְנוּ לְבֵית קַאוֶוויֶע וְיָשַׁבְנוּ שָׁם לְפוּשׁ. וְיָשַׁבְנוּ שָׁם הַרְבֵּה עַד שֶׁנּוֹדַע שָׁם מֵאִישׁ אֶחָד שֶׁיּוֹדֵעַ בִּלְשׁוֹן רוֹסְיָה, הַיְנוּ סוֹפֵר אֶחָד שֶׁנִּשְׁאַר מִבֵּית הַקוֹנְסֶלִיר שֶׁל רוֹסְיָה. כִּי אָז בְּאוֹתָהּ הָעֵת לֹא הָיָה שָׁם קוֹנְסֶלִיר שֶׁל רוֹסְיָה, כִּי נָסַע לְבֵיתוֹ מֻחֲמַת מְרִיבַת הַגְּרָעְקִין (הַיְנוּ כַּיָּדוּעַ). וְעַל יְדֵי זֶה הָיוּ לָנוּ יִסּוּרִים כָּל כָּךְ. וְהָלַכְנוּ לְבֵית הַסּוֹפֵר לְבֵית הַנִּזְכָּר לְעֵיל, וְיָצָא לִקְרָאתֵנוּ לְבֵית הַשַּׁעַר. וְסִפַּרְנוּ מְבֻקָּשֵׁנוּ וְלָקַח הַבִּילֶעט וְקָרָא אוֹתוֹ וְאָמַר שֶׁכָּתוּב בּוֹ שֶׁאֲנִי מֵהַקֵּיסָר מֵאוֹסְטָרִיךְ, אֲבָל אָמַר שֶׁלֹּא יָשָׁר בְּעֵינָיו הַחוֹתָם שֶׁנֶּחְתַּם עָלָיו (הַיְנוּ חוֹתַם הַנָּשֶׁר שֶׁקּוֹבְעִין עָלָיו) כִּי לֹא הָיָה נִכָּר כְּלָל תְּמוּנַת אוֹת מֵהַחוֹתָם כִּי בֶּאֱמֶת הָיָה מְטֻשְׁטָשׁ מְאֹד, וַחֲתִימַת יַד הַגְּרַף לוֹזְזִירַן בְּעַצְמוֹ שֶׁהָיָה כָּתוּב שָׁם, אָמַר שֶׁאֵינוֹ מַכִּיר כְּתִיבַת יָדוֹ, כִּי זֶה כְּבָר שְׁתֵּים־עֶשְׂרֵה שָׁנִים שֶׁהוּא בְּכָאן. אֲבָל זֶה הוּא תְּמוּהַּ בְּעֵינָיו שֶׁהַחוֹתָם הֶעָגֹל שֶׁקּוֹבְעִין הוּא מְטֻשְׁטָשׁ מְאֹד מְאֹד עַד שֶׁלֹּא נִכָּר צִיּוּר הַנָּשֶׁר וְהָאוֹתִיּוֹת כְּלָל. וְהָיָה לָנוּ צַעַר גָּדוֹל. וְתֵכֶף הָלַךְ עַל הָעֲלִיָּה וְלָקַח הַבִּילֶעט וְהֶעְתִּיק אוֹתוֹ אוֹת בְּאוֹת וְהֵבִיא לָנוּ הַבִּילֶעט שֶׁלָּנוּ, וְגַם הַהַעְתָּקָה. רַק כְּתַב הַהַעְתָּקָה חָתַם בַּחֲתִימָה, וְאָמַר לָנוּ בְּעַל פֶּה שֶׁכָּתוּב שָׁם שֶׁהַבִּילֶעט הוּא שֶׁאֲנִי מֵאֲנְשֵׁי

קִיר"ה מֵאוֹסְטְרַיְךְ, אֲבָל חֲתִימַת יַד הַגֶּרֶף הַנִּזְכָּר לְעֵיל אֵינוֹ מַכִּיר. וְתֵכֶף הָיָה פַּחַד גָּדוֹל בְּלִבִּי, אוּלַי יְקַלְקֵל יוֹתֵר חַס וְשָׁלוֹם.

וְהִנֵּה כְּבָר הָיָה אַחַר חֲצוֹת שֶׁאִי אֶפְשָׁר עוֹד לְהִתְקָרֵב לְבֵית הַקוֹנְסְלִיר, וְהַהֶכְרֵחַ לְהַמְתִּין עַד לְמָחָר. וְחָזַרְתִּי מִשָּׁם בְּפַחֵי נֶפֶשׁ וּבִדְאָגָה גְּדוֹלָה וּמֹרֶךְ לֵבָב מְאֹד, כִּי אֲנִי גֵּר בְּאֶרֶץ נָכְרִיָּה וּכְשֶׁהַקוֹנְסְלִיר לֹא יְקַבְּלֵנִי חַס וְשָׁלוֹם, בְּפֶרֶט בַּשָּׁעַת מִלְחָמָה כָּזֹאת מִי יוֹדֵעַ מַה יִּהְיֶה מִזֶּה. אַחַר כָּךְ הֶכְרַחְתִּי לֵילֵךְ עוֹד הַפַּעַם לְהוֹסְקִיָּע, לַעֲשׂוֹת שָׁם קֵץ אוֹדוֹת הַסְּפָרִים שֶׁהִשְׁאַרְנוּ שָׁם. וּבָאנוּ לְשָׁם וְהָיוּ לִי שָׁם קְצָת יִסּוּרִים קֹדֶם שֶׁמָּצָאתִי הָאֲנָשִׁים שֶׁהָיָה לִי עֵסֶק עִמָּהֶם, וְלַנּוּ בְּבֵית רַבִּי יַעֲקֹב חַזָּן הַנַּ"ל:

צה

וְהִנֵּה בְּיוֹם חֲמִישִׁי אַחַר הַתְּפִלָּה עָשִׂיתִי קֵץ וְסוֹף אוֹדוֹת הַסְּפָרִים. וּבְעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ קִבַּצְתִּי שָׁם מָעוֹת בְּעַד כָּל הַסְּפָרִים שֶׁמְּכָרְתִּים שָׁם בְּעֶרֶךְ מֵאָה וְעֶשְׂרִים טָאלֶיר. וְזֶה הָיָה לִי לִישׁוּעָה גְּדוֹלָה, כִּי בְּעֵת כָּזֹאת צְרִיכִין הוֹצָאָה מְרֻבָּה:

צו

וְהִנֵּה כָּל הַסִּבּוּבִים וְהַגְּלְגּוּלִים שֶׁסִּבֵּב הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עִמָּנוּ בְּאֵלּוּ הַיָּמִים בְּהוֹסְקִיָּע וְגַאלִיטָע אִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר. כִּי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הִרְבָּה לְהַפְלִיא עִמָּנוּ חַסְדּוֹ בְּכָל יוֹם וּבְכָל עֵת וּבְכָל שָׁעָה:

צז

וְהִנֵּה בְּיוֹם חֲמִישִׁי חָזַרְתִּי בִּזְרִיזוּת לְגַאלִיטָע, וְלֹא הִשְׁאַרְתִּי עוֹד שׁוּם סֵפֶר בְּהוֹסְקִיָּע. וְהָיֵינוּ בְּהוּלִים לַחֲזֹר לְגַאלִיטָע כְּדֵי לָבוֹא קֹדֶם חֲצוֹת לְבֵית הַקוֹנְסְלִיר לִשְׁמֹעַ הַתְּשׁוּבָה מֵהֶם. אֲשֶׁר עֵינֵינוּ הָיוּ תְּלוּיוֹת לָזֶה וְחַיֵּינוּ הָיוּ תְּלוּיִים מִנֶּגֶד כִּי הוּא חֲשַׁשׁ סַכָּנַת נְפָשׁוֹת כַּנִּזְכָּר לְעֵיל. וּבָאנוּ לְגַאלִיטָע לְבֵית הָאַכְסַנְיָא שֶׁלָּנוּ, וְהָלַכְנוּ מִיָּד לְעִיר בִּיאלָע, וְחָזַרְנוּ וּבָאנוּ לַסִּיקְרֶיטוֹר וּמָסְרָנוּ לוֹ הַבִּילֶעט עִם כְּתַב הָעְתָּקָה שֶׁל הַסּוֹפֵר הַנִּזְכָּר לְעֵיל, שֶׁהָיְתָה חֲתוּמָה. וּפְתָחָהּ וּקְרָאָהּ וְעָנָה וְאָמַר, הֲלֹא הוּא בְּעַצְמוֹ אוֹמֵר שֶׁאֵינוֹ מַכִּיר הַחֲתִימָה וְאָמַר שֶׁהוּא צָרִיךְ לִשְׁאֹל אָדוֹן אֶחָד שֶׁהוּא כְּמוֹ שֵׁנִי לַקוֹנְסְלִיר, כִּי הַקוֹנְסְלִיר בְּעַצְמוֹ לֹא הָיָה אָז בְּבֵיתוֹ. וְחָזַרְנוּ וְהָלַכְנוּ מִשָּׁם בְּדַאְגָה וּפַחַד גָּדוֹל, וְגֹדֶל הַצַּעַר וְהַפַּחַד שֶׁהָיָה לִי אָז אִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר, וַיָּשַׁבְתִּי מִשְׁתּוֹמֵם עַל הָעֲלִיָּה עַד שֶׁהִתְחַלְתִּי לִבְכּוֹת בְּלֵב נִשְׁבָּר מְאֹד שֶׁבָּאתִי לְאֶרֶץ מָרְחַקִּים וְאֵין לִי מַכִּיר, וּבָאתִי בְּסַכָּנָה כָּזֹאת, וְהָיָה לִי כְּלָיוֹן עֵינַיִם עַד יוֹם שִׁשִּׁי אַחַר הַתְּפִלָּה.

אַחַר כָּךְ חָזַרְנוּ וְהָלַכְנוּ לְשָׁם וְהֵשִׁיב הַסִּיקְרֶיטוֹר שֶׁנֶּלֶךְ לְהָאדוֹן הַנִּזְכָּר לְעֵיל בְּעַצְמוֹ, כִּי עֲדַיִן לֹא הֵשִׁיב לוֹ. וְזֶה הָאָדוֹן לֹא הָיָה אָז בְּבֵיתוֹ, וְהֶכְרַחְנוּ לְהַמְתִּין שָׁם הַרְבֵּה בְּפַחֵי

נֶפֶשׁ וְכִלְיוֹן עֵינַיִם. אַחַר שְׁתַּיִם אוֹ שָׁלֹשׁ שָׁעוֹת בָּא הָאָדוֹן הַנִּזְכָּר לְעֵיל לְבֵיתוֹ, וְהוֹדִיעוּ לָנוּ, וְהָלַכְנוּ וּבָאנוּ לְפָנָיו וְהוּא טָעַן גַּם כֵּן כַּדְּבָרִים הָאֵלֶּה שֶׁדִּבֵּר הַסִּיקְרֶיטוֹר הַנִּזְכָּר לְעֵיל, גַּם שָׁאַל לְהֵיכָן אָנוּ רוֹצִים לִנְסֹעַ אָמַרְנוּ לוֹ לִירוּשָׁלַיִם. עָנָה וְאָמַר אֵין הַקֵּיסָר שָׁלָנוּ בּוֹחֵר בָּאֲנָשִׁים הַהוֹלְכִים לִירוּשָׁלַיִם, כִּי הוּא רוֹצֶה שֶׁיֵּשֵׁב כָּל אֶחָד בִּמְדִינָתוֹ בְּבֵיתוֹ. כִּי אֵלּוּ הָאֲנָשִׁים מְרַמִּים אֶת הָעוֹלָם וְלוֹקְחִים מְעוֹת הַמְּדִינָה לַחוּץ (כַּיָּדוּעַ שֶׁשָּׁם אָסוּר עַל פִּי פְּקֻדַּת הַקֵּיסָר"ה לְקַבֵּץ מְעוֹת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל) הֵשַׁבְתִּי לוֹ אֲנִי רוֹצֶה לַחֲזוֹר מִיָּד וְנִשְׁתַּק קְצָת אֲבָל עַל כָּל פָּנִים עַל הַבֵּילֶעט לֹא הֵשִׁיב דָּבָר. רַק אָמַר שֶׁהוּא צָרִיךְ לִשְׁלֹחַ הַדָּבָר לִפְנֵי הַמִּינִיסְטֶר הַקוֹנְסֶלְיֶר בְּעַצְמוֹ, וְשָׁאַי אֶפְשָׁר לְקַבֵּל תְּשׁוּבָה עַל־זֶה עַד יוֹם ב'. וְקִבֵּל הַבֵּילֶעט וּכְתַב הַהַעְתָּקָה הַנִּזְכֶּרֶת לְעֵיל מִיָּדֵינוּ, כְּדֵי לְשָׁלְחוֹ לְהַקוֹנְסֶלְיֶר בְּעַצְמוֹ וְחָזַרְנוּ וְהָלַכְנוּ מִשָּׁם. וְגֹדֶל הַצַּעַר וְהַפַּחַד וְהָאֵימָה שֶׁהָיָה לָנוּ אָז אִי אֶפְשָׁר לְסַפֵּר, וְחָזַרְתִּי וּבָכִיתִי לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁיְּרַחֵם עָלַי בְּרַחֲמָיו הָעֲצוּמִים:

צח

וְהִנֵּה גֹּדֶל כִּלְיוֹן הָעֵינַיִם שֶׁהָיָה לָנוּ עַד יוֹם שֵׁנִי יָכוֹל כָּל אֶחָד לְהָבִין בְּעַצְמוֹ. וְהִנֵּה זֶה הַיּוֹם עָשָׂה ה', הַיּוֹם יוֹם שֵׁנִי פָּרָשַׁת אֱמֹר שִׁלְשִׁים לְמִסְפַּר־בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל, נִכְנְסְנוּ לְשָׁם וְהֻכְרַחְנוּ לְהַמְתִּין קְצָת. אַחַר כָּךְ הֵבִיא לָנוּ אִישׁ אֶחָד שֶׁנֵּי בִּילֶעטִין כְּתוּבִים וַחֲתוּמִים כָּרָאוּי עִם שְׁנֵי צֶעטְלִיךְ (פִּתְקָאוֹת) בִּלְשׁוֹן יִשְׁמָעֵאל. בָּרוּךְ הַשֵּׁם אֲשֶׁר הִפְלִיא חַסְדּוֹ עִמָּנוּ וַעֲזָרָנִי עַד כֹּה, כֵּן יִגְמֹר נָא חַסְדּוֹ עָלֵינוּ לַהֲבִיאֵנִי מְהֵרָה לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לְחַיִּים טוֹבִים וּלְשָׁלוֹם אָמֵן:

צט

בְּיוֹם רְבִיעִי פָּרָשַׁת אֱמֹר שִׁלְשִׁים וּשְׁנַיִם לְמִסְפַּר־בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל י"ז אִיָּר עָלֵינוּ עַל הַסְּפִינָה לַאֲלֶכְסַנְדְּרִיָּא. וּמַעֲשֶׂה שֶׁהָיָה כָּךְ הָיָה, בְּיוֹם רְבִיעִי פָּרָשַׁת קְדוֹשִׁים הֶעֱבָר כְּשֶׁבָּאנוּ מֵהוֹסְקִיֶּע לְגַאלִיטָע, הוֹדִיעַ לָנוּ הַבַּעַל הַבַּיִת תֵּכֶף שֶׁיֵּשׁ סְפִינָה שֶׁהוֹלֶכֶת לַאֲלֶכְסַנְדְּרִיָּא, וּבְיוֹם שִׁשִּׁי אוֹ לְמָחֳרָתוֹ תֵּצֵא כַּנִּזְכָּר לְעֵיל. וְאָמַר לָנוּ שֶׁנִּצְטָרֵךְ לִתֵּן בְּיָקֵר דְּהַיְנוּ שְׁמוֹנָה־עָשָׂר אֲדָמִים. וְאָמַרְתִּי לוֹ שֶׁזֶּהוּ יוֹתֵר מִשְּׁלֹשׁ־מֵאוֹת טָאלֶיר, הֵשִׁיב שֶׁיּוּכַל לְהַעֲמִיד הַמָּקוֹם בְּסַךְ שְׁלֹשׁ־מֵאוֹת טָאלֶיר.

וּמֵחֲמַת שֶׁהָיִיתִי בָּהוּל אָז מְאֹד אוֹדוֹת הַבֵּילֶעט כַּנִּזְכָּר לְעֵיל, וְגַם כָּסְפִּי הָיָה חָזָק מְאֹד לְמַהֵר נְסִיעָתִי, עַל כֵּן לֹא הֵשַׁבְתִּי דָּבָר וְהָיִיתִי מְרֻצֶּה לִתֵּן אֲפִלּוּ זֶה הַסָּךְ, רַק שֶׁלֹּא הָיָה בְּיָדִי לְסַלֵּק זֶה הַסָּךְ. בְּתוֹךְ כָּךְ הָלַכְתִּי עִם רַבִּי אַבְרָהָם לַקוֹנְסֶלְיֶר וְהָיָה לִי שָׁם כָּל הַצַּעַר הַנִּזְכָּר לְעֵיל, וְחָזַרְתִּי בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם לְהוֹסְקִיֶּע לַעֲשׂוֹת גְּמַר אוֹדוֹת הַסְּפָרִים. וּבְיוֹם חֲמִישִׁי בָּאתִי

לְנַאלִיטָא. וּכְשֶׁחָזַרְתִּי מֵהַקוֹנְסִלְיָר וַעֲדַיִן לֹא פָּעֲלוּ לְקַבֵּל הַבִּילְעט אָמַר לָנוּ רַבִּי אַבְרָהָם הַנִּזְכָּר לְעֵיל שֶׁכְּבָר נָתַן אַדְרוּף סַךְ חֲמִשִּׁים טָאלֶיר לַקַּפִּיטַאן עַל שְׁכִירוּת הַסְּפִינָה בְּסַךְ שְׁלֹשׁ־מֵאוֹת טָאלֶיר, וְנָתַתִּי לוֹ מִיָּד שְׁלֹשִׁים טָאלֶיר, אַף עַל פִּי שֶׁתֻּכַּף הֵבַנְתִּי שֶׁיֵּשׁ רַמָּאוּת בַּדָּבָר. אֲבָל לֹא יָדַעְתִּי אֵיךְ לְהִתְנַהֵג עִמּוֹ כִּי יָרֵאתִי מִמֶּנּוּ מֵחֲמַת הַבִּילְעט שֶׁאֲנִי צָרִיךְ שֶׁיֵּלֵךְ עִמִּי בְּכָל פַּעַם, וְלֹא יָכֹלְתִּי לְהִתְגָּרוֹת עִמּוֹ עַל כֵּן הֶכְרַחְתִּי לִתֵּן לוֹ שְׁלֹשִׁים טָאלֶיר.

וְהִנֵּה נִתְעַכֵּב קַבָּלַת הַבִּילְעט עַד יוֹם שֵׁנִי כַּנִּזְכָּר לְעֵיל, וּבְתוֹךְ כָּךְ בְּשַׁבַּת קֹדֶשׁ הִכְנִיס אוֹתָנוּ אֶחָד מֵאַנְשֵׁי פּוֹלִין לְבֵיתוֹ, וְכִבֵּד אוֹתָנוּ לְקַדֵּשׁ עַל יֵין שֶׁרַף שֶׁלֹּא הָיָה מָצוּי אָז בִּסְטַמְבּוּל גַּם בַּיּוֹם כִּבֵּד אוֹתָנוּ בִּפְרוֹת כַּנָּהוּג. וְהָיוּ שָׁם עוֹד אַנְשֵׁי פּוֹלִין וְכֻלָּם עָנוּ וְאָמְרוּ שֶׁבְּוַדַּאי רַבִּי אַבְרָהָם מַטְעֶה אוֹתָנוּ הַרְבֵּה, כִּי אִי אֶפְשָׁר שֶׁיִּתֵּן כָּל כָּךְ בְּעַד הַסְּפִינָה. גַּם בְּיוֹם חֲמִישִׁי אָמַר לִי שֶׁהוּא בְּיֹקֶר גָּדוֹל, וְהָיָה לָנוּ צַעַר גָּדוֹל כִּי בֶּאֱמֶת לֹא הָיָה בְּיָדֵינוּ לְסַלֵּק כָּל זֶה הַסָּךְ. וְהָיָה לָנוּ יִסּוּרִים גְּדוֹלִים מַה אֶעֱשֶׂה כְּשֶׁאָבוֹא לַאֲלֶכְסַנְדְּרִיָא הֵיכָן אֶכְנֹס לִלְווֹת לְסַלֵּק לַקַּפִּיטַאן. וְגֹדֶל הַצַּעַר שֶׁהָיָה לִי בְּיָמִים אֵלֶּה אֵין לְשַׁעֵר. וּבִפְרָט שֶׁעַתָּה נוֹדַע לִי שֶׁהוּא מַטְעֶה אוֹתָנוּ וְנִתּוֹסֵף לָנוּ הַצַּעַר יוֹתֵר. וְאַף עַל פִּי כֵן רָאִיתִי שֶׁאֵין בְּיָדִי לְתַקֵּן הַדָּבָר אִם לֹא שֶׁאַשְׁלִיךְ לְאַבּוּד הַשְּׁלֹשִׁים טָאלֶיר שֶׁנָּתַתִּי אַדְרוּף. עוֹד אָמְרוּ לִי כַּמָּה אֲנָשִׁים בְּשַׁבַּת קֹדֶשׁ הָיוֹת שֶׁיֵּשׁ סְפִינָה שֶׁהוֹלֶכֶת לְעִיר בַּיְרוּט וְשָׁם הַדֶּרֶךְ קָרוֹב יוֹתֵר הַרְבֵּה לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל מֵהַדֶּרֶךְ שֶׁיֵּשׁ מֵאֶלֶכְסַנְדְּרִיָא לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְגַם נוֹכַל לִשְׁכֹּר בְּפָחוֹת הַרְבֵּה מִסַּךְ הַנִּזְכָּר לְעֵיל וְהָיָה לִבִּי חָלוּק מְאֹד מַה לַּעֲשׂוֹת:

ק

בְּיוֹם רִאשׁוֹן, פָּרְשַׁת אֱמֹר בָּאוּ הַמְשֻׁלָּחִים מִוִּילְנָא שֶׁהֵם מֵהַמִּתְנַגְּדִים הַנִּקְרָאִים פְּרוּשִׁים וְקִבֵּל אוֹתָם הַבַּעַל הַבַּיִת שֶׁלָּנוּ לְבֵיתוֹ, וְהֶכְרַחְנוּ לְפַנּוֹת כָּל הַחֲפָצִים שֶׁלָּנוּ מֵהַחֶדֶר שֶׁהָיוּ מֻנָּחִים שָׁם וְהֶעֱלִינוּ כֻּלָּם עַל הָעֲלִיָּה. וְגַם הַמְשֻׁלָּחִים הַנַּ"ל כֻּלָּם אָמְרוּ שֶׁהַדֶּרֶךְ נָכוֹן יוֹתֵר לִנְסֹעַ לְבַיְרוּט. וְהִנֵּה הָיִיתִי מְרֻצֶּה לְהַנִּיחַ לְאַבּוּד הָאַדְרוּף וְלִשְׁכֹּר סְפִינָה לְבַיְרוּט, אֲבָל הָעִקָּר מַה שֶּׁנִּמְנַעְתִּי מִזֶּה הָיָה, מֵחֲמַת שֶׁהַסְּפִינָה לְבַיְרוּט לֹא תֵּלֵךְ מִכָּאן עַד אַחַר שְׁנֵי שָׁבוּעוֹת, וְזֹאת הַסְּפִינָה לַאֲלֶכְסַנְדְּרִיָא מוּכָנֶת לֵילֵךְ תֵּכֶף, כִּי אֶצְלִי הָיָה קָשֶׁה הָעִכּוּב אֲפִלּוּ יוֹם אֶחָד בִּסְטַמְבּוּל כְּמוֹ שָׁנָה, וְעַל כֵּן הֶכְרַחְתִּי לִשְׁאֹר בְּמִקְחִי הָרִאשׁוֹן.

אֲבָל עֲדַיִן הָיָה לִי צַעַר גָּדוֹל מֵחֲמַת שֶׁאֵין בְּיָדִי שְׁכִירוּת הַסְּפִינָה, וְגַם כִּי הוּא מַטְעֶה אוֹתָנוּ כַּנִּזְכָּר לְעֵיל. וְהִתְחַלְתִּי לְדַבֵּר עִם רַבִּי אַבְרָהָם הַנִּזְכָּר לְעֵיל בַּאֲשֶׁר שֶׁאֵין בְּיָדֵינוּ לְסַלֵּק כָּל הַסָּךְ הַנִּזְכָּר לְעֵיל, אוּלַי יוּכַל לְבַקֵּשׁ הַקַּפִּיטַאן שֶׁיִּמְחַל אֵיזֶה סַךְ מִסַּךְ שְׁלֹשׁ־מֵאוֹת טָאלֶיר, סוֹף דָּבָר בְּיוֹם שֵׁנִי אַחַר שֶׁזָּכִינוּ לְקַבֵּל הַבִּילְעט בָּא רַבִּי אַבְרָהָם וְאָמַר שֶׁטַּעַן הַרְבֵּה עִם

הַקַּפִּיטַאן וּפָעַל אֶצְלוֹ שֶׁיִּנִּיחַ מֵהַמִּקָּח סַךְ שְׁלֹשִׁים טָאלֶיר. וְהִנֵּה אֲנַחְנוּ הֵבַנּוּ הָאֱמֶת שֶׁהַכֹּל רַמָּאוּת, וּמִי יוֹדֵעַ כַּמָּה הוּא נוֹתֵן לְהַקַּפִּיטַאן, אֲבָל יִשַּׁבְתִּי עַצְמִי הַרְבֵּה הַרְבֵּה וְרָאִיתִי שֶׁאִי אֶפְשָׁר לִי לַעֲשׂוֹת בְּאֹפֶן אַחֵר, רַק לַעֲשׂוֹת עַצְמִי כְּאֵינוֹ יוֹדֵעַ וּלְהַאֲמִין לְדָבָרָיו. וְנָתַתִּי שֶׁבַח וְהוֹדָיָה לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁעַל כָּל פָּנִים וְתֹר לִי שְׁלֹשִׁים טָאלֶיר. גַּם בְּיוֹם רִאשׁוֹן בָּא אִישׁ אֶחָד מֵהוֹסְקִיֶּע וְקָנָה מֵאִתָּנוּ עוֹד אֵיזֶה סְפָרִים בְּאֵיזֶה סַךְ, וּבְתוֹכָם קָנָה סִפְרֵי רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה וְעַל יְדֵי הַוּוִתּוּר הַנִּזְכָּר לְעֵיל, וְעַל יְדֵי הַמְּכִירָה הַנִּזְכֶּרֶת לְעֵיל זָכִיתִי שֶׁכְּבָר הָיָה בְּיָדִי לְסַלֵּק בְּעֵד הַסְּפִינָה וְגַם לְקָנוֹת צֵידָה לַדֶּרֶךְ בְּצִמְצוּם קָצַת. וְיִשַּׁבְתִּי עַצְמִי הַרְבֵּה, וְסָמַכְתִּי עַצְמִי עַל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְנִקְבַּע בְּדַעְתִּי שֶׁאֲנִי מֻכְרָח לֵילֵךְ בַּסְּפִינָה הַזֹּאת שֶׁשָּׂכַרְתִּי לְאֶלֶכְסַנְדְּרִיָּא מֻחֶמֶת שֶׁהוֹלֶכֶת מִיָּד, וְגַם כִּי רָאִיתִי כִּי מֵאֵת ה' הוּא כִּי כְּבָר נָתַתִּי אַדְרוּף וְהָיִיתִי מוּכָן לֵילֵךְ מִיָּד אַף רַבִּי אַבְרָהָם אָמַר שֶׁבְּיוֹם מָחָר שֶׁהוּא יוֹם שְׁלִישִׁי נַעֲלֶה עַל הַסְּפִינָה:

קא

בְּיוֹם שְׁלִישִׁי עָמַדְנוּ בַּבֹּקֶר וְרָצִיתִי לְהִתְפַּלֵּל, בָּא רַבִּי אַבְרָהָם הַנִּזְכָּר לְעֵיל בְּבֶהָלָה וְאָמַר שֶׁשָּׁמַע מֵאֶחָד שֶׁכְּבָר הָלְכָה הַסְּפִינָה מִמְּקוֹמָהּ. וְהָיָה לָנוּ צַעַר גָּדוֹל מְאֹד, וְרָצִתִּי תֵּכֶף עִם רַבִּי אַבְרָהָם הַנִּזְכָּר לְעֵיל בְּבֶהָלָה וּבְחִפָּזוֹן גָּדוֹל לְבַקֵּשׁ הַסְּפִינָה אוּלַי נִזְכֶּה לְמָצְאָהּ עֲדַיִן. וְהָלַכְתִּי עִמּוֹ בְּדֶרְכִים שֶׁלֹּא עָבַרְתִּי בָּהֶם עֲדַיִן, עַד שֶׁיָּצָאנוּ מֵעִיר גַּאלִיטָע, וְעָבַרְנוּ בְּעִיר אַחֶרֶת, וְהָלַכְנוּ הַרְבֵּה מְאֹד, עַד שֶׁבָּאנוּ אֶל הַיָּם לְאֵיזֶה מָקוֹם סְפִינוֹת, וְשָׁם שָׂכַרְנוּ סְפִינָה קְטַנָּה, וּבָאנוּ אֶל הַסְּפִינוֹת הַגְּדוֹלוֹת, וְשָׁאַלְנוּ עַל סְפִינָה שֶׁשָּׂכַרְנוּ וְלֹא מָצָאנוּ אוֹתָהּ. וְחָזַרְנוּ בְּפַחֵי נֶפֶשׁ לְבֵיתֵנוּ, וּכְבָר עָבַר הַרְבֵּה מֵהַיּוֹם וַאֲנִי לֹא הִתְפַּלַּלְתִּי עֲדַיִן. וּמֵהַרְתִּי לְהִתְפַּלֵּל בְּחִפָּזוֹן, וְרַבִּי אַבְרָהָם רָץ עוֹד לְבַדּוֹ לְבַקֵּשׁ הַסְּפִינָה עוֹד בְּמָקוֹם אֶחָד וְחָזַר לְבֵיתוֹ וְלֹא מְצָאָהּ. וְהָיָה לָנוּ צַעַר גָּדוֹל מְאֹד מַה שֶּׁאִבַּדְנוּ שְׁלֹשִׁים טָאלֶיר וְהָעִקָּר מַה שֶּׁלֹּא הָלַכְנוּ עִם הַסְּפִינָה כִּי הָיִינוּ חֲפֵצִים מְאֹד לָצֵאת מִסְּטַמְבּוּל.

אַחַר כָּךְ אָמַר רַבִּי אַבְרָהָם שֶׁהַהֶכְרֵחַ לֵילֵךְ רָחוֹק הַרְבֵּה לְאֵיזֶה עִיר, אוּלַי נִמְצָא הַסְּפִינָה שָׁם. וְהָיִינוּ צְרִיכִים לְהוֹצִיא עַל הַסָּפָק אַרְבָּעָה אוֹ חֲמִשָּׁה טָאלֶיר, וּלְבַלּוֹת כָּל הַיּוֹם עַל זֶה. וְהִתְחַלְנוּ לֵילֵךְ. בְּתוֹךְ כָּךְ נִזְדַּמֵּן לָנוּ עֵרֶל אֶחָד מֵאֵיזֶה סְפִינָה, וְעָנָה וְאָמַר לָנוּ אַתֶּם מְבַקְּשִׁים הַסְּפִינָה, בּוֹאוּ עִמִּי וְאַרְאֶה לָכֶם הַסְּפִינָה שֶׁשְּׂכַרְתֶּם. וְהָלַךְ עִמָּנוּ דֶּרֶךְ מַעַט עַל הַיָּם וְנָסְעָנוּ מִשָּׁם דֶּרֶךְ מַעַט בִּסְפִינָה קְטַנָּה, וּבָאנוּ אֶל הַסְּפִינָה שֶׁלָּנוּ. אֲבָל לֹא מָצָאנוּ הַקַּפִּיטַאן וְנָתַתִּי שֶׁבַח וְהוֹדָאָה לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁהֶחֱזִיר לִי אֲבֵדָתִי. טוֹב לְהוֹדוֹת לַה' עַל גְּדֶל הַשְׁגָּחָתוֹ בְּכָל עֵת עַל נֶפֶשׁ שֶׁבְּכָל יוֹם עִמָּנוּ וְכוּ' וּבִפְרָט בִּנְסִיעָה כָּזֹאת לַאֲנָשִׁים כְּעֶרְכֵּנוּ

שֶׁאָנוּ כְּאִלְמִים בְּכָאן, וְהַכֶּסֶף אֵין בְּיָדֵינוּ כִּי־אִם בְּצִמְצוּם גָּדוֹל. לוּלֵא ה' שֶׁהָיָה לָנוּ וְכוּ' כֵּן יוֹסִיף ה' לַעֲשׂוֹת נִפְלָאוֹת עִמָּנוּ בְּכָל עֵת:

קכב

וְהִנֵּה בִּהְיוֹתִי עַל הַסְּפִינָה הַנִּזְכֶּרֶת לְעֵיל שֶׁשָּׂכַרְנוּ, נוֹדַע לָנוּ שֶׁלֹּא תֵּלֵךְ הַסְּפִינָה עַד לְמָחָר. רַק שֶׁבְּיוֹם זֶה כְּפִי הַנִּרְאֶה כְּבָר זָזָה מִמְּקוֹמָהּ, וּמֵחֲמַת זֶה לֹא הָיָה יָכוֹל רַבִּי אַבְרָהָם לְמָצְאָהּ:

קכג

בְּיוֹם שְׁלִישִׁי הַנִּזְכָּר לְעֵיל אַחַר חֲצוֹת הַיּוֹם, חָזַר וּבָא רַבִּי אַבְרָהָם הַנִּזְכָּר לְעֵיל, וְאָמַר שֶׁרָאָה פָּנִים עִם הַקִּפּוּיטַאן וְאָמַר שֶׁמֵּחֲמַת שֶׁנִּכּוּ לוֹ אֶתְמוֹל מֵהַשְׂכִּירוּת סַךְ שִׁלֹּשִׁים טָאלֶיר, עַל כֵּן אֵינוֹ רוֹצֶה עַכְשָׁו עוֹד לְהַמְתִּין עַל פֶּרְעוֹן הַשְׂכִּירוּת רַק לְסַלֵּק לוֹ הַכֹּל תֵּכֶף וּמִיָּד עַד פְּרוּטָה אַחֲרוֹנָה. וְגַם עַל עִנְיָן זֶה הָיָה לִי חֲלֻקַּת הָעֵצָה וּבִלְבּוּל הַדַּעַת מְאֹד. סוֹף דָּבָר הָלַכְנוּ עִם רַבִּי אַבְרָהָם הַנִּזְכָּר לְעֵיל תְּחִלָּה לְבֵית הַקּוֹנְסֶלְיר, כִּי אָמַר שֶׁשָּׁם נִמְצָא הַסּוֹפֵר שֶׁל הַקִּפּוּיטַאן, וּנְסַלֵּק לוֹ כָּל הַמָּעוֹת וּנְקַבֵּל מֵאִתּוֹ כְּתָב בְּבֵית הַקּוֹנְסֶלְיר עַל־זֶה. וְהָלַכְנוּ לְשָׁם וְלֹא מָצָאנוּ אוֹתוֹ. וְחָזַרְנוּ מִשָּׁם וְהָלַכְנוּ לְבֵית הָעֲרָכָאוֹת שֶׁל הַיִּשְׁמְעֵאלִים, לְקַבֵּל מֵהֶם כְּתָב תֹּקֶף עַל הַבִּילְעט שֶׁל הַקּוֹנְסֶלְיר כְּדֵי שֶׁנּוּכַל לָצֵאת מִסְּטַמְבּוּל, וְנִתְעַכַּבְנוּ שָׁם אֵיזֶה שָׁעָה. מִשָּׁם הָלַכְנוּ אֶל הַסְּפִינָה, וְסִלְּקָנוּ לְהַסּוֹפֵר בְּהַסְּפִינָה כָּל הַמָּעוֹת. וְקִבַּלְנוּ מִמֶּנּוּ כְּתָב בַּחֲתִימַת יָדוֹ, וְחָזְרָנוּ לְבֵיתֵנוּ עַל מָנַת לַעֲלוֹת בְּיוֹם מָחָר עַל הַסְּפִינָה. וְזֶה הַיּוֹם יוֹם רְבִיעִי הַנִּזְכָּר לְעֵיל עָלֵינוּ עַל הַסְּפִינָה. הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יוֹלִיכֵנוּ לְשָׁלוֹם לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל מְהֵרָה:

קכד

וְהִנֵּה בָּרוּךְ הַשֵּׁם, כְּבָר סִלְּקָנוּ כָּל שְׂכַר הַסְּפִינָה עַד אֶלֶכְסַנְדְּרִיָּא וּשְׂכַר הַסַּרְסוּר וּשְׂכַר נוֹשְׂאֵי הַמִּטַּלְטְלִין וּשְׂכַר הַסְּפִינָה הַקְּטַנָּה, וְגַם קָנִינוּ מְעַט פֵּרוֹת וּשְׁאָר דְּבָרִים מֵעַטִּים קָנִינוּ לַדֶּרֶךְ. וְלֶחֶם יָבֵשׁ תְּהִלָּה לָאֵל יֵשׁ לָנוּ כָּרָאוּי מֵאָדֶעס, וְעַתָּה אֵין בְּיָדֵינוּ מָעוֹת כִּי־אִם בְּעֶרֶךְ שְׁלֹשָׁה טָאלֶיר וְלַה' הַיְשׁוּעָה:

קכה

בְּכָל יוֹם רְבִיעִי הַנִּזְכָּר לְעֵיל לֹא זָזָה הַסְּפִינָה כְּלָל, וְכֵן גַּם בְּיוֹם חֲמִישִׁי שֶׁהוּא ל"ג בָּעֹמֶר גַּם כֵּן עָמְדָה הַסְּפִינָה בִּמְקוֹמָהּ, וְהָיָה לִי צַעַר וּבִלְבּוּל הַדַּעַת מִזֶּה מֵחֲמַת שֶׁהִבְטִיחַ לִי הַסַּרְסוּר שֶׁכְּבָר הַסְּפִינָה מוּכָנָת לֵילֵךְ מִיָּד, וְשֶׁכְּבָר הָיָה רָאוּי שֶׁתֵּלֵךְ בְּיוֹם שַׁבָּת הֶעָבָר וְעַתָּה עֲדַיִן

הִיא עוֹמֶדֶת בִּמְקוֹמָהּ. וּמוֹרָא עָלָה עַל רֹאשִׁי אוּלַי גַּם בָּזֶה יֵשׁ רַמָּאוּת כַּאֲשֶׁר סִפְּרוּ לִי שֶׁפַּעַם אַחַת בָּא תַּלְמִיד חָכָם אֶחָד לְשָׁם שֶׁהָיָה עוֹסֵק בַּתּוֹרָה יוֹם וָלַיְלָה, וְהָיָה מְמַעֵט בְּשֵׁנָה מְאֹד וּשְׁמוֹ רַבִּי לֵיבּ אַשְׁכְּנַזִי. וְהִטְעָה אוֹתוֹ סַרְסוּר אֶחָד וְאָמַר שֶׁשָּׁכַר לוֹ סְפִינָה וְרַבִּי לֵיבּ הַנִּזְכָּר לְעֵיל סִלֵּק לוֹ כָּל שְׂכַר הַסְּפִינָה וְיָרַד לְתוֹכָהּ, וְנִתְמַהְמַהּ שָׁם זְמַן הַרְבֵּה וְהַקַּפִּיטַאן דְּחָה אוֹתוֹ מִיּוֹם אֶל יוֹם סוֹף דָּבָר יָשַׁב עַל הַסְּפִינָה כַּמָּה חֳדָשִׁים כְּמִדָּמֶה שִׁשָּׁה חֳדָשִׁים, וּלְבַסּוֹף הֶכְרַח לָצֵאת מִתּוֹכָהּ כִּי הָיָה הַכֹּל שֶׁקֶר. כִּי הַסְּפִינָה לֹא הָיְתָה צְרִיכָה לַיִּלֵךְ מִשָּׁם כְּלָל, רַק הַכֹּל הָיָה רַמָּאוּת לִגְזֹל מָמוֹנוֹ בְּחִנָּם. וְאַחַר כָּךְ כְּשֶׁיָּצָא מֵהַסְּפִינָה עָנָה וְאָמַר לְהַסַּרְסוּר, הַצַּעַר שֶׁגָּרַמְתָּ לִי מָחוּל לְךָ. אֲבָל הַבְּטוּל תּוֹרָה שֶׁבְּטַלְתָּ אוֹתִי כָּל כָּךְ זְמַן אֵינִי מוֹחֵל לְךָ, וּבְוַדַּאי יְשַׁלֵּם לְךָ ה' כִּגְמוּלְךָ. וְזֶה הַסַּרְסוּר הָיָה אִישׁ אָמִיד, וְהָיָה לוֹ אִשָּׁה וּשְׁתֵּי בָּנוֹת וְתֵכֶף וּמִיָּד מֵתוּ אֶחָד אֶחָד עַד שֶׁבִּזְמַן קָצָר מֵתוּ כֻּלָּם. הוּא וְאִשְׁתּוֹ וְיוֹצְאֵי־חֲלָצָיהֶם וְלֹא נִשְׁאַר זִכְרוֹ. וְסִפְּרוּ לִי מַעֲשֶׂה זֹאת לְמַעַן אֵדַע לְהִזָּהֵר מִן הַסַּרְסוּרִים. אֲבָל אֲנִי כְּשָׁמַעְתִּי זֹאת הֵבַנְתִּי מִיָּד שֶׁבְּוַדַּאי אֲנִי צָרִיךְ לְזָהֵר מֵהֶם, וּבְלֹא זֶה אֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁהֵם שַׁקְרָנִים, אֲבָל אֵינִי יוֹדֵעַ אֵיךְ לְזָהֵר מֵהֶם, כִּי אִי אֶפְשָׁר לִי לִשְׂכֹּר סְפִינָה בִּלְעֲדֵיהֶם, בִּפְרָט שֶׁאֵינִי מַכִּיר הַלָּשׁוֹן כְּלָל. וְגַם זֶה שֶׁסִּפֵּר לִי זֹאת, אַף עַל פִּי שֶׁהָיָה חָזָן וְנִדְמֶה לְאִישׁ כָּשֵׁר, אֲבָל כָּל כַּוָּנָתוֹ הָיָה כְּדֵי שֶׁאֶקַּח אוֹתוֹ לְסַרְסוּר. וַאֲנִי כְּבָר הִכַּרְתִּי אוֹתוֹ שֶׁגַּם הוּא אֵינוֹ אִישׁ אֱמֶת וְנוֹתֵן עֵינָיו בְּמָמוֹן וְרוֹצֶה לְהַרְוִיחַ בִּי. וְאָמַרְתִּי בְּלִבִּי תֵּכֶף אִם ה' לֹא יִשְׁמְרֵנִי, אִי אֶפְשָׁר לִי לְהִשָּׁמֵר מֵהֶם וּבִפְרָט שֶׁאֲנִי נָחוּץ לְדַרְכִּי מְאֹד, וּמֵחֲמַת זֶה הָיָה לִבִּי נוֹקֵשׁ בְּקִרְבִּי בָּעֵת שֶׁנִּתְעַכְּבְתִּי שְׁנֵי יָמִים הַנִּזְכָּרִים לְעֵיל עַל הַסְּפִינָה, מִי יוֹדֵעַ עַד מָתַי אֶתְעַכֵּב. אַף עַל פִּי שֶׁהֵבַנְתִּי שֶׁלְּפִי הַנִּרְאֶה לֹא הָיָה כָּאן רַמָּאוּת גָּדוֹל כַּנִּזְכָּר לְעֵיל, אַף עַל פִּי כֵן רַבּוֹת מַחֲשָׁבוֹת בְּלֵב אִישׁ וְהָיוּ עוֹלִים עַל לִבִּי פְּחָדִים הַנִּזְכָּרִים לְעֵיל:

קו

בְּיוֹם שִׁשִּׁי בְּשָׁעַת הַתְּפִלָּה הִתְחִילוּ לַעֲסֹק בְּמִשְׁיכַת הָאַנְקִירִין וּבִפְרִישַׁת הַוִּילָאוֹת וְכוּ', וְתֵכֶף זֶה מִמְּקוֹמָהּ הַסְּפִינָה, וְהָלְכָה הַסְּפִינָה בְּשָׁלוֹם בְּנַחַת תְּהִלָּה לָאֵל. וְנָתַתִּי שֶׁבַח וְהוֹדָאָה לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁתְּהִלָּה לָאֵל נִצַּלְנוּ גַּם מֵחֶשְׁשׁ זֹאת, אֲבָל בְּכָל יוֹם שִׁשִּׁי הַנִּזְכָּר לְעֵיל וּבְכָל יוֹם שַׁבַּת קֹדֶשׁ עַד הַיּוֹם יוֹם רִאשׁוֹן פָּרָשַׁת בְּהַר בְּחֻקֹּתַי לֹא הָיָה רוּחַ טוֹב לְדַרְכֵּנוּ, רַק רוּחוֹת קְטַנִּים מְאֹד וְגַם הָיוּ מוֹשְׁכִים מִן הַצַּד מִדַּרְכֵּנוּ, וְעַל כֵּן הֶלְכְנוּ לְאַט לְאַט. הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יִתֵּן רוּחַ טוֹבָה בְּנַחַת לְהַגִּיעֵנוּ מְהֵרָה לְמָחוֹז חֶפְצֵנוּ לְחַיִּים וּלְשָׁלוֹם וְנִזְכֶּה לָבוֹא לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל מְהֵרָה בִּקְדֻשָּׁה וּבְטָהֳרָה אָמֵן כֵּן יְהִי רָצוֹן:

קז

בְּיוֹם שַׁבָּת הַנִּזְכָּר לְעֵיל פָּרְשַׁת אֱמֹר אַחַר שֶׁנַּת הַצָּהֳרַיִם הָיִיתִי חָלוּשׁ מְעַט, וְגַם חֲבֵרִי רי"א הָיָה חָלוּשׁ קְצָת. וְהַנִּרְאֶה שֶׁהָיָה מֻחֶמֶת תְּנוּעַת הַסְּפִינָה וַאֲוִיר הַיָּם אֲבָל תְּהִלָּה לָאֵל הָיָה הַחֻלְשׁוֹת מְעַט דְּמְעַט וְלֹא נִתְמַהְמַהּ כְּלָל:

קח

בְּיוֹם שֵׁנִי פָּרְשַׁת בְּהַר בְּחֻקֹּתַי הָיָה קְצָת רוּחַ סְעָרָה, וַאֲנִי הָיִיתִי מִתְפַּלֵּל אָז בְּחַדְרֵנוּ הַקָּטָן לְמַטָּה, וְרי"א הָיָה לְמַעְלָה וְעָסַק בְּבִשּׁוּל. וְנָפַל עָלָיו פַּחַד גָּדוֹל מֻחֶמֶת שֶׁרְאָה שֶׁהַסְּפִינָה נָטְתָה עַל צִדָּהּ מְאֹד, עַד שֶׁהָיָה הַצַּד הָעֶלְיוֹן שֶׁל הַסְּפִינָה קָרוֹב אֶל הַמַּיִם מְאֹד, וְהָרוּחַ הוֹלֵךְ וְחָזֵק וְהַקַּפִּיטַאן וְהַמַּטְרָאסִין כֻּלָּם עָסְקוּ בְּבֶהָלָה וּבְחִפָּזוֹן בְּמִשִּׂיכַת הַחֲבָלִים וּשְׁאָר הַתִּקּוּנִים הַצְּרִיכִים כְּפִי הָרוּחַ הַזֶּה, וּמֻחֶמֶת זֶה נָפַל עַל רי"א פַּחַד גָּדוֹל מְאֹד. וְגַם אֲנִי בְּשָׁעַת הַתְּפִלָּה, וְלֹא רָאִיתִי כָּל זֶה רַק מֻחֶמֶת סַעֲרַת הָרוּחַ נִפְחַדְתִּי מְעַט, וּבִפְרָט שֶׁיָּדַעְתִּי שֶׁהַסְּפִינָה הוֹלֶכֶת בֵּין הֶהָרִים וּסְמוּכָה לַיַּבָּשָׁה מֵרֹב הַצְּדָדִים. כִּי בְּכָל הַיָּמִים מִיּוֹם שִׁשִּׁי הַנִּזְכָּר לְעֵיל עַד הַיּוֹם יוֹם רְבִיעִי הוֹלֶכֶת הַסְּפִינָה תָּמִיד בֵּין גְּבוּלֵי הַיַּבָּשָׁה מֵקֶף מֵרֹב הַצְּדָדִים, רַק בְּמָקוֹם אֶחָד יֵשׁ כָּאן שַׁעַר שֶׁנִּכְנָסִין וְיוֹצְאִין בּוֹ וְכֵן הִיא יוֹצֵאת מִשַּׁעַר אֶל שַׁעַר בְּכָל פַּעַם. וְאֵלּוּ הַיַּבָּשׁוֹת הֵם מֵאֵי הַיָּם שֶׁמְּצוּיִים הָרְבֵּה בְּיָם זֶה. עַל כָּל פָּנִים מֻחֶמֶת שֶׁהָלַכְנוּ בֵּין הֶהָרִים, עַל כֵּן מְסֻכָּן חַס וְשָׁלוֹם יוֹתֵר כְּשֶׁיֵּשׁ רוּחַ חָזָק. אֲבָל אַף עַל פִּי כֵן הָיָה לִבִּי חָזָק וְלֹא נִפְחַדְתִּי רַק מְעַט, אֲבָל רי"א נִבְהַל מְאֹד בְּפַחַד גָּדוֹל וְקָרָא אֵלַי בְּקוֹל גָּדוֹל וְאָמַר רַבִּי נָתָן אֲהָהּ, אוֹי וַאֲבוֹי וְכוּ' הִתְפַּלְּלוּ וְקִרְאוּ אֶל ה'. וְנִתְגַּלְגֵּל גַּם עָלַי הַפַּחַד יוֹתֵר קְצָת, אֲבָל אַף עַל פִּי כֵן לֹא נִתְבַּהַלְתִּי כְּלָל וְהִתְפַּלַּלְתִּי כְּדַרְכִּי. וְכֹה נִמְשַׁךְ כַּמָּה שָׁעוֹת גַּם אַחַר כָּךְ בְּעֵת שֶׁאָמַרְתִּי תְּהִלִּים אַחַר הַתְּפִלָּה, חָזַר רי"א וְקָרָא עָלַי בְּקוֹל גָּדוֹל וְעָצֵב אֲהָהּ כִּי הַיָּם הוֹלֵךְ וְסוֹעֵר, וְכַיּוֹצֵא בִּלְשׁוֹנוֹת אֵלֶּה. וְאָז הִפְסַקְתִּי וְסִלַּקְתִּי מִמֶּנִּי טַלִּית וּתְפִלִּין. וּבֶאֱמֶת הָיָה בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם קְצָת סַכָּנָה אֲבָל בְּחַסְדֵי ה' לֹא הָיָה מִזֶּה דָּבָר, וְעָבַרְנוּ בְּשָׁלוֹם. גַּם הָרוּחַ סְעָרָה הַנִּזְכֶּרֶת לְעֵיל לֹא הָיָה פּוֹנֶה לְדַרְכֵּנוּ, וּבְשָׁבִיל זֶה הָיָה לָנוּ גַּם כֵּן צַעַר קְצָת. אֲבָל בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם אַף עַל פִּי כֵן סְבָבוּ אֶת הַסְּפִינָה לְדַרְכֵּנוּ הַנָּכוֹן כְּדֶרֶךְ הַמַּלָּחִים וַה' עֲזָרָנוּ תְּהִלָּה לָאֵל:

קט

בְּיוֹם שְׁלִישִׁי לֹא הָיָה רוּחַ גְּדוֹלָה, אֲבָל תְּהִלָּה לָאֵל הָרוּחַ הָיָה בְּרֹב הַיּוֹם פּוֹנֶה לְדַרְכֵּנוּ:

קי

בְּיוֹם שְׁלִישִׁי הַנַּ"ל עָבַרְנוּ אֵצֶל אֵיזֶה עֲיָרוֹת שֶׁל יִשְׁמְעֵאלִים. לְעֵת עֶרֶב הוֹרִידוּ אֶת הָאֲנָקֶיר (עוֹגֶן), וְהֶעֱמִידוּ אֶת הַסְּפִינָה סָמוּךְ לְעִיר אַחַת, וְאֵינִי יוֹדֵעַ הַטַּעַם. וְעָמְדָה רַק אוֹתָהּ הַלַּיְלָה בִּמְקוֹמָהּ. בַּבֹּקֶר בְּיוֹם רְבִיעִי בָּעֵת שֶׁהָיִינוּ מְכִינִים עַצְמֵנוּ לְהִתְפַּלֵּל, חָזְרוּ וּמָשְׁכוּ אֶת הָאֲנָקֶירִין מִן הַיָּם וְחָזְרוּ וְהָלְכוּ וּתְהִלָּה לָאֵל גַּם הַיּוֹם הַזֶּה הָרוּחַ פּוֹנֶה לְדַרְכֵּנוּ בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ:

קיא

בְּיוֹם רְבִיעִי הַנִּזְכָּר לְעֵיל, חָזְרוּ וְהִגִּיעוּ סָמוּךְ לָעֲיָרוֹת שֶׁהָיוּ שָׁם חֲזָקוֹת גְּדוֹלוֹת [מִבְצָרִים חֲזָקִים] וְהוֹרִידוּ וְסִלְּקוּ קְצָת וִילָאוֹת כְּדֵי שֶׁתֵּלֵךְ הַסְּפִינָה לְאֵט לְאֵט, וְגַם הוֹרִידוּ לְמַטָּה אֶת הַסְּפִינָה הַקְּטַנָּה. וְהַקַּפִּיטַאן צִוָּה עָלַי לִתֵּן לוֹ הַבִּילֶעטִין שֶׁלָּנוּ, וְהֵבַנְתִּי שֶׁשָּׁמָּה יוֹשְׁבִים מוֹשְׁלִים יִשְׁמְעֵאלִים לִשְׁמֹר הַמְּדִינָה בְּאֵלּוּ הַחֲזָקוֹת, וּצְרִיכִין לְהוֹדִיעַ לָהֶם כְּשֶׁנּוֹסְעִים, וּלְהַרְאוֹת לָהֶם הַבִּילֶעטִין. וְנָסַע הַקַּפִּיטַאן לְשָׁם אֶל הַחוֹף. וְאַחַר כָּךְ בָּאוּ יִשְׁמְעֵאלִים אֲדוֹנִים עַל הַסְּפִינָה שֶׁלָּנוּ, וַאֲנִי יָשַׁבְתִּי לְמַטָּה וְגַם רי"א בָּא לְמַטָּה. וְרָאִינוּ דֶּרֶךְ הָאֲרֻבָּה שֶׁבַּחֶדֶר, שֶׁהוֹלְכִים וְשָׁבִים יִשְׁמְעֵאלִים בַּסְּפִינָה שֶׁלָּנוּ וְלֹא רָצִינוּ לַעֲלוֹת. אֲבָל אֶחָד מֵהֶם יָרַד אֵצְלֵנוּ וְהִתְחִיל לִשְׁאֹל אוֹתָנוּ אֵיזֶה דָּבָר וְלֹא יָכֹלְנוּ לַהֲשִׁיבוֹ וְעָלָה מִיָּד. אַחַר כָּךְ קָרָא הַקַּפִּיטַאן אוֹתָנוּ לַעֲלוֹת לְמַעְלָה, וְיָשַׁב שָׁם אֵיזֶה מוֹשֵׁל וְעָמְדוּ לְפָנָיו וְלֹא דִּבֵּר לָנוּ מְאוּמָה רַק לָקַח הַבִּילֶעטִין שֶׁלָּנוּ מִיַּד הַקַּפִּיטַאן וְכָתַב תַּחְתָּם כַּנָּהוּג. אַחַר כָּךְ יָרְדוּ הַיִּשְׁמְעֵאלִים מִסְּפִינָה שֶׁלָּנוּ וּבְתוֹכָם הָיָה יִשְׂרָאֵל אֶחָד, אֲבָל אֲנַחְנוּ לֹא הִכַּרְנוּ בּוֹ שֶׁהוּא יִשְׂרְאֵלִי, כִּי קָשֶׁה לְהַכִּיר בֵּין יִשְׂרָאֵל לְיִשְׁמָעֵאל לְהַבְדִּיל. אֲבָל הוּא הִתְחִיל לְדַבֵּר עִמָּנוּ בְּלָשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ, וְקִבֵּל יָדֵינוּ וְאָמַר, שָׁלוֹם וְיַעֲקֹב הָלַךְ לְדַרְכּוֹ (כָּךְ הֵם נוֹהֲגִים לוֹמַר וּלְבָרֵךְ לַהוֹלֵךְ בַּדֶּרֶךְ), וְגַם אֲנַחְנוּ אָמַרְנוּ לוֹ שָׁלוֹם בְּאַהֲבָה, וְנִפְטְרוּ וְהָלְכוּ לְדַרְכָּם. אַחַר כָּךְ חָזְרוּ וּפָרְשׂוּ הַוִּילָאוֹת וְהָלַכְנוּ לְדַרְכֵּנוּ תְּהִלָּה לָאֵל. וְהָרוּחַ פּוֹנֶה לְדַרְכֵּנוּ תְּהִלָּה לָאֵל:

קיב

בְּיוֹם רְבִיעִי פָּרָשַׁת בְּחֻקֹּתַי הַנִּזְכָּר לְעֵיל אַחַר כָּךְ בְּעוֹד אֵיזֶה שָׁעוֹת שֶׁהָיוּ כְּמוֹ אַרְבַּע שָׁעוֹת אַחַר חֲצוֹת הַיּוֹם, נִתְעוֹרֵר רוּחַ סְעָרָה גְּדוֹלָה, וּבְכָל פַּעַם הוֹלֵךְ וְחָזֵק. וְהָיָה רַעַשׁ גָּדוֹל עַל הַסְּפִינָה, כִּי הָיָה עֲבוּדָה רַבָּה וִיגִיעָה גְּדוֹלָה לְהַמַּלָּחִים שֶׁבְּכָל פַּעַם הֲצָרְכוּ לַעֲשׂוֹת עֲבוֹדָה אַחֶרֶת, כִּי הָיָה הָרוּחַ הוֹלֵךְ וְסוֹעֵר, וְלֹא הָיָה פּוֹנֶה לְדַרְכֵּנוּ. וְהָיָה סוֹבֵב וְהוֹלֵךְ הָרוּחַ לְכָל צַד כְּדֶרֶךְ הַסְּעָרוֹת הַגְּדוֹלוֹת. וְעַל כֵּן הֶכְרְחוּ בְּכָל פַּעַם לְפָרֵשׂ הַוִּילָאוֹת לְצַד אַחֵר וּפַעַם הֲצָרְכוּ

לְסַלֵּק כַּמָּה וּכְלָאוֹת וּשְׁאָר עִנְיָנִים כָּאֵלֶּה. אֲבָל מִגֹּדֶל הָרוּחַ סְעָרָה הַחֲזָקָה, כָּל חָכְמָתָם תִּתְבַּלָּע וְהַסְּפִינָה נוֹטָה וּמִתְנַדְנֶדֶת לְכָל הַצְּדָדִים מְאֹד, וְהָלְכָה בַּאֲלַכְסוֹן מְאֹד פַּעַם נָטְתָה בְּצַד זֶה מְאֹד עַד סָמוּךְ לַיָּם מַמָּשׁ וּפַעַם לְצַד זֶה. וְאָז הָיָה לָנוּ פַּחַד גָּדוֹל כִּי הָיָה אָז חֲשָׁשַׁת סַכָּנָה כַּנִּזְכָּר לְעֵיל.

וְרִי"א עָלָיו נָפַל הַפַּחַד יוֹתֵר, וְיָשַׁב לְמַטָּה בְּחַדְרֵנוּ הַקָּטָן וְהַצַּר כִּי אָמַר שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לִסְבֹּל הַפַּחַד כְּשֶׁרוֹאֶה בְּעֵינָיו שְׁאוֹן הַגַּלִּים בְּרַעַשׁ כָּזֶה וְנִעְנוּעַ הַסְּפִינָה אֶל הַצְּדָדִין וְכוּ'. אֲבָל אֲנִי הָיִיתִי לְמַעְלָה אֵיזֶה שָׁעָה, וְאַחַר כָּךְ יָרַדְתִּי לְמַטָּה גַּם כֵּן לְהִתְפַּלֵּל לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁיַּעְזְרֵנוּ בְּרַחֲמָיו. כִּי בְּכָל הַדֶּרֶךְ שֶׁהָלַכְנוּ עַל הַיָּם הַשָּׁחוֹר לִסְטַנְבּוּל לֹא הָיָה לָנוּ בְּשׁוּם עֵת רוּחַ כָּזֶה וְסַכָּנָה כָּזֹאת לֹא מִנֶּה וְלֹא מִקְצָתוֹ, גַּם עַל הַיָּם הַזֶּה זֶה שִׁשָּׁה יָמִים שֶׁאָנוּ הוֹלְכִים עָלָיו לֹא הָיָה עָלֵינוּ סַכָּנָה כָּזֹאת רַק בְּיוֹם שֵׁנִי הַנִּזְכָּר לְעֵיל הָיָה קְצָת רוּחַ גְּדוֹלָה, אֲבָל לֹא נִתְמַהְמַהּ כָּל כָּךְ כִּי־אִם שָׁעָה מֻעֶטֶת, וְהָרוּחַ הָיָה הוֹלֵךְ וְחָזֵק מְאֹד. וְגַם עוֹד כַּמָּה סְפִינוֹת הָלְכוּ אֶצְלֵנוּ, וְרָאִינוּ כֻּלָּם אֵיךְ הָרוּחַ נוֹשֵׂא אוֹתָם וּמְסַבֵּב אוֹתָם, עוֹלִים שָׁמַיִם וְיוֹרְדִים תְּהוֹמוֹת, וְכֵן הָיָה בַּסְּפִינָה שֶׁלָּנוּ. וְנִמְשַׁךְ הָרוּחַ סְעָרָה הֶחָזָק הַזֶּה הַרְבֵּה הַרְבֵּה. וּלְעֵת עֶרֶב הֶכְרִחוּ לְהוֹרִיד הָאַנְקִיר וּלְסַלֵּק הַוּיְלָאוֹת, וְהֶעֱמִידוּ הַסְּפִינָה בְּעֵת תְּפִלַּת הַמִּנְחָה. וְנָתְנוּ שֶׁבַח וְהוֹדָאָה לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁהֶעֱמִידוּ הַסְּפִינָה. שֶׁעַכְשָׁו אֵין הַסַּכָּנָה גְּדוֹלָה כָּל כָּךְ, וְהַיָּם הוֹלֵךְ וְסוֹעֵר כְּסִיר נָפוּחַ בְּרוּחַ סְעָרָה. וְרַעַשׁ גָּדוֹל גַּם כָּל הַלַּיְלָה וּמִגֹּדֶל הַשִּׁלְכַת הַסְּפִינָה וְטִלְטוּלָהּ וְנִעְנוּעָהּ הַקָּשֶׁה עוֹלָה וְיוֹרֶדֶת וְכוּ' עַל יְדֵי זֶה הִתְחַלְנוּ לַחֲלֹשׁ, עַד אֲשֶׁר בְּעֵת תְּפִלַּת עַרְבִית נֶחֱלַשְׁתִּי מְאֹד, וַאֲנִי נָתַתִּי הֶקְאוֹת שְׁתֵּי פְּעָמִים בְּתוֹךְ תַּלְיָלָה.

גַּם בְּעֵת שֶׁעָמְדָה הַסְּפִינָה אַף עַל פִּי כֵן לֹא הָיָה לָנוּ מְנוּחָה, כִּי הָיְתָה מִתְנַעְנַעַת בְּטִלְטוּל הַקָּשֶׁה מְאֹד. וְכֵן הָיָה כָּל הַלַּיְלָה וְלֹא אָכַלְנוּ בָּעֶרֶב כִּי־אִם מְעַט וְהָיָה לִי הֶקְאוֹת כַּנִּזְכָּר לְעֵיל. גַּם לְעֵת עֶרֶב הָלַךְ רַבִּי יְהוּדָא אֶלְיעֶזֶר וְרָצָה לִשְׁאֹב מַיִם מִן הַיָּם לְצָרְכֵּנוּ וְהָלַךְ מַאטְרָאס אֶחָד וְהִשְׁלִיךְ עָלָיו חֶבֶל עַל רֹאשׁוֹ בְּדֶרֶךְ שְׁחוֹק, וְעַל יְדֵי זֶה הִפִּיל הַכּוֹבַע שֶׁלּוֹ לְתוֹךְ הַיָּם וְנֶאֱבַד עַד הַיּוֹם.

גַּם בְּכָל הַלַּיְלָה הָיָה הָרוּחַ הוֹלֵךְ וְסוֹעֵר מְאֹד, וַאֲנַחְנוּ שָׂכַבְנוּ לִישֹׁן בַּחֲלִישׁוּת גָּדוֹל. וְנוֹסָף לָזֶה הָיָה לָנוּ עוֹד סַכָּנָה בְּאוֹתוֹ הַלַּיְלָה כִּי בְּחַדְרֵנוּ הַצַּר וְהָאָרֹךְ קְצָת הָיָה שָׁם עוֹד אֶחָד מֵאַנְשֵׁי הַסְּפִינָה, וְאָז הָיָה לוֹ כְּאֵב הַשִּׁנַּיִם, וְהֵבִיא לְחַדְרֵנוּ אֵשׁ וְעָשַׁן עָלָיו צוֹקֵעַר (סוּכָּר) לְרְפוּאָה. וְקֹדֶם הַשֵּׁנָה בָּא עַל דַּעְתִּי חֲשָׁשָׁה זֹאת מִי יוֹדֵעַ מַה יִּהְיֶה מֵהָאֵשׁ שֶׁהִכְנִיס, כִּי מֵחֲמַת שֶׁהָאֲרֻבָּה שֶׁבַּחֶדֶר פְּתוּחָה אֶל הַחוּץ לַאֲוִיר הַשָּׁמַיִם וְהָרוּחַ מְנַשֵּׁב בְּפָרָט רוּחַ סְעָרָה כָּזֹאת עַל כֵּן בְּוַדַּאי צְרִיכִין לִשְׁמֹר עַצְמוֹ מִן הָאֵשׁ שָׁם מְאֹד. וּבֶאֱמֶת הִקְפִּיד הַקָּפִידָה שֶׁבְּכָל עֵת שֶׁהִכְנִיסוּ נֵר לַחֶדֶר שֶׁלֹּא יִדְלַק בְּעֵת הַשֵּׁנָה, וּבְפָרָט בְּלֵיל שַׁבָּת שֶׁהִדְלִיקוּ שָׁמָּן

וְאַחַר הַסְּעֻדָּה שֶׁל לֵיל שַׁבָּת נִשְׁאַר עוֹד שֶׁמֶן בַּצַּנְצֶנֶת, וְהָיָה אָסוּר לָנוּ לִישֹׁן עַד שֶׁרָמַזְנוּ לְמַטְרָאס אֶחָד שֶׁיְּכַבֶּה הַנֵּר. גַּם אַחַר כָּךְ לֹא הִכְנַסְנוּ שׁוּם נֵר לְחַדְרֵנוּ וְאָכַלְנוּ בַּלַּיְלָה בַּחוּץ עַל הַסְּפִינָה לְאוֹר הַכּוֹכָבִים, וְעַכְשָׁו הָלַךְ הַנִּזְכָּר לְעֵיל וְהִכְנִיס אֵשׁ בְּחַדְרֵנוּ בַּלַּיְלָה. וְהָיָה עָלַי פַּחַד גַּם קֹדֶם הַשָּׁנָה, אֲבָל לֹא יָכֹלְתִּי לוֹמַר לוֹ, מֵחֲמַת שֶׁאֵינוֹ מֵבִין בִּלְשׁוֹנוֹתֵינוּ גַּם יָדַעְתִּי כִּי לֹא יִצֵּית לִי. וְשָׁכַבְתִּי לִישֹׁן וַיְהִי בְּתוֹךְ הַלַּיְלָה הֱקִיצוֹתִי, וְהִנֵּה אֵשׁ גְּדוֹלָה בּוֹעֶרֶת עַל הַשֻּׁלְחָן וְהַלַּהַב עוֹלֶה לְמַעְלָה. כִּי הָיוּ מֻנָּחִים סִפְרֵי פְּסוּלִים שֶׁלָּהֶם שָׁם עַל הַשֻּׁלְחָן וּשְׁאָר נְיָרוֹת וְכֻלָּם נִשְׂרְפוּ. וְגַם קְצָת מִגּוּף הַשֻּׁלְחָן אֲבָל בְּעֵת שֶׁהֱקִיצוֹתִי כְּבָר נוֹדַע לְאֶחָד זֹאת, וְעָמְדוּ וְעָסְקוּ לְכַבּוֹת, וְאָמְרוּ לָזֶה שֶׁגָּרַם זֹאת אַל תְּסַפֵּד וְגַם אֲנִי נָתַתִּי לָהֶם מִמֵּימֵי הַנְּטִילָה שֶׁלָּנוּ וְכִבּוּ. וְאַחַר כָּךְ יָרְדוּ עוֹד מַאטְרָאסִין וְהֵבִיאוּ דְּלִי מַיִם וּתְהִלָּה לָאֵל שָׁקְעָה הָאֵשׁ. וּגְדֹל סַכָּנָה זֹאת אֵין לְשַׂעֵר כִּי הַחֶדֶר צַר מְאֹד וְלֹא הָיָה בּוֹ שׁוּם פֶּתַח כִּי־אִם אֶרֶבָּה קְטַנָּה שֶׁבַּעֲלִיַּת הַסְּפִינָה, וְאִם חַס וְשָׁלוֹם הָיָה מִתְפַּשֵּׁט הָאֵשׁ עוֹד לְצַד הָאֲרֻבָּה שֶׁהָיְתָה סְמוּכָה לְשָׁם מְאֹד, לֹא הָיָה לָנוּ שׁוּם מָקוֹם לִבְרֹחַ מִן הָאֵשׁ חַס וְשָׁלוֹם. וְרִי"א יָשֵׁן וְלֹא יָדַע בְּכָל זֶה.

בַּבֹּקֶר בְּיוֹם חֲמִישִׁי סִפַּרְתִּי כָּל זֶה וְהוֹדַעְתִּי לוֹ כָּל סַכָּנַת הָאֵשׁ שֶׁהָיָה לָנוּ בְּלַיְלָה זֹאת, וְאָמְרוּ מַה זֹּאת שֶׁנּוֹסֵף לְסַכָּנַת הַמַּיִם שֶׁאָנוּ עוֹבְרִים בָּהּ עַכְשָׁו, וְנוֹסֵף לָזֶה הָיָה עָלֵינוּ סַכָּנַת הָאֵשׁ בָּרוּךְ הַשֵּׁם אֲשֶׁר הִצִּילָנוּ מֵאֵשׁ וּמַיִם. וְסִפַּרְתִּי לוֹ אֶת דִּבְרֵי הַצַּחוּת שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה אַחַר שֶׁאָמַר הַתּוֹרָה תִּשְׁעָה תִּקּוּנִין (לִקּוּטֵי מוֹהֲר"ן כ') הַמְדַבֵּר מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל שֶׁמְּדַבֵּר שָׁם מֵאֵשׁ וּמַיִם, כִּי מְבֹאָר שָׁם שֶׁצְּרִיכִין שֶׁיִּהְיוּ כָּל דְּבָרָיו כְּנֶגֶד אֵשׁ וְעַל יְדֵי זֶה יְכוֹלִים לְקַבֵּל תּוֹרָה מֵהַנְּשָׁמָה וְכוּ' וְאָז פֶּתַח צוּר וַיָּזוּבוּ מַיִם וְכוּ' עַיֵּן שָׁם וְאָמַר אַחַר כָּךְ (אִיךְ הָאבּ הַיינְט גִיזָאגְט פַּאר פַּייעֶר אוּן פַּאר וַואסֶער) [וְאָמַרְתִּי הַיּוֹם כְּנֶגֶד אֵשׁ וּכְנֶגֶד מַיִם]. וְעַל יְדֵי זֶה שֶׁסִּפַּרְתִּי לוֹ זֹאת נִכְנַסְתִּי אַחַר כָּךְ בְּשִׂיחָה נָאָה מֵרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, וּמִתּוֹרָתוֹ הַנּוֹרָאָה וְהֶחֱיֵינוּ עַצְמֵנוּ קְצָת בָּזֶה.

אֲבָל הַיָּם הוֹלֵךְ וְסוֹעֵר מְאֹד מְאֹד, וַחֲלִישׁוּתֵינוּ גְּדוֹל מְאֹד, וְהָיָה קָשֶׁה עָלַי מְאֹד לְהִתְפַּלֵּל. וְאַחַר כָּךְ רָצִיתִי לְהִתְפַּלֵּל, וְקֹדֶם שֶׁהִנַּחְתִּי טַלִּית וּתְפִלִּין הֶכְרַחְתִּי לִתֵּן הֶקְאוֹת. וְאַחַר כָּךְ הִתְפַּלַּלְתִּי בַּחֲלִישׁוּת גָּדוֹל, וּבְעוֹד שֶׁהָיִיתִי מְעֻטָּף בְּטַלִּית וּתְפִלִּין, קֹדֶם שֶׁגָּמַרְתִּי אֲמִירַת וְהוּא רַחוּם שֶׁל שַׁבָּת וַחֲמִישִׁי, נֶחֱלַשְׁתִּי מְאֹד. וְהֶכְרַחְתִּי לְסַלֵּק בְּמְהִירוּת גָּדוֹל הַטַּלִּית וּתְפִלִּין וְחָזַרְתִּי וְנָתַתִּי הֶקְאוֹת. וְהָיִיתִי אָז חָלוּשׁ מְאֹד, וְהַיָּם הוֹלֵךְ וְסוֹעֵר בְּלִי הֶפְסֵק. אַחַר כָּךְ הוֹצִיאוּ הָאֲנָקִיר וְהִתְחִילוּ לֵילֵךְ בְּתֹקֶף הָרוּחַ סְעָרָה אֲבָל לֹא הָלְכוּ כִּי־אִם אֵיזֶה שָׁעוֹת. אַחַר כָּךְ כְּמוֹ שָׁעָה אַחַת אַחַר חֲצוֹת הַיּוֹם חָזְרוּ וְהוֹרִידוּ הָאֲנָקִיר, וְעִכְּבוּ הַסְּפִינָה וַעֲדַיִן לֹא פָּסַק הָרוּחַ סְעָרָה וְהַסְּפִינָה מִתְנַדְנֶדֶת בִּמְקוֹמָהּ מְאֹד מְאֹד, אַךְ בְּחַסְדֵי ה' פָּסְקוּ חֳלִישׁוּתֵינוּ

קְצָת, אֲבָל עֲדַיִן לֹא חָזַר כֹּחֵנוּ עָלֵינוּ. הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יְרַחֵם וְיָקֵם סְעָרָה לִדְמָמָה וְיַחֲזִיר אוֹתָנוּ לְאֵיתָנֵנוּ מְהֵרָה, אָמֵן, כֵּן יְהִי רָצוֹן:

וְעָמְדָה הַסְּפִינָה כָּךְ כָּל יוֹם חֲמִישֵׁי וְהַיָּם הוֹלֵךְ וְסוֹעֵר. לְעֵת עֶרֶב שֶׁהוּא לֵיל יוֹם שִׁשִּׁי נִשְׁקַט קְצָת הָרוּחַ סְעָרָה. וְכֵן בַּבֹּקֶר בְּיוֹם שִׁשִּׁי גַּם כֵּן לֹא הָיָה הָרוּחַ סוֹעֵר כָּל כָּךְ. אֲבָל אַחַר חֲצוֹת הַיּוֹם בְּעֶרֶב שַׁבַּת קֹדֶשׁ הַנִּזְכָּר לְעֵיל חָזַר וְנִתְעוֹרֵר רוּחַ סְעָרָה גְּדוֹלָה. וּבְלֵיל שַׁבָּת הָיָה קָשֶׁה עָלֵינוּ מְאֹד מְאֹד לְהַעֲמִיד הַנֵּר שֶׁלֹּא יִכְבֶּה. וְהֻכְרַחְנוּ בָּעֶרֶב בְּעֵת הַהַדְלָקָה לְהַעֲמִידוֹ עַל הַקַּרְקַע בְּקֶרֶן זָוִית וְכָל הַלַּיְלָה שֶׁל לֵיל שַׁבָּת הָיָה הָרוּחַ הוֹלֵךְ וְסוֹעֵר אֲבָל הַסְּפִינָה עֲדַיִן עָמְדָה עַל מְקוֹמָהּ. וְזֶה הָיָה חֶסֶד גָּדוֹל מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁנִּתְעַכְּבָה זֶה הַזְּמַן, שֶׁעַל יְדֵי זֶה הָיָה הָרְוָחָה קְצָת וְכֹחַ לִסְבֹּל. וְאַף עַל פִּי כֵן הָיֵינוּ חֲלוּשִׁים קְצָת מִכְּבָר, וְגַם גֹּדֶל נְדְנוּד הַסְּפִינָה בְּמְקוֹמָהּ הֶחֱלִישָׁה אוֹתָנוּ קְצָת:

קיג

בְּיוֹם שַׁבַּת קֹדֶשׁ בַּבֹּקֶר הִשְׁכִּים נִתְעוֹרְרוּ הַקַּפִּיטַאן וְכָל הַמַּטְרָאסִין בִּזְרִיזוּת גָּדוֹל, וְהוֹצִיאוּ בְּמְהִירוּת הָאַנְקִיר. וְהָרוּחַ הָיָה חָזָק וְסוֹעֵר בְּרַעַשׁ גָּדוֹל, אֲבָל הָיָה מְנַשֵּׁב לְדַרְכֵּנוּ מְכֻוָּן מְאֹד וּמֻחְמָת זֶה נִזְדָּרְזוּ לֵילֵךְ מְיֻד. וְהִתְחִילָה הַסְּפִינָה לִפְרֹחַ מִמְּקוֹמָהּ בִּזְרִיזוּת בְּטַלְטוּל וְנַעֲנוּעַ וְנִדְנוּד גָּדוֹל, וְהֵבִנּוּ תֵּכֶף שֶׁמִּזֶּה בְּוַדַּאי יַגִּיעַ לָנוּ מַה שֶּׁיַּגִּיעַ חַס וְשָׁלוֹם וְכֵן הָיָה. וְאַף עַל פִּי כֵן הִתְפַּלַּלְנוּ תְּפִלַּת שַׁחֲרִית וּמוּסָף וְאָכַלְנוּ סְעֻדַּת שַׁחֲרִית מְעַט לֶחֶם עִם שֶׁמֶן זַיִת כִּי בְּלֹא זֶה לֹא הָיָה לָנוּ לֶאֱכֹל שְׁאָרֵי דְּבָרִים בְּשַׁבָּת. אֲבָל גַּם הַלֶּחֶם לֹא יָכֹלְתִּי לֶאֱכֹל כָּרָאוּי כִּי־אִם מְעַט בְּדֹחַק, וּבֵרַכְתִּי בִּרְכַּת הַמָּזוֹן. וְאַחַר בִּרְכַּת הַמָּזוֹן הִנַּחְתִּי עַצְמִי לִישֹׁן וּמֵאָז הִתְחִיל הַחֲלִישׁוּת לְהוֹסִיף עָלֵינוּ עַד שֶׁנָּפַלְנוּ עַל עֶרֶשׂ דְּוַי וְהָיֵינוּ חֲלוּשִׁים מְאֹד כָּל יוֹם הַשַּׁבָּת קֹדֶשׁ וְלֹא טָעַמְתִּי כְּלוּם, וְלֹא אָכַלְתִּי שׁוּם דָּבָר בִּסְעֻדָּה שְׁלִישִׁית, אֲפִלּוּ לִימֵינָץ וּמַאראָנְץ (לְמוֹן וְתַפּוּזִים) שֶׁהָיָה לָנוּ וּשְׁפִירִיטוּס (אַלְכּוֹהוֹל) הַכֹּל לֹא יָכֹלְתִּי לְקַבֵּל כְּלָל, בְּשׁוּם אֹפֶן. וּמִנְחָה שֶׁל שַׁבָּת וְעַרְבִית שֶׁל מוֹצָאֵי־שַׁבָּת וּסְפִירָה, הַכֹּל הִתְפַּלַּלְנוּ מֻנָּח בְּמְקוֹמֵנוּ, בַּחֲלִישׁוּת וַעֲיֵפוּת.

וְיִסּוּרִים אֵלּוּ הָיוּ לָנוּ מִן יוֹם הַשַּׁבָּת קֹדֶשׁ הַנִּזְכָּר לְעֵיל עַד יוֹם רְבִיעִי בַּבֹּקֶר, וְהַיָּם הוֹלֵךְ וְסוֹעֵר בְּזַעַף וּבְרַעַשׁ גָּדוֹל, וְהָרוּחַ גָּדֵל וְחָזָק מְאֹד, וְהַסְּפִינָה מִתְנַדְנֶדֶת וּמִתְהַפֶּכֶת וּמִסַּבֶּבֶת בְּנִדְנוּד גָּדוֹל לְכָל הַצְּדָדִים, וְהַגַּלִּים מִתְנַשְּׂאִים מְאֹד וְכָל פַּעַם הִתִּיזוּ מַיִם הַרְבֵּה לְתוֹךְ הַסְּפִינָה. וְלִפְעָמִים הִתִּיזוּ עָלֵינוּ לְתוֹךְ חַדְרֵנוּ, וְהִיא עוֹלָה שְׁמַיִם וְיוֹרֶדֶת תְּהוֹמוֹת וְטַלְטָלָה וְצָעָרָה אוֹתָנוּ מְאֹד מְאֹד, וְהָיָה לָנוּ צַעַר וְיִסּוּרִים מָרִים וַחֲלִישׁוּת גָּדוֹל מְאֹד אֵלּוּ הַיָּמִים. וַאֲנִי נָתַתִּי הֶקְאוֹת הַרְבֵּה כַּמָּה פְּעָמִים בְּכָל יוֹם. בָּרוּךְ הַשֵּׁם הַנּוֹתֵן לְיָעֵף כֹּחַ אֲשֶׁר עַד

כֹּה עָזַרְנִי. וּתְהִלָּה לָאֵל בְּיוֹם רְבִיעִי בַּבֹּקֶר הִתְחַלְנוּ לַחֲזֹר קְצָת לְאֵיתָנֵנוּ, וְגַם הָרוּחַ סְעָרָה נִשְׁקַט קְצָת וְכָל הַיָּמִים הַנִּזְכָּרִים לְעֵיל לֹא אָכַלְתִּי כְּלָל. וְכָל מַה שֶׁשָּׁתִינוּ טֵייא אוֹ קַאווֶע הֵקֵאתִי אַחַר כָּךְ. וּבָרוּךְ הַשֵּׁם בְּיוֹם רְבִיעִי הַנִּזְכָּר לְעֵיל הִתְחַלְנוּ לֶאֱכֹל וְחָזְרְנוּ לְאֵיתָנֵנוּ מְעַט מְעַט.

וְזֶה הַיּוֹם עָשָׂה ה' הַיּוֹם יוֹם חֲמִישִׁי ג' סִיוָן בָּאנוּ לָעִיר אֲלֶכְסַנְדְּרִיָא שֶׁל מִצְרַיִם בְּשָׁלוֹם, בְּלִי שׁוּם פֶּצַע מִשּׁוּם צַר וְאוֹיֵב חַס וְשָׁלוֹם. וְשֶׁקֶר עָנוּ בָּנוּ שֶׁרָצוּ לִמְנֹעַ אוֹתָנוּ מֵחֲמַת פַּחַד שֶׁקֶר הַנִּזְכָּר לְעֵיל. בָּרוּךְ הַשֵּׁם שֶׁלֹּא שָׁמַעְנוּ לָהֶם בְּעֻזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ:

קיד

בְּיוֹם חֲמִישִׁי הַנִּזְכָּר לְעֵיל פָּרְשַׁת בְּמִדְבַּר יוֹם רִאשׁוֹן מִשְּׁלֹשֶׁת יְמֵי הַגְּבָלָה, נִכְנַסְתִּי עִם הַקַּפִּיטַאן בְּסִפִינָה קְטַנָּה לְאֶלֶכְסַנְדְּרִיָא. וּבְעַצְמִי לֹא יָדַעְתִּי לְהֵיכָן אֶכְנֹס מֵאַחַר שֶׁאֵין לִי מַכִּיר שָׁם, וְאֵינִי יוֹדֵעַ שׁוּם דִּבּוּר בִּלְשׁוֹנָם. וְשׁוּם יִשְׂרָאֵל מִפּוֹלִין וְאַשְׁכְּנַז לֹא נִמְצָא שָׁם. וּבָאתִי עִם הַקַּפִּיטַאן עַד הַחוֹף הַיָּם וְיָצָאתִי אֶל הַיַּבָּשָׁה וְהִתְחִיל הַקַּפִּיטַאן לִכְנֹס אֶל הָעִיר, וַאֲנִי הָלַכְתִּי אַחֲרָיו, עַד שֶׁעָבַר בְּתוֹךְ הָעִיר בְּכַמָּה רְחוֹבוֹת, וַאֲנִי אַחֲרָיו וְרָאִיתִי לְפָנַי עַם אֲשֶׁר לֹא יָדַעְתִּי. כִּי מִנְהַג מִצְרַיִם מְשֻׁנֶּה עוֹד בְּכַמָּה וְכַמָּה דְּבָרִים מִמִּנְהַג סְטַנְבּוּל, הֵן בְּהַמַּלְבּוּשִׁים וְהֵן בְּהַלָּשׁוֹן וְהֵן בְּמִינֵי בְּהֵמוֹת וּשְׁאָרֵי דְּבָרִים וְנִבְהַלְתִּי מֵרְאוֹת. וַאֲנִי עוֹבֵר בְּתוֹךְ הָעִיר כְּאִלֵּם וּכְחֵרֵשׁ וְהַכֹּל מִסְתַּכְּלִים וּתְמֵהִים עָלַי. וּקְצָתָם שׂוֹחֲקִים וּמִתְלוֹצְצִים מִמֶּנִּי בְּפָנַי, אֲבָל שׁוּם אָדָם לֹא פָּגַע בִּי חַס וְשָׁלוֹם. וְלֹא הָיִיתִי יָכוֹל לִשְׁאֹל אֶפִלּוּ הֵיכָן מְקוֹם הַיְּהוּדִים כִּי אֵין מִלָּה בִּלְשׁוֹנִי לְהָבִין שׁוּם דִּבּוּר מִלְּשׁוֹנָם.

בְּתוֹךְ כָּךְ הִתְחַלְתִּי לִפְגֹּעַ קְצָת אֲנָשִׁים פַּאחַאקין, שֶׁהֵם הָאֲנָשִׁים הַבָּאִים מִמְּדִינוֹת שֶׁלָּנוּ כְּגוֹן מֵאַשְׁכְּנַז וְאִיטַלְיָה וְכוּ', וְהֵם נִקְרָאִים שָׁם פְּרֶעְנְקִין. וְאֵלּוּ הָאֲנָשִׁים כְּשֶׁרָאוּ אוֹתִי הָיוּ כְּמוֹ מְחֻתָּנִים עִמִּי, וְהִתְחִילוּ לְקָרֵב אֵלַי וּלְדַבֵּר עִמִּי קְצָת מֵחֲמַת שֶׁאָנוּ כֻּלָּנוּ מֵאַקְלִים אֶחָד מֵאֵירוֹפָּה. אֲבָל גַּם עִמָּהֶם לֹא יָכֹלְתִּי לְדַבֵּר כִּי רֻבָּם כְּכֻלָּם מְדַבְּרִים בִּלְשׁוֹן אִיטַלְיָה וְסוֹלְוִויטְקָא. וּבְתוֹךְ כָּךְ נֶעְלַם מִמֶּנִּי הַקַּפִּיטַאן, וְהָלַכְתִּי אֲנִי לְבַדִּי בְּתוֹךְ הָרְחוֹבוֹת וּבֵין הַחֲנֻיּוֹת וַעֲדַיִן אֵינִי יוֹדֵעַ כְּלָל לְהֵיכָן אֲנִי הוֹלֵךְ. וְרָצִיתִי לִשְׁאֹל הֵיכָן הָרַב אוֹ הֶחָכָם וְאֵין מֵשִׁיב לִי דָּבָר כִּי לֹא פָּגַעְתִּי בְּיִשְׂרָאֵל רַק בְּעַרְבִיִּים אוֹ יִשְׁמְעֵאלִים.

בְּתוֹךְ כָּךְ הִקְרָה ה' לִפְנֵי שְׁנֵי פְּרֶעְנְקִין, וְהִתְחִילוּ לְקָרֵב אוֹתִי וְלִשְׁאֹל בִּשְׁלוֹמִי בְּרֻמְז. וְגַם הֵם לֹא הֵבִינוּ בִּלְשׁוֹן אַשְׁכְּנַז, וּבִקַּשְׁתִּי אוֹתָם הֵיכָן הָרַב וְהֶחָכָם. וְהֵשִׁיב אֶחָד שֶׁיּוֹלִיךְ אוֹתִי לְהָרַב וְכֵן עָשָׂה, וְהָלַךְ עַד שֶׁהֵבִיא אוֹתִי לְבֵית הָרַב שֶׁהָיָה סָמוּךְ לַמָּקוֹם שֶׁפָּגַעְתִּי אוֹתוֹ, וּבָרוּךְ הַשֵּׁם שֶׁבָּאתִי לְבֵית הָרַב בְּשָׁלוֹם. וְהָיָה זֶה חֶסֶד גָּדוֹל מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אֲצָלִי שֶׁנִּכְנַסְתִּי

לְתוֹךְ כְּרַךְ כָּזֶה בְּשָׁלוֹם בְּמָקוֹם שֶׁאֲנִי כְּאִלֵּם מַמָּשׁ. וְלֹא עַל חִנָּם אָנוּ אוֹמְרִים שָׁלֹשׁ פְּעָמִים בְּכָל יוֹם נוֹדֶה לְךָ וְכוּ' עַל נִסֶּיךָ שֶׁבְּכָל יוֹם עִמָּנוּ, וְעַל נִפְלְאוֹתֶיךָ וְטוֹבוֹתֶיךָ שֶׁבְּכָל עֵת, עֶרֶב וָבֹקֶר וְצָהֳרַיִם וְכוּ' וְזֶה אֶפְלוּ כְּשֶׁיּוֹשֵׁב הָאָדָם בְּבֵיתוֹ, מִכָּל־שֶׁכֵּן בַּדֶּרֶךְ בִּמְדִינוֹת הַיָּם בִּמְדִינָה רְחוֹקָה וּמְשֻׁנָּה מְאֹד מִמְּדִינוֹתֵינוּ כָּזוֹ. יְהִי שֵׁם ה' מְבֹרָךְ תָּמִיד:

קטו

בְּבוֹאִי עַל הָעֲלִיָּה שֶׁדָּר שָׁם הָרַב. הָלַךְ מֵאִתִּי זֶה שֶׁהוֹלִיךְ אוֹתִי וְנִשְׁאַרְתִּי שָׁם לְבַדִּי. וְהַדֶּלֶת הָיְתָה סְגוּרָה וְנִזְדַּמֵּן שָׁם יִשְׂרְאֵלִי אֶחָד שֶׁהָיָה צָרִיךְ לְהָרַב וְהִתְחִיל לִדְפֹּק עַל הַדֶּלֶת. וּפָתְחָה אִשָּׁה אַחַת, וְלֹא הִנִּיחָה אוֹתִי לִכְנֹס וְאָמְרָה שֶׁהָרַב יָשֵׁן. וְרָמְזָה לִי בְּיָדֶיהָ עִנְיַן שֵׁנָה, וְאָמַרְתִּי אַף עַל פִּי כֵן אֶכְנֹס וְאַמְתִּין עַד שֶׁיָּקוּץ וְלֹא הִנִּיחָה אוֹתִי לִכְנֹס. וְאָמַרְתִּי אֵשֵׁב בְּבֵית שַׁעַר שֶׁעַל הָעֲלִיָּה, כִּי בְּוַדַּאי לֹא אָזוּז מִכָּאן עַד שֶׁיָּקִיץ הָרַב. וְיָשַׁבְתִּי שָׁם לְבַדִּי וְזֶה הָיָה לִי קְצָת מְנוּחָה וְהִתְחַלְתִּי לַחֲשֹׁב מַה שֶּׁהָיִיתִי צָרִיךְ.

בְּתוֹךְ כָּךְ חָזַר וּבָא הָאִישׁ הַנִּזְכָּר לְעֵיל שֶׁהָיָה צָרִיךְ לְהָרַב, וְיָשַׁב עִמִּי שָׁם גַּם כֵּן, וְקֵרֵב אוֹתִי. אֲבָל לֹא הָיָה מֵבִין בִּלְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ כִּי־אִם מְעַט דִּמְעַט בְּקִשּׁוּי גָּדוֹל. כִּי לְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ שֶׁלָּהֶם מְשֻׁנֶּה מְאֹד מִלְּשׁוֹן הַקּוֹדֶשׁ שֶׁלָּנוּ כַּיָּדוּעַ, וּמִי שֶׁהוּא לַמְּדָן וְיוֹדֵעַ לְדַבֵּר לְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ יְכוֹלִין לְהָבִין מְעַט מִמֶּנּוּ, אֲבָל רֻבָּם עַמֵּי הָאָרְצוֹת וּמֵהֶם קָשֶׁה לְהָבִין דִּבּוּר בִּלְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ. וְיָשַׁבְתִּי שָׁם בְּבֵית שַׁעַר הַנַּ"ל לְעֶרֶךְ שָׁעָה וְיוֹתֵר. אַחַר כָּךְ פָּתַח הָרַב הַדֶּלֶת וְנִכְנַסְתִּי אֵלָיו וְשָׁאַל אוֹתִי מַה טּוּבִי; וְגַם עִם הָרַב קָשֶׁה קְצָת לְדַבֵּר. אֲבָל מֵאֵת ה' הָיְתָה שְׁנִזְדַּמֵּן לִי אִישׁ אֶחָד בְּסַטַנְבּוּל שְׁמוֹ רַבִּי יְחִיאֵל מִצְּפַת וְהוּא מֵאַנְשֵׁי לִיטָא, וְהוּא בָּא בְּסָמוּךְ מֵאֲלֶכְסַנְדְּרִיָּא לְסַטַנְבּוּל וְיָשַׁב בַּאֲלֶכְסַנְדְּרִיָּא חֲמִשָּׁה חֳדָשִׁים, וּכְבָר הָיָה לוֹ הֶכֵּרוּת עִם הָרַב וְעִם הַגְּבִיר רַבִּי אַבְרָהָם טִילְקָא. וְנָתַן לִי שְׁנֵי אִגְּרוֹת לְהָרַב וּלְהַגְּבִיר הַנִּזְכָּר לְעֵיל. כִּי רַבִּי יְחִיאֵל הַנִּזְכָּר לְעֵיל עָמַד בְּבֵית הַגְּבִיר הַנִּזְכָּר לְעֵיל כָּל חֲמִשָּׁה הַחֳדָשִׁים הַנִּזְכָּרִים לְעֵיל שֶׁיָּשַׁב שָׁם. וְאֵלּוּ שְׁנֵי הָאִגְּרוֹת הָיוּ טוֹבָה גְּדוֹלָה מְאֹד לְאִישׁ כְּמוֹנִי אֲשֶׁר מֵעוֹלָם לֹא נָסַעְתִּי בְּבִזְיוֹן זֶה לְהִצְטָרֵךְ לֵילֵךְ לְהָרַב, וְהָיָה קָשֶׁה עָלַי מְאֹד מְאֹד לִכְנֹס לְהָרַב וּבִפְרָט כִּי כְּבַד לָשׁוֹן אָנֹכִי בִּמְדִינָה זֹאת אֶפְלוּ בִּלְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ כַּנִּזְכָּר לְעֵיל, עַל כֵּן הָאִגֶּרֶת הַנִּזְכֶּרֶת לְעֵיל הָיָה לִי לְפֶה.

וְהִנֵּה הָרַב הוּא קְצָת קַפְּדָן וְתֵכֶף הִתְחִיל לוֹמַר בְּדֶרֶךְ קְפִידָא כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ לִי בְּסַטַנְבּוּל, אֵיךְ נוֹסְעִים עַכְשָׁו בְּעֵת כָּזֹאת לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּשְׁמָע מִלְחָמָה כָּזֹאת עִם הַגְּרֶעקִין וְכַיּוֹצֵא בְּדִבְרִים כָּאֵלֶּה, וּבֶאֱמֶת גַּם בְּאֲלֶכְסַנְדְּרִיָּא אֵין יוֹדְעִים הָאֱמֶת בְּעִנְיַן מִלְחָמָה זֹאת. וְהִתְחַלְתִּי לְבַקֵּשׁ אֶת הָרַב עַל כָּל פָּנִים מֵאַחַר שֶׁכְּבָר בָּאתִי יִתֵּן לִי לְעֵת עַתָּה עַל כָּל פָּנִים אַכְסַנְיָא. הֵשִׁיב הַאַתָּה יָכוֹל לִפְרֹעַ. אָמַרְתִּי לוֹ וְהַכְנָסַת אוֹרְחִים אֵין כָּאן. הֵשִׁיב בְּכָאן יֵשׁ תַּקָּנָה שֶׁלֹּא

לְקַבֵּל אוֹרַח כִּי־אִם עַד שִׁלשָׁה יָמִים. הֵשַׁבְתִּי לוֹ טוֹב אֲנַחְנוּ נֹאכַל מִשֶּׁלָּנוּ אַחַר שְׁלשָׁה יָמִים רַק לְעֵת עַתָּה יִתֵּן לָנוּ אַכְסַנְיָא לְהַנִּיחַ הַחֲפָצִים שֶׁלָּנוּ.

וְתֵכֶף שָׁלַח עִמִּי הָאִישׁ הַנִּזְכָּר לְעֵיל שֶׁהָיָה צָרִיךְ לְהָרַב בְּאֵיזֶה עֵסֶק, וְהָלַךְ עִמִּי הָאִישׁ הַנִּזְכָּר לְעֵיל וְעָבַר עִמִּי בָּרְחוֹבוֹת וּבַשְּׁוָקִים. וְקָשֶׁה לִי לְדַבֵּר עִמּוֹ וְהֵבִיא אוֹתִי לְחָצֵר אַחַת וְהֶעֱלָה אוֹתִי בְּכַמָּה מַעֲלוֹת לְאֵיזֶה בַּיִת. וְשָׁם לֹא הָיְתָה רַק הָאִשָּׁה, וְדִבְּרָה עִמִּי בַּלְשׁוֹנָם שֶׁהוּא לְשׁוֹן עַרְבִי, וְהֶרְאָה הָאִשָּׁה לִי בְּיָדֶיהָ שֶׁתְּקַבֵּל אוֹתִי שָׁם. אֶבָל אֲנִי הָיִיתִי צָרִיךְ לְדַבֵּר עִם הַבַּעַל הַבַּיִת, וּלְבַקְּשׁוֹ שֶׁיִּתֵּן לִי עֵצָה אֵיךְ לְהָבִיא אֶת רי"א וְאֶת הַחֲפָצִים מֵהַסְּפִינָה לְכָאן, וְלֹא רָצִיתִי לְשָׁאֵר שָׁם. וְהָלַכְתִּי מִשָּׁם עִם הָאִישׁ הַנִּזְכָּר לְעֵיל וַעֲדַיִן אֵינִי יוֹדֵעַ לְהֵיכָן הוּא מוֹלִיךְ אוֹתִי. אַחַר כָּךְ פָּגַע בְּאֵיזֶה אֲנָשִׁים וְדִבֵּר עִמָּהֶם מַה שֶּׁדִּבֵּר, וַאֲנִי לֹא הֵבַנְתִּי. אַחַר כָּךְ הָלַךְ לְדַרְכּוֹ, וְאָמַר לְאִשָּׁה אַחַת עֲנִיָּה שֶׁהִיא תַּרְאֶה לִי הַדֶּרֶךְ. וְרָמְזָה לִי וְהָלַכְתִּי עִמָּהּ וְשָׁם אֵין נָשִׁים מְצוּיוֹת כָּל כָּךְ בַּחוּץ וְאֵין הַדֶּרֶךְ לֵילֵךְ עִם אִשָּׁה בַּשּׁוּק וְהֶכְרַחְתִּי לֵילֵךְ מֵרָחוֹק לַמָּקוֹם שֶׁהִיא הוֹלֶכֶת, וְעָבַרְתִּי בֵּין כַּמָּה יִשְׁמְעֵאלִים וְעַרְבִיִּים בְּמָקוֹם שֶׁדּוֹחֲקִין שָׁם רַבִּים, עַד שֶׁהֵבִיאָה אוֹתִי לְחָצֵר שֶׁיּוֹשֵׁב הַבַּעַל הַבַּיִת בְּעַצְמוֹ שֶׁל הָאַכְסַנְיָא הַנִּזְכֶּרֶת לְעֵיל. כִּי הַבַּעַל הַבַּיִת הָיָה צוֹרֵף וּשְׁמוֹ רַבִּי מֹשֶׁה גַּבַּאי חַזָּן הַכְּנֶסֶת דְּשָׁם, וְשָׁם כָּל הַבַּעֲלֵי מְלָאכוֹת עוֹשִׂין מְלַאכְתָּם בַּחֲנֻיּוֹת וְלֹא בְּבֵיתָם. וּבָאתִי לְחָצֵר שֶׁשָּׁם הַחֲנוּת שֶׁיּוֹשֵׁב הַבַּעַל הַבַּיִת רַבִּי מֹשֶׁה הַנִּזְכָּר לְעֵיל, וְקִבֵּל אוֹתִי וְאָמַר לִי שָׁלוֹם וּבָרוּךְ הַבָּא.

וְהִתְחַלְתִּי לְדַבֵּר עִמּוֹ אֵיךְ לְהָבִיא הַחֲפָצִים וְאֶת רַבִּי יְהוּדָא אֶלְיעֶזֶר לְכָאן. וְתֵכֶף הִתְחִיל לְעָלוֹת עַל מַחֲשַׁבְתִּי גֹּדֶל הַצַּעַר שֶׁלִּי. כִּי הֲבַנְתִּי תֵּכֶף שֶׁלֹּא אוּכַל לַחֲזֹר אֶל הַסְּפִינָה וְלֹא אֵדַע מְקוֹמָהּ וּבִפְרָט שֶׁאֵינִי מֵבִין הַלָּשׁוֹן שֶׁלָּהֶם כְּלָל, וְגַם עִם יִשְׂרְאֵלִים קָשֶׁה לִי לְדַבֵּר, וְצַעַר זֶה בִּלְבֵּל דַּעְתִּי מְיֻד מְאֹד. וְאַף־עַל־פִּי־כֵן דִּבַּרְתִּי עִם הַבַּעַל־הַבַּיִת כְּאִלּוּ אֲנִי יוֹדֵעַ קְצָת. אֲבָל הַבַּעַל הַבַּיִת הֵבִין שֶׁאֲנִי בְּעַצְמִי מְבֻלְבָּל, וְאֵינִי יוֹדֵעַ מְקוֹם הַסְּפִינָה וְאַף עַל פִּי כֵן שָׁלַח עִמִּי בְּנוֹ נַעַר אֶחָד, שֶׁיֵּלֵךְ עִמִּי אֶל הַיָּם. וּבִקַּשְׁתִּי לְבַעַל הַבַּיִת שֶׁיֹּאמַר לְהַנַּעַר שֶׁיִּשְׁכֹּר לִי שָׁם סְפִינָה קְטַנָּה וְהָלַךְ עִמִּי הַנַּעַר הַנִּזְכָּר לְעֵיל עַד שֶׁהֵבִיא אוֹתִי אֶל חוֹף הַיָּם. בְּבוֹאִי לְשָׁם לֹא נִמְצָא שָׁם סְפִינָה קְטַנָּה כִּי שָׁם לֹא הָיָה הַמָּקוֹם כְּלָל שֶׁשּׁוֹכְרִין סְפִינוֹת קְטַנּוֹת, אֲבָל אָצְלִי לֹא הָיָה נִפְקָא מִנָּהּ מִזֶּה מֵאַחַר שֶׁאֵינִי יוֹדֵעַ לְהֵיכָן אֶשְׂכֹּר הַסְּפִינָה כִּי יֵשׁ כַּמָּה וְכַמָּה סְפִינוֹת וְאִי אֶפְשָׁר לִי לְהַכִּיר הַסְּפִינָה שֶׁלִּי, וְגֹדֶל הַצַּעַר וְהַפַּחַד וּבִלְבּוּל הַדַּעַת שֶׁהָיָה לִי אִז אִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר. אַף עַל פִּי כֵן לֹא הִגַּדְתִּי לַנַּעַר שֶׁאֵינִי יוֹדֵעַ מְקוֹם הַסְּפִינָה שֶׁלִּי רַק אָמַרְתִּי לוֹ שֶׁיּוֹלִיךְ אוֹתִי לְמָקוֹם שֶׁיִּמְצָא סְפִינָה קְטַנָּה.

וְהָלַךְ הַנַּעַר וְשָׂאַל אֶת אֶחָד, וְהוֹדִיעוּ לוֹ הַמָּקוֹם. וְחָזַר עִמִּי מִשָּׁם וְהָלַךְ עִמִּי הַרְבֵּה דֶּרֶךְ הָעִיר, עַד שֶׁבָּא לְחוֹף הַיָּם לְמָקוֹם אַחֵר שֶׁשָּׁם נִמְצָאִים סְפִינוֹת קְטַנּוֹת. וְשָׁם רוֹאִים כָּל

הַסְּפִינוֹת הַגְּדוֹלוֹת שֶׁעוֹמְדִים כַּמָּה מֵאוֹת, וְצִוָּה הוֹלֵךְ וְגָדֵל אֵיךְ אֶמְצָא סְפִינָה שֶׁלִּי. וְהַנַּעַר הַנִּזְכָּר לְעֵיל לֹא הָיָה יָכוֹל לִמְצוֹא גַּם שָׁם סְפִינָה קְטַנָּה, כִּי אֵין נִמְצָאִים שָׁם סְפִינוֹת קְטַנּוֹת כִּי־אִם מְעַט וְלֹא הָיָה מָצוּי אָז לִשְׂכֹּר. וּבֶאֱמֶת עִקַּר הָעִכּוּב נוֹדַע לִי אַחַר כָּךְ שֶׁהָיָה רַק מֻחְמַת שֶׁלֹּא הָיִיתִי יוֹדֵעַ מְקוֹם הַסְּפִינָה שֶׁלִּי. כִּי דֶּרֶךְ הַסְּפִינוֹת הַקְּטַנּוֹת שֶׁיּוֹשְׁבִים שָׁם כַּמָּה אֲנָשִׁים מִכַּמָּה סְפִינוֹת גְּדוֹלוֹת וְהַסַּפָּן מוֹלִיךְ כָּל אֶחָד לַסְּפִינָה שֶׁלּוֹ, וְאַחַר כָּךְ הוּא חוֹזֵר מִשָּׁם וּבָבוֹאוֹ לְסוֹף הַיָּם מוֹצֵא עוֹד אֲנָשִׁים אֲחֵרִים כְּאֵלֶּה שֶׁצְּרִיכִין לֵילֵךְ לַסְּפִינוֹת הַגְּדוֹלוֹת וְהֵם נִכְנָסִין תֵּכֶף לְהַסְּפִינָה קְטַנָּה וְהוּא מוֹלִיךְ כָּל אֶחָד לִמְקוֹמוֹ. וְאָז כְּשֶׁעָמַדְתִּי שָׁם עִם הַנַּעַר חָזְרוּ סְפִינוֹת קְטַנּוֹת, וּכְשֶׁאָמַר לָהֶם הַנַּעַר לִקַּח אוֹתִי שְׁאַל הַסַּפָּן לְאֵיזֶה סְפִינָה וּמֻחְמַת שֶׁלֹּא יָכֹלְתִּי לְהָשִׁיב לוֹ תְּשׁוּבָה בְּרוּרָה כִּי בְּעַצְמִי לֹא יָדַעְתִּי כַּנִּזְכָּר לְעֵיל, עַל כֵּן נָסַע תֵּכֶף עִם הַסְּפִינָה לְדַרְכּוֹ. וְהָיָה לִי צַעַר גָּדוֹל שָׁם אֵצֶל הַיָּם וְהָלַכְתִּי אָנָה וָאָנָה אוּלַי אוּכַל לִמְצֹא הַסְּפִינָה קְטַנָּה שֶׁל הַקַּפִּיטַאן שֶׁבָּא וְלֹא יָכֹלְתִּי לִמְצָאָהּ. וְגָדֵל הַצַּעַר שֶׁהָיָה לִי אָז אִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר וְלֹא יָדַעְתִּי כְּלָל מַה לַּעֲשׂוֹת, וְהַיּוֹם אֵינוֹ עוֹמֵד בִּמְקוֹמוֹ וּכְבָר הָיָה סָמוּךְ לִפְנוֹת הַיּוֹם.

וְחָזַר עִמִּי הַנַּעַר לְאָבִיו וְאָמַר לְאָבִיו שֶׁאֵינִי יוֹדֵעַ בְּעַצְמִי הֵיכָן הַסְּפִינָה וַאֲנִי תְּלִיתִי הַחִסָּרוֹן בַּנַּעַר שֶׁאָמַרְתִּי שֶׁהוּא קָטָן וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ לִשְׂכֹּר סְפִינָה וּשְׁנֵיהֶם הָיָה אֱמֶת. וְהִנֵּה הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּרַחֲמָיו רְחֵם עָלַי, וְנִזְדַּמֵּן מֵאֵת ה' שֶׁיֵּשֵׁב שָׁם אִישׁ אֶחָד שְׁמוֹ רַבִּי אַהֲרֹן, וְהוּא מְסַלּוֹנִיק רַק שֶׁבָּא לְשָׁם זֶה אֵיזֶה שָׁבוּעוֹת. וְזֶה הָאִישׁ הָיָה יוֹדֵעַ מְעַט בְּלָשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ. וְרִחֵם עָלַי וְהָלַךְ עִמִּי בְּעַצְמוֹ עַד שֶׁבָּא עִמִּי אֶל הַיָּם פַּעַם שֵׁנִית. וּכְבָר הָלַכְתִּי הַרְבֵּה מְאֹד עַד שֶׁנִּתְיַגַּעְתִּי הַרְבֵּה. וְהָלַכְתִּי עִמּוֹ עוֹד הַפַּעַם אֶל הַיָּם לַמָּקוֹם שֶׁהַסְּפִינוֹת קְטַנּוֹת הוֹלְכִין מִשָּׁם, וּבָאנוּ לְמָקוֹם אֶחָד שֶׁמִּתְקָרְבִים לְשָׁם הַסְּפִינוֹת הַקְּטַנּוֹת, וְעָמַדְנוּ שָׁם הַרְבֵּה וְלֹא מָצָאנוּ סְפִינָה קְטַנָּה. וְגַם אִם נִמְצֵאת אֵיזֶה סְפִינָה לֹא קִבְּלָה אוֹתִי מֻחְמַת שֶׁלֹּא יָדַעְתִּי מְקוֹם הַסְּפִינָה שֶׁלִּי. וְעָמַדְתִּי שָׁם בְּצַעַר גָּדוֹל וּבְפַחֵי נֶפֶשׁ, וּבְכִלְיוֹן עֵינַיִם מְאֹד מְאֹד, וְלֹא יָדַעְתִּי מַה לַּעֲשׂוֹת. וְהָלַכְתִּי לְכָאן וּלְכָאן אוּלַי אֶמְצָא הַסְּפִינָה קְטַנָּה שֶׁבָּאָה עִמִּי וְלֹא מָצָאתִי. וְנִתְמַהְמַהְנוּ שָׁם הַרְבֵּה, וְרַבִּי אַהֲרֹן הַנִּזְכָּר לְעֵיל גָּמַל עִמִּי חֶסֶד וְיָשַׁב עִמִּי שָׁם בְּשִׁבְילִי.

אַחַר כָּךְ לְעֵת עֶרֶב בָּאָה סְפִינָה קְטַנָּה. וְדִבֶּר ר' אַהֲרֹן עִם בַּעַל הַסְּפִינָה, וְסִפֵּר לוֹ הָעִנְיָן וְנִתְרַצָּה לְקַבֵּל אוֹתָנוּ. וְצִוָּה לִי ר' אַהֲרֹן לִכְנֹס לְתוֹךְ זֹאת הַסְּפִינָה. וְנִכְנַסְתִּי לְשָׁם וְגַם הוּא נִכְנַס עִמִּי. וְהָעֲרָבִי בַּעַל הַסְּפִינָה אָמַר שֶׁהוּא יוֹדֵעַ הַמָּקוֹם שֶׁעוֹמְדִים שָׁם הַסְּפִינוֹת הַבָּאוֹת מִסְּטַנְבּוּל, וְהָיָה לִי תִּקְוָה שֶׁעַל יָדוֹ אֶפְשָׁר אוּכַל לִמְצֹא הַסְּפִינָה שֶׁלִּי בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְהָלַכְנוּ עִמּוֹ. אֲבָל בְּזֹאת הַסְּפִינָה יָשְׁבוּ שָׁם עוֹד יִשְׁמְעֵאלִים וְעַרְבִיִּים מִכַּמָּה סְפִינוֹת הַסְּמוּכוֹת, וְהוֹלִיךְ בַּתְּחִלָּה אֶת כָּל אֶחָד לִסְפִינָה שֶׁלּוֹ, וְנִתְקָרֵב עִמָּנוּ לְכַמָּה סְפִינוֹת

בְּשָׁבִיל אֵלּוּ הָאֲנָשִׁים הַנִּזְכָּרִים לְעֵיל. וּקְצָת מֵהַסְּפִינוֹת הָיוּ סְפִינוֹת שֶׁל מִלְחָמָה שֶׁיָּשְׁבוּ שָׁם הַרְבֵּה יִשְׂמְעֵאלִים אַנְשֵׁי חַיִל, וּכְשֶׁרָאוּ אוֹתִי שָׂחֲקוּ וְהִתְלוֹצְצוּ אֲבָל לֹא פָּגַע בִּי שׁוּם אֶחָד מֵהֶם בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. וְכֵן הָלַךְ עִמָּנוּ מִסְּפִינָה לִסְפִינָה וְהוֹרִיד אֵצֶל כָּל אֶחָד כָּל אִישׁ לִסְפִינָתוֹ. בְּתוֹךְ כָּךְ פָּנָה הַיּוֹם מְאֹד וְהִגִּיעַ זְמַן הַמִּנְחָה וְהָיָה לִי צַעַר גָּדוֹל מִזֶּה שֶׁאֶצְטָרֵךְ לָלוּז בְּפַחֵי נֶפֶשׁ וּבְכִלְיוֹן עֵינַיִם, אַף עַל פִּי כֵן הָיָה נִיחָא לִי בָּזֶה מְאֹד כְּדֵי שֶׁלֹּא אֶסַּכֵּן עַצְמִי בִּסְפִינָה קְטַנָּה בַּלַּיְלָה בִּפְרָט שֶׁצְּרִיכִין לְחַפֵּשׂ סְפִינָתִי כַּנִּזְכָּר לְעֵיל. וְחָזַרְתִּי אֶל הַיַּבָּשָׁה וְלֹא נָתַתִּי לַסַּפָּן אֲפִלּוּ פְּרוּטָה אַחַת וְחָזַרְתִּי עִם ר' אַהֲרֹן לְבֵית הַבַּעַל הַבַּיִת שֶׁלִּי וְדַעְתִּי טִרוּדָה בְּצַעַר מְאֹד. בַּדֶּרֶךְ שָׁאַל אוֹתִי ר' אַהֲרֹן הַנִּזְכָּר לְעֵיל אִם אֵין אִתִּי אֵיזֶה סֵפֶר חָדָשׁ וּבָזֶה הֶחֱיָה אוֹתִי וְתֵכֶף הֵשַׁבְתִּי לוֹ שֶׁיֵּשׁ אִתִּי סֵפֶר חָדָשׁ שֶׁלֹּא רְאִיתֶם אוֹתוֹ עֲדַיִן בִּמְדִינָה זוֹ וּשְׁמוֹ סֵפֶר לִקּוּטֵי מוֹהֲר"ן. וְזֶה הֶעֱנִין הֶחֱיָה אוֹתִי מְאֹד, וְאָמַרְתִּי בְּלִבִּי שֶׁבִּשְׁבִיל זֶה לְבַד כְּדַאי כָּל הַיִּסּוּרִים וְטִלְטוּלִים שֶׁיֵּשׁ לִי שֶׁאֲנִי עַכְשָׁו כְּמוֹ בְּגָלוּת מִצְרַיִם שֶׁאֲנִי נָע וָנָד וּמְטֻלְטָל וּמְבֻלְבָּל בַּאֲלֶכְסַנְדְּרִיָא שֶׁל מִצְרַיִם אֲשֶׁר מֵעוֹלָם לֹא עָלָה עַל דַּעְתִּי לִהְיוֹת כָּאן. אֲבָל כְּשֶׁאֲנִי זוֹכֶה לְהַזְכִּיר בַּאֲלֶכְסַנְדְּרִיָא בַּשּׁוּק שֵׁם הַסֵּפֶר שֶׁל רַבֵּנוּ הַנּוֹרָא זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, בִּשְׁבִיל זֶה הַכֹּל כְּדַאי כְּפִי מַה שֶׁאֲנִי מַאֲמִין וְיוֹדֵעַ קְצָת גְּדֻלַּת קְדֻשַּׁת נוֹרָאוֹת זֶה הַסֵּפֶר וְגֹדֶל הַפְּעֻלּוֹת טוֹבוֹת וְנוֹרָאוֹת שֶׁעוֹשֶׂה בָּעוֹלָם וְכוּ' וְכוּ', וְאִם לֹא הָיִיתִי בְּכָאן מִי יוֹדֵעַ מָתַי הָיָה נִזְכָּר זֶה הַסֵּפֶר בְּכָאן, וְאִם לֹא בָּאתִי כִּי־אִם בִּשְׁבִיל זֶה דַּי, בִּפְרָט שֶׁהֵבַנְתִּי תֵּכֶף שֶׁעַל יְדֵי שְׁאֵלָה הַזֹּאת בְּוַדַּאי אֶזְכֶּה לִמְכֹּר כָּאן אֵיזֶה סֵפֶר (וְכֵן הָיָה) וְזֶה בְּוַדַּאי יָקָר בְּעֵינַי מֵעַל כָּל הוֹן.

וְהָלַכְתִּי עִמּוֹ עַד לְבֵית הַבַּעַל הַבַּיִת ר' מֹשֶׁה הַנִּזְכָּר לְעֵיל וְנִכְנַס עִמִּי אֶל הָעֲלִיָּה וְרַבִּי מֹשֶׁה הַבַּעַל הַבַּיִת לֹא בָּא לְבֵיתוֹ עֲדַיִן וְלֹא הָיְתָה שָׁם כִּי־אִם הָאִשָּׁה וְקִבַּלְתִּי אוֹתִי בְּכָבוֹד בִּרְמִיזָה וְתֵכֶף הִתְפַּלַּלְתִּי מִנְחָה, כִּי כְּבָר פָּנָה הַיּוֹם מְאֹד. וְאַחַר מִנְחָה נִתְיַשַּׁבְתִּי קְצָת הֵיכָן אֲנִי בָּעוֹלָם, וְנִחַמְתִּי אֶת עַצְמִי קְצָת, וְחִזַּקְתִּי אֶת עַצְמִי לִבְטֹחַ בַּה' שֶׁיִּהְיֶה הַכֹּל נִכּוֹן בְּחַסְדּוֹ הַגָּדוֹל. וְאַחַר כָּךְ הִתְפַּלַּלְתִּי מַעֲרִיב וְסִפַּרְתִּי סְפִירַת הָעֹמֶר. וְקֹדֶם שֶׁגָּמַרְתִּי בָּא הַבַּעַל הַבַּיִת ר' מֹשֶׁה וְקִבֵּל אוֹתִי בְּסֵבֶר פָּנִים יָפוֹת. וְיָשַׁבְתִּי עִמּוֹ עַל הַמַּצָּעוֹת שֶׁלָּהֶם כְּדַרְכָּם. וְאַחַר כָּךְ בָּא ר' יוֹסֵף שֶׁאוֹכֵל שָׁם גַּם כֵּן אֵצֶל זֶה הַבַּעַל הַבַּיִת, וּשְׁאָר אֲנָשִׁים שְׁכֵנִים וְדִבַּרְתִּי עִמָּהֶם וְקִבְּלוּ אוֹתִי בְּכָבוֹד. וְדִבַּרְתִּי עִמָּהֶם מֵעִנְיַן הַדֶּרֶךְ מִכָּאן לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. וּקְצָתָם אָמְרוּ שֶׁצְּרִיכִין לִסַּע דֶּרֶךְ עִיר דּוּמַיְטָא, שֶׁהוּא עִיר שֶׁל מִצְרַיִם וְזֶה אוֹמֵר כָּכָה וְזֶה כָּכָה. מִתּוֹךְ

דִּבְּרִיהֶם הֵבַנְתִּי תֵּכֶף שֶׁכְּפִי הַנִּרְאֶה יְהֵא דַּרְכֵּנוּ מִכָּאן לְצַיְדוֹן וּמִשָּׁם לִצְפַּת תובב"א [וְתִבָּנֶה וְתִכּוֹנֵן בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ, אָמֵן], וְהָיָה לִי זֶה לְנַחַת וּלְסִימַן יְשׁוּעָה שֶׁאֲנִי מְדַבֵּר תֵּכֶף מִדֶּרֶךְ נְסִיעָתִי לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל.

אַחַר כָּךְ בָּאוּ לְשָׁם בְּנֵי הַנְּעוּרִים כְּמוֹ בְּנֵי חֲמֵשׁ־עֶשְׂרֵה אוֹ שֵׁשׁ־עֶשְׂרֵה שָׁנָה וְיוֹתֵר, וְיָשְׁבוּ לִפְנֵי הַבַּעַל הַבַּיִת וְקָרְאוּ לְפָנָיו הַפָּרָשָׁה בַּמִּדְבָּר בְּנִגּוּן וּנְקֻדּוֹת שֶׁלָּהֶם, וְנִתְעַכְּבוּ אֵיזֶה שָׁעוֹת. אַחַר כָּךְ אָכְלוּ סְעֻדַּת הַלַּיְלָה וְאָכְלוּ עִסָּה שֶׁקּוֹרִין לוֹקְשִׁין (אִטְרִיוֹת) עִם גְּבִינָה בְּיָדִים וְעִם לֶחֶם כְּדַרְכָּם. וְהַכֹּל הָיָה חָבִיב בְּעֵינַי מֵאַחַר שֶׁזָּכִיתִי עַל כָּל פָּנִים שֶׁיִּהְיֶה לִי מָקוֹם מְנוּחָה לָלוּן בְּמָקוֹם רָחוֹק כְּזֶה, וְגַם נוֹתְנִין לִי לֶאֱכֹל בָּרוּךְ הַשֵּׁם. אַחַר כָּךְ צִוּוּ לִי לַעֲלוֹת עַל הָעֲלִיָּה שֶׁעַל עֲלִיָּה זֹאת לִישֹׁן שָׁם, וְיָשַׁנְתִּי שָׁם עַל הַקַּרְקַע. וְהַכָּרִים וְהַכְּסָתוֹת שֶׁלִּי לֹא הָיָה לִי עֲדַיִן שָׁם, וְנָתְנוּ לִי אֵיזֶה יְרִיעָה וְכַר שֶׁל קַשׁ כְּדַרְכָּם, וְיָשַׁנְתִּי שָׁם. וְהַכֹּל הָיָה יָקָר בְּעֵינַי מְאֹד, אֲבָל לֹא יָכֹלְתִּי לִישֹׁן כִּי־אִם מְעַט.

בַּבֹּקֶר הִשְׁכִּים עָמַדְתִּי, וְהָלַךְ עִמִּי בֶּן הַבַּעַל הַבַּיִת לְבֵית הַכְּנֶסֶת. וְשָׁאַלְתִּי אִם יֵשׁ שָׁם בֵּית הַטְּבִילָה. וּבִקְּשׁוּ גָּדוֹל עַד שֶׁהֵבִינוּ כַּוָּנָתִי, וְהוֹדִיעוּ לִי שֶׁבְּבֵית הַכְּנֶסֶת יֵשׁ שָׁם מִקְוֶה אֲבָל שָׁם אֵין הוֹלְכִים הָאֲנָשִׁים לִטְבֹּל כְּלָל אֲפִלּוּ בְּעֶרֶב שַׁבָּת וּבְעֶרֶב־יוֹם־ טוֹב. וּבִקַּשְׁתִּי מֵהַנַּעַר שֶׁיּוֹלִיךְ אוֹתִי לַמִּקְוֶה וּמֹלֶא רְצוֹנִי וְהָלַךְ עִמִּי לְשָׁם. וְעָמְדָה שָׁם אִשָּׁה אַחַת שֶׁמְּמָנָה עַל טְבִילַת נָשִׁים, וְלֹא רָצְתָה בִּתְחִלָּה לְהַנִּיחַ אוֹתִי לִכְנֹס. וְהַנַּעַר טָעַן עִמָּהּ בִּשְׁבִילִי אַחַר כָּךְ נִכְנַסְתִּי וְטָבַלְתִּי שָׁם. וְזֶה הֶחֱיָה אוֹתִי מְאֹד מְאֹד, כִּי זֶה יוֹתֵר מִשְּׁנֵי שָׁבוּעוֹת שֶׁלֹּא זָכִיתִי לִטְבֹּל בְּמִקְוֶה וְהָיוּ לִי יִסּוּרִים מִזֶּה, עַל כֵּן הָיָה לִי נַחַת רוּחַ מְאֹד מַה שֶּׁזָּכִיתִי עַכְשָׁו לְהִטָּהֵר בְּמִקְוֶה. אַחַר כָּךְ הָלַכְתִּי לְבֵית הַכְּנֶסֶת, וְהָיָה שָׁם אֲנָשִׁים מַעֲטִים וְלֹא הִתְפַּלְּלוּ בְּצִבּוּר, רַק בְּדַחַק גָּדוֹל קִבְּצוּ אַחַר כָּךְ מִנְיָן לוֹמַר קְדֻשָּׁה וּבָרְכוּ. וַאֲנִי לָוִיתִי שָׁם טַלִּית וּתְפִלִּין. וְהִתְפִּלִּין שֶׁלָּהֶם כֻּלָּם קְטַנִּים מְאֹד מְאֹד, עֲבָיִם פָּחוֹת הַרְבֵּה מֵאֶצְבַּע, גַּם הַטַּלִּית שֶׁלָּוִיתִי הָיָה שֶׁל צֶמֶר גֶּפֶן וְקָטָן מְאֹד. וְגַם יֵשׁ שָׁם טַלִּיתִים שֶׁל צֶמֶר, אֲבָל אֵלּוּ הָאֲנָשִׁים שֶׁהָיוּ שָׁם אָז, רֻבָּם הָיוּ לָהֶם טַלִּיתוֹת שֶׁל צֶמֶר גֶּפֶן, וְהִתְפַּלַּלְתִּי בְּטַלִּית וּתְפִלִּין אֵלּוּ בְּבֵית הַכְּנֶסֶת.

אַחַר כָּךְ יָצָאתִי מִבֵּית הַכְּנֶסֶת עִם הַנַּעַר הַנִּזְכָּר לְעֵיל, וְחָזַרְתִּי לְבֵית הָאַכְסַנְיָא שֶׁלִּי. וְכִבְּדוּ אוֹתִי בְּקַאוָוע עִם פַּת הַבָּא בְּכִסְנִין. וְהִמְתַּנְתִּי הַרְבֵּה עַל ר' אַהֲרֹן עַד שֶׁגָּמַר תְּפִלַּת שַׁחֲרִית וְאַחַר כָּךְ אָמַר תְּהִלִּים, אַחַר כָּךְ הָלַךְ עִמִּי אֶל הַיָּם לַחֲזֹר וּלְבַקֵּשׁ הַסְפִּינָה. וְחָזַרְתִּי וְהָלַכְתִּי בְּפָחֵי נֶפֶשׁ מֵחֲמַת שֶׁאֵינִי יוֹדֵעַ מְקוֹם הַסְּפִינָה, וְהַיּוֹם - עֶרֶב שַׁבָּת שֶׁהוּא עֶרֶב שְׁבוּעוֹת, וְאִם חַס וְשָׁלוֹם לֹא אֶמְצָא הַיּוֹם הַסְּפִינָה כְּמוֹ אֶתְמוֹל, מָה אֶעֱשֶׂה בְּשַׁבָּת וְשָׁבוּעוֹת כְּשֶׁאֶהְיֶה חַס וְשָׁלוֹם לְבַדִּי בְּלֹא חֲבֵרִי רי"א. כִּי אֵיךְ יֶעֱרַב לִי שִׂמְחַת שַׁבָּת וְיוֹם טוֹב, כְּשֶׁאֶהְיֶה חַס וְשָׁלוֹם נִתְעֶה מֵחֲבֵרִי וּסְפִינָתִי, וְהוּא מִמֶּנִּי, וּבְשַׁבָּת וְיוֹם טוֹב בְּוַדַּאי אִי אֶפְשָׁר לְבַקֵּשׁ.

בְּתוֹךְ שֶׁהַלַּכְנוּ פָּגַע בָּנוּ סְפָרַדִּי אֶחָד, שֶׁבָּא מִירוּשָׁלַיִם וְנָסַע מִשָּׁם לְאֵיזְמִיר, וְסִפֵּר לִי שֶׁנּוֹדַע לוֹ בַּסְּפִינָה שֶׁלּוֹ שֶׁאֲנַחְנוּ בָּאנוּ לְכָאן מִסְּטַנְבּוּל. כִּי סוֹפֵר אֶחָד מֵאַנְשֵׁי סְפִינָתֵנוּ הָיָה בַּסְּפִינָה שֶׁלּוֹ וְסִפֵּר לוֹ. וּבִשְׁבִיל זֶה בָּא אֶל הָעִיר כְּדֵי לִשְׁאֹל אוֹתִי אִם אֵין לִי אִגֶּרֶת מִסְּטַנְבּוּל מֵאַנְשֵׁי סְפָרַדִּים. הֵשַׁבְתִּי לוֹ שֶׁאֵין בְּיָדִי שׁוּם אִגֶּרֶת מֵהַסְּפָרַדִּים, וְדִבַּרְתִּי אֵיזֶה דִּבּוּרִים עִם הַסְּפָרַדִּי הַנִּזְכָּר לְעֵיל וְהָיָה לִי קְצָת נָחָמָה עַל יְדֵי זֶה. אַחַר כָּךְ הָלַךְ ר' אַהֲרֹן עִם הַסְּפָרַדִּי לְצָרְכּוֹ וַאֲנִי אַחֲרֵיהֶם. אַחַר כָּךְ חָזַר עִמִּי ר' אַהֲרֹן אֶל הַיָּם וְיָשַׁב עִמִּי שָׁם הַרְבֵּה וְלֹא מָצָא סְפִינָה קְטַנָּה לְצָרְכֵנוּ. וְאוֹתוֹ הָעֲרָבִי שֶׁל אֶתְמוֹל לֹא הָיָה שָׁם, וְנִתְעַכַּבְנוּ שָׁם הַרְבֵּה וְהָיָה לִי כְּלָיוֹן עֵינַיִם הַרְבֵּה.

אַחַר כָּךְ בָּאוּ שְׁנֵי עֲרָבִיִּים קְטַנִּים עִם סְפִינָה וְדִבֵּר עִמָּהֶם רַבִּי אַהֲרֹן וְשָׂכַר אוֹתָם וְצִוָּה לִי לִכְנֹס בִּסְפִינָתָם וְנִכְנַסְתִּי לְשָׁם וְגַם רַבִּי אַהֲרֹן נִכְנַס עִמִּי וְהָיָה לִי צַעַר כִּי הֵבַנְתִּי כִּי קְטַנִּים כָּאֵלּוּ בְּוַדַּאי לֹא יוּכְלוּ לִמְצֹא סְפִינָתִי וְהָלְכוּ עִמִּי לִסְפִינוֹת אֲחֵרִים לְצָרְכָם. אַחַר כָּךְ הִתְחִילוּ לֵילֵךְ עִמִּי לְבַקֵּשׁ סְפִינָתִי וְהָלַכְנוּ לְכָאן וּלְכָאן וְלֹא מָצָאנוּ הַסְּפִינָה שֶׁלִּי. וּבְכָל פַּעַם שׁוֹאֲלִים אוֹתִי הֵיכָן הַסְּפִינָה שֶׁלְּךָ, וְהוּא כְּמוֹ שֹׁעֵר בְּנַפְשִׁי, כִּי אֵינִי יוֹדֵעַ מַה לַּהֲשִׁיבָם. אַחַר כָּךְ הָלְכוּ עִמִּי עוֹד. בְּתוֹךְ כָּךְ פָּגְעָנוּ בִּסְפִינָה קְטַנָּה אַחֶרֶת שֶׁהָיְתָה גְּדוֹלָה קְצָת מִסְּפִינָה שֶׁיָּשַׁבְנוּ בָּהּ, וְשָׁם יָשְׁבוּ שְׁנֵי עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים גְּדוֹלִים. וְדִבֵּר עִמָּהֶם ר' אַהֲרֹן וְאֵינִי יוֹדֵעַ מַה דִּבֵּר עִמָּהֶם. אַחַר כָּךְ נִתְקָרְבָה הַסְּפִינָה אֶצְלֵנוּ וְיָצְאנוּ מִסְּפִינָה שֶׁיָּשַׁבְנוּ תְּחִלָּה לִסְפִינָה זֹאת, וְהָלַכְתִּי עִם אֵלּוּ הָעֲרָבִיִּים הַגְּדוֹלִים וְהָיָה לִי קְצָת נַחַת מִזֶּה כִּי הֵבַנְתִּי שֶׁהֵם יֵדְעוּ יוֹתֵר לְבַקֵּשׁ הַסְּפִינָה. וְהָלַכְנוּ עִמָּהֶם לַמָּקוֹם שֶׁעוֹמְדִים סְפִינוֹת שֶׁל אִיטַלְיָא, וְהָלַכְנוּ מִסְּפִינָה לִסְפִינָה וְלֹא מָצָאנוּ הַסְּפִינָה שֶׁלִּי וְעֵינַי כָּלוֹת מֵאֹד וּמְצֻפּוֹת עַל כָּל הַסְּפִינוֹת, אוּלַי אֶזְכֶּה לִמְצֹא אֵיזֶה סִימָן אוֹ לִרְאוֹת אֵיזֶה סַפָּן מֵאַנְשֵׁי סְפִינָתִי וְלֹא רָאִיתִי. וְהִתְחַלְתִּי לִצְעֹק בְּקוֹל: יְהוּדָא לֵייזֶר, יְהוּדָא לֵייזֶר, וְאֵין קוֹל וְאֵין עוֹנֶה.

אַחַר כָּךְ בָּאנוּ סָמוּךְ לִסְפִינָתֵנוּ וְלֹא הִכַּרְתִּי אוֹתָהּ, אֲבָל הַסַּפָּן אָמַר שֶׁיִּתְקָרֵב לִסְפִינָה זֹאת, וְנִתְקָרְבְנוּ לְשָׁם וּבְחַסְדֵי ה' בָּאנוּ לַסְּפִינָה שֶׁלָּנוּ. וְתֵכֶף רָאוּ אוֹתִי הַמַּטְרָאסִין וְהִתְחִילוּ לִצְעֹק אֵלַי וְלִקְרוֹת אֶת ר' יְהוּדָא אֶלִיעֶזֶר שֶׁיֵּרֵד בְּאוֹתָהּ שָׁעָה לְחַדְּרֵנוּ שֶׁיָּשַׁבְנוּ שָׁם וְיָצָא לִקְרָאתִי תֵּכֶף. וְגָדַל הַשִּׂמְחָה שֶׁהָיָה לִי אֲז כְּשֶׁזָּכִיתִי לִרְאוֹת אוֹתוֹ אֵין לְשַׁעֵר. וְגַם עַל ר' יְהוּדָא אֶלִיעֶזֶר הָיָה שִׂמְחָה גְּדוֹלָה כִּי הוּא הָיָה לוֹ גַּם כֵּן כְּלָיוֹן עֵינַיִם גָּדוֹל מְאֹד עַל שֶׁנִּתְעַכַּבְתִּי כָּל כָּךְ קָרוֹב לְמַעֵת לְעֵת. בָּרוּךְ הַשֵּׁם הַגּוֹמֵל לַחַיָּבִים טוֹבוֹת אֲשֶׁר עֲזָרֵנִי עַד כֹּה, וְנָתַן לִי כֹּחַ לִסְבֹּל הַכֹּל בְּחַסְדּוֹ הַגָּדוֹל.

וְתֵכֶף קִבַּלְנוּ כָּל הַחֲפָצִים לִסְפִינָה זֹאת שֶׁבָּאתִי עִמָּהּ, וְגַם רי"א יָרַד לְתוֹכָהּ וְחִזְּרנוּ כֻּלָּנוּ אֶל הָעִיר. וְתֵכֶף בָּאוּ הָעֲרָבִיִּים הַנּוֹשְׂאִים מַשָּׂאוֹת וְחָטְפוּ הַחֲפָצִים מֵהַסְּפִינָה כְּדַרְכָּם כִּי

כָּל אֶחָד מַקְדִּים עַצְמוֹ כְּדֵי שֶׁהוּא יִשָּׂא הַמַּשְׂאוֹי כְּדֵי לְקַבֵּל שָׂכָר. אֲבָל בָּרוּךְ הַשֵּׁם לֹא הָיָה לָנוּ שׁוּם הֶזֵק, וְהַכֹּל עַל יְדֵי ר' אַהֲרֹן הַנָּזְכָּר לְעֵיל שֶׁיָּדַע לְדַבֵּר עִמָּהֶם וְלִשְׂכֹּר אוֹתָם הֵיטֵב וּלְהוֹדִיעַ לָהֶם הֵיכָן צְרִיכִין לִשָּׂא הַחֲפָצִים שֶׁלָּנוּ. בָּרוּךְ הַשֵּׁם שֶׁהִזְמִין לָנוּ הָאִישׁ רַבִּי אַהֲרֹן הַנָּזְכָּר לְעֵיל שֶׁגָּמַל עִמִּי חֶסֶד בְּחִנָּם. וּבִלְעָדָיו אֵינִי יוֹדֵעַ מֶה הָיִיתִי עוֹשֶׂה. וּתְהִלָּה לָאֵל הַכְּנִיס אוֹתִי בְּשָׁלוֹם עִם כָּל הַחֲפָצִים לְבֵית הָאַכְסַנְיָא שֶׁלִּי. בָּרוּךְ הַשֵּׁם הַכֹּל שָׁלוֹם:

קטז

גַּם בָּעֵת שֶׁהָלְכוּ הָעַרְבִיִּים עִם הַחֲפָצִים הָיָה לִי צַעַר קָצַת. כִּי עַרְבִי אֶחָד נִתְעַכֵּב לְתַקֵּן מַשָּׂאוֹ, בְּתוֹךְ כָּךְ הָלְכוּ הַשְּׂאָר וַאֲנִי נִתְעַכַּבְתִּי עִמּוֹ. וְאַחַר כָּךְ הָלַךְ הָעַרְבִי וַאֲנִי אַחֲרָיו, וְהָעַרְבִי לֹא יָדַע לְהֵיכָן לִשָּׂא הַמַּשָּׂאוֹי, וְגַם אֲנִי לֹא יָדַעְתִּי וְהָלַךְ הָעַרְבִי בִּתְחִלָּה לְכַמָּה בָּתִּים אֲחֵרִים וְרָצָה לְהַנִּיחַ שָׁם הַמַּשָּׂאוֹי, כִּי לֹא יָדַע לְהֵיכָן צְרִיכִין לִשָּׂא, וְהָיָה לִי צַעַר גָּדוֹל בְּאוֹתָהּ שָׁעָה. אֲבָל לֹא נִתְמַהְמַהּ הַרְבֵּה, וַעֲזָרַנִי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לָבוֹא לְבֵית הָאַכְסַנְיָא שֶׁלִּי, וְעָלִינוּ עַל הָעֲלִיָּה הַמְיֻחֶדֶת שֶׁיִּשַּׁנְתִּי שָׁם בַּלַּיְלָה וְשָׁם הִנַּחְתִּי כָּל הַחֲפָצִים בְּשָׁלוֹם. וְנָתַתִּי שֶׁבַח וְהוֹדָיָה לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁהֵבִיא אוֹתָנוּ בְּיַחַד בְּשָׁלוֹם, וְגַם תְּהִלָּה לָאֵל יֵשׁ לָנוּ אַכְסַנְיָא טוֹבָה עֲלִיָּה מְיֻחֶדֶת שֶׁיְּכוֹלִים לַעֲשׂוֹת בָּהּ מַה שֶּׁנִּרְצֶה לִלְמֹד וּלְהִתְפַּלֵּל כְּדַרְכֵּנוּ, שֶׁמְּשֻׁנָּה הַרְבֵּה מֵהַפְּרֶענְקִין. בָּרוּךְ הַשֵּׁם אֲשֶׁר עַד כֹּה עֲזָרָנִי:

קיז

אַחַר כָּךְ הִתְחַלְנוּ לְהָכִין עַצְמֵנוּ עַל שַׁבָּת וְיוֹם טוֹב וְהָלַכְנוּ לְגַלַּח עַצְמֵנוּ אֵצֶל יִשְׁמָעֵאל. וְגַם אָמְנוּת הַגִּלּוּחַ שֶׁלָּהֶם מְשֻׁנָּה מְאֹד מֵאָמָנִים שֶׁלָּנוּ. וְהָלַכְנוּ לְטִבֹּל בַּמִּקְוֶה שֶׁבְּבֵית־הַכְּנֶסֶת וְשָׁם אֵין מֶרְחָץ שֶׁל יִשְׂרָאֵל, וְגַם אֵין הוֹלְכִים שָׁם לְטִבֹּל אֲפִלּוּ בְּעֶרֶב שַׁבָּת וְעֶרֶב יוֹם טוֹב, מִכָּל שֶׁכֵּן בְּיוֹם טוֹב וְשַׁבָּת עַצְמוֹ. וּבָרוּךְ הַשֵּׁם הָיָה הַכֹּל עַל נָכוֹן. וְשָׂמַחְנוּ מְאֹד שֶׁזָּכִינוּ אַחַר חֲלִישׁוּת וְיִסּוּרִין כָּאֵלּוּ וְטִלְטוּלִים כָּאֵלּוּ שֶׁהָיָה לָנוּ עַל הַיָּם לָבוֹא עַל חַג הַשָּׁבוּעוֹת וְשַׁבַּת קֹדֶשׁ לִמְקוֹם מְנוּחָה בָּרוּךְ הַשֵּׁם:

קיח

וְהִנֵּה בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם עֶרֶב שַׁבַּת קֹדֶשׁ, בָּעֵת שֶׁהָיִינוּ בַּחֲצַר בֵּית הַכְּנֶסֶת בִּשְׁבִיל לִטְבֹּל שָׁם בַּמִּקְוֶה, נִזְדַּמֵּן לָנוּ שָׁם עָנִי אֶחָד סְפָרַדִּי שֶׁעָמַד שָׁם בַּחֲצַר בֵּית הַכְּנֶסֶת. כִּי רֹב הָעֲנִיִּים הַפְּשׁוּטִים וַאֲפִלּוּ הַחֲשׁוּבִים מְעַט אֵין לָהֶם אַכְסַנְיָא שָׁם כִּי־אִם בַּחֲצַר בֵּית הַכְּנֶסֶת, רַק הַחֲשׁוּבִים בְּיוֹתֵר נוֹתְנִים לָהֶם אַכְסַנְיָא אֵצֶל ר' מֹשֶׁה גַּבַּאי שֶׁעָמַדְנוּ אֶצְלוֹ. וְזֶה הַסְּפָרַדִּי

הַנִּזְכָּר לְעֵיל הָיָה מִצְּפַת וְהָיָה יוֹדֵעַ לְדַבֵּר קְצָת בִּלְשׁוֹנֵנוּ, וְדִבַּרְנוּ עִמּוֹ וְהָיָה לָנוּ לְנַחַת. וּבְתוֹךְ דְּבָרָיו בָּא אֶחָד מֵהָעִיר שְׁמוֹ רַבִּי יְהוּדָא וּמִתּוֹךְ דִּבְרֵיהֶם הוֹדִיעוּ לָנוּ שֶׁיֵּשׁ סְפִינָה שֶׁרְצוֹנָהּ לֵילֵךְ אַחַר יוֹם טוֹב לְצִידוֹן, וְהִבְטִיחַ לָנוּ רַבִּי יְהוּדָה הַנִּזְכָּר לְעֵיל לְהוֹדִיעַ לָנוּ מִזֶּה. וְזֶה הָיָה אֶצְלֵנוּ בְּשׂוֹרָה טוֹבָה מְאֹד בְּמָקוֹם כָּזֶה:

קיט

וְהִנֵּה תְּהִלָּה לָאֵל קִבְּלוּ אוֹתָנוּ בְּבֵית הַבַּעַל הַבַּיִת הַנִּזְכָּר לְעֵיל בְּשַׁבָּת וְיוֹם טוֹב בְּכָבוֹד גָּדוֹל וּבְנַחַת, וְהָיָה לָנוּ מָקוֹם מְנוּחָה עַל הָעֲלִיָּה שֶׁהָיָה בִּרְשׁוּתִי לַעֲשׂוֹת שָׁם מַה שֶּׁאֶרְצֶה. וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עֲזָרַנִי שָׁם בְּחַסְדּוֹ הַגָּדוֹל לְחַדֵּשׁ שָׁם לְכָבוֹד שַׁבָּת וְשִׁבּוּעוֹת מַעְנְיָן מַתַּן תּוֹרָה דְּבָרִים נָאִים בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ:

קכ

וְהִנֵּה בְּיוֹם שַׁבָּת קֹדֶשׁ הִזְמִין ה', שֶׁבָּא בִּסְפִינָה אוֹרֵחַ אֶחָד מֵעִיר טְשֶׁרְנִיקִילְס הַסָּמוּךְ לְסָטַנְבּוּל, וּמִשָּׁם בָּא לְכָאן לַאֲלֶכְסַנְדְּרִיָּא. וְזֶה הָאוֹרֵחַ הָיָה מִמְּדִינָתֵנוּ מִקְּהִלַּת־קֹדֶשׁ פְּרֶמִיסְלָא. וְזֶה כְּמוֹ שְׁנָתַיִם שֶׁיָּצָא מִבֵּיתוֹ לְבַדּוֹ בִּידֵיִם רֵיקָנִיּוֹת, וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עֲזָרוֹ שֶׁבָּא לְאֶרֶץ הַקֹּדֶשׁ וְיָשַׁב שָׁם אֵיזֶה חֳדָשִׁים, וְאַחַר כָּךְ יָצָא מִשָּׁם וְסִבֵּב בִּמְדִינוֹת יִשְׁמָעֵאל עַד שֶׁבָּא לְכָאן בְּיוֹם שַׁבָּת קֹדֶשׁ. וְנָתַן לוֹ הָרַב גַּם כֵּן אַכְסַנְיָא אֵצֶל הַבַּעַל הַבַּיִת שֶׁלָּנוּ. וְהָיָה לָנוּ לְנַחַת גָּדוֹל שֶׁנִּזְדַּמֵּן לָנוּ עוֹד אֶחָד מִמְּדִינוֹתֵינוּ, וְהָיָה לָנוּ עִם מִי לְדַבֵּר. וְאֶצְלִי הָיָה זֶה טוֹבָה גְּדוֹלָה לְכַמָּה עִנְיָנִים.

וּבְמוֹצָאֵי שַׁבַּת קֹדֶשׁ לֵיל א' שֶׁל שָׁבוּעוֹת נִתְקַבְּצוּ כַּמָּה אֲנָשִׁים לְבֵית הַבַּעַל הַבַּיִת שֶׁלָּנוּ, וְהָיִינוּ נֵעוֹרִים שָׁם יַחַד כִּי אֵין שָׁם בֵּית הַמִּדְרָשׁ רַק בָּתֵּי כְנֵסִיּוֹת. וּבְבֵית הַכְּנֶסֶת אֵין נֵעוֹרִים שָׁם. רַק קְצָתָם נִתְקַבְּצוּ לְבֵית הַבַּעַל הַבַּיִת שֶׁלָּנוּ וְהָיִינוּ נֵעוֹרִים שָׁם. וְהָיָה זֶה לָנוּ לְנַחַת גָּדוֹל, וְאָמַרְנוּ כָּל הַתִּקּוּן וְגַם הָאִדְרָא רַבָּא כִּי שָׁם הַלַּיְלָה גְּדוֹלָה בְּעִתִּים הַלָּלוּ קָרוֹב לְכַפְלַיִם מִשְּׁעוּר הַלַּיְלָה שֶׁלָּנוּ, כִּי שָׁם הַלַּיְלָה בְּלֵיל שָׁבוּעוֹת הוּא שְׁמוֹנָה שָׁעוֹת. אֲבָל אַף עַל פִּי כֵן לֹא הָיָה לָנוּ צַעַר מִנִּדּוּד הַשֵּׁנָה, כִּי יָשַׁבְנוּ שָׁם בְּהַרְוָחָה גְּדוֹלָה עַל הַמַּצָּעוֹת שֶׁלָּהֶם. וּבְכָל פַּעַם נָתְנוּ לָנוּ קַאוָוע לִשְׁתּוֹת וְסָמוּךְ לְיוֹם נָתְנוּ לְכָל הָעוֹלָם יֵין שָׂרָף טוֹב עִם מְרַקְּחַת שֶׁל קְלִפַּת מַאראנְצָן (תַּפּוּזִים). גַּם סָמוּךְ לְאוֹר הַיּוֹם הִתְחִילוּ קְצָת סְפָרְדִים לְנַגֵּן שִׁירוֹת וְתִשְׁבָּחוֹת קְצָתָם הַיְדוּעִים לָנוּ וּקְצָת אֲחֵרִים בְּנִגּוּנִים מְשֻׁנִּים שֶׁלָּהֶם, וְגַם נִגְּנוּ יָהּ רִבּוֹן עָלַם וְכוּ' בְּנִגּוּן וּנְקֻדּוֹת מְשֻׁנּוֹת שֶׁלָּהֶם, וְאַף עַל פִּי כֵן הָיָה לִי נַחַת גָּדוֹל מְאֹד וְהָיִיתִי מְנַגֵּן

עִמָּהֶם גַּם כֵּן נִגּוּן שֶׁלָּהֶם, וְשָׂמַחְתִּי שֶׁשָּׂמַעְתִּי שֶׁבְּכָל מָקוֹם מְזַמְּרִים וּמְשַׁבְּחִים לִשְׁמוֹ הַגָּדוֹל יִתְבָּרַךְ וְיִתְעַלֶּה.

עַד שֶׁהֵאִיר הַיּוֹם, וְאָז הָלַכְנוּ לִטְבֹּל. וְהֵם הָלְכוּ כֻּלָּם לְהִתְפַּלֵּל בְּבֵית הַכְּנֶסֶת. כִּי שָׁם מִתְפַּלְּלִים כֻּלָּם בַּבֹּקֶר הַשְׁכֵּם בְּשָׁבוּעוֹת אַף עַל פִּי שֶׁרֻבָּם לֹא הָיוּ נְעוֹרִים. וַאֲנַחְנוּ הִתְפַּלַּלְנוּ בְּבֵיתֵנוּ וְאַחַר הַתְּפִלָּה אָכַלְנוּ אֹרֶז עִם חָלָב וּדְבַשׁ, כִּי כָּךְ הַמִּנְהָג שֶׁלָּהֶם לֶאֱכֹל בְּשָׁבוּעוֹת דְּבַשׁ וְחָלָב.

גַּם בְּלֵיל ב' שֶׁל שָׁבוּעוֹת עָזְרַנִי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, שֶׁהָיָה שָׁם אֶחָד שֶׁאָכַל גַּם כֵּן אֵצֶל בַּעַל הַבַּיִת שֶׁלָּנוּ, וְהִתְחִיל לָבוֹא בְּשִׂמְחָה וְנִגְּנוּ לוֹ וְהוּא הִתְחִיל לְרַקֵּד, עַד שֶׁאַחַר כָּךְ שָׂמַחְנוּ גַּם כֵּן וְרִקְּדוּ עִמּוֹ יַחַד וְשִׂמַּחְנוּ כָּל הַמְּסֻבִּין שָׁם. וְזֶה הָיָה יָקָר בְּעֵינֵינוּ מְאֹד שֶׁזָּכִינוּ לְשַׂמֵּחַ וּלְרַקֵּד בֶּחָג הַקָּדוֹשׁ הַזֶּה זְמַן מַתַּן תּוֹרָתֵנוּ בְּמָקוֹם רָחוֹק וּמְשֻׁנֶּה כָּזֶה, מַה שֶּׁלֹּא עָלָה עַל דַּעְתֵּנוּ. כִּי הָיִינוּ סְבוּרִים שֶׁחַס וְשָׁלוֹם נִתְעַכֵּב עַל הַסְּפִינָה בְּשָׁבוּעוֹת חַס וְשָׁלוֹם, וְעַכְשָׁו עָזְרַנִי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לָבוֹא אֶל הָעִיר לְאַכְסַנְיָא טוֹבָה וְלִשְׂמֹחַ בְּשָׁבוּעוֹת בְּרִקּוּדִין בְּעָזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ:

קכא

וּבְיוֹם שֵׁנִי אַחַר הַתְּפִלָּה הָלְכְנוּ אֶל הָרַב לְקַבֵּל פָּנָיו. וַאֲנִי לֹא הָיִיתִי בְּבֵית הַכְּנֶסֶת כְּלָל בְּשַׁבָּת וְיוֹם טוֹב כִּי־אִם בְּעֶרֶב שַׁבַּת קֹדֶשׁ בַּבֹּקֶר וּבְלֵיל שַׁבַּת קֹדֶשׁ, אֲבָל רי"א הָיָה בְּבֵית הַכְּנֶסֶת וְעָלָה שָׁם לַתּוֹרָה. וְסִפֵּר שֶׁשָּׁם מוֹצִיאִין הַסֵּפֶר־תּוֹרָה בַּתִּיק שֶׁלָּהּ וּבְתוֹךְ הַתִּיק קוֹרִין בָּהּ וְגַם אֵין מַנִּיחִין הַסֵּפֶר־תּוֹרָה כְּמוֹ אֶצְלֵנוּ רַק כְּמוֹ שֶׁעוֹמֶדֶת בַּתִּיק כָּךְ מַעֲמִידִין אוֹתָהּ עַל הַשֻּׁלְחָן, וּפוֹתְחִין הַתִּיק עִם הַסֵּפֶר־תּוֹרָה בְּיַחַד וְקוֹרִין בַּסֵּפֶר־תּוֹרָה כְּשֶׁהִיא עוֹמֶדֶת זְקוּפָה בַּתִּיק. וּמִבֵּית הָרַב הָלַכְנוּ לַגְּבִיר ר' אַבְרָהָם טִילְקָא. וּבַתְּחִלָּה הוֹלִיכוּ אוֹתָנוּ לְבֵית אָחִיו רַבִּי יוֹסֵף שֶׁדָּר עִמּוֹ בְּחֶצֶר אַחַת, וְאַחַר כָּךְ נִכְנַסְתִּי לְבֵית רַבִּי אַבְרָהָם הַנִּזְכָּר לְעֵיל, וְקִבֵּל אוֹתָנוּ בְּכָבוֹד גָּדוֹל. וּמְסָרְתִּי לוֹ הָאִגֶּרֶת שֶׁהָיָה בְּיָדִי אֲלָיו מֵרַבִּי יְחִיאֵל כַּמְבֹאָר לְעֵיל. וְאַחַר כָּךְ אָמַר לָנוּ שֶׁאִם אָנוּ צְרִיכִין לְטוֹבָתוֹ נָבוֹא אֵלָיו אַחַר יוֹם טוֹב. וְנִפְטַרְנוּ מִמֶּנּוּ בְּשָׁלוֹם:

קכב

וְהִנֵּה תְּהִלָּה לְאֵל עָבַר הַשַּׁבָּת וְיוֹם טוֹב בְּשָׁלוֹם וְשִׂמְחָה וְנַחַת. רַק בְּלֵיל יוֹם טוֹב שֵׁנִי אַחַר הַסְּעֻדָּה כְּשֶׁהִנַּחְתִּי לִישֹׁן נֶחֱלַשְׁתִּי, וְהֻכְרַחְתִּי לִתֵּן הֶקְאוֹת הַרְבֵּה. וְכָל זֶה הָיָה מֵחֲמַת שֶׁעֲדַיִן לֹא חָזַרְתִּי לְאֵיתָנִי בִּשְׁלֵמוּת מִגֹּדֶל הַחֲלִישׁוּת הַכָּבֵד שֶׁהָיָה לִי עַל הַיָּם. גַּם אַחַר יוֹם טוֹב הִרְגַּשְׁתִּי שֶׁעֲדַיִן אֵינִי בְּקֵו הַבְּרִיאָה בִּשְׁלֵמוּת, וְכָל מַה שֶּׁאָכַלְתִּי הָיָה קָשֶׁה עָלַי:

קכג

אַחַר יוֹם טוֹב הִתְחַלְתִּי לַחֲשֹׁב תֵּכֶף אֵיךְ זוֹכִין לָצֵאת מִכָּאן לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. כִּי קֹדֶם יוֹם טוֹב, אַף עַל פִּי שֶׁהֵבַנְתִּי תֵּכֶף שֶׁאֲנִי צָרִיךְ כָּאן לְרַחֲמִים רַבִּים וִישׁוּעָה גְּדוֹלָה לָצֵאת מִכָּאן, אַף עַל פִּי כֵן הִכְרַחְתִּי עַצְמִי לְהַעֲבִיר מִדַּעְתִּי דְּאָגָה זֹאת כְּדֵי שֶׁלֹּא לְעַרְבֵּב שִׂמְחַת שַׁבָּת וְיוֹם טוֹב. אֲבָל אַחַר יוֹם טוֹב הִתְחַלְתִּי לַחֲשֹׁב בָּזֶה, וְרָאִיתִי גֹּדֶל דָּחְקִי עַתָּה כִּי לֹא הֵבֵאתִי לַאֲלָכְסַנְדְּרִיָּא כִּי־אִם בְּעֶרֶךְ שְׁלֹשָׁה טָאלֶיר, וְהוֹצָאוֹת הַסְּפִינָה קָטַנָּה וְהַמֶּכֶס וְכוּ' מִן הַסְּפִינָה הַגְּדוֹלָה עַד הָאַכְסַנְיָא עָלָה קָרוֹב לִשְׁמוֹנָה טָאלֶיר שֶׁל מְצָרִים (שֶׁהֵם פְּחוּתִים שְׁלִישׁ מִטָּאלֶיר טוּבִים שֶׁל סְטַנְבּוּל) וּבֶאֱמֶת לֹא הָיָה בְּיָדִי אֵלּוּ הַהוֹצָאוֹת, רַק הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ רִחֵם עָלַי שֶׁרַבִּי אַהֲרֹן הִנִּיזְכַּר לְעֵילּ שֶׁנִּמְצָל חֶסֶד עִמִּי כַּנִּזְכַּר לְעֵילּ, וְטָרַח עַצְמוֹ עֲבוּרִי כָּל כָּךְ, נָתַן מִשֶּׁלּוֹ לְעֵת עַתָּה כָּל הַסָּךְ הַנִּזְכַּר לְעֵילּ, וּמֵעֵט הַפָּאֶרִיס שֶׁהָיָה אֶצְלִי, נִשְׁאַר בְּיָדִי עַל הוֹצָאוֹת קְטַנִּים וְעַתָּה צְרִיכִין לְהַחֲזִיר הַסָּךְ הַנִּזְכַּר לְעֵילּ לְרַבִּי אַהֲרֹן, וְלִשְׁכֹּר סְפִינָה לְצִידּוֹן אוֹ לְעַכּוֹ שֶׁהוּא יוֹתֵר מִמַּהֲלַךְ שְׁלֹשָׁה יָמִים וְהַדֶּרֶךְ רָחוֹק כְּמֵעֵט כְּמוֹ מֵאֶדֶעס לְסְטַנְבּוּל. וְגַם מֵעֵת אוֹ מְצִידּוֹן צְרִיכִים לִשְׂכֹּר חֲמוֹרִים לְצִפַּת, וְגַם שְׂאָר הוֹצָאוֹת לַעֲלוֹת עַל הַסְּפִינָה, וּבְיָדִי אֵין כְּסָף כִּי־אִם סָךְ מֵעֵט הַנִּזְכַּר לְעֵילּ. וּמִדְּבָרֵי הָרַב הֵבַנְתִּי קֹדֶם שְׁבוּעוֹת בָּעֵת שֶׁבָּאתִי אֶצְלוֹ שֶׁהוּא רוֹצֶה לְסַלֵּק יָדוֹ הֵימֶנִּי, וְהוּא מַקְפִּיד עַל שֶׁבָּאתִי בָּעֵת הַזֹּאת. עַל כֵּן תֵּכֶף בְּאִסְרוּ חַג נִמְשְׁכָה טִרְדּוֹת הַמַּחֲשָׁבָה בְּעִנְיָן זֶה עָלַי, רַק אַף עַל פִּי כֵן נִתְחַזַּקְתִּי לִבְטֹחַ בַּה' שֶׁיּוֹצִיאֵנִי מִכָּאן:

קכד

וְהִנֵּה בְּיוֹם שִׁלִּישִׁי אַחַר שְׁבוּעוֹת הָלַכְנוּ לְהָרַב אֲנִי וַחֲבֵרַי רי"א. וְרי"א הָלַךְ בְּלֹא כוֹבַע עֶלְיוֹן, כִּי נֶאֱבַד אֶצְלוֹ עַל הַיָּם. וְגַם מִזֶּה לֹא הָיָה לָנוּ נַחַת. אֱמֶת שֶׁבִּמְדִינָה רְחוֹקָה כָּזֹאת בְּלֹא זֶה אָנוּ מְשֻׁנִּים בְּעֵינֵיהֶם מְאֹד, עַל כֵּן אֵיךְ שֶׁמְּלַבְּשִׁין שָׁם הַכֹּל נָכוֹן לִפְנֵיהֶם, אַף עַל פִּי כֵן הָיָה לִי קְצָת צַעַר מִזֶּה כִּי לֹא הָיָה לָנוּ לְכָבוֹד לִכְנֹס כָּךְ לְהָרַב. אַךְ מַה לַּעֲשׂוֹת וְהַהֶכְרֵחַ לֹא יִגָּנֵּה. וּבָאנוּ לְהָרַב וְהֵשִׁיב לָנוּ תֵּכֶף שֶׁאֵין יָכוֹל לַעֲזֹר לָנוּ כְּלָל, וְכָל מַה שֶּׁדִּבְּרנוּ עִמּוֹ לֹא הוֹעִיל.

וְעִקַּר הַדְּבָרִים הָיָה שֶׁאָמַר לָנוּ, שֶׁשּׁוּם אָדָם לֹא יִרְצֶה לִתֵּן בִּשְׁבִיל אֲנָשִׁים שֶׁהוֹלְכִים עַכְשָׁו לְהִשְׁתַּטֵּחַ עַל קִבְרֵי צַדִּיקִים בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, כִּי הוּא דָּבָר זָר אֶצְלָם. וְאִם הָיָה לָנוּ מָמוֹן עַצְמֵנוּ הֶרְשׁוּת לָנוּ לַעֲשׂוֹת מַה שֶּׁנִּרְצֶה, אַךְ לִתֵּן נְדָבָה בִּשְׁבִיל זֶה לֹא יִרְצוּ. וַאֲנִי טָעַנְתִּי עִמּוֹ וְכִי מִפְּנֵי שֶׁאֲנִי זָכָר הִפְסַדְתִּי, וְכִי מִפְּנֵי שֶׁאֲנִי נוֹסֵעַ לְדָבָר־מִצְוָה לְהַמְשִׁיךְ עָלַי קְדֻשַּׁת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל אֵין צְרִיכִים לַעֲזֹר לִי, אֲבָל הוּא לֹא שָׁמַע אֵלַי וְאָמַר שֶׁאֲפִלּוּ אִם יִשְׁלַח אֲנָשִׁים

לֹא יִפְעֲלוּ מְאוּמָה. וְהָיָה לִי צַעַר גָּדוֹל בְּבֵיתוֹ. רַק אַחַר כָּךְ, אַחַר הַפְּצָרוֹת רַבּוֹת שֶׁבִּקְּשׁוּ אוֹתוֹ שֶׁהוּא יַעֲשֶׂה אֶת שֶׁלּוֹ, וְיִשְׁלַח שְׁנֵי אֲנָשִׁים וַה' הַטּוֹב בְּעֵינָיו יַעֲשֶׂה, אַחַר כָּךְ הֵשִׁיב בְּשָׂפָה רָפָה שֶׁיִּשְׁלַח, כְּמוֹ שֶׁאוֹמֵר אֲנִי אֶשְׁלַח אֲנָשִׁים אֲבָל לֹא יִפְעֲלוּ מְאוּמָה. וְהָלַכְתִּי מִשָּׁם בְּפַחֵי נֶפֶשׁ. אַךְ אַף־עַל־פִּי־כֵן נִחַמְתִּי עַצְמִי מֵחֲמַת שֶׁעֲדַיִן הָיָה לִי מְעַט סְפָרִים, וְהָרַב קִבֵּל אֶצְלִי אֵיזֶה סְפָרִים, וְרָצָה לְקָנוֹתָם וְהֵבַנְתִּי שֶׁעַל יְדֵי זֶה יִהְיֶה לִי עַל הוֹצָאוֹת. וְאִם לֹא יַסְפִּיק נִמְכֹּר הַכְּרִים וְהַכְּסָתוֹת שֶׁלָּנוּ, וְאֶפְשָׁר אַף עַל פִּי כֵן יַעְזֹר הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁנְּקַבֵּל כָּאן אֵיזֶה עֶזֶר מִבְּנֵי הַקְּהִלָּה:

קכה

וְהִנֵּה הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ גָּמַל עִמִּי חֶסֶד מַה שֶּׁלֹּא עָלָה עַל דַּעְתִּי, כִּי הַגְּבִיר הַנִּזְכָּר לְעֵיל בְּעַצְמוֹ נָתַן בִּשְׁבִיל שְׁלִשְׁתֵּנוּ דְּהַיְנוּ אֲנַחְנוּ שְׁנֵינוּ בְּצֵרוּף הָאוֹרֵחַ שֶׁבָּא בְּשַׁבָּת, נָתַן חֲמִשִּׁים טָאלֶיר שֶׁל מִצְרַיִם, וּמִשְּׁאָר כָּל הָעִיר קִבְּצוּ גַּם כֵּן אַרְבָּעִים וּשְׁנַיִם טָאלֶיר, וְנָתַן הָרַב לְחֶלְקֵנוּ שִׁשִּׁים וּשְׁנַיִם טָאלֶיר. גַּם הָרַב קָנָה מִמֶּנִּי סְפָרִים בְּסָךְ אַרְבָּעִים טָאלֶיר, וּבְתוֹכָם קָנָה סֵפֶר לִקּוּטֵי מוֹהַר"ן וְסֵפֶר הָאֶלֶף־בֵּית [סֵפֶר הַמִּדּוֹת] וְזֶה יָקָר בְּעֵינַי מְאֹד שֶׁזָּכִיתִי לְהַשְׁאִיר סִפְרֵי רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה בִּמְדִינָה רְחוֹקָה כָּזֹאת. גַּם ר' אַהֲרֹן הַנִּזְכָּר לְעֵיל קָנָה מִמֶּנִּי שְׁנֵי סִפְרֵי לִקּוּטֵי מוֹהַר"ן, וּשְׁנֵי סִפְרֵי אָלֶף־בֵּית לְהוֹלִיכָם לְסָלוֹנִיק שֶׁהִיא עִיר גְּדוֹלָה לַאֲלָפִים בִּמְדִינוֹת יִשְׁמָעֵאל, וְיִשְׂרְאֵלִים דָּרִים שָׁם הַרְבֵּה יוֹתֵר מִסְּטַנְבּוּל:

קכו

וְהִנֵּה הִתְחַלְתִּי לְבַקֵּשׁ סְפִינָה. וּמֵחֲמַת שֶׁאֵין לִי מַכִּיר שָׁם, וְגַם אֵינִי יוֹדֵעַ שׁוּם לָשׁוֹן הָיָה קָשֶׁה לִי מְאֹד לִמְצֹא סְפִינָה. גַּם בְּעַצְמִי לֹא יָדַעְתִּי הֵיטֵב לְהֵיכָן דַּרְכֵי נְכוֹנָה, אִם לְעַכּוֹ אוֹ לְצִידוֹן, אִם לְיָפוֹ. וְהִנֵּה כָּל מַה שֶּׁסִּבֵּב הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עִמָּנוּ בְּאֵלּוּ הַיָּמִים אִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר הַכֹּל, אַךְ סוֹף דָּבָר לֹא הָיָה בְּדַעְתִּי לָצֵאת מִשָּׁם בִּזְרִיזוּת כָּל כָּךְ קֹדֶם שַׁבָּת. וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ חָמַל עָלַי וְסִבֵּב כַּמָּה סִבּוֹת לְטוֹבָה, וּבָא לְבֵיתִי בְּיוֹם ה' סָמוּךְ לָעֶרֶב ר' יְהוּדָא הַנִּזְכָּר לְעֵיל שֶׁדִּבַּרְתִּי עִמּוֹ בְּעֶרֶב שַׁבָּת כַּנִּזְכָּר לְעֵיל, וְהֵבִיא עִמּוֹ עַרְבִי אֶחָד שֶׁהוֹדִיעַ לוֹ שֶׁיֵּשׁ סְפִינָה לְצִידוֹן, וְצִוָּה עָלַי לֵילֵךְ תֵּכֶף לַקּוֹנְסָלְיֶר, כִּי הַקַּפִּיטַאן אָמַר שֶׁאִי אֶפְשָׁר לַעֲלוֹת עַל הַסְּפִינָה עַד שֶׁאֲקַבֵּל כְּתָב שֶׁקּוֹרִין שָׁם טִיסְקִירֶע מֵהַקּוֹנְסָלְיֶר. וְתֵכֶף הָלַכְתִּי לְהָרַב וּלְהַגְּבִיר וּלְהַקּוֹנְסָלְיֶר, וְכָתַב תַּחַת הַבִּילֶעטִין תֵּכֶף, וְנָתַתִּי לוֹ בְּעַד זֶה שִׁשָּׁה טָאלֶיר. אֲבָל הַטִּיסְקִירֶע נִתְעַכְּבָה עַד יוֹם מָחָר אַחַר חֲצוֹת:

קכז

וְהִנֵּה בְּיוֹם ו' עָמַדְתִּי בְּהַשְׁכָּמָה, וְהָיִיתִי טָרוּד אָז מְאֹד, כִּי עֲדַיִן לֹא רָאִיתִי הַקַּפִּיטַאן וְלֹא שָׂכַרְתִּי הַסְּפִינָה, וַעֲדַיִן לֹא קִבַּלְתִּי הַטִּיסְקִירֵע. וְגַם הַמָּעוֹת מֻהָרַב לֹא קִבַּלְתִּי עֲדַיִן, וְהַיּוֹם עֶרֶב שַׁבַּת קֹדֶשׁ, וּצְרִיכִין הַיּוֹם לַעֲלוֹת עַל הַסְּפִינָה וְלִקְנוֹת מַה שֶּׁצְּרִיכִין:

קכח

וְהִנֵּה כָּל מַה שֶּׁעָבַר עָלַי בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם אִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר מֵאֶפֶס הַפָּנַאי. כִּי הָלַכְתִּי נָע וָנָד וּמְטֻלְטָל הַרְבֵּה לְבַקֵּשׁ הַקַּפִּיטַאן. וּכְשֶׁמְּצָאתִי אוֹתוֹ, לֹא יָכֹלְתִּי לְדַבֵּר אִתּוֹ וּבְקֹשִׁי גָּדוֹל קֹדֶם שֶׁמָּצָאתִי אִישׁ מֵהַמַּכִּירִים שֶׁהָיוּ לִי שָׁם. וְגַם עִם זֶה הַיִּשְׂרְאֵלִי לֹא יָכֹלְתִּי לְדַבֵּר הֵיטֵב, וְהוּא לֹא הֵבִין מַה שֶּׁאֲנִי אוֹמֵר, וַאֲנִי לֹא הֵבַנְתִּי מַה שֶּׁהוּא אוֹמֵר, וְלֹא יָכֹלְתִּי לָבוֹא לְעֵמֶק הַשָּׁוְוה עִם הַקַּפִּיטַאן. בְּתְחִלָּה אָמְרוּ לִי שֶׁהוּא רוֹצֶה שְׁלֹשִׁים טָאלֶיר בְּעַד שְׁנֵינוּ. אַחַר כָּךְ הָלַכְתִּי לַקּוֹנְסֶלִיר וְהִמְתַּנְתִּי שָׁם. וּבָא רי"א אֶצְלִי וְאָמַר לִי שֶׁעָכְשָׁו אָמַר לוֹ אֶחָד מִמַּכִּירֵינוּ שֶׁהוּא רוֹצֶה חֲמִשִּׁים וּשְׁנַיִם טָאלֶיר. וּבְעֵינֵי רי"א הָיָה רָחוֹק מְאֹד שֶׁאֶתֵּן סָךְ כָּזֶה, אֲבָל אֲנִי כְּבָר הָיִיתִי מְרֻצֶּה לִתֵּן סָךְ כָּזֶה מֵחֲמַת שֶׁרָאִיתִי שֶׁקָּשֶׁה לָנוּ מְאֹד לָצֵאת מִכָּאן, וְהָעִקָּר מֵחֲמַת שֶׁאֵין אָנוּ מְבִינִים שׁוּם לָשׁוֹן. אֲפִלּוּ עִם יִשְׂרְאֵלִים קָשֶׁה מְאֹד לְדַבֵּר. וְהָלַכְתִּי מֵהַקּוֹנְסֶלִיר וְהִשְׁאַרְתִּי שָׁם אֶת רי"א. וַאֲנִי הָלַכְתִּי אֶל הָאִישׁ הַנִּזְכָּר לְעֵיל, וְאָמַר לִי שֶׁרי"א לֹא הֵבִין דְּבָרָיו כִּי הוּא רוֹצֶה סָךְ חֲמִשִּׁים טָאלֶיר בְּעַד כָּל אֶחָד לְבַדּוֹ. וְגֹדֶל הַטָּרְדוֹת וּבִלְבּוּל הַדַּעַת שֶׁהָיָה לִי אָז רַבּוּ מִסְּפֹר. וְנִמְשַׁךְ הַדָּבָר עַד שָׁלֹשׁ־אַרְבַּע שָׁעוֹת אַחַר חֲצוֹת בְּעֶרֶב שַׁבַּת קֹדֶשׁ, וְהַשַּׁבָּת מְמַשְׁמֵשׁ לָבוֹא. וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עֲזָרָנִי, וְנָתַן לִי הִתְחַזְּקוּת לְהִזְדָּרֵז בְּכָל עֹז לִנְסֹעַ בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם דַּיְקָא כִּי הַסְּפִינָה הָיְתָה מוּכָנָת לֵילֵךְ מִיָּד, וְלֹא רָצִיתִי לְהַנִּיחָהּ כִּי אָמַרְתִּי אִם אַנִּיחַ אוֹתָהּ מִי יוֹדֵעַ עַד מָתַי יִהְיֶה עִכּוּבִי כָּאן, כִּי לָאו בְּכָל יוֹמָא מִזְדַּמֶּנֶת סְפִינָה, וְאִם תִּזְדַּמֵּן סְפִינָה קָרוֹב שֶׁלֹּא אֵדַע מִמֶּנָּה. עַל כֵּן נִזְדָּרַזְתִּי, וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עָזַר לִי וְסִבֵּב כַּמָּה סִבּוֹת נִפְלָאוֹת לְטוֹבָתֵנוּ.

וְסוֹף דָּבָר נִתְגַּלְגֵּל הַזְּכוּת עַל יְדֵי ר' אַהֲרֹן הַנִּזְכָּר לְעֵיל בְּעַצְמוֹ שֶׁגָּמַל עִמִּי חֶסֶד בִּכְנִיסָתִי. וְעַתָּה עֲזָרַנִי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁנִּזְדַּמֵּן לִי בַּשּׁוּק בְּעֵת שֶׁהָיִיתִי טָרוּד מְאֹד וְלֹא הָיָה לִי שׁוּם מְתֻרְגְּמָן לְפָרֵשׁ דִּבְרֵי הַקַּפִּיטַאן. וְהוּא הָלַךְ עִמִּי וְדִבֵּר עִם אַנְשֵׁי הַקַּפִּיטַאן, וַעֲדַיִן לֹא בָּאתִי לְעֵמֶק הַשָּׁוְוה כִּי אָז לֹא הָיָה שָׁם הַקַּפִּיטַאן בְּעַצְמוֹ. וְעַל כֵּן חָזַר ר' אַהֲרֹן לְבֵית הָאַכְסַנְיָא שֶׁלָּנוּ. וַאֲנִי הָלַכְתִּי בְּתוֹךְ כָּךְ לְבֵית הַקּוֹנְסֶלִיר וְקִבַּלְתִּי הַטִּיסְקִירֵע. וְאַחַר כָּךְ מָסַרְתִּי אוֹתָהּ לְיִשְׂמָעֵאל אֶחָד, שֶׁיֵּשֵׁב שָׁם בְּבֵית הַמֶּכֶס. וְאַחַר כָּךְ חָזַרְתִּי לְבֵיתִי, וּמָצָאתִי שָׁם אֶת ר' אַהֲרֹן הַנִּזְכָּר לְעֵיל, וְאָמַר לִי שֶׁלֹּא טוֹב עָשִׂיתִי שֶׁמָּסַרְתִּי תֵּכֶף הַטִּיסְקִירֵע לַיִּשְׂמָעֵאל הַנִּזְכָּר

לְעֵיל. וְהָיָה לִי צַעַר גָּדוֹל מְאֹד. וְאַחַר כָּךְ הֶחֱלַפְתִּי מְעַט מָעוֹת שֶׁשִּׁעַרְתִּי בְּדַעְתִּי שֶׁיִּשָּׁאֵר לִי אַחַר שְׁכַר הַסְּפִינָה וְהַהוֹצָאוֹת, כִּי כְּשֶׁיּוֹצְאִין מִמִּצְרַיִם לִשְׁאָרֵי מְדִינוֹת יִשְׁמָעֵאל, שׁוּב אֵין מַטְבֵּעַ שֶׁל מִצְרַיִם שָׁוֶה כְּלָל אֲפִלּוּ פְּרוּטָה אַחַת, כִּי מַטְבֵּעַ שֶׁלָּהֶם גָּרוּעַ מְאֹד מְאֹד. אַחַר כָּךְ הִפְצַרְתִּי מְאֹד אֶת רַבִּי אַהֲרֹן הַנִּזְכָּר לְעֵיל וְהָלַךְ עִמִּי עוֹד הַפַּעַם, וְתֵכֶף שָׁכַרְתִּי הַסְּפִינָה בְּסַךְ אַרְבָּעִים וַחֲמִשָּׁה טָאלִיר שֶׁל מִצְרַיִם בְּעַד שְׁנֵינוּ, וְסִלַּקְתִּי לְהַקַּפִּיטַאן כָּל הַסָּךְ. וְרַבִּי אַהֲרֹן שָׂכַר עַרְבִיִּים וְהָלַךְ עִמָּהֶם, וְהֵבִיא כָּל הַחֲפָצִים שֶׁלָּנוּ אֶל הַחוֹף, וְשָׂכַר לָנוּ סְפִינָה קְטַנָּה.

וּבְגֹדֶל חַסְדֵי ה' וִישׁוּעָתוֹ וְעֶזְרָתוֹ הַגְּדוֹלָה, יָצָאנוּ מֵאֶלֶכְסַנְדְּרִיָא בְּיוֹם ו' עֶרֶב שַׁבַּת קֹדֶשׁ, פָּרָשַׁת נָשֹׂא בְּעֶרֶךְ שְׁתַּיִם אוֹ שָׁלֹשׁ שָׁעוֹת קֹדֶם קַבָּלַת שַׁבַּת קֹדֶשׁ. וְיָצָאנוּ בְּחִפָּזוֹן גָּדוֹל, וּמִגֹּדֶל הַחִפָּזוֹן לֹא קָנִינוּ צֵידָה לַדֶּרֶךְ כִּי־אִם מְעַט אוּנְגְעָרְקֶיס (מְלַפְפוֹן) וְלֶחֶם מְעַט, רַק שֶׁהָיָה בְּיָדֵינוּ לֶחֶם יָבֵשׁ מִכְּבָר מֵאֶדְעס. וְיָצָאנוּ מַמָּשׁ כְּמוֹ שֶׁיּוֹצְאִין מִמִּצְרַיִם בְּחִפָּזוֹן, וְגַם צֵידָה לֹא עָשִׂינוּ לָנוּ. וּבָאנוּ אֶל הַסְּפִינָה הַגְּדוֹלָה קֹדֶם קַבָּלַת־שַׁבָּת בְּעֶרֶךְ שְׁתֵּי שָׁעוֹת. וְנָתְנוּ שֶׁבַח גָּדוֹל לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁזִּכִּינוּ לָצֵאת מִמִּצְרַיִם. כִּי בֶּאֱמֶת בְּכָל הַדֶּרֶךְ שֶׁהָלַכְתִּי מִסְּטַנְבּוּל לֶאֱלֶכְסַנְדְּרִיָא הָיָה לִי צַעַר כְּשֶׁזָּכַרְתִּי שֶׁאֲנִי מֻכְרָח עַתָּה לֵילֵךְ לְמִצְרַיִם, וְהָיִיתִי מְצַפֶּה הַיּוֹם וְהַשָּׁעָה לָצֵאת מִשָּׁם. וּבְחַסְדֵי ה' יָצָאנוּ מִשָּׁם בִּזְרִיזוּת בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ:

קכט

וּבְכָל יוֹם שַׁבַּת קֹדֶשׁ לֹא זָזָה הַסְּפִינָה מִמְּקוֹמָהּ. וְלֹא הָיָה לָנוּ שׁוּם תַּבְשִׁיל בְּשַׁבַּת קֹדֶשׁ. וְגַם יַיִן לְקִדּוּשׁ וּלְהַבְדָּלָה לֹא הָיָה לָנוּ מֵחֲמַת הַחִפָּזוֹן הַנַּ"ל. וּבְיוֹם א' בַּבֹּקֶר הִשְׁכִּים הִתְחִילָה הַסְּפִינָה לֵילֵךְ. וּבְיוֹם שַׁבַּת קֹדֶשׁ הָיִיתִי חָלוּשׁ מְעַט וּבְיוֹם א' נֶחֱלַשְׁתִּי הַרְבֵּה וְנָתַתִּי הֶקְאוֹת הַרְבֵּה. אֲבָל בְּיוֹם ב' עֶזְרַנִי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁהִתְחַלְתִּי לָשׁוּב לְאֵיתָנִי קְצָת, אֲבָל אַף עַל פִּי כֵן לֹא הָיִיתִי בְּקֵו הַבְּרִיאָה בִּשְׁלֵמוּת בְּכָל הַדֶּרֶךְ הַזֶּה וְהַכֹּל מֵחֲמַת טִלְטוּל הַסְּפִינָה שֶׁהָיָה קָשֶׁה עָלַי. רַק הַכֹּל הָיָה בְּחֶסֶד וְלֹא הָיִיתִי מֻטָּל לְמִשְׁכָּב כְּמוֹ בַּדֶּרֶךְ מִסְּטַנְבּוּל לֶאֱלֶכְסַנְדְּרִיָא. וְזֶה הַיּוֹם יוֹם ה' בְּעֶרֶךְ שָׁלֹשׁ שָׁעוֹת קֹדֶם הַלַּיְלָה, הִתְחִילוּ לִרְאוֹת אִיזֶה יַבָּשָׁה:

קל

וְהִנֵּה בְּיוֹם חֲמִישִׁי הַנִּזְכָּר לְעֵיל הָיִינוּ מְצַפִּים לָבוֹא לְמָחוֹז חֶפְצֵנוּ לְצִידוֹן, אֲבָל בֶּאֱמֶת זֹאת הַיַּבָּשָׁה הָיָה מִגְּבוּל עַכּוֹ. וּבְיוֹם שִׁשִּׁי בַּבֹּקֶר עָבַרְנוּ אֵצֶל עִיר אַחַת מֻרְחוֹק, וְאָמְרוּ הַמַּאטְרָאסִין שֶׁהוּא עַכּוֹ. אֲבָל הַקַּפִּיטַאן לֹא רָצָה לַעֲמֹד שָׁם כְּלָל, וְעָבְרנוּ מִשָּׁם. וְאַחַר חֲצוֹת יוֹם שִׁשִּׁי עֶרֶב שַׁבַּת קֹדֶשׁ בָּאנוּ עוֹד אֶל עִיר אַחַת וְשָׁם שִׁלְשֵׁל הָאַנְקִיר, וְעָמַד שָׁם.

וְזֹאת הָעִיר הָיְתָה צוֹר, וְנִכְסַפְתִּי לֵירֵד שָׁם כִּי הֵבַנְתִּי כִּי מִשָּׁם הַדֶּרֶךְ קָרוֹב יוֹתֵר לִצְפַת תובב"א. אֲבָל לֹא יָדַעְתִּי אִם יֵשׁ שָׁם יִשְׂרְאֵלִים, וְנִתְעַכַּבְנוּ עַל הַסְּפִינָה, וְלֹא הָיָה לָנוּ שׁוּם דָּבָר עַל שַׁבָּת לְלַפֵּת בּוֹ אֶת הַפַּת, כִּי־אִם סוּחֲרִיס [צְנִימִים]. וְנָתַתִּי לְמַטְרָאס פָּאְרִיס (מַטְבְּעוֹת) שֶׁיִּקַּח לִי לֶחֶם חַם וּמִינֵי קִשּׁוּאִין בָּעִיר, וּבְקֹשִׁי גָּדוֹל הֵבִין הָרַמָּזִים שֶׁלָּנוּ וְהֵבִיא לָנוּ דְּבָרִים הַנִּזְכָּרִים לְעֵיל. וְהָיָה לָנוּ בְּשַׁבָּת מַה לֶּאֱכֹל.

וְעָמְדָה הַסְּפִינָה אֵצֶל צֹר עַד אַחַר חֲצוֹת לַיִל שַׁבַּת קֹדֶשׁ. וּכְמוֹ שְׁתֵּי שָׁעוֹת אַחַר חֲצוֹת לַיִל שַׁבַּת קֹדֶשׁ, זֶה הַסְּפִינָה מִמְּקוֹמָהּ, וְהָלְכְנוּ שְׁתֵּים־עֶשְׂרֵה שָׁעוֹת מִצֹּר לְצִידוֹן. וּבָאנוּ בְּיוֹם שַׁבַּת קֹדֶשׁ כְּמוֹ שְׁתֵּי שָׁעוֹת אַחַר חֲצוֹת הַיּוֹם לִשְׁפַת עִיר צִידוֹן, וְשִׁלְשֵׁל הָאַנְקֶיר וְעָמְדָה הַסְּפִינָה. וְאָמְרוּ לָנוּ הַקַּפִּיטַאן וְהַמַּטְרָאסִין שֶׁנֵּרֶד מִיָּד, כִּי הֵם רוֹצִים לֵילֵךְ מִכָּאן לְבֵירוּט. אֲבָל אֲנַחְנוּ הִפְצַרְנוּ מְאֹד שֶׁנִּתְעַכֵּב עַל הַסְּפִינָה עַד שֶׁיֵּעָבֵר שַׁבַּת קֹדֶשׁ, כְּדֵי שֶׁלֹּא נִצְטָרֵךְ לְחַלֵּל שַׁבָּת בְּטִלְטוּל הַחֲפָצִים וּמָעוֹת וְכוּ'. וּבְדוֹחַק גָּדוֹל הֶכְרַח לְמַלֹּאת רְצוֹנֵנוּ, וְעָמְדוּ עַל הַסְּפִינָה עַד תְּחִלַּת לַיִל מוֹצָאֵי שַׁבָּת. וְקֹדֶם שֶׁגָּמְרוּ בִּרְכַּת הַמָּזוֹן הִתְחִילוּ לַחְפֹּז וּלְגָרֵשׁ אוֹתָנוּ, וְהֶכְרַחְתִּי לֵירֵד בְּלֵיל מוֹצָאֵי שַׁבָּת. וְהָיָה לָנוּ בִּתְחִלָּה מִזֶּה קְצָת צַעַר, כִּי אֵיךְ נִכָּנֵס בַּלַּיְלָה לְעִיר שֶׁאֵין לָנוּ שׁוּם מַכִּיר, וְאֵין יוֹדְעִין הַלָּשׁוֹן, וְהֵיכָן נָלִין בַּלַּיְלָה עִם הַחֲפָצִים. אֲבָל מַה יָּכֹלְנוּ לַעֲשׂוֹת. וְסָמַכְנוּ עַל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁבְּוַדַּאי יַעְזֹר לָנוּ גַּם עַתָּה, כַּאֲשֶׁר עָזַר לָנוּ עַד הֵנָּה.

וְתֵכֶף בְּבוֹאֵנוּ סָמוּךְ לְהַחוֹף, אָז בָּאוּ תֵּכֶף הָעַרְבִיִּים הַנּוֹשְׂאִים לַחְטֹף הַמַּשְׂאוֹי שֶׁלָּנוּ, כְּדַרְכָּם תָּמִיד כִּי כָּל אֶחָד מַקְדִּים עַצְמוֹ כְּדֵי שֶׁהוּא יְקַבֵּל שָׂכָר. וְתֵכֶף נִשְׂאוּ הַחֲפָצִים שֶׁלָּנוּ אֶל הַסְּפָר. וְתֵכֶף כְּשֶׁבָּאנוּ אֶל הַסְּפָר בָּא לְקִרְאָתֵנוּ אִישׁ אֶחָד יִשְׂרְאֵל. וּבְתְחִלָּה לֹא יָדַעְנוּ שֶׁהוּא יִשְׂרְאֵל, וְאַחַר כָּךְ נוֹדַע לָנוּ שֶׁהוּא יִשְׂרְאֵלִי, וְקָרַב אוֹתָנוּ מְאֹד וְנָתַן לָנוּ מָקוֹם סָמוּךְ לְבֵית הַמֶּכֶס לְהַנִּיחַ שָׁם הַחֲפָצִים, וְלָלוּן שָׁם בַּלַּיְלָה. כִּי אִי אֶפְשָׁר לְכָנֵס לָעִיר מֵחֲמַת שֶׁלֹּא הָיָה שָׁם בַּעַל הַמֶּכֶס שֶׁצָּרִיךְ לִרְאוֹת וְלִבְדֹּק אִם אֵין לָנוּ אֵיזֶה סְחוֹרָה. וְגַם הֵבִיא לָנוּ מַחֲצֶלֶת וּפְרֵשׂ לְפָנֵינוּ, וְהָיָה לָנוּ מָקוֹם מְנוּחָה בָּרוּךְ הַשֵּׁם. וְתֵכֶף נִתְקַבְּצוּ אֵלֵינוּ אֵיזֶה יִשְׂרְאֵלִים וְדִבְּרוּ עִמָּנוּ, וְקָרְבוּ אוֹתָנוּ מְאֹד, וְאָמְרוּ שֶׁיִּתְּנוּ לָנוּ אַכְסַנְיָא טוֹבָה בְּחֶדֶר מְיֻחָד שֶׁיֵּשׁ בַּחֲצַר בֵּית הַכְּנֶסֶת בִּשְׁבִיל אוֹרְחִים. וְהָיָה שָׁם הַשַּׁמָּשׁ וְאָמַר שֶׁמָּחָר בַּבֹּקֶר יָבוֹא וְיַכְנִיס אוֹתָנוּ. וְאַחַר כָּךְ דִּבַּרְתִּי עִמָּהֶם אֵיךְ לוֹקְחִין בְּכָאן מַשְׁקֶה לְהַבְדָּלָה, וּבְצִידוֹן אֵין בְּנִמְצָא יַיִן מֻחְמָצ הַחֹם רַק שֵׂכָר וְיֵין שָׂרָף. וְהֵבִיא לִי הַשַּׁמָּשׁ יַיִן־שָׂרָף וְעֵלִים שֶׁל אִילָנֵי לִימוֹנִיס (לִמוֹנִים) לְהָרִיחַ. וְהִבְדַּלְתִּי, בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ:

קלא

וּבְתוֹךְ שִׂיחָתָם, הוֹדִיעוּ לִי תֵּכֶף שֶׁבְּצִידוֹן אֵצֶל הָעִיר יֵשׁ קֶבֶר זְבוּלוּן בֶּן יַעֲקֹב, וְשֶׁיֵּשׁ אוֹמְרִים שֶׁגַּם אָחִיו יִשָּׂשכָר נִקְבַּר שָׁם. וְהָיָה לָנוּ מִזֶּה נַחַת גָּדוֹל, שֶׁנִּזְכֶּה לִהְיוֹת עַל קֶבֶר שֶׁל שֵׁבֶט מִיִּשְׂרָאֵל. בָּרוּךְ הַשֵּׁם אֲשֶׁר הֶבִיאַנִי עַד הֵלֹום עַד גְּבוּל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל:

קלב

וּבַבֹּקֶר נִכְנַסְתִּי לְצִידוֹן. וְהָלַכְנוּ עַל קֶבֶר זְבוּלוּן, וְיֵשׁ שָׁם הֵיכָל נָאֶה עַל קִבְרוֹ, וּמְנוֹרוֹת בְּשֶׁמֶן זַיִת וְיֵשׁ שָׁם שׁוֹמֵר יִשְׂמָעֵאל אֶחָד, כִּי גַּם הַיִּשְׂמָעֵאלִים מְכַבְּדִים זֶה הַקֶּבֶר מְאֹד. וּמַה נִּשְׁתַּבֵּחַ לַה' כָּל תַּגְמוּלוֹהִי עָלֵינוּ שֶׁזִּכִּינוּ גַּם לִהְיוֹת עַל קֶבֶר קָדוֹשׁ וְנוֹרָא כָּזֶה, וְהִדְלַקְתִּי שָׁם שֶׁמֶן זַיִת וְחִזַּרְנוּ מִשָּׁם. וְאַחַר כָּךְ אָמְרוּ לָנוּ, שֶׁעִיר צִידוֹן בְּעַצְמָהּ עֲדַיִן אֵינָהּ אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, רַק מִקֶּבֶר זְבוּלוּן וְאֵילָךְ מִשָּׁם מַתְחִיל גְּבוּל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. בַּמֶּה נְקַדֵּם ה' שֶׁזִּכִּינוּ הַיּוֹם יוֹם א' כ' סִיוָן לְהִשְׁתַּטֵּחַ עַל קֶבֶר הַנּוֹרָא הַנִּזְכָּר לְעֵיל בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. וּבְיוֹם מָחָר אִם יִרְצֶה הַשֵּׁם אָנוּ מוּכָנִים לֵילֵךְ לְצִפַּת תובב"א. הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יְבִיאֵנוּ לְשָׁם לְשָׁלוֹם, וְנִזְכֶּה לְהַמְשִׁיךְ עָלֵינוּ קְדֻשַּׁת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל בֶּאֱמֶת. אָמֵן כֵּן יְהִי רָצוֹן:

קלג

וְשָׂכַרְנוּ חֲמוֹרִים לֵילֵךְ בְּיוֹם שֵׁנִי לְצִפַּת, וְנִתְעַכְּבוּ עַד יוֹם שְׁלִישִׁי עַד עֶרֶב. בְּיוֹם שְׁלִישִׁי יָצָאנוּ מִבֵּית הַכְּנֶסֶת שֶׁל צִידוֹן, שֶׁעָמְדוּ שָׁם בַּחֶדֶר שֶׁיֵּשׁ שָׁם בִּשְׁבִיל אוֹרְחִים, וְנָשְׂאוּ הַנּוֹשְׂאִים כָּל הַחֲפָצִים שֶׁלָּנוּ עַד סוֹף הָעִיר. וְשָׁם עָמְדוּ הַחֲמוֹרִים שֶׁלָּנוּ בְּתוֹךְ שְׁאָרֵי הַחֲמוֹרִים שֶׁל הַשַּׁיָּרָא שֶׁהֵם כְּמוֹ חֲמִשָּׁה־עָשָׂר חֲמוֹרִים, וְכֻלָּם גּוֹיִים, וּבְתוֹכָם הָיָה יְהוּדִי אֶחָד בַּעַל חֲמוֹר, וְזֶה הָיָה טוֹבָה גְּדוֹלָה לָנוּ. וְעָמַדְנוּ בַּחוּץ עִם הַחֲפָצִים כַּמָּה שָׁעוֹת, עַד כִּי פָּנָה יוֹם שְׁלִישִׁי, וְלֹא יָצָאנוּ מִצִּידוֹן עַד אוֹר לְיוֹם רְבִיעִי כְּמוֹ שְׁתֵּי שָׁעוֹת בַּלַּיְלָה. וְאָז בַּלַּיְלָה יָשַׁבְנוּ עַל הַחֲמוֹרִים, וְהָלַכְנוּ כָּל הַלַּיְלָה, עַד עֶרֶךְ שְׁתֵּי שָׁעוֹת עַל הַיּוֹם. וּבְלַיְלָה זֹאת נִכְנַסְתִּי לִגְבוּל אֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל בְּוַדַּאי, וְהָיָה לָנוּ שִׂמְחָה גְּדוֹלָה:

קלד

בְּיוֹם חֲמִישִׁי, פָּרְשַׁת שְׁלַח־לְךָ, כ"ד סִיוָן, בָּאנוּ לִצְפַּת סָמוּךְ לַחֲצוֹת הַיּוֹם מִלְּפָנָיו. וּכְשֶׁבָּאנוּ אֶל הָהָר הַקָּטָן, הַסָּמוּךְ לְשַׁעַר הָעִיר, שֶׁשָּׁם מַשְׁלִיכִין הַמַּשְׂאוֹי מֵהַחֲמוֹרִים וְנוֹשְׂאִים אוֹתָהּ עַל־יְדֵי בְּנֵי־אָדָם לְתוֹךְ הָעִיר, וְתֵכֶף וּמִיָּד כְּשֶׁבָּאנוּ לְשָׁם, יָצְאוּ תֵּכֶף אֲנָשִׁים לְקָרָאתֵנוּ, הֵמָּה רָאוּ כֵּן תָּמְהוּ, שֶׁבָּעֵת הַזֹּאת יָבוֹאוּ אֲנָשִׁים לְאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל. וְהָיָה עֲלֵיהֶם שִׂמְחָה וְחֶדְוָה

גְּדוֹלָה כְּשֶׁרָאוּ אוֹתָנוּ. וְאֵלּוּ הָאֲנָשִׁים הָיוּ מֵהַפְּרוּשִׁים, כִּי הַפְּרוּשִׁים דָּרִים סָמוּךְ לְשַׁעַר הָעִיר. וְתֵכֶף שָׁאֲלוּ אוֹתָנוּ, אִם יֵשׁ לָנוּ אֵיזֶה יְדִיעָה מֵהַמְשֻׁלָּחִים שֶׁלָּהֶם, שֶׁיָּצְאוּ זֶה סָמוּךְ לִשְׁנָתַיִם, וְאֵין לָהֶם יְדִיעָה מֵהֶם. וְהוֹדַעְתִּי לָהֶם תֵּכֶף, שֶׁדִּבַּרְתִּי עִמָּהֶם בְּסָטַנְבּוּל, וְיֵשׁ לִי אִגֶּרֶת מֵהֶם, וּבְקָרוֹב יָבוֹאוּ, כִּי הֵם לֹא רָצוּ לֵילֵךְ עִמָּנוּ עַל הַיָּם לַאֶלְכְּסַנְדְּרִיָּא מִגֹּדֶל הַפַּחַד שֶׁהָיָה אָז, כַּנַּ"ל, וּרְצוֹנָם לֵילֵךְ עִם הַיַּבָּשָׁה. וְתֵכֶף שֶׁהוֹדַעְתִּי לָהֶם זֹאת, בְּתוֹךְ כָּךְ נִתְקַבְּצוּ סְבִיבֵנוּ כַּמָּה אֲנָשִׁים, וְנַעֲשָׂה רַעַשׁ וְשִׂמְחָה גְּדוֹלָה בֵּינֵיהֶם. וְתֵכֶף חָטְפוּ כָּל הַחֲפָצִים שֶׁלִּי, וְהִכְנִיסוּם לְתוֹךְ אֵיזֶה בַּיִת הַסָּמוּךְ, וְשִׂחֲרוּ פָּנַי מְאֹד לִתֵּן לָהֶם הָאִגֶּרֶת מִיָּד, וְתֵכֶף פָּתַחְתִּי הַתֵּבָה וְהוֹצֵאתִי הָאִגֶּרֶת שֶׁלָּהֶם. בְּתוֹךְ כָּךְ סְבְבוּ אוֹתִי כַּמָּה אֲנָשִׁים, וְרָבָּם כְּכֻלָּם מֵהַפְּרוּשִׁים, כִּי כָּל זֶה הָיָה בָּרְחוֹב שֶׁלָּהֶם, וְתֵכֶף הִפְצִירוּ בִּי מְאֹד לֵילֵךְ עִמָּהֶם לְרַבִּי יִשְׂרָאֵל, שֶׁהוּא הָרֹאשׁ וְהַמְמֻנֶּה שֶׁלָּהֶם. וְהֶכְרַחְתִּי לְמַלֹּאת רְצוֹנָם, וְהָלַכְתִּי עִמָּהֶם. בְּתוֹךְ כָּךְ נִתְרַבּוּ וְנִתְקַבְּצוּ אֲנָשִׁים רַבִּים, עַד אֲשֶׁר בָּעֵת שֶׁנִּכְנַסְתִּי בְּבֵית רַבִּי יִשְׂרָאֵל, רַבּוּ כְּמוֹ רַבּוּ הָעוֹמְדִים, עַד שֶׁהֶכְרְחוּ לְהַעֲמִיד שׁוֹמְרִים, שֶׁלֹּא יִדָּחֲקוּ כֻּלָּם לִכְנֹס אֶל הַבַּיִת. וְנִכְנַסְתִּי לְבֵית רַבִּי יִשְׂרָאֵל אֲנִי לְבַדִּי, וְרִי"א נִשְׁאַר אֵצֶל הַחֲפָצִים, וְלֹא הִנִּיחוּ לִכְנֹס לְבֵית רַבִּי יִשְׂרָאֵל כָּל הָאֲנָשִׁים שֶׁנִּתְקַבְּצוּ שָׁם, כִּי אִם קְצָתָם, וְהַשְּׁאָר נִשְׁאֲרוּ בַּחוּץ סְבִיבוֹת הַבַּיִת. וַאֲנִי לֹא טָעַמְתִּי עֲדַיִן שׁוּם דָּבָר בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם, וְנִכְנַסְתִּי בְּתַעֲנִית לְצַפֹּת, וְתֵכֶף נָתְנוּ לִי שָׁם קַאווֶע, וְסִפַּרְתִּי לְרַבִּי יִשְׂרָאֵל כָּל הַמַּעֲשֶׂה, שֶׁעָמַדְתִּי עִם הַמְשֻׁלָּחִים שֶׁלָּהֶם וְכוּ', וְנָתַתִּי לוֹ הָאִגֶּרֶת. וְגֹדֶל הַשִּׂמְחָה שֶׁהָיָה עֲלֵיהֶם אֵין לְשַׁעֵר, וְהֶחֱיֵיתִי אוֹתָם מַמָּשׁ. וְתֵכֶף שָׁלְחוּ שְׁלִיחַ מִיָּחֵד לִירוּשָׁלַיִם לְהוֹדִיעַ זֹאת לְרַבִּי מֶנְדִּיל, הָרֹאשׁ שֶׁלָּהֶם הַיּוֹשֵׁב בִּירוּשָׁלַיִם, אֲשֶׁר בְּנוֹ ר' נָטָע הָיָה אֶחָד מֵהַמְשֻׁלָּחִים, וְעוֹד רַבִּי נָטָע שֵׁנִי וְרַבִּי אִיצִ'יל. וְאַחַר־כָּךְ הוֹדִיעַ לִי רַבִּי יִשְׂרָאֵל, שֶׁהָיָה לוֹ אִגֶּרֶת, שֶׁגַּם בִּירוּשָׁלַיִם הָיָה שִׂמְחָה גְּדוֹלָה וַעֲצוּמָה מִמַּה שֶּׁבָּאנוּ וּבִשַּׂרְנוּ לָהֶם בְּשׂוֹרָה טוֹבָה כָּזֹאת, אֲשֶׁר כָּל־כָּךְ נִפְשׁוֹת תְּלוּיִים בָּזֶה:

קלה

בְּתוֹךְ כָּךְ, שֶׁיָּשַׁבְתִּי שָׁעָה קַלָּה אֵצֶל רַבִּי יִשְׂרָאֵל, בְּתוֹךְ זֶה נוֹדַע הַדָּבָר בְּכָל הָעִיר בֵּין אַנְשֵׁי פּוֹלִין שֶׁלָּנוּ, וְנַעֲשָׂה רַעַשׁ גָּדוֹל מִשְּׁמוּעָה זֹאת, שֶׁנִּמְצְאוּ עַכְשָׁו שְׁנֵי אֲנָשִׁים, שֶׁבָּאוּ עַתָּה לְאֶרֶץ הַקֹּדֶשׁ, אֲשֶׁר זֶה סָמוּךְ לִשְׁנָתַיִם לֹא בָּא שׁוּם אָדָם לְשָׁם. וְתֵכֶף בָּאוּ אֵלַי שֶׁאֵלֵךְ אֲלֵיהֶם, וְנִזְדָּרַזְתִּי וְהָלַכְתִּי לְבֵית הֶרֶב מִסְקוֹלְיֶע. וּכְשֶׁבָּאתִי לְשָׁם מָצָאתִי, שֶׁכְּבָר נִתְקַבְּצוּ אֲנָשִׁים וְנָשִׁים הַרְבֵּה לְשָׁם כְּדֵי לִרְאוֹת אוֹתָנוּ, וּבְתוֹכָם הָיְתָה אַלְמָנַת רַבִּי פִּינְחָס מֵאִיר, זְכוּרוֹנוֹ לִבְרָכָה, שֶׁהִיא אֲחוֹתוֹ שֶׁל רַבֵּנוּ, זְכוּרוֹנוֹ לִבְרָכָה, שֶׁנִּתְאַלְמְנָה בְּסָמוּךְ. וְנִכְנַסְתִּי לְבֵית הֶרֶב מִסְקוֹלְיֶע, וְהָיוּ שָׁם אֲנָשִׁים הַרְבֵּה, וְכֻלָּם קִבְּלוּ אוֹתִי בְּשִׂמְחָה רַבָּה וַעֲצוּמָה מְאֹד, וְכֻלָּם

נִבְהֲלוּ נֶחְפָּזוּ, וְנִפְלָא בְּעֵינֵיהֶם עִנְיָן זֶה מְאֹד, שֶׁעַכְשָׁו בָּעֵת הַזֹּאת יָבוֹאוּ אֲנָשִׁים עַל־מְנָת לַחֲזֹר, רַק לְדַרְכּוֹ עַל אַדְמַת הַקֹּדֶשׁ. וְגֹדֶל הָרַעַשׁ וְהַשִּׂמְחָה וְהַחִיּוּת, שֶׁהָיָה אָז מִבִּיאָתֵנוּ לְאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל אִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר וּלְשַׁעֵר. וְכֻלָּם אָמְרוּ שֶׁאֲנַחְנוּ הֶחֱיֵינוּ אוֹתָם מַמָּשׁ, כִּי זֶה שְׁנָתַיִם אֶשֶׁר לֹא רָאוּ אָדָם מִמִּדִּינָתֵנוּ, וְלֹא שָׁמְעוּ שׁוּם יְדִיעָה מִשָּׁם, וְלֹא יָדְעוּ שׁוּם יְדִיעָה אִם אֶפְשָׁר בָּעוֹלָם לֵילֵךְ עַכְשָׁו עַל הַיָּם. וְכָל הָאֲנָשִׁים שֶׁהָיוּ מוּכָנִים אָז לָצֵאת לְחוּץ לָאָרֶץ, לֹא יָדְעוּ הַדֶּרֶךְ אֵיךְ לְהִתְנַהֵג, וְדַעְתָּם הָיָה לֵילֵךְ בַּיַּבָּשָׁה אֲשֶׁר זֶה קָשֶׁה מְאֹד, וְהַהוֹצָאוֹת רַבִּים מְאֹד. עַל כֵּן הָיָה עֲלֵיהֶם שִׂמְחָה רַבָּה. וְכֻלָּם אָמְרוּ שֶׁאֲנַחְנוּ מְחַיִּים כָּל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל עַל שֶׁבָּאנוּ לְשָׁם. קְצָתָם אָמְרוּ שֶׁאֵין אֵלּוּ אֲנָשִׁים כְּלָל רַק הֵם מַלְאָכִים שֶׁנִּשְׁלְחוּ מִן הַשָּׁמַיִם, וְזֶה אָמַר שֶׁזֶּה בְּחִינַת אֵלְיָהוּ שֶׁיָּבוֹאוּ עַכְשָׁו פִּתְאוֹם אֲנָשִׁים מִחוּץ לָאָרֶץ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל בְּעֵת כָּזֹאת אֲשֶׁר אֲפִלּוּ הַמְשֻׁלָּחִים לֹא רָצוּ לֵילֵךְ בַּיָּם כִּי־אִם בַּיַּבָּשָׁה, אֲשֶׁר מֵחֲמַת זֶה לֹא בָּא שׁוּם אָדָם לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל זֶה סָמוּךְ לִשְׁנָתַיִם, וּבִפְרָט שֶׁלֹּא בָּאנוּ לְקִבּוּץ דִּירָתֵנוּ. וְגַם הָרַב ר' זְאֵב מִבּוֹלְטָע אָמַר לָנוּ בְּזֶה הַלָּשׁוֹן, אַתֶּם הֶחֱיִיתֶם אֶת כָּל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל:

קלו

וְאַחַר כָּךְ יָצָאתִי מִבֵּית הַנַּ"ל וּבְכָל מָקוֹם שֶׁהָלַכְתִּי סִבְּבוּ אוֹתִי אֲנָשִׁים וְנָשִׁים וְכֻלָּם שָׁאֲלוּ עַל מִשְׁפַּחְתָּם, אֲבָל לֹא הָיָה לִי שׁוּם אִגֶּרֶת מֵחֲמַת שֶׁיָּצָאתִי בְּהֶעְלֵם יְדִיעָה מִכָּל סְבִיבוֹתֵינוּ, וְלֹא הוֹדַעְתִּי לָהֶם שֶׁאֲנִי נוֹסֵעַ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. וְגַם בְּעַצְמִי הָיִיתִי מְסֻפָּק עַד שֶׁיִּשְׁבְּתִי עַל הַסְּפִינָה. אֲבָל אַף עַל פִּי כֵן לְכַמָּה אֲנָשִׁים בִּשַּׂרְתִּי בְּשׂוֹרוֹת טוֹבוֹת בְּעַל פֶּה מִמִּשְׁפַּחְתָּם שֶׁאֲנִי מַכִּיר אוֹתָם שֶׁתְּהִלָּה לְאֵל הֵם בְּחַיִּים וּבְשָׁלוֹם. וְהָיָה לָהֶם לְנַחַת גָּדוֹל מְאֹד מְאֹד. אֲבָל אֲפִלּוּ אוֹתָם שֶׁלֹּא הוֹדַעְתִּי לָהֶם מִמִּשְׁפַּחְתָּם, הָיָה לָהֶם שִׂמְחָה וְחִיּוּת גָּדוֹל שֶׁעַל כָּל פָּנִים רוֹאִים אִישׁ מִמְּדִינָתָם, אֲשֶׁר זֶה זְמַן רַב לֹא רָאוּ אָדָם מִשָּׁם כַּנַּ"ל:

קלז

וְעָמַדְתִּי בְּבֵית הָרַב רַבִּי פַּיְבִישׁ בְּהָרַב מִוּוֹלְטְשִׁיסְק, שֶׁשָּׁם הוּא דִּירָתוֹ שֶׁל הָאַלְמָנָה הַצַּדֶּקֶת מָרַת פֶּעריל הַנַּ"ל שֶׁהִיא אֲחוֹתוֹ שֶׁל רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, וְאָכַלְתִּי אֵצֶל דּוֹדִי וְזִקְנִי רַבִּי שָׁאוּל הַכֹּהֵן מִבְּרָאד:

קלח

בְּיוֹם שִׁשִּׁי הָלַכְתִּי אֲנִי וְרַבִּי יְהוּדָא אֶלְיֶעֶזֶר עַל קֶבֶר הָאֲרִ"י זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה. וְשָׁם אֶצְלוֹ מֻנָּח רַבִּי מֹשֶׁה קוֹרְדוֹבֶּירוֹ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, וְרַבִּי שְׁלֹמֹה אֶלְקַבֶּץ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה שֶׁחִבֵּר "לְכָה

דּוֹדִי", וּשְׁאָר צַדִּיקִים נוֹרָאִים. וּבְסָמוּךְ לְשָׁם קֶבֶר "הַבַּיִת יוֹסֵף" וְהָאַלְשִׁיךְ וְכוּ'. וְעָמַדְנוּ אֵצֶל קֶבֶר הָאֲרִ"י זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, וְשָׁפַכְנוּ שָׁם שִׂיחָנוּ תְּהִלָּה לָאֵל. עַד כֹּה עֲזָרַנִי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּרַחֲמָיו הָעֲצוּמִים שֶׁזָּכִינוּ לָבוֹא לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל בְּעֵת מִלְחָמָה כָּזֹאת. כַּמָּה גְּדוֹלִים מַעֲשֵׂי ה' מָה אֹמַר מָה אֲדַבֵּר מָה אֶשְׁיב לַה' כָּל תַּגְמוּלוֹהִי עָלָי:

קלט

בְּשַׁבָּת אָכַלְתִּי אֵצֶל ר' שָׁאוּל הַנּזְכָּר לְעֵיל. וּבְלֵיל שַׁבָּת בָּאוּ אֵצְלִי כַּמָּה אֲנָשִׁים וְסִפַּרְתִּי לָהֶם הַרְבֵּה מֵרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה מֵעִנְיַן נְסִיעָתוֹ לְאֶרֶץ הַקֹּדֶשׁ. וְגַם אָמַרְתִּי לָהֶם אֵיזֶה דִּבְרֵי־תוֹרָה מֵרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה. וְאַחַר כְּךָ הִפְצִיר ר' שָׁאוּל לֵילֵךְ לְהָרַב מִסְקוֹלְיֶע. וְהָלַכְתִּי לְשָׁם. וּכְבָר הָיָה כְּמוֹ חֲצוֹת לַיְלָה וְגַם שָׁם בְּבֵית הָרַב הַנּזְכָּר לְעֵיל אָמַרְתִּי לִפְנֵיהֶם כַּמָּה דִּבְרֵי תוֹרָה מֵרַבֵּנוּ הַנּוֹרָא זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה. וְכָל זֶה הָיָה לִי לְשָׁשׂוֹן וּלְשִׂמְחָה גְּדוֹלָה, שֶׁזָּכִיתִי בְּאֶרֶץ הַקֹּדֶשׁ לְסַפֵּר דִּבְרֵי תוֹרָה מִתּוֹרָתוֹ הַנּוֹרָאָה שֶׁל רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה:

קמ

וְהִתְפַּלַּלְתִּי בְּשַׁבָּת בְּבֵית הַכְּנֶסֶת וּבְשַׁבָּת בַּבֹּקֶר בָּאוּ כַּמָּה אֲנָשִׁים חֲשׁוּבִים לְקַבֵּל פָּנַי, וְאַחַר כָּךְ בִּשְׁעַת הַשֻּׁלְחָן בָּאוּ גַּם כֵּן אֲנָשִׁים הַרְבֵּה וְאָכַלְנוּ וְשָׁתִינוּ בְּשִׂמְחָה. אֲבָל הָיָה לִי קְצָת צַעַר אָז שֶׁלֹּא עָלְתָה בְּיָדִי אָז לוֹמַר דִּבְרֵי־תוֹרָה מֵרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה מֵחֲמַת הַשִּׂמְחָה וְהָרַעַשׁ שֶׁל מְבִיאֵי הַיַּיִן כַּנָּהוּג:

קמא

אַחַר כָּךְ אַחַר סְעֻדַּת שַׁחֲרִית הָלַכְתִּי לְבֵית ר' פִּינְחָס וְשָׁם יָשַׁנְתִּי קְצָת. וְאַחַר כָּךְ אָמַרְתִּי שָׁם בֵּינִי לְבֵין קוֹנִי מָה שֶׁזָּכִיתִי לְחַדֵּשׁ אָז מֵעִנְיַן תַּעֲנִית שֶׁשַּׁיָּךְ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. שֶׁנֶּאֱמַר עַל הִלּוּכוֹת בְּרָכוֹת הַנְּפָשִׁים וַהֲטָבַת חֲלוֹם וּבִרְכַּת שֶׁהֶחֱיָנוּ עַל הָרוֹאֶה אֶת חֲבֵרוֹ הֶחָבִיב עָלָיו וְכוּ'. וְאַחַר כָּךְ הִתְפַּלַּלְתִּי מִנְחָה בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ, וְהָלַכְתִּי לְבֵית ר' שָׁאוּל הַנּזְכָּר לְעֵיל, וְאָכַלְתִּי שָׁם סְעֻדָּה שְׁלִישִׁית. וְהָיוּ שָׁם קְצָת אֲנָשִׁים, וּתְהִלָּה לָאֵל אָמַרְתִּי לִפְנֵיהֶם עִנְיַן הַנִּפְלָא עַל פָּסוּק אֲזַמְּרָה לֵאלֹהַי בְּעוֹדִי (לִקּוּטֵי מוֹהֲר"ן רפ"ב), וְעוֹד כַּמָּה דִּבְרֵי־תוֹרָה מֵרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, וּתְהִלָּה לָאֵל זָכִיתִי לִשְׁבּוֹת שָׁם בְּאֶרֶץ הַקֹּדֶשׁ, וְסִפַּרְתִּי קְצָת מִמֶּנּוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה וּמִתּוֹרָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה בְּשַׁבָּת בְּאֶרֶץ הַקֹּדֶשׁ, שֶׁזֶּה נוֹגֵעַ לַמָּקוֹם שֶׁנּוֹגֵעַ וְכוּ' וְכוּ'. בָּרוּךְ הַשֵּׁם אֲשֶׁר לֹא עָזַב חַסְדּוֹ מֵאִתָּנוּ עַד הֵנָּה:

קמב

בְּיוֹם רִאשׁוֹן, פָּרָשַׁת קֹרַח הָיִיתִי עַל מְעָרַת הוֹשַׁעַ בֶּן בְּאֵרִי, וּכְנֶגְדּוֹ מְעָרַת בְּאֵרִי אָבִיו, שֶׁגַּם הוּא הָיָה נָבִיא בְּיִשְׂרָאֵל. אֲבָל לֹא הָיָה לָנוּ הַמַּפְתֵּחַ שֶׁל הַמְּעָרָה רַק עָמְדְנוּ בַּחוּץ אֵצֶל הַפֶּתַח וְאָמַרְנוּ שָׁם קְצָת תְּחִנּוֹת וּבַקָּשׁוֹת. גַּם עַל מְעָרַת בְּאֵרִי אָמַרְנוּ קְצָת, גַּם בְּדֶרֶךְ הֹלּוֹכֵנוּ לְמְעָרַת הוֹשַׁעַ, הָיִינוּ אֵצֶל הַיְנוּקָא וְאֵצֶל שְׁלֹשֶׁת צַדִּיקִים שֶׁאָמַר עֲלֵיהֶם הָאֲרִיזַ"ל שֶׁהֵם בְּחִינַת אַבְרָהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב. וּבְתוֹךְ הַמְּעָרָה שֶׁל הָרַב מִוּוֹלוֹטְשִׁיסְק וְשָׁם מֻנַּחַת בִּתּוֹ שֶׁל רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה הַצַּדֶּקֶת מָרַת מִרְיָם זְכרוֹנָהּ לִבְרָכָה עִם בַּעְלָהּ וּבְנָהּ זְכרוֹנָם לִבְרָכָה. וְעוֹד הָיִינוּ אָז אֵצֶל שְׁאָר צַדִּיקִים, מִמְּעָרַת הוֹשַׁעַ חָזַרְנוּ וְהָלַכְנוּ וּבָאנוּ לַקֶּבֶר שֶׁל הַתַּנָּא ר' פִּינְחָס בֶּן יָאִיר, מִשָּׁם חָזַרְנוּ וְהָלַכְנוּ לַמְּקוֹם שֶׁל הָאֲרִ"י זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה וְטָבַלְנוּ שָׁם:

קמג

בְּיוֹם שֵׁנִי הָיִיתִי אֲנִי לְבַדִּי בְּלֹא חֲבֵרִי רַבִּי יְהוּדָא אֶלְיֶעֶזֶר עַל קֶבֶר הַתַּנָּא רַבִּי חֲצְפִּית הַמְּתֻרְגְּמָן, אֶחָד מֵעֲשָׂרָה הֲרוּגֵי מַלְכוּת, וְעַל קֶבֶר יְהוֹיָדָע הַכֹּהֵן הַמֻּנָּח סָמוּךְ לְשָׁם:

קמד

בְּיוֹם שְׁלִישִׁי הָיָה עֶרֶב רֹאשׁ חֹדֶשׁ תַּמּוּז וְרָצִיתִי לִהְיוֹת אָז בְּמִירוֹן. וְהָיָה בְּדַעְתִּי לִנְסֹעַ לְשָׁם בְּיוֹם שֵׁנִי, וְלָלוּן שָׁם. וְהָיָה לָנוּ מְנִיעוֹת עַל זֶה, וְגַם בְּיוֹם שְׁלִישִׁי בַּבֹּקֶר הָיָה כַּמָּה מְנִיעוֹת, אֲבָל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עֲזָרַנִי שֶׁשִּׁבַּרְתִּי הַמְּנִיעוֹת בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם וְנָסַעְתִּי לְמִירוֹן אֲנִי וַחֲבֵרִי רי"א. וּבְדֶרֶךְ הֹלּוֹכֵנוּ נִטְפַּל עִמָּנוּ ר' אַהֲרֹן מִגְּרוֹדֶיב, וְעוֹד אִישׁ אֶחָד שֶׁשָּׂכַרְנוּ אוֹתוֹ שֶׁיֵּלֵךְ עִמָּנוּ. וּבָאנוּ לְמִירוֹן סָמוּךְ לַחֲצוֹת הַיּוֹם, וְנִכְנַסְנוּ לְהַמִּדְרָשׁ הַנּוֹרָא שֶׁל רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַאי וּבְנוֹ רַבִּי אֶלְעָזָר, וְאָמַרְנוּ שָׁם תְּהִלִּים וּתְחִנּוֹת וּבַקָּשׁוֹת עַל קִבְרֵיהֶם הַנּוֹרָאִים. אֲבָל הָיִיתִי אָז חָלוּשׁ מְאֹד וְלֹא זָכִיתִי לִשְׁפֹּךְ לִבִּי שָׁם כִּרְצוֹנִי.

מִשָּׁם הָלַכְנוּ וּבָאנוּ עַל קֶבֶר הַתַּנָּא רַבִּי יוֹחָנָן הַסַּנְדְּלָר. וּבְסָמוּךְ אֶצְלוֹ שָׁם הַבּוֹר שֶׁלּוֹ שֶׁהָיָה מְעַבֵּד עוֹרוֹת שָׁם. וְעַל קֶבֶר רַבִּי יוֹחָנָן הַנִּזְכָּר לְעֵיל עָזַרַנִי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁנִּתְעוֹרַרְתִּי יוֹתֵר קְצָת.

מִשָּׁם הָלַכְנוּ וּבָאנוּ לַמְּעָרָה שֶׁל הִלֵּל הַזָּקֵן וְתַלְמִידָיו וְנִכְנַסְנוּ לְשָׁם וְשָׁתִיתִי מֵהַמַּיִם הַנּוֹבְעִים שָׁם בְּתוֹךְ כַּמָּה קִבְרֵי תַּלְמִידָיו וְעַל יְדֵי זֶה נִתְחַזַּקְתִּי קְצָת וְנִכְנַסְתִּי עַד מְקוֹם הִלֵּל הַזָּקֵן אֲשֶׁר מְקוֹמוֹ נִסְגָּר, וְשָׁם שָׁפַכְתִּי שִׂיחָתִי קְצָת בְּהִתְעוֹרְרוּת וְאַחַר כָּךְ בָּא עָלֵינוּ שִׂמְחָה שָׁם וְהִתְפַּלַּלְנוּ שָׁם מִנְחָה בְּשִׂמְחָה.

וְרָצִינוּ לֵילֵךְ מִשָּׁם לִמְעָרַת שַׁמַּאי אֲבָל הָאֲנָשִׁים עִכְּבוּ אוֹתִי. וְגַם הָיִיתִי עַל קֶבֶר הַתַּנָּא רַבִּי יִצְחָק שֶׁמַּנָּח בֶּחָצֵר שֶׁל רַשְׁבִּ"י:

קמה

בַּחֲזָרָה מִמִּירוֹן לִצְפַת הָיִינוּ עַל קֶבֶר רַבִּי בִּנְיָמִין בֶּן יֶפֶת וְעַל קֶבֶר הַתַּנָּא רַבִּי יְהוּדָא בַּר אִלְעַאי וְרַבִּי אִלְעַאי אָבִיו וְלֹא זָכִיתִי לִהְיוֹת עַל קֶבֶר רַבִּי כְּרוּסְפְּדַאי הַסָּמוּךְ לְשָׁם. גַּם בַּהֲלִיכָה לְמִירוֹן הָיִיתִי עַל קֶבֶר ר' יוֹסֵי דְּמִן יוּקְרַת:

קמו

בְּיוֹם חֲמִישִׁי נָסַעְנוּ לִטְבֶרְיָה וּבָאנוּ לְשָׁם לְעֵת עֶרֶב. וְגַם שָׁם הָיָה שִׂמְחָה גְּדוֹלָה, וְקִבְּלוּ אוֹתָנוּ גַּם שָׁם בְּכָבוֹד גָּדוֹל:

קמז

בְּיוֹם שִׁשִּׁי הָיִיתִי עַל הַבֵּית הַחַיִּים עַל קֶבֶר ר' נַחְמָן מֵהוֹרִידֶנְקָא וְרַבִּי מֶנְדִּיל וִיטֶפְּסְקֶר וְרַבִּי אַבְרָהָם קַלִיסְקֶיר וְהָרַב מִשְׁפִּיטִיוְקָא וּשְׁאָר צַדִּיקִים נוֹרָאִים. מִשָּׁם הָלַכְנוּ וּבָאנוּ לִמְעָרַת רַב כַּהֲנָא וְתַלְמִידָיו מִשָּׁם הָלַכְנוּ וּבָאנוּ עַל קֶבֶר הַתַּנָּא ר' מֵאִיר בַּעַל הַנֵּס, וְנִתְעַכַּבְנוּ בְּכָל זֶה עַד אֵיזֶה שָׁעוֹת אַחַר חֲצוֹת מִשָּׁם נִכְנַסְנוּ וְרָחַצְנוּ בְּחַמֵּי טְבֶרְיָא. גַּם הָיִינוּ עַל קֶבֶר ר' יִרְמְיָה שֶׁנִּקְבַּר מְעֻמָּד כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זַ"ל (יְרוּשַׁלְמִי כִּלְאַיִם פ"ט ה"ג) וְעָמַדְנוּ בִּטְבֶרְיָא בְּבֵית ר' דָּוִד בְּהָרַב מֵחֲמָלְנִיק וְשָׁבַתְנוּ שָׁם הַשַּׁבַּת קֹדֶשׁ בְּשִׂמְחָה:

קמח

בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת הָיִיתִי עַל חֲתָנָה וְשָׂמַחְנוּ שָׁם:

קמט

בְּיוֹם שֵׁנִי פָּרָשַׁת חֻקַּת הָיִינוּ עַל צִיּוּן ר' עֲקִיבָא וְעֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה אֶלֶף תַּלְמִידָיו שֶׁמַּנָּחִים בְּאוֹתוֹ הָהָר הַגָּבוֹהַּ, וּבְרֹאשׁוֹ צִיּוּן רַבִּי עֲקִיבָא, וּכְנֶגְדּוֹ מְעָרָה שֶׁל אֵשֶׁת רַבִּי עֲקִיבָא, מִשָּׁם חָזַרְנוּ וְהָלַכְנוּ עַד שֶׁבָּאנוּ לִמְעָרַת ר' חִיָּא וּבָנָיו וְחָזַרְנוּ לְבֵיתֵנוּ:

קנ

בְּיוֹם ג' הָיִינוּ עַל קִבְרֵי רַבָּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי וְתַלְמִידָיו, וְאָצְלוֹ בְּסָמוּךְ מַנָּח בְּצַד אֶחָד ר' יוֹחָנָן מָרָא דְּאַרְעָא דְּיִשְׂרָאֵל, וּמִצַּד הַשֵּׁנִי רַב אַמִּי וְרַב אַסִּי. וְשָׁם בְּסָמוּךְ מָנַח בַּעַל הַשָּׁלֵ"ה:

קנא

בְּיוֹם רְבִיעִי הָיִינוּ עַל קִבְרֵי הַנְּשִׁים הַצַּדְקָנִיּוֹת אֲשֶׁר מְקוֹמָם רָחוֹק מֵהָעִיר קְצָת. וְהֵם, אֱלִישֶׁבַע בַּת עַמִּינָדָב, וְצִפּוֹרָה אֵשֶׁת מֹשֶׁה, וְיוֹכֶבֶד אֵם מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן, וְחֶלְדָּה הַנְּבִיאָה, וּבִלְהָה, וְזִלְפָּה וַאֲבִיגַיִל, וְיֵשׁ אוֹמְרִים גַּם אֶסְתֵּר הַמַּלְכָּה. וְיֵשׁ חִלּוּקֵי דֵּעוֹת עַל קְצָת מֵהַנִּזְכָּר לְעֵיל, אֲבָל עַל כָּל פָּנִים לְפִי דַּעַת כֻּלָּם מֻנָּחִים שָׁם הָרֹב מֵהַצַּדְקָנִיּוֹת הַנִּזְכָּרוֹת לְעֵיל אַשְׁרֵי לָהֶם:

קנב

בְּיוֹם חֲמִישִׁי חָזַרְתִּי וְהָלַכְתִּי עַל מְעָרַת רַב כַּהֲנָא וְתַלְמִידָיו:

קנג

בְּיוֹם שִׁשִּׁי חָזַרְתִּי וְהָלַכְתִּי עַל הַבַּיִת הַחַיִּים, וְהָיִיתִי עַל קֶבֶר רַבִּי מָנְדִיל פְּרִימִישְׁלַאנֶער וּשְׁאָרֵי צַדִּיקִים. וְאַחַר כָּךְ חָזַרְתִּי וְהָלַכְתִּי עַד שֶׁבָּאתִי עַל קֶבֶר רַבִּי מֵאִיר בַּעַל הַנֵּס. מִשָּׁם הָלַכְתִּי לְחַמֵּי טְבֶרְיָא. בְּשַׁבַּת קֹדֶשׁ אָכַלְתִּי אֵצֶל הָרַב הַמְפֻרְסָם רַבִּי זְאֵב טְשָׁאַרְנִיאוֹסְטְרִיר:

קנד

וְהִנֵּה הָיָה לִי צַעַר גָּדוֹל, כִּי אַפַּס הַכֶּסֶף אֶצְלִי בְּבוֹאִי לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְלֹא הָיָה לִי עַל הוֹצָאוֹת הַחֲזָרָה. וּמֵרָאָה הַמָּקוֹם שֶׁהָיָה לִי עַל מְעוֹת רַבִּי שְׁלֹמֹה שֶׁהָיָה בְּיַד רַבִּי דָּוִד, לֹא רָצָה לְסַלֵּק לִי כִּי־אִם חֲמִשִּׁים גְּרוֹשׁ. וְהָיָה לִי צַעַר גָּדוֹל מְאֹד מִזֶּה, וּמֵחֲמַת זֶה נִתְעַכַּבְתִּי בִּטְבֶרְיָא עַל שַׁבַּת הַשְּׁנִיָּה הַנִּזְכֶּרֶת לְעֵיל. וּבְיוֹם א' פָּרָשַׁת בָּלָק חָמַל ה' עָלַי, וְהִזְמִין לִי בְּדֶרֶךְ נֵס וְהַשְׁגָּחָה נִפְלָאָה שֶׁבְּהִיוֹתִי יוֹשֵׁב שָׁם בְּסְעֻדַּת שַׁחֲרִית אֵצֶל אִישׁ אֶחָד שֶׁעָשָׂה סְעֻדָּה עֲבוּרֵנוּ, וְשָׁם הִזְמִין לָנוּ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁפִּתְאֹם בָּאָה אִשָּׁה אַחַת וְאָמְרָה לִי שֶׁתִּשְׁלַח עִמִּי דַּיְקָא כְּלֵי כֶּסֶף, וְיֵשׁ לִי רְשׁוּת לְמָכְרָם בַּאֲלֶכְסַנְדְּרִיָּא, וּלְמֹסֵר הַמָּעוֹת לְיַד בָּנָהּ בְּחוּץ לָאָרֶץ. וְנָתַתִּי שֶׁבַח וְהוֹדָיָה לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁחָמַל עָלַי בְּהַשְׁגָּחָה נִפְלָאָה בְּמָקוֹם רָחוֹק מִבֵּיתִי כָּזֶה. וְלֹא עָזַב חַסְדּוֹ מֵעִמִּי בְּעֶזְרָתוֹ הַגְּדוֹלָה:

קנה

בְּיוֹם שֵׁנִי, פָּרָשַׁת בָּלָק יָצָאתִי מִטְּבֶרְיָא וְלִוּוּ אוֹתִי בְּכָבוֹד גָּדוֹל. בְּיוֹם שְׁלִישִׁי בָּאתִי לִצְפַת, בְּיוֹם רְבִיעִי הָיִיתִי עַל קֶבֶר בְּנָיָהוּ בֶּן יְהוֹיָדָע. בְּיוֹם חֲמִישִׁי חָזַרְנוּ וְהָלַכְנוּ שֵׁנִית עַל קֶבֶר הָאֲרִ"י זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה. בְּשַׁבַּת קֹדֶשׁ אָכַלְתִּי אֵצֶל הָרַב מִסְּקוֹלְיֶע. בְּלֵיל שַׁבָּת רָקַדְתִּי

בְּשִׂמְחָה עִם רַבִּי אַבָּא שוו"ב וְרַבִּי מֹשֶׁה יוֹנָה. בְּיוֹם שֵׁנִי, פָּרָשַׁת פִּינְחָס חָזַרְנוּ וְהָלַכְנוּ לִמְעָרַת הוֹשֵׁעַ בֶּן בְּאֵרִי, וְאָז פָּתַח לָנוּ נַעַר אֶחָד אֶת הַפֶּתַח וְנִכְנַסְנוּ לְשָׁם וְשָׁפַכְנוּ שִׂיחֵנוּ שָׁם בִּבְכִי וּבְתַחֲנוּנִים, וְאָז כְּבָר הָיִינוּ מוּכָנִים לָצֵאת מִצְּפַת לַחֲזוֹר לְבֵיתֵנוּ:

קנו

בְּיוֹם שְׁלִישִׁי פָּרָשַׁת פִּינְחָס יָצָאנוּ מִצְּפַת לַחֲזוֹר לְבֵיתֵנוּ, וְלִוּוּ אוֹתָנוּ רֹב הַחֲשׁוּבִים וַאֲנָשִׁים הַרְבֵּה. עַד כֹּה עֲזָרַנִי ה':

קנז

בְּיוֹם רְבִיעִי בָּאנוּ לְחֵיפָה בְּשָׁלוֹם, וּמָצָאנוּ שָׁם כָּל הַמְשֻׁלָּחִים וּשְׁאָר אֲנָשִׁים שֶׁיָּצְאוּ מִצְּפַת עַל דֶּרֶךְ לִנְסֹעַ לְחוּץ לָאָרֶץ בְּשָׁבוּעַ הֶעָבָר:

קנח

בְּיוֹם חֲמִישִׁי הָלַכְנוּ עַל הַבַּיִת הַחַיִּים עַל קֶבֶר רַבִּי יִצְחָק נַפָּחָא, וְגַם מָנַח שָׁם ר' יִרְמְיָה דְּמִן חֵיפָה. מִשָּׁם הָלַכְנוּ עַד שֶׁבָּאנוּ לִמְעָרַת אֵלִיָּהוּ, וְלֹא רָצוּ לְהַנִּיחַ אוֹתָנוּ לִכָּנֵס. וְהָיָה כַּמָּה מְנִיעוֹת עַל זֶה וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עָזָרַנִי וְנִצַּחְתִּי אוֹתָם וְנִכְנַסְנוּ כֻּלָּנוּ לְשָׁם. וְהַמְּעָרָה חָדוּשׁ נִפְלָא וְשָׁמַחְנוּ שָׁם מְאֹד. וְאַחַר כָּךְ כְּשֶׁיָּצָאנוּ עַד שֶׁבָּאנוּ עַל פֶּתַח הֶחָצֵר שֶׁל הַמְּעָרָה, הִתְחִילוּ לָשִׁיר וּלְזַמֵּר עַד שֶׁבָּאנוּ לְתוֹךְ שִׂמְחָה גְּדוֹלָה. וְרִקְּדוּ שָׁם בְּשִׂמְחָה בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. מִשָּׁם הָלַכְנוּ עַד שֶׁבָּאנוּ עַל קֶבֶר אֱלִישָׁע בֶּן שָׁפָט, אֲשֶׁר עַד הֵנָּה עָמַד שָׁם בֵּית תְּפִלָּה שֶׁלָּהֶם, וְזֶה סָמוּךְ סָתַר אוֹתָהּ הַפַּאשִׁי (מוֹשֵׁל תּוּרְכִי), וְעַתָּה יְכוֹלִים לֵילֵךְ עַל קִבְרוֹ הַקָּדוֹשׁ. וּתְהִלָּה לָאֵל הָיִינוּ שָׁם אֲנַחְנוּ כֻּלָּנוּ בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ:

קנט

בְּחֵיפָה יָשַׁבְנוּ עַד יוֹם רְבִיעִי פָּרָשַׁת מַטּוֹת. וְהָיָה לִי לְנַחַת מַה שֶּׁנִּתְעַכַּבְתִּי בְּחֵיפָה, שֶׁזָּכִיתִי לִהְיוֹת בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל עוֹד כַּמָּה יָמִים, בִּפְרָט שֶׁרִבְּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה כְּשֶׁנִּכְנַס לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל בָּא תְּחִלָּה לְחֵיפָה, וְשָׁם תֵּכֶף זָכָה מַה שֶּׁזָּכָה וְנִתְעַכֵּב שָׁם כָּל הַיָּמִים טוֹבִים מֵרֹאשׁ הַשָּׁנָה עַד אַחַר סֻכּוֹת. בָּרוּךְ הַשֵּׁם אֲשֶׁר זָכִינוּ לִדְרֹךְ בְּאַדְמַת קֹדֶשׁ בַּמָּקוֹם שֶׁדָּרַךְ שָׁם רַבֵּנוּ הַנּוֹרָא זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה:

קס

בְּיוֹם רְבִיעִי הַנַּ"ל יָצָאנוּ מֵחֵיפָה לָבוֹא לְעִיר דּוּמַיָּא שֶׁרְחוֹק כְּמוֹ שְׁנֵי יָמִים עַל הַיָּם. אֲבָל מֵאֵת ה' הָיְתָה שֶׁלֹּא הָיָה רוּחַ טוֹבָה לֵילֵךְ מִן הַצַּד וְהֵיינוּ נְבוּכִים בַּדֶּרֶךְ עַד שֶׁבָּאנוּ בְּיוֹם שַׁבַּת קֹדֶשׁ פָּרָשַׁת מַטּוֹת וּמַסְעֵי הַנִּזְכָּר לְעַיִל סָמוּךְ לְעִיר לִימִיסוֹן שֶׁהוּא עַל הָאִי שֶׁנִּקְרָא קִיבְּרוֹס (קַפְּרִיסִין), וְהוֹרִידוּ שָׁם הָאַנְקִיר (הָעוֹגֶן) וְעָמְדָה הַסְּפִינָה שָׁם אֵיזֶה שָׁעוֹת.
אַחַר כָּךְ נִתְיַשֵּׁב הַקַּפִּיטַאן וְצִוָּה לְהוֹצִיא הָאַנְקִיר וְכֵן עָשׂוּ וְהִתְחִילָה הַסְּפִינָה לָזוּז מִשָּׁם. בְּתוֹךְ כָּךְ הִסְתַּכְּלוּ מִן הָעִיר שֶׁהוּא נוֹסֵעַ מִשָּׁם,וְרָדְפוּ אַחֲרֵי סְפִינָתֵנוּ יִשְׁמְעֵאלִים מִשָּׁם עַד שֶׁבָּאוּ עַל הַסְּפִינָה שֶׁלָּנוּ בְּרַעַשׁ וּבְרַגָּז.וְהָיָה לָנוּ פַּחַד קָצָת וְזֶה הָיָה מֵחֲמַת שֶׁאָז בְּאוֹתוֹ הָעֵת הָיְתָה שָׁעַת מִלְחָמָה בֵּין הַיִּשְׁמְעֵאלִים עַצְמָן.דְּהַיְינוּ מַה שֶּׁנִּלְחֲמוּ עִם הַפַּאשִׁי (הַמּוֹשֵׁל) שֶׁל עַכּוֹ שֶׁהָיָה מוֹרֵד נֶגֶד הַמֶּלֶךְ וְכוּ', כַּמְפֹרָסָם.וּמֵחֲמַת זֶה רָדְפוּ אַחֲרֵי סְפִינָתֵנוּ כַּנִּזְכָּר לְעֵיל, וְתֵכֶף כְּשֶׁבָּאוּ עַל הַסְּפִינָה שֶׁלָּנוּ תָּבְעוּ מֵאִתָּנוּ כֹּפֶר חֲמִשָּׁה טָאלֶיר וְחֵצִי מִכָּל נֶפֶשׁ. וְתָבְעוּ בְּנֶגִישָׁה גְּדוֹלָה בְּרַעַשׁ וּבְרַגָּז לִתֵּן לָהֶם תֵּכֶף וּמִיָּד. וְהֶכְרַחְתִּי לִתֵּן לָהֶם מִיָּד בְּיוֹם שַׁבַּת קֹדֶשׁ סָךְ הַנַּ"ל שֶׁעָלָה מִכֻּלָּנוּ סָךְ מֵאָה וְעֶשְׂרִים טָאלֶיר. וְגַם הִתְחִילוּ לְהַכּוֹת קְצָת מֵחֲמַת שֶׁנִּתְעַכֵּב הַסְּלוּק זְמַן מֻעָט קֹדֶם שֶׁנִּתְקַבֵּץ הַמַּעוֹת, וְיִשַּׁבְנוּ אָז בְּפַחַד:

קסא

אַחַר כָּךְ לָקְחוּ הַקַּפִּיטַאן וְהוֹלִיכוּ אוֹתוֹ לְהָעִיר. וְגַם קְצָת אֲנָשִׁים מִסְּפִינָתֵנוּ יָרְדוּ לָעִיר כְּדֵי לְדַבֵּר שָׁם עִם הַקוֹנְסָלְיֶר (שַׁגְרִיר), וּבָאוּ אֶל הָעִיר. וְהִיוּ אֵצֶל אֵיזֶה קוֹנְסָלְיֶר שֶׁל אֵיזֶה אֻמָּה וְקָרֵב אוֹתָם קְצָת, וְנוֹדַע לָהֶם שֶׁיִּעְכְּבוּ בְּכָאן הַקַּפִּיטַאן עִם הַסְּפִינָה, וּבִשְׁבִילֵנוּ יִשְׁכֹּר לָנוּ סְפִינָה אַחֶרֶת. וְכֵן הָיָה. וּבְאוֹתוֹ הַיּוֹם בְּשַׁבַּת־קֹדֶשׁ צִוָּה הַקוֹנְסָלְיֶר הַנַּ"ל לַקַּפִּיטַאן שֶׁלָּנוּ לְהַחֲזִיר לָנוּ מֵהַשְּׂכִירוּת סָךְ שִׁבְעִים טָאלֶיר, וְגַם אָמַר שֶׁבְּיוֹם מָחָר יָבוֹאוּ אֵלָיו וְיִשְׁתַּדֵּל לְהַחֲזִיר לָנוּ הַכֹּפֶר הַנִּזְכָּר לְעֵיל. וַאֲנַחְנוּ עָמַדְנוּ עַל הַסְּפִינָה וְעֵינֵינוּ כָּלוֹת כָּל הַיּוֹם לִשְׁמֹעַ מֶה עָלְתָה בָּם, וּמַה הֵשִׁיב לָהֶם הַקוֹנְסָלְיֶר הַנִּזְכָּר לְעֵיל. לְעֵת עֶרֶב חָזְרוּ אֲנָשֵׁינוּ מֵהָעִיר וְהוֹדִיעוּ לָנוּ כָּל הַנִּזְכָּר לְעֵיל.
בְּיוֹם רִאשׁוֹן פָּרָשַׁת דְּבָרִים חָזַרְנוּ וְהָלַכְנוּ לְתוֹךְ הָעִיר, וְגַם אֲנִי נָסַעְתִּי עִמָּהֶם. וּבָאנוּ אֶל הָעִיר וְעָמַדְנוּ שָׁם כָּל הַיּוֹם, סוֹף דָּבָר לֹא הֶחֱזִירוּ לָנוּ הַכֹּפֶר. רַק בְּאוֹתוֹ יוֹם רִאשׁוֹן שָׂכְרוּ סְפִינָה אַחֶרֶת, וְעָלִינוּ מִיָּד עָלֶיהָ וְטִלְטְלוּ עַצְמֵנוּ כֻּלָּנוּ מִסְּפִינָה הָאַחַת לַסְּפִינָה הַשֵּׁנִיָּה. בְּיוֹם רִאשׁוֹן הַנִּזְכָּר לְעֵיל חָזַרְנוּ מֵהָעִיר וּבָאנוּ לַסְּפִינָה הַשְּׁנִיָּה הַנִּזְכֶּרֶת לְעֵיל. בְּיוֹם שֵׁנִי הִתְחִילָה הַסְּפִינָה לֵילֵךְ וְלִנְסֹעַ כְּדֵי לָבוֹא לַאֶלְכְּסַנְדְּרִיָּא שֶׁאֵינוֹ רָחוֹק מִשָּׁם רַק בְּעֶרֶךְ שְׁנֵי

יָמִים כְּשֵׁשׁ רוּחַ טוֹבָה, אֲבָל לֹא הָיָה לָנוּ רוּחַ טוֹבָה וְנִתְעַכַּבְנוּ בַּדֶּרֶךְ עַד אַחַר תִּשְׁעָה בְּאָב, עַד יוֹם שְׁלִישִׁי פָּרָשַׁת וָאֶתְחַנַּן.

וּבְכָל הַדֶּרֶךְ מֵחֵיפָה לַאֶלֶכְסַנְדְּרִיָּא הָיָה לָנוּ יִסּוּרִים גְּדוֹלִים מֵהַמַּיִם. כִּי בִּשְׁנֵי הַסְּפִינוֹת הַנִּזְכָּר לְעֵיל שֶׁהָיוּ שָׁם עַרְבִיִּים לֹא רָצוּ לִתֵּן לָנוּ מַיִם כִּי־אִם בְּצִמְצוּם גָּדוֹל בְּמִדָּה וּבְמִשׁוֹרָה בְּדַקְדּוּק גָּדוֹל, וְעַל פִּי הָרֹב הָיוּ הַמַּיִם סְרוּחִים. וְגַם יְשִׁיבָתֵנוּ עַל הַסְּפִינָה הָיָה בְּדֹחַק גָּדוֹל, וְלֹא הָיָה לָנוּ שׁוּם מָקוֹם מְנוּחָה כָּרָאוּי. וְגַם הָיָה לִי עַל פִּי רֹב חֳלִי הַיָּם, וְנָתַתִּי הֶקְאוֹת כַּמָּה פְּעָמִים. וְאַף עַל פִּי כֵן הַכֹּל הָיָה בְּחֶסֶד וּבְצֵל הָרַחֲמִים לָנוּ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְעָזַר לָנוּ בְּכָל עֵת. וְאִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר בִּפְרָטִיּוּת מַה שֶּׁעָבַר עָלֵינוּ. בְּכָל יוֹם נוֹדֶה לְךָ וְכוּ' שֶׁבְּכָל יוֹם עִמָּנוּ וְכוּ' וּבְחַסְדֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עָזָרְנוּ, וּבָאנוּ בְּיוֹם שְׁלִישִׁי פָּרָשַׁת וָאֶתְחַנַּן לְקִהִלַּת־קֹדֶשׁ אֲלֶכְסַנְדְּרִיָּא:

קסב

וְשָׁם מָצָאנוּ אֲנָשִׁי צְפַת שֶׁבָּאוּ לְשָׁם מִקֹּדֶם. וְהוֹדִיעוּ לָנוּ תֵּכֶף שֶׁיֵּשׁ סְפִינוֹת הַרְבֵּה לְסַטַנְבּוּל וְשֶׁאַרְבָּעָה אֲנָשִׁים מֵהֶם שָׂכְרוּ כְּבָר סְפִינָה לְסַטַנְבּוּל בְּסָךְ ח' דּוֹרִיס מִכָּל נֶפֶשׁ, וְיֵשׁ עוֹד סְפִינוֹת שֶׁיְּכוֹלִים לִשְׂכֹּר בְּפָחוֹת. וְהָיָה עָלַי שִׂמְחָה גְּדוֹלָה. וְכֵן הָיָה שֶׁהָיָה בְּיָדִי לִשְׂכֹּר סְפִינָה בְּיוֹם רְבִיעִי, וְלֵילֵךְ בְּיוֹם חֲמִישִׁי מִיָּד. וְהָיָה אֶפְשָׁר שֶׁאַגִּיעַ עַל רֹאשׁ הַשָּׁנָה לְאוּמַאן. אֲבָל נִתְעַכַּבְתִּי מֵחֲמַת אֲנָשִׁי חֶבְרָתֵנוּ שֶׁל הַסְּפִינָה, וְאִבַּדְתִּי סְפִינָה זֹאת כִּי הָלְכָה בְּיוֹם ה' בַּבֹּקֶר. וְעַל יְדֵי זֶה נִתְעַכַּבְתִּי בַּאֶלֶכְסַנְדְּרִיָּא קָרוֹב לִשְׁלֹשָׁה שָׁבוּעוֹת וְלֹא יָצָאנוּ מִשָּׁם עַד יוֹם רִאשׁוֹן פָּרָשַׁת שׁוֹפְטִים, וְהָיָה לָנוּ שָׁם יִסּוּרִים גְּדוֹלִים מִגֹּדֶל הָעִכּוּב כִּי כְּבָר שָׂכַרְנוּ סְפִינָה תֵּכֶף בְּפָרָשַׁת עֵקֶב אַךְ הַקַּפִּיטַאן הִטְעָה אוֹתָנוּ שֶׁאָמַר שֶׁיֵּלֵךְ בְּסָמוּךְ וְאַחַר כָּךְ עִכֵּב אוֹתָנוּ הַרְבֵּה. וְהָיָה לָנוּ צַעַר גָּדוֹל, וְהֶכְרַחְנוּ לָדוּן עִמּוֹ לִפְנֵי הַקוֹנְסִלְיָר, וְיָצָא הַמִּשְׁפָּט מְעֻקָּל מִמֶּנּוּ, שֶׁאֲנַחְנוּ נַנִּיחַ לְאִבּוּד אֶצְלוֹ אֶחָד דּוֹרָע מִכָּל נֶפֶשׁ וְכֵן הָיָה.

וְהַגְּמָר הָיָה בְּיוֹם שִׁשִּׁי עֶרֶב שַׁבַּת קֹדֶשׁ לְעֵת עֶרֶב סָמוּךְ לִכְנִיסַת שַׁבַּת קֹדֶשׁ, וּבְאוֹתָהּ הַשָּׁעָה הַזְּמִין לָנוּ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ סְפִינָה שֶׁלָּנוּ שֶׁהָיְתָה מוּכָנָת לֵילֵךְ בְּיוֹם שַׁבַּת קֹדֶשׁ. וּבְיוֹם שַׁבַּת קֹדֶשׁ שָׂכְרוּ הַסְּפִינָה כִּי הָיָה הֶכְרֵחַ גָּדוֹל, וְשָׂכְרוּ הַסְּפִינָה בְּסַךְ ד' דּוֹרִיס מִכָּל נֶפֶשׁ. וְגַם נִתְעַכַּבְתִּי בְּעַד ר"ג וּר"י. וְהָיָה לִי קְצָת מַחֲלוֹקֶת מִזֶּה אֲבָל בְּחַסְדֵי ה' נִצַּחְתִּי כֻּלָּם וְנָסַעְנוּ כֻּלָּנוּ יַחַד לֹא כְּמוֹ שֶׁרָצוּ הֵם וְכוּ':

קסג

וּבְיוֹם רִאשׁוֹן פָּרָשַׁת שׁוֹפְטִים עָלִינוּ עַל הַסְּפִינָה. וּבְיוֹם ב' יָצְאָה הַסְּפִינָה מֵאֶלֶכְסַנְדְּרִיָּא וְשָׁם הָיָה לָנוּ מָקוֹם מֶרְוָח וְנוֹחַ לְכָל אֶחָד וְאֶחָד. וְכָל אֶחָד עַל מְקוֹמוֹ יָשַׁב בְּשָׁלוֹם, בְּתוֹךְ

הָאַמְבַּר (אַכְסַדְרָה). אֲבָל לֹא הָיָה לָנוּ רוּחַ טוֹבָה וְהָלַכְנוּ תִּשְׁעָה יָמִים עַד שֶׁבָּאנוּ לְרוֹדֶיס בְּיוֹם שְׁלִישִׁי פָּרָשַׁת תֵּצֵא. וְנִכְנַסְנוּ לְתוֹךְ הָעִיר וְלָקַחְנוּ שָׁם קְצָת צֵידָה לְדַרְכֵּנוּ יַיִן וְחֹמֶץ וְלֶחֶם וְכוּ':

קסד

גַּם בְּיוֹם חֲמִישִׁי שָׁלַחְתִּי אֶת רַבִּי יְהוּדָא אֶלִיעֶזֶר חֲבֵרִי כְּדֵי לִמְכֹּר שָׁם סִפְרֵי רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, וּמָכַר שָׁם סֵפֶר הָאֶלֶף־בֵּית וְעָמַדְנוּ שָׁם עַד יוֹם חֲמִישִׁי הַנִּזְכָּר לְעֵיל:

קסה

בְּיוֹם חֲמִישִׁי זֶזֶה הַסְּפִינָה מֵרוֹדֶיס וְגַם כֵּן לֹא הָיוּ רוּחוֹת טוֹבוֹת. בְּיוֹם רִאשׁוֹן פָּרָשַׁת תָּבֹא אַחַר חֲצוֹת הָיָה רוּחַ סְעָרָה וְלֹא הָיָה פּוֹנֶה לְדַרְכֵּנוּ. וְהוֹרִידוּ הָאַנְקִיר אֲצֶל אֵיזֶה יַבָּשָׁה, שֶׁלֹּא הָיוּ שָׁם כִּי־אִם אֵיזֶה חֲצֵרוֹת מֻעָטִים. וְעָמַדְנוּ שָׁם עַד הַיּוֹם יוֹם שְׁלִישִׁי פָּרָשַׁת תָּבֹא, וְזֶה הַיּוֹם זֶזֶה הַסְּפִינָה בַּבֹּקֶר. וְאַחַר כָּךְ תֵּכֶף בְּסָמוּךְ חָזְרוּ וְהוֹרִידוּ הָאַנְקִיר, וְאַחַר כָּךְ אַחַר שָׁעָה מֻעֶטֶת חָזְרוּ וְהוֹצִיאוּ הָאַנְקִיר, וַאֲנַחְנוּ הוֹלְכִים עַכְשָׁו לָבוֹא לְסָטַנְבּוּל וִימֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה וְיוֹם הַכִּפּוּרִים מְמַשְׁמְשִׁים לָבוֹא הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יוֹלִיכֵנוּ מְהֵרָה לְשָׁלוֹם:

קסו

בְּזֶה הַיּוֹם בָּאָה סְפִינָה מִקִּיבְּרוּץ (קַפְּרִיסִין) וְנִתְקָרְבָה אֶצְלֵנוּ וְשָׁם הָיוּ שְׁלוֹשָׁה יִשְׂרְאֵלִים מִצְּפַת וְדִבַּרְנוּ עִמָּהֶם מֵרָחוֹק. וּשְׁמָם ר' אִיצִיק מִטּוֹרְנְפּוֹל וְרַבִּי צְבִי מֵהַפְּרוּשִׁים:

קסז

וְהָלַכְנוּ מִיּוֹם שְׁלִישִׁי עַד יוֹם שִׁשִּׁי, עֶרֶב־שַׁבָּת־קֹדֶשׁ פָּרָשַׁת תָּבֹא הַנִּזְכָּר לְעֵיל. בְּיוֹם שִׁשִּׁי הַנִּזְכָּר לְעֵיל חָזְרוּ וְהוֹרִידוּ הָאַנְקִיר אֲצֶל אֵיזֶה עִיר, וְאָמְרוּ שֶׁשָּׁמָּה סָאמְלֶע, וְעָמַדְנוּ שָׁם עַד יוֹם שֵׁנִי פָּרָשַׁת נִצָּבִים. וּבְכָל הָעִכּוּבִים הָיָה לָנוּ צַעַר גָּדוֹל מֵחֲמַת הָעִכּוּב וְהַשְּׁהִיּוֹת וּבִפְרָט שֶׁהָיָה סָמוּךְ לַיָּמִים הַנּוֹרָאִים, אֲבָל מֵאֵת ה' הָיָה הָעִכּוּב, כִּי בְּכָל הַדֶּרֶךְ לֹא הָיָה לָנוּ רוּחוֹת לְדַרְכֵּנוּ. וְאַף עַל פִּי כֵן הָיָה לָנוּ טוֹבָה גַּם כֵּן עַל יְדֵי שֶׁעָמַדְנוּ שָׁם כִּי קָנִינוּ לְעַצְמֵנוּ צֵידָה לְדַרְכֵּנוּ:

קסח

בְּיוֹם שֵׁנִי פָּרָשַׁת נִצָּבִים חָזְרוּ וְהוֹצִיאוּ הָאַנְקִיר וְהִתְחַלְנוּ לֵילֵךְ וְהָלַכְנוּ עַד יוֹם רְבִיעִי פָּרָשָׁה הַנִּזְכֶּרֶת לְעֵיל, וְחָזְרוּ וְהוֹרִידוּ הָאַנְקִיר אֵצֶל אֵיזֶה עִיר, וַעֲדַיִן אֵין אָנוּ יוֹדְעִים שְׁמָהּ קְצָת

אוֹמְרִים שֶׁשְּׁמָהּ סִיאָה, וּקְצָתָם אוֹמְרִים שֶׁזֶּה סָאקִיס, כִּי אֵין אָנוּ מַכִּירִים בִּלְשׁוֹנָם הֵיטֵב, עַל כֵּן אִי אֶפְשָׁר לִשְׁמֹעַ וּלְהָבִין מֵהֶם בֵּרוּר הַדָּבָר. וְהָעִיר הַנִּזְכֶּרֶת לְעֵיל הָיְתָה שְׁרוּפָה בָּאֵשׁ וַחֲרֵבָה, כִּי הַיִּשְׁמְעֵאלִים הֶחֱרִיבוּהָ בְּאֵלּוּ הָעִתִּים מֵחֲמַת מְרִידַת הַגֶּרֶעקִין (הַיְוָנִים). כִּי שָׁמָּה יָשְׁבוּ גֶּרֶעקִין, וְאָמְרוּ שֶׁהָרְגוּ שָׁם בִּסְבִיבוֹת אֵלּוּ שְׁמוֹנִים אֲלָפִים נְפָשׁוֹת וְהֶחֱרִיבוּ שָׁם בְּעֶרֶךְ שִׁשִּׁים עֲיָרוֹת וְיוֹתֵר, וְהָרְגוּ שָׁם אֲנָשִׁים וְנָשִׁים וְטַף. וְאָמַר הַקַּפִּיטַאן שֶׁעָדַיִן שָׁם מֻנָּחִים בָּעִיר הַנִּזְכֶּרֶת לְעֵיל שֶׁעָמַדְנוּ אֶצְלָהּ הַהֲרוּגִים, וְהַפְּגָרִים מֻשְׁלָכִים בַּחוּצוֹת וּבַשְּׁוָקִים, כִּי לֹא נִתְּנוּ לִקְבוּרָה, וּפִגְרֵי נִבְלָתָם מֻשְׁלָכִים בַּחוּצוֹת. וְזֶה רְאִינוּ בְּעֵינֵינוּ שֶׁהָעִיר חֲרֵבָה וּשְׂרוּפָה בָּאֵשׁ, וְאָמְרוּ שֶׁאֵין שָׁם עַכְשָׁו שׁוּם בַּר יִשְׂרָאֵל, וּכְפִי הַנִּרְאֶה שֶׁהַיְּהוּדִים בָּרְחוּ מִשָּׁם מֵחֲמַת רַעַשׁ הַמִּלְחָמָה:

קסט

גַּם כְּשֶׁהֲיֵינוּ אֵצֶל הָעִיר סָאמְלָע הַנִּזְכֶּרֶת לְעֵיל, אָמְרוּ שָׁם שֶׁעוֹמְדִים שָׁם בְּסָמוּךְ אַרְבָּעִים אֶלֶף יִשְׁמְעֵאלִים מְזֻיָּנִים לַמִּלְחָמָה לְהַחֲרִיב שְׁאָר מְקוֹמוֹת הַגֶּרֶעקִין. וְגַם הַגֶּרֶעקִין נִתְקַבְּצוּ שָׁם כְּבָר בְּעֶרֶךְ מֵאתַיִם אֲלָפִים גֶּרֶעקִין. וּמִכָּל זֶה נַגַּע קְצָת פַּחַד בְּלִבֵּנוּ אֲבָל לֹא הָרְבֵּה. כִּי רָאִינוּ שֶׁבְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יַד הַיִּשְׁמְעֵאלִים גּוֹבֶרֶת עֲלֵיהֶם, וְהַיִּשְׁמְעֵאלִים אֵין לָהֶם עֵסֶק עִם הַיְּהוּדִים אַדְרַבָּא הֵם מַצִּילִים אוֹתָם וּמְגִנִּים עֲלֵיהֶם מִן הַגֶּרֶעקִין:

קע

וְהִנֵּה זֶה הַיּוֹם יוֹם חֲמִישִׁי נִצָּבִים, וַעֲדַיִן אָנוּ עוֹמְדִים סָמוּךְ לָעִיר הַנִּזְכֶּרֶת לְעֵיל, וְרֹאשׁ הַשָּׁנָה סָמוּךְ לָבוֹא בְּיוֹם שֵׁנִי הַבָּא עָלֵינוּ לְטוֹבָה. הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יְרַחֵם עָלֵינוּ שֶׁנִּזְכֶּה לָבוֹא לְמָקוֹם מְנוּחָה בִּימֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה הַבָּא עָלֵינוּ לְטוֹבָה. וְזֹאת נֶחָמָתֵנוּ שֶׁתְּהִלָּה לָאֵל יֵשׁ לָנוּ שׁוֹפֵר עַל הַסְּפִינָה. וְגַם תְּהִלָּה לָאֵל יֵשׁ בֵּינֵינוּ יוֹתֵר מִמִּנְיַן עֲשָׂרָה, וַה' הַטּוֹב בְּעֵינָיו יַעֲשֶׂה:

קעא

אַחַר כָּךְ יָרְדוּ קְצָת אֲנָשִׁים מֵאִתָּנוּ לְתוֹךְ הָעִיר, וְאָז נוֹדַע שֶׁזֹּאת הָעִיר הִוא סָאקִיס, רַק קְצָת קוֹרִין אוֹתָהּ סִיאָה. וְשָׁם קָנִינוּ מְעַט עֲנָבִים וּשְׁאָר דְּבָרִים קְטַנִּים לַאֲכִילָה. וּבְיוֹם שִׁשִּׁי הֵבִיאוּ לָנוּ מֵהָעִיר שְׁלֹשִׁים לֶחֶם, וּשְׁנֵי אַקִּיס עֲנָבִים מַה שֶּׁנִּתְּנוּ מִמַּעַט הַיִּשְׂרְאֵלִים שֶׁנִּמְצְאוּ שָׁם, כִּי בֶּאֱמֶת דָּרוּ שָׁם יִשְׂרְאֵלִים רַק בְּעֵת הַמִּלְחָמָה בָּרְחוּ רֻבָּם, וְלֹא נִשְׁאֲרוּ שָׁם כִּי־אִם מְתֵי מִסְפָּר:

קעב

וְהִנֵּה בְּעֵת שֶׁעָמַדְנוּ שָׁם אֵצֶל הָעִיר סָאקֶיס הַנִּזְכֶּרֶת לְעֵיל, אָמַר לָנוּ הַקַּפִּיטַאן שֶׁהוּא יַעֲמֹד שָׁם עַד יוֹם שֵׁנִי שֶׁהוּא רֹאשׁ הַשָּׁנָה. גַּם רָצָה לְקַבֵּל אַרְבָּעִים יִשְׂמְעֵאלִים עַל הַסְּפִינָה וּבְתוֹכָם אֲדוֹן פַּאשִׁי, וּמֵחֲמַת זֶה הֵצַר לָנוּ יְשִׁיבָתֵנוּ בְּהָאַמְבַּר שֶׁיְּשַׁבְנוּ שָׁם בְּתְחִלָּה בְּהַרְחָבָה. וְעַתָּה כְּשֶׁרָצָה לִקַּח הַיִּשְׂמְעֵאלִים הִכְנִיס הַמְּחִצָּה הַמַּפְסֶקֶת הַרְבֵּה לְתוֹךְ גְּבוּלֵנוּ וְעַל יְדֵי זֶה הָיָה צַר לָנוּ הַמָּקוֹם וְנַעֲשָׂה כְּמָה מַחֲלֹקֶת בֵּין אַנְשֵׁי הַסְּפִינָה מֵחֲמַת דּוֹחַק הַמָּקוֹם שֶׁהֶאֱרִכוּ רֻבָּם לְשַׁנּוֹת מְקוֹמָם. גַּם הָיָה לָנוּ צַעַר מַה נַּעֲשָׂה בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה אֵיךְ נוּכַל לְהִתְפַּלֵּל וְלִתְקֹעַ שׁוֹפָר בֵּין הַיִּשְׂמְעֵאלִים שֶׁדַּרְכָּם לְהַקְפִּיד קְפִידוֹת הַרְבֵּה מְאֹד, גַּם שְׁאָרֵי יְסוּרִים שֶׁהָיוּ מַגִּיעִים לָנוּ חַס וְשָׁלוֹם אִם הָיוּ עַל הַסְּפִינָה. אֲבָל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ רִחֵם עָלֵינוּ וּבִלְבֵּל הָעֵסֶק שֶׁלָּהֶם וְסִבֵּב סִבּוֹת לְטוֹבָה עַד אֲשֶׁר לְבַסּוֹף לֹא קִבֵּל אֶחָד מֵהֶם כְּלָל:

קעג

וּבְעֶרֶב שַׁבָּת יָרְדוּ שְׁנֵי אֲנָשִׁים מֵהַסְּפִינָה לִשְׁבּוֹת שַׁבַּת קֹדֶשׁ בָּעִיר הַנִּזְכֶּרֶת לְעֵיל. כִּי סָבְרוּ שֶׁלֹּא יָזוּז עַד אַחַר שַׁבַּת־קֹדֶשׁ, גַּם אֲנַחְנוּ הָיָה בְּדַעְתֵּנוּ לֵירֵד לָעִיר בְּעֶרֶב רֹאשׁ הַשָּׁנָה כְּדֵי לִהְיוֹת שָׁם עַל קֶבֶר רַבֵּנוּ יַעֲקֹב בַּעַל הַטּוּרִים שֶׁהוּא קְבוּר שָׁם, אַךְ רַבּוֹת מַחֲשָׁבוֹת בְּלֵב אִישׁ וְכוּ', כִּי בְּלֵיל שַׁבַּת קֹדֶשׁ נִשְׁתַּנָּה הָרוּחַ, וְתֵכֶף כָּעֲסוּ הַמַּלָּחִים עַל אֲשֶׁר יָרְדוּ הַשְּׁנַיִם מֵאִתָּנוּ הַנִּזְכָּרִים לְעֵיל לְתוֹךְ הָעִיר. וְסוֹף דָּבָר הֶכְרִחוּ לַחֲזֹר לְתוֹךְ הַסְּפִינָה בְּיוֹם שַׁבַּת קֹדֶשׁ, וּבְיוֹם רִאשׁוֹן שֶׁהוּא עֶרֶב רֹאשׁ הַשָּׁנָה זֶזֶה הַסְּפִינָה מִסָּאקֶיס.

וְהַשְּׁנַיִם הַנִּזְכָּרִים לְעֵיל שֶׁהָיוּ בָּעִיר סִפְּרוּ לָנוּ שֶׁקִּבְּלוּ אוֹתָם שָׁם אַחֵינוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, גּוֹמְלֵי חֲסָדִים בְּנֵי גּוֹמְלֵי חֲסָדִים, בְּכָבוֹד גָּדוֹל. וְשֶׁסִּפְּרוּ לָהֶם מִגֹּדֶל תֹּקֶף הַנֵּס שֶׁהָיָה לָהֶם בִּימֵי הַפֶּסַח הֶעָבַר שֶׁאָז הָיָה מִלְחֶמֶת הַגְּרֶעקִין שֶׁסִּבְּבוּ הָעִיר. וְהַיִּשְׂרְאֵלִים הָיוּ בְּתוֹךְ הַמִּבְצָר וְהַחֲזָקוֹת בֵּין הַיִּשְׂמְעֵאלִים. וְהַגְּרֶעקִין בִּקְּשׁוּ מֵהַיִּשְׂמְעֵאלִים שֶׁיִּתְּנוּ לָהֶם עֲשָׂרָה יְהוּדִים וְהֵם יַחֲזִירוּ לָהֶם בְּעַד זֶה כַּמָּה וְכַמָּה יִשְׂמְעֵאלִים וּבְחֶסֶד ה' הַנִּפְלָא עַל עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל לְעוֹלָם, נָתַן בְּלֵב הַפַּאשִׁי שֶׁלֹּא נִתְרַצָּה בְּשׁוּם אֹפֶן לִתֵּן לָהֶם אֲפִלּוּ צִפֹּרֶן אַחַת שֶׁל יִשְׂרָאֵל. וְהַיִּשְׂרְאֵלִים עָמְדוּ בְּסַכָּנָה כָּל יְמֵי נִיסָן עַד סוֹף הַפֶּסַח, וְעֵינֵיהֶם הָיוּ כָּלוֹת בְּכָל יוֹם שֶׁיָּבוֹא לָהֶם עֶזֶר מִסְּטַנְבּוּל אֲבָל נִתְעַכֵּב הַדָּבָר הַרְבֵּה. וּבְלֵיל שְׁבִיעִי שֶׁל פֶּסַח הָיָה תֹּקֶף הַנֵּס שֶׁבָּאוּ אַנְשֵׁי חֵיל הַרְבֵּה מִסְּטַנְבּוּל וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הֵבִיא אוֹתָם בִּמְהִירוּת גָּדוֹל שֶׁהָלְכוּ בְּלַיְלָה אַחַת מַה שֶּׁהָיוּ צְרִיכִין לֵילֵךְ כַּמָּה יָמִים, וְעַל יְדֵי זֶה נִצְּלוּ הַיִּשְׂרְאֵלִים בְּחַסְדּוֹ הַגָּדוֹל יִתְבָּרַךְ. וְאָמְרוּ הַיִּשְׂרְאֵלִים שָׁם שֶׁבְּדַעְתָּם לִכְתֹּב מְגִלָּה שְׁלֵמָה מִתֹּקֶף הַנֵּס שֶׁהָיָה לָהֶם:

קעד

וְהִנֵּה בְּעֶרֶב רֹאשׁ הַשָּׁנָה הָלַכְנוּ מִסָּאקֶיס כַּנִּזְכַּר לְעֵיל, וּתְהִלָּה לָאֵל טָבַלְנוּ עַצְמֵנוּ בַּבֹּקֶר בְּתוֹךְ הַיָּם עַל יְדֵי חֲבָלִים. אַחַר כָּךְ הִגִּיעַ יוֹם רֹאשׁ הַשָּׁנָה הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, וּתְהִלָּה לָאֵל הָיוּ לָנוּ בַּעֲלֵי תְּפִלּוֹת וְתוֹקְעִים בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְטוֹב לְהוֹדוֹת לַה' כִּי אֲנִי הֵבֵאתִי הַשּׁוֹפָר מִצָּפַת בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. כִּי זֶה הָאִישׁ שֶׁהָיָה הַשּׁוֹפָר שֶׁלּוֹ הֵכִין שׁוֹפָר לִקְחוֹ בַּדֶּרֶךְ, וּשְׁכָחוֹ בְּבֵיתוֹ. וְאַחַר כָּךְ כְּשֶׁנִּסְעְתִּי אָנֹכִי מִצָּפַת בְּשָׁבוּעַ שֶׁאַחֲרֵיהֶ שֶׁלְּחוּ הַשּׁוֹפָר עִמִּי. וְרָאִיתִי תֵּכֶף כִּי מֵאֵת ה' הוּא שֶׁאָזְכֶּה לִהְיוֹת שָׁלִיחַ לְדָבָר מִצְוָה הַזֹּאת לְהָבִיא הַשּׁוֹפָר. וַאֲנַחְנוּ הָיִינוּ עַל הַסְּפִינָה תִּשְׁעָה־עָשָׂר אֲנָשִׁים חוּץ מִשְּׁתֵּי נָשִׁים:

קעה

וְהִנֵּה בְּלֵיל רֹאשׁ הַשָּׁנָה הָיָה רוּחַ סְעָרָה גָּדוֹל וְחָזָק מְאֹד וְהָיָה לָנוּ פַּחַד גָּדוֹל, וְרוּחַ סְעָרָה הַזֶּה נִמְשַׁךְ כָּל הַלַּיְלָה וְכָל הַיּוֹם עַד שְׁעַת מִנְחָה וּמֵחֲמַת סַעֲרַת הַיָּם נֶחֱלַשְׁתִּי מְאֹד בַּבֹּקֶר וְלֹא יָכֹלְתִּי לְהִתְפַּלֵּל כַּאֲשֶׁר כְּבָר הָיָה לִי זֶה הַחוֹלַאַת שֶׁל הַיָּם כַּמָּה פְּעָמִים וְלֹא הָיִיתִי יָכוֹל לְהִתְפַּלֵּל כְּלָל. גַּם שְׁאָרֵי אַנְשֵׁי הַסְּפִינָה רֻבָּם נֶחֱלְשׁוּ מְאֹד וּבְחַסְדֵּי ה' הַגָּדוֹל הִפְלִיא נוֹרְאוֹתָיו עִמִּי וַעֲזָרַנִי בַּחֲלִישׁוּת כֹּחַ כָּזֶה לְהִתְפַּלֵּל מְעַט וְלִשְׁמֹעַ קוֹל שׁוֹפָר וּלְהִתְעוֹרֵר לִבְכִיָּה קְצָת גַּם הַבַּעֲלֵי תְּפִלּוֹת הִתְפַּלְּלוּ בִּישִׁיבָה וְהַכֹּל בִּישׁוּעַת ה' הַגָּדוֹל וְגַם קִיַּמְנוּ מִצְוַת תְּקִיעַת שׁוֹפָר כָּרָאוּי.

וּבְיוֹם שֵׁנִי דְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה אַחַר גְּמַר הַתְּפִלּוֹת וְהַתְּקִיעוֹת וְאַחֲרֵי סְעֻדַּת שַׁחֲרִית חָזְרָה וְעָמְדָה הַסְּפִינָה אֵצֶל מָקוֹם אֶחָד, וְזֶה הַמָּקוֹם הָיָה סְמוּךְ לְעִיר טְשֶׁרְנִיקִילְס בְּעֶרֶךְ מַהֲלַךְ יוֹם אֶחָד בַּיַּבָּשָׁה, וְהָיָה לָנוּ צַעַר מִמַּה שֶׁעָמַד שָׁם. וְאַף עַל פִּי כֵן בְּיוֹם שֵׁנִי דְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה הַנִּזְכָּר לְעֵיל לֹא נִמְשַׁכְתִּי אַחַר הַצַּעַר כְּלָל, רַק אַדְרַבָּא הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עֶזְרַנִי שֶׁנִּמְשַׁךְ עָלַי שִׂמְחָה גְּדוֹלָה. וְרַקְּדְתִּי הַרְבֵּה בְּיוֹם שֵׁנִי דְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה בְּשִׂמְחָה רַבָּה:

קעו

וְהִנֵּה אַחַר רֹאשׁ הַשָּׁנָה נִכְנַס הַצַּעַר בְּלִבֵּנוּ הָרַבֵּה, כִּי הַקַּפִּיטַאן אָמַר שֶׁיְּכוֹל לִהְיוֹת שֶׁיִּתְעַכֵּב שָׁם כַּמָּה וְכַמָּה יָמִים, אֶפְשָׁר אַרְבָּעִים יוֹם כִּי סָמוּךְ לְכָאן מַתְחִיל הַחֲפִירָה (שֶׁקּוֹרִין קַאנַאל) שֶׁמְּחַבֶּרֶת הַשְּׁנֵי יַמִּים לְאֶחָד. וְשָׁם אִי אֶפְשָׁר לֵילֵךְ כִּי־אִם עַל יְדֵי רוּחַ יְשָׁרָה שֶׁאֵינוֹ מָצוּי בְּאֵלּוּ הָעִתִּים כְּלָל. כִּי כָּל הַדֶּרֶךְ הָלַכְנוּ עַל יְדֵי רוּחוֹת שֶׁמְּהַצְדְּדִים וּבְכָאן אִי אֶפְשָׁר לֵילֵךְ בְּרוּחוֹת כָּאֵלּוּ, כִּי־אִם כְּשֶׁיִּהְיֶה רוּחַ יְשָׁרָה. וּמִי יוֹדֵעַ כַּמָּה יִתְעַכֵּב, כִּי לְפִי דַּעְתָּם וְחֶקְירָתָם נִדְמֶה לָהֶם שֶׁבַּעִתִּים הַלָּלוּ לֹא יִהְיֶה הָרוּחַ הָרָאוּי לְדַרְכֵּנוּ. גַּם עוֹד

כַּמָּה וְכַמָּה סְפִינוֹת עָמְדוּ שָׁם עִמָּנוּ יַחַד בְּמָקוֹם הַהוּא, וּבְכָל פַּעַם בָּאוּ סְפִינוֹת חֲדָשׁוֹת, וּכְשֶׁהִגִּיעוּ לַמָּקוֹם הַהוּא עָמְדוּ שָׁם, וְאָמְרוּ שֶׁקִּצָּתָם עוֹמְדִים שָׁם כְּבָר זֶה כַּמָּה שָׁבוּעוֹת. גַּם קְצָת אָמְרוּ שֶׁסָּמוּךְ לַמָּקוֹם הַהוּא עוֹמְדִים עוֹד מֵאתַיִם סְפִינוֹת שֶׁאֵינָם יְכוֹלִים לֵילֵךְ שָׁם מֵחֲמַת שֶׁשָּׁם צְרִיכִין רוּחַ נָכוֹן דַּיְקָא.

וּמֵחֲמַת כָּל זֶה הָיָה לָנוּ צַעַר גָּדוֹל, וְעָמַדְנוּ שָׁם כָּל הַשָּׁבוּעַ עַד אֶשֶׁר הִגִּיעַ יוֹם שַׁבַּת קֹדֶשׁ. וּבְעֶרֶב שַׁבָּת הֵבִיאוּ לָנוּ הַמַּטְרָאסִין עֲנָבִים גַּם הַקַּפִּיטַאן הֵיטִיב עִמָּנוּ וּמָכַר לָנוּ (סוּחֲרִיס) לֶחֶם יָבֵשׁ בְּהַקַּפָּה, וְכָל זֶה הָיָה חֶסֶד גָּדוֹל מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וּבַצַּר הִרְחִיב לָנוּ ה', בַּצַּר עַצְמוֹ וְכוּ' (כַּמְבֹאָר בְּלִקּוּטֵי הֲרָאשׁוֹן בְּסִימָן קצה). וַאֲנִי עֵינַי לִשְׁמַיָּא נָטְלִית רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם חֲמֹל עָלֵינוּ וְאַל תְּעַכֵּב אוֹתָנוּ הַרְבֵּה, כִּי אֲנִי מַאֲמִין בֶּאֱמוּנָה שְׁלֵמָה שֶׁאֵינָם יוֹדְעִים כְּלָל, וְהַכֹּל מִתְנַהֵג רַק בְּהַשְׁגָּחָתְךָ לְבַד וְאַתָּה יָכוֹל לְשַׁנּוֹת הָרוּחַ כִּרְצוֹנְךָ בְּכָל עֵת וּבְכָל רֶגַע (כאן חסר ונאבד קצת מכתיבת ידו הקדושה) עֲדַיִן:

קעז

וּתְהִלָּה לָאֵל הָלְכָה הַסְּפִינָה בְּכָל יוֹם שַׁבַּת קֹדֶשׁ וּבְלַיְלֵי מוֹצָאֵי שַׁבָּת הוֹרִידוּ הָאַנְקֶיר סָמוּךְ לָעִיר טְשֶׁרְנִיקִילְס. וּבְיוֹם רִאשׁוֹן פָּרְשַׁת הַאֲזִינוּ, שְׁבִיעִי לַעֲשֶׂרֶת־יְמֵי־תְּשׁוּבָה הוֹצִיאוּ הָאַנְקֶיר, וּבְהַגִּיעָם סָמוּךְ מְאֹד לָעִיר טְשֶׁרְנִיקִילְס בָּאוּ יִשְׁמְעֵאלִים עַל הַסְּפִינָה וְהֶרְאֵינוּ לָהֶם הַבִּילֶעטִין, וְתֵכֶף הָלְכְנוּ מִשָּׁם. וְהִנֵּה אֲנַחְנוּ הוֹלְכִים הַיּוֹם יוֹם א' וְהָרוּחַ פּוֹנָה לְדַרְכֵּנוּ בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְכֻלָּנוּ רוֹאִים שֶׁהַכֹּל בְּהַשְׁגָּחָתוֹ לְבַד בְּכָל עֵת וָרֶגַע. וְכֻלָּם אֵינָם יוֹדְעִים דֶּרֶךְ הָרוּחַ כְּלָל, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (קֹהֶלֶת י"א) כַּאֲשֶׁר אֵינְךָ יוֹדֵעַ דֶּרֶךְ הָרוּחַ וְכוּ' רַק אֶל אֲשֶׁר יִהְיֶה שְׁמָה הָרוּחַ מִן הַשָּׁמַיִם לְלֶכֶת שָׁמָּה יֵלְכוּ הַסְּפִינוֹת. בָּרוּךְ הַשֵּׁם אֲשֶׁר עַד כֹּה עָזָרָנִי:

קעח

בְּיוֹם שְׁלִישִׁי עֶרֶב יוֹם כִּפּוּר בָּאנוּ לְקוּשְׁטַנְדִינָא הַנִּקְרָא אֶצְלֵנוּ סְטַנְבּוּל:

קעט

בְּקוּשְׁטַנְדִינָא עָמַדְנוּ עַל הַסְּפִינָה מִיּוֹם שְׁלִישִׁי עֶרֶב יוֹם כִּפּוּר אַחַר חֲצוֹת עַד יוֹם שֵׁנִי, רִאשׁוֹן דְּסֻכּוֹת אַחַר סְעֻדַּת שַׁחֲרִית. כִּי בִּתְחִלָּה רָצִינוּ לִשְׂכֹּר אוֹתָהּ הַסְּפִינָה עַצְמָהּ שֶׁבָּאנוּ עִמָּהּ לְקוּשְׁטַנְדִינָא (כפי הנראה כאן חסר גם כן מעט):

קפ

בְּיוֹם רִאשׁוֹן דְּסֻכּוֹת עָשָׂה הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לָנוּ נֵס, שֶׁפִּתְאֹם בָּא הַקִּפִּיטַאן וְגֵרֵשׁ אוֹתָנוּ מִסְּפִינָתוֹ אַחַר שֶׁכְּבָר אָכַלְנוּ סְעֻדַּת שַׁחֲרִית, וְלֹא קִיַּמְנוּ מִצְוַת אֶתְרוֹג וְלוּלָב וּמִינָיו וּמִכָּל־שֶׁכֵּן מִצְוַת סֻכָּה. וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּרַחֲמָיו הָעֲצוּמִים גִּלְגֵּל עִמָּנוּ סִבּוֹת לְטוֹבָה שֶׁפִּתְאֹם גֵּרֵשׁ אוֹתָנוּ בְּיוֹם רִאשׁוֹן דְּסֻכּוֹת מֵהַסְּפִינָה, וְהֶכְרַחְנוּ לֵילֵךְ אֶל הָעִיר. וְתֵכֶף בְּבוֹאֵנוּ אֶל הַסְּפָר, וַעֲדַיִן הָיוּ כָּל הַמִּטַּלְטְלִים שֶׁלָּנוּ מֻנָּחִים בַּחוּץ וְהִלַּכְנוּ עִם כָּל הָאֲנָשִׁים לְבַקֵּשׁ אִכְסַנְיָא, וּבְתוֹךְ כָּךְ שְׁאַלְתִּי הֵיכָן נִמְצָא אֶתְרוֹג וְהָלַכְתִּי לְשָׁם וְזָכִיתִי בַּחֲסָדָיו הַנִּפְלָאִים לְקַיֵּם מִצְוַת אֶתְרוֹג וּמִינָיו בְּיוֹם רִאשׁוֹן דְּסֻכּוֹת הַנִּזְכָּר לְעֵיל אַחַר חֲצוֹת הַיּוֹם, אַחַר שֶׁכְּבָר נִתְיָאַשְׁנוּ כֻּלָּנוּ מִלְּבָרֵךְ עַל הָאֶתְרוֹג. וְגַם ר"ש כִּבֵּד אוֹתָנוּ בְּיַיִן וּבְמִינֵי כִּסְנִין, וְהָלַכְנוּ אֶל הַסֻּכָּה שֶׁבַּעֲלִיָּתוֹ, וּבֵרַכְנוּ לֵישֵׁב בַּסֻּכָּה וְשֶׁהֶחֱיָנוּ וְאָכַלְנוּ וְשָׂתִינוּ בְּשִׂמְחָה:

קפא

וּמִשָּׁם חָזַרְנוּ לְבַקֵּשׁ אַכְסַנְיָא, וְרָקַדְתִּי מְעַט בְּדַרְכִּי הִלּוּכִי שֶׁעָשָׂה עִמָּנוּ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ נִפְלָאוֹת כָּאֵלֶּה לִזְכּוֹת בְּיוֹם רִאשׁוֹן דְּסֻכּוֹת לְבָרֵךְ עַל הָאֶתְרוֹג וְעַל הַסֻּכָּה אַחֲרֵי שֶׁכְּבָר נִתְיָאַשְׁתִּי מִזֶּה לְגַמְרֵי. וְהֵאֲמַנְתִּי שֶׁמַּה שֶּׁשָּׁמַחְנוּ בַּלַּיְלָה שֶׁלְּפָנָיו הוּא לֵיל רִאשׁוֹן דְּסֻכּוֹת שֶׁהָיִינוּ שְׂמֵחִים אָז מְאֹד, כֹּחַ הַשִּׂמְחָה זָכָה אוֹתָנוּ בְּמִצְוֹת קְדוֹשׁוֹת אֵלּוּ, כִּי כָּל כַּוָּנָתִי אָז בְּשָׁעַת הַשִּׂמְחָה הָיָה לִזְכּוֹת עַל יְדֵי הַשִּׂמְחָה וְהָרְקוּדִין לְקַיֵּם מִצְוַת אֶתְרוֹג, וְכֵן הָיָה.
וּמַה שֶּׁעָבַר בְּיָמִים אֵלּוּ מֵעֶרֶב יוֹם כִּפּוּר עַד יוֹם רִאשׁוֹן דְּסֻכּוֹת יֵשׁ הַרְבֵּה לְסַפֵּר. וְאֵיךְ הָיָה מִן הַנִּמְנָע לְקַיֵּם מִצְוֹת קְדוֹשׁוֹת אֵלּוּ וּכְבָר נִתְיָאַשְׁנוּ מִזֶּה, וְכִמְעַט כִּמְעַט הָיִינוּ אוֹבְדִים חַס וְשָׁלוֹם לְקַיֵּם מִצְוֹת יְקָרוֹת אֵלּוּ, בְּכָל זֶה יֵשׁ הַרְבֵּה לְסַפֵּר וְאִם יַסְכִּים הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יִבֹּאֶר בִּזְמַן אַחֵר בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ:

קפב

בְּיוֹם חֲמִישִׁי הוּא שֵׁנִי דְּחוֹל הַמּוֹעֵד סֻכּוֹת נִכְנַסְנוּ לְעִיר הָאַרְעִקְיֵע שֶׁבְּקוּשְׁטַנְדִּינָא לְתֹבֵעַ הַקְּוִויטֶל (הַפִּתְקָא) שֶׁהָיָה לִי מֵרַבִּי לֵיבּ חַיְקָעס זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עָשָׂה עִמִּי נֵס שֶׁגָּבִיתִי אוֹתוֹ בְּהַשְׁגָּחָה נִפְלָאָה. וְהֶכְרַחְנוּ לָלוּן שָׁם, וְלֹא הָיָה לָנוּ אַכְסַנְיָא וְלַנְתִּי בַּחֲנוּת סָגוּר וְכוּ', אַף עַל פִּי כֵן הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הָיָה בְּעֶזְרִי וְחִדַּשְׁתִּי שָׁם וְכוּ':

קפג

בְּיוֹם שִׁשִּׁי חָזַרְתִּי מֵהָאֶרעקְנְיָע לָאַכְסַנְיָא שֶׁלִּי בְּנַאלִיטָע, וּבְאוֹתוֹ יוֹם עֶרֶב שַׁבַּת קֹדֶשׁ לְעֵת עֶרֶב שָׂכַרְתִּי הַסְּפִינָה לְאָדֶעס בִּשְׁבִיל שִׁבְעָה אֲנָשִׁים וְכוּ'. בְּיוֹם הוֹשַׁעְנָא־רַבָּא שָׂכְרוּ הַנִּשְׁאָרִים מֵחֶבְרָתֵנוּ הַסְּפִינָה הַנִּזְכֶּרֶת לְעֵיל לְאָדֶעס. בְּשִׂמְחַת תּוֹרָה שָׂמַחְנוּ הַרְבֵּה אֲצֶל הַגְּבִירִים, וְרִקְּדְנוּ הַרְבֵּה שָׁם בְּשִׂמְחָה גְּדוֹלָה בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ:

קפד

בְּיוֹם שִׁשִּׁי עֶרֶב שַׁבַּת קֹדֶשׁ פָּרָשַׁת בְּרֵאשִׁית יָרַדְנוּ לְתוֹךְ הַסְּפִינָה. בְּיוֹם רְבִיעִי ב' דְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ חֶשְׁוָן תקפ"ג יָצָאתִי מֵהַסְּפִינָה אֶל הָעִיר, וְנִכְנַסְתִּי אֶל הָעִיר עִקֶּר סְטַנְבּוּל שֶׁיּוֹשֵׁב שָׁם הַתּוֹנָר כְּדֵי לְבַקֵּשׁ אֶת חֲבֵרִי רַבִּי יְהוּדָא אֶלְיעֶזֶר, כִּי הִתְחִילָה הַסְּפִינָה לָזוּז וְהָיִיתִי תּוֹעֶה שָׁם כִּי לֹא יָדַעְתִּי לַחֲזֹר, וְהָיָה לִי פַּחַד גָּדוֹל כִּי כְּבָר הִתְחִילָה הַסְּפִינָה שֶׁלָּנוּ לָזוּז מִמְּקוֹמָהּ וְכוּ'. וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עָזַר שֶׁאַחַר כָּךְ בָּרַח מַטְרָאס מֵהַסְּפִינָה לְתוֹךְ הָעִיר, וְהָלְכוּ לְבַקְּשׁוֹ וְעַל יְדֵי זֶה נִתְעַכְּבוּ בְּהַשְׁגָּחָתוֹ יִתְבָּרַךְ, גַּם בְּיוֹם רְבִיעִי לֹא יָצָאנוּ מִקּוּשְׁטָא עַד יוֹם חֲמִישִׁי פָּרָשַׁת נֹחַ ב' חֶשְׁוָן:

קפה

בְּיוֹם שַׁבַּת־קֹדֶשׁ לְעֵת עֶרֶב הִתְחַלְנוּ לִרְאוֹת מֵרָחוֹק אֶת אָדֶעס, וְהָלַכְנוּ סָמוּךְ לְאָדֶעס שִׁלְשָׁה יָמִים, וְלֹא יָכֹלְנוּ לְהַגִּיעַ אֶל הַסָּפָר עַד יוֹם שְׁלִישִׁי לְעֵת עֶרֶב. בְּיוֹם שְׁלִישִׁי, פָּרָשַׁת לֶךְ־לְךָ, עָזְרַנִי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, שֶׁבָּאנוּ לִסְפַר אָדֶעס, וְשָׂמַחְנוּ בִּישׁוּעָתוֹ, וּבַלַּיְלָה קִדְּשְׁנוּ הַלְּבָנָה בְּשִׂמְחָה:

קפו

אֵצֶל אָדֶס עָמַדְנוּ עַל הַיָּם קֹדֶם שֶׁנִּכְנַסְנוּ לַקּוֹלִינְטָער שָׁבוּעַ אַחַת, דְּהַיְנוּ עַד יוֹם שְׁלִישִׁי וַיֵּרָא. מִיּוֹם שְׁלִישִׁי פָּרָשַׁת לֶךְ־לְךָ עַד שְׁלִישִׁי וַיֵּרָא. בְּתוֹךְ כָּךְ, בְּשַׁבַּת פָּרָשַׁת לֶךְ־לְךָ בַּלַּיְלָה, הָיָה רוּחַ־סְעָרָה גְּדוֹלָה מְאֹד, וְהָיָה לָנוּ פַּחַד גָּדוֹל וַחֲלִישׁוּת גָּדוֹל, וּבְחַסְדֵי ה' נִצַּלְנוּ:

קפז

בְּיוֹם שְׁלִישִׁי יָצָאנוּ מֵהַסְּפִינָה וְנִכְנַסְנוּ לַקּוֹלִינְטָער. בְּשַׁבַּת־קֹדֶשׁ פָּרָשַׁת וַיֵּרָא הָיִינוּ בַּקּוֹלִינְטָער, וְשָׂמַחְנוּ בְּלֵיל־שַׁבַּת־קֹדֶשׁ הַרְבֵּה מְאֹד, אַף הָיָה מַעֲשֵׂה־שָׂטָן, שֶׁנַּעֲשָׂה אָז

מַחֲלוֹקֶת עִם ר"י מט"ר. וְאַחַר כָּךְ חִזֵּק ר"ג אֶת רי"א מְאֹד בְּקוֹל גָּדוֹל וּבְרַךְ כַּמָּה בְּרָכוֹת, יְהִי רָצוֹן שֶׁיִּתְקַיְּמוּ מְהֵרָה אָמֵן כֵּן יְהִי רָצוֹן. בַּקוֹלִינְטֶר עָמַדְנוּ שְׁנֵי שָׁבוּעוֹת:

קפח

בְּיוֹם שְׁלִישִׁי, פָּרְשַׁת תּוֹלְדוֹת הָיִינוּ בְּשִׂמְחָה גְּדוֹלָה אֵצֶל ר' שָׁאוּל עִם הָרַב שֶׁהָיָה שָׁם, וְגַם ר"ג הָיָה שָׁם, וְעוֹד קְצָת מִסְּפִינָתֵנוּ:

קפט

בְּיוֹם שִׁשִּׁי, עֶרֶב שַׁבַּת קֹדֶשׁ פָּרְשַׁת וַיֵּצֵא יָצָאתִי מֵאֲדֶעס וְשָׁבַתְנוּ בְּקְהִלַּת קֹדֶשׁ פִּיטוֹקְצָע וְכוּ':

קצ

בְּיוֹם חֲמִישִׁי, פָּרָשַׁת וַיִּשְׁלַח בָּאתִי לְבֵיתִי בְּשָׁלוֹם בְּשִׂמְחָה, וְהַכֹּל קִבְּלוּנוּ בְּשִׂמְחָה גְּדוֹלָה. בָּרוּךְ הַשֵּׁם אֲשֶׁר עַד כֹּה עֲזָרָנִי. עַד הֵנָּה עֲזָרוּנוּ רַחֲמֶיךָ וְלֹא עֲזָבוּנוּ חֲסָדֶיךָ ה' אֱלֹהֵינוּ, שֶׁזָּכִינוּ בַּחֲסָדֶיךָ וְנִפְלְאוֹתֶיךָ הַגְּדוֹלִים לַהֲבִיאֵנוּ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וּלְהַחֲזִירֵנוּ לְבֵיתֵנוּ בְּשָׁלוֹם. כֵּן יְהִי ה' אֱלֹהֵינוּ עִמָּנוּ לְזַכּוֹתֵנוּ בְּרַחֲמָיו לָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בֶּאֱמֶת מֵעַתָּה. כִּי לְפָנֶיךָ נִגְלוּ כָּל תַּעֲלוּמוֹת לֵב, אֲשֶׁר רַק בִּשְׁבִיל זֶה טָרַחְתִּי הַטֹּרַח הַזֶּה לָבוֹא לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְהַטּוֹב בְּעֵינֶיךָ עֲשֵׂה עִמָּנוּ. וְאֵלָיו תָּמִיד אֲיַחֵל אוּלַי יָחוּשׁ אוּלַי יְרַחֵם אָמֵן:
תַּם וְנִשְׁלַם